

Begroting 2026 - 2029



Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
Samenstelling van het bestuur	5
Voorwoord	6
1. Hoofdpijnen	7
1.1 Bestuurlijke hoofdpijnen	8
1.2 Financiële hoofdpijnen	10
2. Programma's	23
2.1 Kansengelijkheid - <i>De evenwichtige gemeente</i>	24
2.2 Verstedelijking - <i>De leefbare gemeente</i>	45
2.3 Duurzaamheid - <i>De duurzame gemeente</i>	71
2.4 Gezondheid - <i>De gezonde gemeente</i>	88
2.5 Economie, kunst& cultuur - <i>De welvarende gemeente</i>	107
2.6 Veiligheid - <i>De veilige gemeente</i>	120
2.7 Samen werken aan Zaanstad	139
2.8 HoofdstukFinanciën	151
3. Paragrafen	158
3.1 Lokale heffingen	159
3.2 Weerstandsvermogen enrisicobeheersing	166
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen	177
3.4 Financiering	185
3.5 Bedrijfsvoering	192
3.6 Verbonden partijen	198
3.7 Grondbeleid	252
3.8 Zaanstad Oost	259
3.9 Wet open overheid	262
4. Financiële begroting	263
4.1 Overzicht van baten en lasten	264
4.2 Grondslagen begroting	266
4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten	268
5. Bijlagen	271
5.1 Investerings	272
5.2 Overzicht van baten en lasten per product	288
5.3 Reserves	291
5.4 Voorzieningen	295
5.5 Subsidies	297
5.6 Taakvelden	300

Leeswijzer

Met deze leeswijzer willen we u makkelijk door de begroting navigeren. Voor verschillende onderwerpen wordt aangegeven waar u deze in de begroting kunt vinden. Via verschillende stappen kunt u steeds meer gedetailleerde informatie krijgen. De eerste stap is 'De begroting 2026 - 2029 in één oogopslag'. Dit overzicht biedt een samenvatting van de begroting 2026 - 2029. Daarna worden in de bestuurlijke hoofdlijnen de speerpunten van de begroting toegelicht. In de financiële hoofdlijnen die daarna volgen, wordt in hoofdthema's aangegeven welke mutaties in het meerjarenbeeld zijn opgenomen ten opzichte van de voorjaarsnota.

Voor de meest gedetailleerde informatie wordt u verwezen naar de programmatoelichting en de paragrafen. In deze programmatoelichting zijn per product de speerpunten toegelicht en wordt de financiële begroting op programmaniveau inclusief een toelichting weergegeven.

De paragrafen zijn een soort dwarsdoorsnede van de programma's. Hierin staat informatie over de financiële positie van de gemeente, over beheersmatige aspecten en over risico's. Daarna treft u in het financiële deel van de begroting het overzicht van baten en lasten, de grondslagen van de begroting en het overzicht van incidentele baten en lasten aan. Als laatste zijn bijlagen opgenomen die dieper ingaan op een aantal onderwerpen, met name financieel gerelateerd. Hieronder volgt een verdere uitleg per onderdeel.

De begroting 2026-2029 in één oogopslag

Als losse bijlage is 'De begroting 2026 in één oogopslag' bijgevoegd. Hierin zijn de meest aansprekende financiële en beleidsmatige onderwerpen weergegeven. Op financieel gebied zijn de lasten en baten voor de producten opgenomen om inzicht in het volume en aard van de uitgaven en inkomsten te geven. Een aparte grafiek laat zien welke delen hiervan incidenteel en structureel zijn. Daarnaast is een tabel met de gemiddelde woonlasten opgenomen. Op beleidsmatig gebied zijn per programma aansprekende zaken uitgelicht.

Bestuurlijke en financiële hoofdlijnen

In de bestuurlijke hoofdlijnen licht het college de overwegingen toe die geleid hebben tot de voorliggende begroting.

In de financiële hoofdlijnen worden de grotere financiële wijzigingen toegelicht. Er wordt uitgelegd hoe het saldo van de begroting tot stand komt, uitgaande van de beginstand bij de Voorjaarsnota 2025 - 2029.

Programmabegroting

De gemeenteraad stelt de begroting vast op programmaniveau. Per programma zijn in dit onderdeel de producten opgenomen. Per product zijn de speerpunten vermeld. De financiële begroting is voor het programma als geheel opgenomen, omdat de gemeenteraad op programmaniveau autoriseert.

Er zijn 7 programma's en een hoofdstuk financiën:

Programma 1: Kansengelijkheid - De evenwichtige gemeente

Programma 2: Verstedelijking - De leefbare gemeente

Programma 3: Duurzaamheid - De duurzame gemeente

Programma 4: Gezondheid - De gezonde gemeente

Programma 5: Economie, kunst & cultuur -

De welvarende gemeente

Programma 6: Veiligheid - De veilige gemeente

Programma 7: Samen werken aan Zaanstad

Hoofdstuk financiën

Paragrafen

In de paragrafen staat informatie over de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige aspecten en de risico's. Er zijn 8 (verplichte) paragrafen. Daarnaast is een extra paragraaf voor Zaanstad Oost opgenomen, waarmee de begroting totaal 9 paragrafen bevat:

- **Lokale heffingen;** geeft inzicht in de opbrengsten van belastingen en heffingen. In deze paragraaf wordt ook inzicht verschaft in de gemiddelde woonlasten en hoe die zich verhouden tot andere gemeenten.
- **Weerstandsvermogen en risicobeheer;** geeft inzicht in de risico's en in welke mate de gemeente in staat is deze op te vangen. Hierin zijn onder andere kengetallen over de schuldpositie, solvabiliteit en structurele exploitatie-ruimte opgenomen.
- **Onderhoud kapitaalgoederen;** geeft inzicht in de onderhoudsstaat van de gemeentelijke bezittingen en openbare ruimte.
- **Financiering;** geeft inzicht in de schuldpositie en betaalde rente. In deze paragraaf wordt ook dieper ingegaan op de omvang en ontstaan van schulden. Er wordt uitgelegd met welk doel schulden zijn ontstaan, wat de hoogte van de schulden is en wat de vooruitzichten zijn.
- **Bedrijfsvoering;** geeft inzicht in de speerpunten van de interne bedrijfsvoering en in het personeelsbestand inclusief inhuur.
- **Verbonden partijen;** geeft inzicht in de samenwerkingsverbanden die de gemeente heeft.
- **Grondbeleid;** geeft inzicht in de wijze waarop het grondbeleid binnen de gemeente wordt ingezet.
- **Zaandam Oost;** geeft inzicht in de aanpak in het gebied Zaandam Oost.
- **Wet Open Overheid;** geeft inzicht in de stand van zaken rondom de invoering van de Wet Open Overheid.

Financiële begroting

De financiële begroting geeft inzicht in de financiële meerjarenbegroting. Hier is het overzicht van baten en lasten op programmaniveau weergegeven waarin de storting en de onttrekkingen aan de reserves per programma apart worden weergegeven. Ook wordt hier een toelichting op de incidentele baten en lasten gegeven. Inzicht hierin is belangrijk voor de structurele financiële houdbaarheid.

Bijlagen

In de bijlagen wordt informatie gegeven over de reserves en voorzieningen maar ook worden de investeringen verder toegelicht en wordt een overzicht van de subsidies verstrekt. Op de webversie worden ook de begrotingswijzigingen verder toegelicht.





Samenstelling van het bestuur

Jan Hamming, **burgemeester**

- Openbare orde en veiligheid
- Handhaving
- Bestuurlijke organisatie
- Voorzitter Dagelijks Bestuur PACT Poelenburg/Peldersveld
- Onderzoek en statistiek
- Communicatie

Gerard Slegers (CDA), **wethouder**

- Inburgering
- Inclusiviteit
- Havens en Vaarwegen
- Bereikbaarheid, Mobiliteit en Parkeren
- Sport
- Wijkwethouder van Assendelft

Stephanie Onclin (VVD), **wethouder**

- Jeugdgezondheidszorg (GGD)
- Economische zaken en arbeidsmarkt
- Toerisme en streekmarketing
- Personeel & Organisatie en Inkoop
- Externe betrekkingen en internationaal beleid
- Financiën
- Wijkwethouder van Westzaan, Krommenie en Westerwatering

Harrie van der Laan (POV), **wethouder**

- 1e Locoburgemeester
- Actief burgerschap
- Buurthuizen
- Wonen
- Zorg en ouderenbeleid
- Dienstverlening
- Juridische zaken, ICT (Privacy & Informatievoorziening)
- Lid Dagelijks Bestuur PACT Poelenburg/ Peldersveld
- Wijkwethouder van Poelenburg, Peldersveld, Hoornseveld, Zaandam Zuid, Rosmolenwijk en Kogerveldwijk (Zaandam Oost)

Natasja Groothuismink (ROSA), **wethouder**

- Onderwijs
- Werk en inkomen
- Monumenten en erfgoed
- Dierenwelzijn
- Cultuur
- Jeugdbeleid en (specialistische) Jeugdhulp
- Zorg en Veiligheid
- Lid Dagelijks Bestuur PACT Poelenburg/ Peldersveld
- Wijkwethouder van Koog aan de Zaan, Zandijk en Zaandam Noord ('t Kalf)

René Tuijn (PvdA), **wethouder**

- Armoedebeleid en schuldhulpverlening
- Gebiedsontwikkeling, MAAK.Noord en MAAK.Centrum
- Ruimtelijke ontwikkeling
- Grondzaken en vastgoed
- Duurzaamheid
- Wijkwethouder van Wormerveer en Westknollendam

Wessel Breunese (GL), **wethouder**

- Openbare ruimte
- Gebiedsontwikkeling MAAK.Midden en MAAK.Zuid
- Klimaatadaptatie
- Natuur en landschap en Recreatie
- Milieu (incl. Luchtkwaliteit)
- Kunst en cultuur
- Wijkwethouder van Zaandam West en Oude Haven (inclusief het Centrum)

Lennart Graaff (waarnemend) **gemeentesecretaris**

Voorwoord

De voorliggende begroting 2026-2029 is de laatste begroting van het huidige college. In deze bestuursperiode heeft ons college - ondanks grote financiële opgaven, een complexe binnenlandse situatie en tegen een zorgelijke geopolitieke achtergrond - Zaanstad een stap verder gebracht.

Met deze begroting houden we vast aan de keuzes van de voorjaarsnota. *We nemen in dit laatste jaar van onze bestuursperiode de verantwoordelijkheid voor het zo gezond mogelijk achterlaten van de gemeentefinanciën en presenteren een sluitende begroting voor 2026 én 2027.* Daarbij lossen we een aantal knelpunten op en laten we een duidelijke en verantwoorde positie achter richting de gemeenteraadsverkiezingen.

We zijn ons bewust van de grote financiële onzekerheden die nog steeds voor ons liggen vanaf 2028. Voor ons is dat tijdens onze gehele collegeperiode een speerpunt geweest in de lobby en in onze netwerken. We blijven hierop inzetten om samen met onze partners zoals VNG en G40 te werken aan een goede balans tussen de taken die we van het rijk krijgen en de middelen die we daarvoor ontvangen.

Onze focus blijft voor nu gericht op het zo goed mogelijk uitvoeren van het huidige beleid en het vermijden van een substantiële lastenverzwaring voor onze inwoners en bedrijven. Wij lossen een aantal vraagstukken op die noodzakelijk zijn om de basis van onze gemeente enigszins op orde te houden.

Hoewel de begrotingsjaren 2026 en 2027 nu financieel sluitend zijn, gaat het college er van uit dat na de landelijke verkiezingen nieuwe perspectieven gaan ontstaan die de gemeente en de samenleving nieuwe kansen bieden en voor nieuwe uitdagingen zullen plaatsen. Het is aan het nieuwe college om hier keuzes in te maken.

Wij zien in vertrouwen het gesprek met de raad over deze begroting tegemoet.

Het college van Burgemeester en Wethouders Zaanstad

1. Hoofdpijnen

1.1 Bestuurlijke hoofdpijnen

1.2 Financiële hoofdpijnen

1.1 Bestuurlijke hoofdlijnen

“Ravijnjaar baart Nederlanders zorgen”. Met dit citaat openen we de Voorjaarsnota. Nu, een half jaar later, staan onverwacht snel nieuwe Kamerverkiezingen voor de deur en is voorlopig geen zicht op een passende handreiking aan de gemeenten.

Sluitend in 2026 en 2027, zorgen over de toekomst

In de voorjaarsnota is de koers uitgezet om de begroting voor de jaren 2026 en 2027 te laten sluiten. Deze begroting bestendigt die koers. Het beeld is ten opzichte van de voorjaarsnota negatief bijgesteld doordat het rijk de aanbevelingen van de commissie Van Ark over de jeugdzorg structureel niet heeft overgenomen. Wij hadden hier in de voorjaarsnota wel op gerekend. Met name in de jaren 2028 en verder leidt dit tot grote tekorten. We maken daarin expliciet zichtbaar welk deel hiervan veroorzaakt wordt door een tekort aan compensatie voor de jeugdzorgkosten. Dit is relevant omdat de commissie Van Ark in 2027 opnieuw gaat kijken naar de mate waarin gemeenten wel of niet voldoende gecompenseerd worden voor deze taak.

Vanuit deze ontwikkeling en een aantal andere autonome bijstellingen op de begroting, ontstond een situatie waarbij we een aanvullend tekort van in totaal €3,3 mln. in 2027 moeten corrigeren. Daarnaast spelen er meerdere incidentele knelpunten op de begroting die om een oplossing vragen. Dat wordt mede veroorzaakt doordat voor een aantal activiteiten de incidentele externe dekking afloopt. Het college lost dit op door gebruik te maken van incidentele middelen die vrijkomen omdat het Rijk uiteindelijk wel is overgegaan tot incidentele compensatie van de jeugdzorgkosten uit 2023 en 2024. Wij voeren daarmee geen nieuwe drastische bezuinigingsmaatregelen door. Ook is gekozen om de algemene lasten van onze inwoners niet te verhogen om de begroting sluitend te maken. Gezien de onzekerheid over de financiële situatie op de langere termijn vinden wij het op dit moment niet wenselijk om de ingrijpende maatregelen te nemen die de tekorten ná 2027 opvangen. Dit zou zulke grote consequenties voor onze inwoners en bedrijven hebben, dat we het onverantwoord vinden nu zo diep in te grijpen in voorzieningen en dienstverlening of in het huishoudboekje van onze inwoners.

Zoals ook in de voorjaarsnota al is verwoord, maakt ons college zich blijvend grote zorgen over de financiële positie van de gemeente(n) in algemene zin en de effecten daarvan op de samenleving. Vanaf het moment dat enkele jaren geleden het ravijnjaar en de tekorten in de jeugdzorg in beeld kwamen, is stevig gelobbyd op deze onderwerpen. We hebben ons hier op veel plekken en in onze netwerken actief over uitgesproken, zoals wij maximaal gebruik hebben gemaakt van onze posities in commissies van de VNG en G40, vooral rond Jeugd en Financiën. Ook in de Tweede Kamer is Zaanstad spreekbuis geweest namens de decentrale overheden. De gesprekken met het Rijk hierover verlopen nog steeds moeizaam. Helaas tekent zich bij onze collega-gemeenten nu geen meerderheid af voor een gang naar de rechter om eerlijke afspraken af te dwingen, zoals wij voorstelden. En dat terwijl de rijksmaatregelen slechts enig soelaas bieden... We blijven ons daarom inzetten voor een betere balans tussen ‘taken en knaken’ en is wat ons betreft het laatste woord nog niet gesproken over de financiële verhoudingen tussen de decentrale overheden en het Rijk. Wij zullen dit te gelegener tijd in onze netwerken aan de orde stellen en agenderen.

Gemaakte Slagen

Naast deze belangrijke externe inzet om de koers te kunnen houden, kunnen we ook terugkijken in eigen huis en daar zijn wel degelijk mooie stappen gezet. We hebben een groot deel van onze ambities uit het coalitieakkoord (‘slagen maken’) kunnen realiseren:

We hebben landelijk opvallende woningaantallen gerealiseerd, waarbij ook is geïnvesteerd in de kwaliteit van groene en gezonde openbare ruimte. Een aantal grote projecten is volop in uitvoering om de bereikbaarheid van onze stad aanzienlijk te verbeteren (zoals de Thorbeckeweg; de Zaanbrug is zelfs al opgeleverd). We hebben goede stappen gezet in de armoedebestrijding in combinatie met verduurzaming, de verbetering van de veiligheid op straat en in de aanpak van ondermijning. Het bevorderen van kansengelijkheid vergt een lange adem. We zijn trots dat we ook langjarig inzet op dit thema hebben en samenwerken met de partners in de stad zoals kinderop-

vang en het onderwijs. Ook de grote zichtbaarheid van bijvoorbeeld de Zaanpride is een belangrijke steun in de rug voor de community. We hebben een aantal mooie stappen gezet. Zo is de samenwerking tussen jeugd en onderwijs vastgelegd in de jeugdeducatieagenda, is het aantal mensen met een uitkering gedaald, leven er minder kinderen in armoede, hebben we nu gezondheidscoaches en vergroenen we de schoolpleinen. Deze resultaten dragen bij aan het vergroten van kansen voor iedereen. De lobby rond Jeugd is nog niet afgerond, maar mede door onze inzet zijn de kosten met terugwerkende kracht deels gecompenseerd. Rond Leefbaarheid en Veiligheid heeft onze inzet zich uitbetaald in een groot aantal langlopende afspraken met Rijk en partners in de stad. Belangrijk is dat we door onze inzet voor de komende bestuursperiodes enkele honderden miljoenen aan investeringen in gebiedsontwikkeling, maatschappelijke voorzieningen en de openbare ruimte beschikbaar hebben gekregen. We noemen ook graag het realiseren van de langgekoesterde wens rond Steunpunt Noord.

De beheersing van de gemeentelijke lasten voor al onze inwoners zien wij als een succes. We hebben slagen gemaakt in het goed werkgeverschap. Het college ziet dat de organisatie er beter voor staat dan enkele jaren geleden. Wij zijn daar als college trots op en geven graag de complimenten aan directie en medewerkers.

Een nieuw bestuur heeft al met al een relatief goede uitgangspositie, ondanks de grote opgave rond *structurele* financiering.

Nog een laatste afsluitend woord: Zoals gesteld nemen we in dit laatste jaar van onze bestuursperiode de verantwoordelijkheid voor het zo gezond mogelijk achterlaten van de gemeentefinanciën. De openstaande rekening voor 2028 en de jaren daarna biedt ook aanknopingspunten voor verdere gesprekken met het Rijk. We blijven vechten voor een eerlijke vergoeding voor onze gemeentelijke taken. De Kamerverkiezingen en de gemeenteraadsverkiezingen bieden de gemeente naast nieuwe uitdagingen, wellicht ook aanknopingspunten voor een werkbare situatie voor de lange termijn.



1.2 Financiële hoofdlijnen

Het uitgangspunt voor de Begroting 2026 – 2029 is het meerjarenbeeld zoals dat is opgenomen in de Voorjaarsnota 2026. In onderstaande tabel staan de in deze begroting voorgestelde begrotingswijzigingen met een saldo-effect die leiden tot een nieuw financieel

meerjarenbeeld van de begroting 2026 over de jaren 2026 – 2029.

Financieel beeld (bedragen x € 1.000)				
	2026	2027	2028	2029
1. Stand voorjaarsnota (a)	-384	-131	6.383	8.398
Autonome ontwikkelingen				
2. Saldo Meicirculaire	711	2.552	8.835	9.689
2a. Jeugd indexatie hervormingsagenda terugdraaien			4.430	4.448
3. Prijs-, loon- en subsidie indexatie	-906	170	155	127
4. Heffingen en leges	-627	-761	-735	-707
5. Actualisatie salarisbegroting	-610	-489	-489	-489
6. Kapitaallasten	-960	-503	245	369
7. Rente	78	362	545	793
8. Jeugd ontwikkeling	0	0	0	0
9. Wmo ontwikkeling	0	0	0	0
10. Overige mutaties	853	1.123	1.123	1.123
Totaal autonome ontwikkelingen (b)	-1.461	2.453	14.108	15.353
11. Overige bijstellingen (c)	-215	-207	-263	-263
12. Reeds toegezegd (d)	0	182	182	182
Saldo begroting (e = a + b + c + d)	-2.060	2.297	20.410	23.670
13. Terugdraaien inzet 10% vrije ruimte als structureel dekkingsmiddel vanuit egaliseringsreserve berekend bij VJN (f)	5.685	5.365	5.102	4.541
14. Inzet maximaal 10% vrije ruimte als structureel dekkingsmiddel vanuit egaliseringsreserve (g)	-3.625	-4.367	-4.050	-3.627
Subsaldo (h = e + f + g)	0	3.295	21.461	24.583
15. Dekking tekort 2027 vanuit compensatie jeugd 2023/ 2024 middels egaliseringsreserve (i)		-3.295		
16. Oplossen incidentele knelpunten (j)	2.778	625		
17. Dekking incidentele knelpunten uit egaliseringsreserve (k)	-2.778	-625		
Saldo begroting na egalisatie (l = h + i + j + k)	0	0	21.461	24.583

De begroting is voor 2026 en 2027 sluitend. Voor 2028 en 2029 zijn er wel forse tekorten. Het structurele beeld in 2029 wordt met € 16,2 mln. neerwaarts bijgesteld ten opzichte van de voorjaarsnota en komt uit op een tekort van € 24,6 mln. Dit komt doordat de compensatie voor

jeugd o.b.v. het rapport van Van Ark niet toegekend is door het Rijk in de meicirculaire en de gemeente daarnaast in 2028/ 2029 gekort wordt doordat het Rijk de besparingsreeks uit de Hervormingsagenda Jeugd indexeert.

Begin september werd bekend dat het Rijk toch de incidentele compensatie voor 2023/ 2024 voor jeugd toekent aan gemeenten. Voor Zaanstad gaat dit om een bedrag van zo'n € 7,28 mln. Dit bedrag wordt toegekend in 2025, en is daarom niet te zien in bovenstaande tabel van het financieel beeld. Het college gebruikt de incidentele compensatie 2023/ 2024 om het tekort in 2027 te dekken, omdat dit tekort een oorsprong kent in stijgende jeugdhulp kosten (zie ook de toelichting hieronder). Dit is ook conform het advies van de VNG. We verwerken dit via de egaliseringsreserve, aangezien de compensatie in 2025 is toegekend.

Jeugd

Een groot deel van het tekort op onze begroting wordt veroorzaakt door jeugd. Bij de Voorjaarsnota 2025-2029 zijn de begrote kosten voor Jeugd(hulp) verhoogd met € 17,7 miljoen in 2026 en € 18,2 miljoen structureel vanaf 2027. In de meicirculaire is deels compensatie ontvangen voor dit tekort op jeugd. In de meicirculaire zijn we voor 2028 en 2029 gekort vanwege de indexatie van de besparing Hervormingsagenda jeugd. Ook dit telt mee in het tekort, omdat dit leidt tot een extra te behalen besparing, waar geen concrete maatregelen voor zijn.

Tekort op jeugd (bedragen x € 1.000)				
	2026	2027	2028	2029
Bijstelling o.b.v. realisatie 2024	5.800	5.800	5.800	5.800
Volumegroei vanaf 2026	3.300	3.300	3.300	3.300
Taakstelling hervormingsagenda	5.782	6.381	6.381	6.381
Prijsindexatie OVA	2.800	2.800	2.800	2.800
Totaal nadeel jeugd in VJN 2025	17.682	18.281	18.281	18.281
Compensatie jeugd in meicirculaire	-12.537	-12.205	-7.807	-7.855
Indexatie hervormingsagenda			4.430	4.448
Totaal tekort op jeugd	5.145	6.076	14.904	14.874

Het gaat hierbij om het tekort ontvangen van compensatie van € 5,1 miljoen in 2026, € 6,1 miljoen in 2027 en € 14,9 mln. vanaf 2028.

Het financieel meerjarenbeeld zou er als volgt uitzien, als we voldoende gecompenseerd werden voor de jeugd:

Begroting zonder tekort jeugd (bedragen x € 1.000)				
	2026	2027	2028	2029
Saldo begroting na egalisatie	0	0	21.461	24.583
Waarvan veroorzaakt door jeugd	5.145	6.076	14.904	14.874
Saldo begroting zonder tekort jeugd	-5.145	-6.076	6.557	9.709

Het reguliere tekort op de begroting, zonder het tekort veroorzaakt door jeugd, is € 9,7 mln. in 2029. Hoewel een groot deel van het ravijn (€ 23 mln.) hiermee door Zaanstad is weggewerkt, betekent dit nog steeds dat forse bezuinigingen nodig zijn om het tekort op te lossen als het Rijk niet over de brug komt met extra geld voor gemeenten.

Toelichtingen op het financieel meerjarenbeeld

Hieronder is per regel uit het financieel meerjarenbeeld een toelichting opgenomen.

1. Stand voorjaarsnota (na egalisatie)

Dit is het saldo van vastgestelde voorjaarsnota 2025-2029.

2. Meicirculaire

Dit is het netto effect van de uitgebrachte meicirculaire 2025. In deze mutatie wordt ook de verwachte compensatie voor jeugd zoals opgenomen in de voorjaarsnota 2025 teruggedraaid. Samenvattend komt het saldo van de meicirculaire als volgt tot stand:

2. Meicirculaire (bedragen x € 1.000)

	2026	2027	2028	2029
Meicirculaire regulier	-6.946	-5.997	-4.112	-3.210
Meicirculaire compensatie jeugd	-12.537	-12.205	-7.807	-7.855
Terugdraaien verwachte compensatie jeugd	20.194	20.754	20.754	20.754
Saldo meicirculaire	711	2.552	8.835	9.689

In de raadsinformatiebrief (meicirculaire 9452576) zijn de effecten verder toegelicht.

2a. Jeugd indexatie hervormingsagenda terugdraaien

Het Rijk heeft in de meicirculaire de taakstelling uit de Hervormingsagenda geïndexeerd. Dit betekent een korting op het jeugdbudget. Deze reeks was daarom ook opgenomen als taakstelling (bezuiniging) in het budget jeugd. Dit is niet realistisch, omdat de gemeente maatregelen moet nemen om deze besparing te realiseren en deze maatregelen realiseren niet het beoogde effect. Eerder heeft de commissie Van Ark ook al geadviseerd dat het niet wenselijk en haalbaar is om de oorspronkelijke besparingsreeks te handhaven (deze is in de voorjaarsnota 2025 al uit het budget jeugd gehaald). Deze taakstelling op het budget jeugd (€ 4,430 mln. in 2028 en € 4,448 mln. in 2029) wordt daarom teruggedraaid en in het autonome beeld opgenomen. Het streven van het college blijft om de kosten van de jeugdhulp te beheersen.

3. Prijs-, loon- en subsidie indexatie

Bij de voorjaarsnota 2025 is een eerste berekening gemaakt van de loon- en prijsbijstelling. Dit is de herberekening en de verwerking naar de onderdelen in onze administratie. De prijsindexatie bedraagt 2,1% en de subsidie indexatie 2,03%.

Ten opzichte van de voorjaarsnota is het resultaat en de uitkomst van de CAO verwerkt. In de CAO is een loonsverhoging verwerkt van 1,25% per 1 juli 2026. Deze werkt voor 6 maanden door in 2026 en voor 12 maanden in 2027 en verder. Dit geeft een voordeel van € 1,1 mln. in 2026. De indexatie van de salarisbegroting die wordt gedekt vanuit de heffingen (€ 0,23 mln.) is als opbrengst opgenomen bij de heffingen (zie toelichting bij 4.), waardoor het voordeel in 2026 per saldo € 0,9 mln. is.

4. Heffingen en leges

De tariefberekeningen 2026 voor de heffingen zijn opgesteld volgens de uitgangspunten van de voorjaarsnota 2026, inclusief de daar bepaalde prijsindex van 2,1%, de toerekening van de salarislaster conform de CAO Gemeenten 2025 en

de indexatie van het overheadtarief 2,03% (subsidie index).

a. Heffingen

Er is een voordeel van € 0,45 mln. op de heffingen (Afval, markt, riool, begraafplaatsen en naheffing).

Dit komt met name door:

- De indexatie van de salarislaster die wordt gedekt vanuit de heffingen (€ 0,23 mln.)
- Hogere opbrengsten vanuit naheffingsaanslagen, door stijging van het aantal aanslagen en door toepassing van de reguliere loon- en prijsontwikkeling (€ 0,24 mln.)

b. Leges

Er is per saldo een voordeel op de leges. De leges zijn onder verdeeld in drie hoofdstukken:

- H1 Algemene dienstverlening: er is een voordeel van € 0,1 mln. door een stijging van het aantal vergunningsaanvragen voor kabels en leidingen.
- H2 Omgevingswet: er is een voordeel van € 0,08 mln. Binnen H2 heeft een algehele actualisatie van het aantal vergunningen en de tijdsbesteding voor elk van de producten plaatsgevonden. De actualisatie heeft ertoe geleid dat het totaal aantal vergunningen berekend over geheel H2 met 20% naar beneden is bijgesteld. De totale tijdsbesteding is, eveneens over geheel H2, met 15% toegenomen omdat we de doorlooptijden verlagen en wachttijden zoveel mogelijk beperken. Hiernaast verhogen we de kwaliteit van de dienstverlening. De tarieven stijgen met 23,25% inclusief de reguliere prijsindex van 2,1%. De kostendekkendheid stijgt hierdoor met 6,7% naar 100%. Het voordeel vanaf 2027 loopt op naar € 0,3 mln. omdat de opbrengsten in 2027 en verder nog € 0,12 mln. lager waren begroot dan in 2026. Dit wordt nu gecorrigeerd.
- H3 Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn: slechts sprake van een minimale afwijking.

4. Heffingen en leges (bedragen x € 1.000)

	2026	2027	2028	2029
a. Heffingen	-446	-443	-443	-443
b. Leges	-181	-318	-292	-264
Totaal heffingen en leges	-627	-761	-735	-707

5. Actualisatie salarisbegroting

Het uitgangspunt van de salarisbegroting zijn de feitelijke salariskosten in het begrotingsjaar. Dit voordeel komt door de personele mutaties die plaats hebben gevonden in de periode februari t/m mei. De nieuwe collega's zitten gemiddeld lager in de schaal dan de collega's die zijn weggegaan of zitten lager dan het normbedrag voor de functies waar een vacature open stond. In 2026 is ook het financieel effect van de toelagen en onregelmatigheidstoeslag / wachtdienst verwerkt.

6. Kapitaallasten

Dit is de mutatie als gevolg van actualisatie van de uitbreidingsinvesteringen en de meerjaren investeringsplanning (MIP) vervangingsinvesteringen.

Uitbreidingsinvesteringen

Voor een uitgebreide toelichting op de uitbreidingsinvesteringen, zie Bijlage 5.1 Investeringsplanning. De grootste mutaties bij de uitbreidingsinvesteringen zijn het doorschuiven van 2025 naar 2026 van investeringen in het groenfonds en investeringen m.b.t. sport (Zwembad de Slag en Sportpark de Kraaien). Per saldo heeft dit geen effect op de begroting, omdat deze kapitaallasten hiervan nog gedekt worden uit de reserve Investeringsfonds.

In de voorjaarsnota 2025 is de nieuwe investeringsstrategie doorgevoerd en is er een stelpost opgenomen voor kapitaallasten van € 0,8 mln. per jaar. In het jaar 2026 en 2027 is deze stelpost niet volledig nodig op basis van de geplande investeringen. Daarom kan een incidenteel bedrag van € 0,427 mln. vrijvallen in 2026. In 2027 kan een bedrag van € 0,83 mln. vrijvallen en blijft er € 0,35 mln. over in de stelpost voor indexeringen en om tegenvallers in de kredieten en reserveringen op te vullen. In de bijlage Investeringsplanning wordt inzicht gegeven in de stelpost kapitaallasten en is hier een verdere toelichting over opgenomen.

Vervangingsinvesteringen

In het MIP van de vervangingsinvesteringen zijn de grootste mutaties:

- Verschuiven van investeringen van 2025 naar 2026, waardoor in 2026 een voordeel ontstaat van € 0,7 mln. Dit gaat om Zwembad de Slag en Sportpark de Kraaien en de ledverlichting bij het Zaantheater dat doorschuift naar 2026. De afschrijvingen starten dan een jaar later vanaf 2027.
- De stoelen in de raadzaal worden opnieuw gestoffeerd en de armleuningen worden aangepast wat leidt tot kapitaallasten van € 0,005 mln. vanaf 2027 (investering van € 0,05 mln. voor zo'n 75 stoelen).
- Bijstellingen bij onderwijshuisvesting (financieel effect van € 0,31 mln. in 2026, € 0,26 mln. in 2027, € 0,26 mln. in 2028 en € 0,4 mln. vanaf 2029). Dit komt met name door de volgende aanpassingen:
 - a. Tijdelijke huisvesting Egelantier (€ 0,085 mln.) en start afschrijving verbouwing van Elif (€ 0,12 mln.

kapitaallast). Deze zijn reeds besloten bij de voorjaarsnota, maar de lasten waren nog niet verwerkt, dat gebeurt nu.

- b. Aanvullend krediet renovatie Sint Michael College (€ 0,03 mln. kapitaallast)
- c. Geactualiseerde planning van Maak voortgezet onderwijs (€ 0,06 mln. kapitaallast)
- Tijdelijke huisvesting bij Elif wordt gehuurd in plaats van geïnvesteerd, omdat de benodigde periode kort is (2,5 jaar). Dit leidt tot lagere kapitaallasten. En de tijdelijke huisvesting bij In 't Veld wordt later geplaatst. Hierdoor zijn de lasten in 2026 € 0,1 mln. lager en in 2027 en 2028 respectievelijk € 0,13 mln. en € 0,1 mln. hoger.
- Spoedaanvraag tijdelijke huisvesting Elif (€ 0,144 mln. in periode 2026-2028).

7. Rente

De renteontwikkelingen op de financiële markten geven aanleiding de parameter voor kortlopende financiering te verlagen van 2,5% naar 2%. De parameter voor langlopende financiering wordt daarentegen verhoogd van 3% naar 3,5%. Dit leidt per saldo tot een nadeel van € 0,08 mln. in 2026 oplopend tot € 0,79 mln. in 2029.

8. Jeugd volume ontwikkeling

De huidige prognose van de kosten voor jeugdhulp is in lijn met de begrote kosten voor jeugdhulp in 2025. Hierdoor is er vooralsnog geen aanleiding om de begroting voor jeugdhulp vanaf 2026 bij te stellen.

9. Wmo volume ontwikkeling

De huidige prognose van de kosten voor Wmo in lijn is met de begrote kosten voor Wmo in 2025. Hierdoor is er vooralsnog geen aanleiding om de begroting voor Wmo vanaf 2026 bij te stellen.

Nadat er op de begroting voor Wmo enkele jaren voordelen waren gerealiseerd, is het verwachte groeipercentage naar beneden bijgesteld. Op basis van het Wmo voorspelmodel werd meestal groei van zo'n 3% tot 4% verwacht. De kosten zijn de laatste jaren vaak met 1% tot 2% gestegen. Daarom is zowel in de begroting voor 2025 als voor de begroting voor 2026 uitgegaan van 2% groei. Dit lijkt nu redelijk uit te komen in 2025. Er is daarom geen aanleiding om de begroting voor 2026 bij te stellen.

10. Overige mutaties

- a. De deelnemersbijdrage van Zaanstad is in de Begroting 2026 van de GGD verlaagd. Dit komt vooral doordat de indexatie van de loonkosten voor 2026 naar beneden is bijgesteld.
- b. Het beschikbare budget voor de beweegbare bruggen (€ 0,79 mln.) is onvoldoende om te voldoen aan het Integraal Beheer Contract (€ 0,924). Benodigde verhoging is € 0,134 mln.
- c. De jaarlijkse contributie die aan de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) wordt afgedragen bestaat uit een contributie aan de VNG en een bijdrage

aan het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU). In 2024 en 2025 zijn er forse stijgingen doorgevoerd, vanwege een extra indexatie om het eigen vermogen van de VNG te verbeteren en extra taken die de VNG voor de gemeenten uitvoert (GGU). Het huidige budget is niet meer toereikend om aan de betalingsverplichting voor 2026 te voldoen, daarom moet het budget worden verhoogd.

- d. Bij de voorjaarsnota 2024 is een analyse uitgevoerd op de jaarrekeningresultaten 2019-2023 en op basis daarvan was de verwachting dat bij belastingen hogere opbrengsten van € 0,8 mln. gerealiseerd konden worden. Op basis van de realisatie 2024 en de verwachting 2025 is gebleken dat deze inschatting niet kan worden gerealiseerd.

- e. In de begroting 2018 is er een budget opgenomen voor exploitatielasten zwembad de Slag vanaf 2022 op basis van de besluitvorming over de nieuwbouw. De bouw van het zwembad is naar achter geschoven en de exploitatielasten zijn mee geschoven naar 2026. In de afgelopen jaren is dit budget niet geïndexeerd. Dit gebeurt nu alsnog. Naar verwachting wordt het zwembad in het 1e kwartaal van 2027 opgeleverd.

10. Overige mutaties (bedragen x € 1.000)

	2026	2027	2028	2029
a. GGD verlaging deelnemersbijdrage	-36	-36	-36	-36
b. Verhoging budget beweegbare bruggen	134	134	134	134
c. Contributie VNG	185	185	185	185
d. Onderuitputting belastingen terugdraaien	800	800	800	800
e. Indexatie exploitatielasten zwembad de Slag	-230	40	40	40
Totaal overige mutaties	853	1.123	1.123	1.123

11. Overige bijstellingen

- a. De brandverzekering is opnieuw aanbesteed wat tot lagere premies leidt. Het forse premieverschil is het gevolg van een goed schaderesultaat de afgelopen jaren en een gunstige markt.
- b. Bij de begroting 2024 was de verwachting dat er extra inkomsten gegenereerd konden worden door ruimtes in het stadhuis te verhuren. Vanwege de groei van de organisatie heeft de organisatie de ruimtes zelf nodig is er geen extra verhuur mogelijk. Deze ruimtescheppende maatregel wordt nu teruggedraaid.
- c. In 2022 zijn rijks gelden ontvangen, zogenaamde POK-middelen (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag). Deze middelen waren toegekend voor de periode 2023 tot en met 2027. Hieruit is onder andere tijdelijke formatie gedekt ten behoeve van mediation. Deze formatie was structureel in de begroting verwerkt. Daarom valt deze formatie met ingang van 2028 weer vrij (-€ 0,06 mln.).
- d. In de begroting is het budget voor de inloopvoorziening Veldpark ten onrechte geïndexeerd. Door deze correctie wordt het budget teruggebracht naar het oorspronkelijke, niet-geïndexeerde niveau.
- e. Het Rijk heeft besloten dat producenten van kunststofproducten voor eenmalig gebruik verplicht zijn een vergoeding af te dragen. Deze vergoeding compenseert de kosten die overheidsorganisaties maken voor het opruimen van zwerfafval veroorzaakt door deze producten. Voor de gemeente Zaanstad betekent dit een structurele opbrengst van € 0,45 mln. Daartegenover staan kosten van € 0,3 mln., wat resulteert in een structureel voordeel van € 0,15 mln.

11. Overige bijstellingen (bedragen x € 1.000)

	2026	2027	2028	2029
a. Bijstelling verzekeringslasten	-261	-261	-261	-261
b. Bijstelling ruimtegebruik stadhuis	204	204	204	204
c. Tijdelijke middelen Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag	0	0	-56	-56
d. Inloopvoorziening Veldpark	-8	0	0	0
e. Vergoeding opruimen zwerfafval	-150	-150	-150	-150
Totaal overige bijstellingen	-215	-207	-263	-263

12. Reeds toegezegd

In het debat van de voorjaarsnota is toegezegd om het verzoek tot formatie-uitbreiding bij de griffie in de begroting te verwerken. Dit gaat om 1 fte, inclusief een opslag voor overheadkosten.

13. Terugdraaien inzet 10% vrije ruimte als structureel dekkingsmiddel vanuit egalisereserve berekend bij VJN

De inzet van de egalisereserve is toegestaan om tijdelijk een deel van de financiële tekorten mee te dekken. Het betreft incidenteel geld, dat volgens nieuwe financiële spelregels van het rijk als structureel geld gelabeld mag worden (zie de VNG ledenbrief d.d. 21 december waarin dit toegelicht wordt). Van het totaal van de algemene reserve en egalisereserve mag 10% ingezet worden per jaar met het label structurele dekking, mits de solvabiliteit boven de 20% is. Voor 2026 is dat het geval. Bij de voorjaarsnota is deze reeks berekend. Vanwege mutaties in de egalisereserve, draaien we nu eerst de reeks terug. Bij punt 14. laten we vervolgens de nieuwe reeks zien.

14. Inzet maximaal 10% vrije ruimte als structureel dekkingsmiddel vanuit egalisereserve

Vanwege de mutaties in de egalisereserve en de algemene reserve is de reeks opnieuw berekend zoals beschreven bij punt 13. Het verschil ten opzichte van de reeks bij de voorjaarsnota wordt met name veroorzaakt doordat de verwachte compensatie voor jeugd die we in de voorjaarsnota hadden opgenomen niet toegekend is en in deze begroting wordt teruggedraaid.

15. Dekking tekort 2027 vanuit compensatie jeugd 2023/ 2024 middels egalisereserve

Zie toelichting bij 17.

16. Oplossen incidentele knelpunten

De volgende knelpunten worden incidenteel opgelost:

16. Oplossen incidentele knelpunten (bedragen x € 1.000)				
	2026	2027	2028	2029
a. Mobiliteit parkeren	300	0	0	0
b. Mobiliteit reguliere werkzaamheden	250	0	0	0
c. Mobiliteit Zaans Mobiliteitsplan (ZMP)	250	0	0	0
d. Vermakelijkheidsretributie Zaanse Schans (VMR)	56	0	0	0
e. Evenementen leges B	0	0	0	0
f. Wet bijzondere maatregelen Grootstedelijke problematiek (Wbmgp)	150	0	0	0
g. Vignetplicht voor varen jaar later invoeren	300	0	0	0
h. Team Wijkgerichte overlast	655	0	0	0
i. Opgaveregisseur jeugd & veiligheid	192	0	0	0
j. Aanpak zorgfraude jeugd en Wmo	625	625	0	0
Totaal incidenteel	2.778	625	0	0

a. Mobiliteit parkeren

Door binnenstedelijk verdichten, neemt de verkeersdruk toe. Daardoor moet in steeds meer gebieden gereguleerd parkeren ingevoerd worden. In 2025 zijn incidentele middelen toegekend van € 0,14 mln. om de basis op orde te brengen. De grootte van de stad vraagt om structurele capaciteit voor programmering en realisatie van gereguleerd parkeren. Er is € 0,3 mln. benodigd voor capaciteit. Het bedrag is nu incidenteel voor het jaar 2026 opgenomen, zodat de werkzaamheden in 2026 voortgezet kunnen worden. De afweging over de structurele inzet ligt bij de integrale afweging over 2027 door de nieuwe coalitie, waarbij ook gekeken wordt naar de inzet van het budget Groei van de stad 2027.

b. Mobiliteit reguliere werkzaamheden

Er is onvoldoende structureel budget om de reguliere werkzaamheden uit te voeren. Dit is tot nu opgelost met incidentele middelen, maar die zijn vanaf 2026 niet meer

beschikbaar. Het gaat om werkzaamheden als het beantwoorden van klachten, vragen en verzoeken vanuit de omgeving, onderzoek, databaseer verkeersmonitoring en modelering, capaciteit initiatief en planvorming (die niet uit investeringskredieten of subsidies kunnen worden gedekt). Er is € 0,25 mln. benodigd. Het bedrag is nu incidenteel opgenomen voor het jaar 2026, zodat de werkzaamheden in 2026 voortgezet kunnen worden. De afweging over de structurele inzet ligt bij de integrale afweging over 2027 door de nieuwe coalitie, waarbij ook gekeken wordt naar de inzet van het budget Groei van de stad 2027.

c. Mobiliteit Zaans Mobiliteitsplan (ZMP)

Voor het uitwerken en realiseren van het ZMP was voor de periode 2023-2025 € 0,2 mln. per jaar beschikbaar gesteld in het coalitieakkoord. De verdere uitwerking duurt echter nog 10 jaar, daarom is er structureel € 0,25 mln. benodigd. Het bedrag is hoger vanwege de inflatie. Het bedrag is nu

incidenteel opgenomen voor het jaar 2026, zodat de werkzaamheden in 2026 voortgezet kunnen worden. De afweging voor de overige jaren ligt bij de nieuwe coalitie. Het gaat om de volgende werkzaamheden:

- De strategie van knooppunten OV op te leveren/te ontwikkelen;
- Afronden MP Kogerveld, MP Centrum, uitwerking MP Hembrugterrein;
- Opstellen en uitwerking MP Poelenburg/Peldersveld, gekoppeld aan woningbouw, ook buiten de WBI gebieden.
- Opstellen en uitwerking van thematische beleid. Het gaat om:
 - a. Vervoer over water;
 - b. Multimodaal netwerk kader;
 - c. Verdere programmering en sturing op realisatie van het actieplan Fiets;
 - d. Fiets parkeren;
 - e. Actieplan voetgangers;
 - f. Deelmobiliteit en hubs

d. Vermakelijkheidsretributie Zaanse Schans (VMR)

Bij het opstellen van de tariefberekening van de VMR is er een tarief van € 0,71 per betalende bezoeker per vermakelijkheid berekend. Het huidige tarief is € 0,55 per betalende bezoeker per vermakelijkheid. Het financieel kader is 100% kostendekkendheid. Echter, gezien de huidige ontwikkelingen op de Zaanse Schans wordt het tarief van 2026 gelijk gehouden aan 2025, te weten € 0,55 per betalende bezoeker. Dekking van de minderopbrengst ad. € 0,092 mln. wordt deels opgevangen omdat de baten voor 2026, bij het opstellen van de begroting 2025, te laag zijn geraamd. Deze worden nu gecorrigeerd, wat een voordeel oplevert van € 0,035 mln. De hierna nog te dekken minderopbrengst van € 0,056 mln. wordt incidenteel gedekt uit de egalisatiereserve.

e. Evenementen leges B

De basisafsprake is dat de kosten voor vergunningen kostendekkend worden aangeboden. Sinds enkele jaren wordt hier een uitzonderlijk op gemaakt voor de evenementen B-vergunning en wordt een lager dan kostendekkend tarief gehanteerd. Het afgelopen jaar is er hard gewerkt aan de dienstverlening richting evenementen organisatoren. Zij ervaren meer ondersteuning dan voorheen. Echter, de bestuursopdracht Evenementen is nog niet afgerond en daarom kiest het college er voor om de leges evenementen B voor 2026 slechts te verhogen met de indexatie (tarief gaat van € 235,35 naar € 240,30). Het knelpunt dat hierdoor ontstaat van € 0,058 mln. wordt gedekt binnen de opgave Economie.

f. Wet bijzondere maatregelen Grootstedelijke problematiek (Wbmgp)

In het coalitieakkoord zijn middelen voor de Wbmgp (Rotterdamwet) opgenomen (€ 0,15 mln. per jaar voor 2023 t/m 2025). In het voorjaar van 2026 loopt de vierjaarsperiode voor de toepassing van de Wbmgp af. Via toepassing

van deze wet wordt gestuurd op de instroom van nieuwe huurders, met als doel de leefbaarheid en veiligheid in Poelenburg en Peldersveld te verbeteren. De effecten worden geëvalueerd en er wordt een nieuwe aanvraag voorbereid. Insteek is de wet met een aantal wijzigingen voor nog eens vier jaar toe te passen. Deze wijzigingen hebben betrekking op een andere sturing op de sociaal-economische positie van nieuwe huurders en op de gebiedskeuze (heel Zaandam Oost en daar binnen gericht aanwijzen van complexen). De gemeenteraad beslist hier eind 2025 over. Uitvoering van de regeling vraagt capaciteit bij Vergunningen (verlenen huisvestingsvergunning) en het TWO (controle op de vergunning) van € 0,15 mln. per jaar. Het bedrag is nu incidenteel opgenomen voor 2026. De afweging voor de overige jaren ligt bij de nieuwe coalitie.

g. Vignetplicht voor varen jaar later invoeren

De raad is het niet eens met het huidige voorstel tot invoeren van de vignetplicht. De consequentie is dat de vignetplicht niet meer in 2026 kan worden ingevoerd. Dit leidt tot een nadeel van € 0,3 mln. in 2026.

h. Team wijkgerichte overlast (TWO)

De externe financiering van het TWO loopt in 2026 af. Het wegvallen van het TWO zou aanzienlijke negatieve gevolgen hebben:

- Verlies van zichtbaarheid en signalering in kwetsbare wijken, waardoor verloedering, ondermijning en woonfraude minder snel worden opgemerkt.
- Verminderde samenwerking met bewoners en partners, wat leidt tot minder vertrouwen en minder meldingen.
- Toename van overlast en criminaliteit, doordat er geen gecoördineerde en gebiedsgerichte aanpak meer is.
- Verlies van specialistische kennis en capaciteit, zoals juridische ondersteuning, data-analyse en BRP-controles.
- Minder grip op huisvestingsproblematiek, vooral rond arbeidsmigranten en malafide verhuurders.

Er is een actieve lobby vanuit het Pact richting ministeries. Er is een overleg tussen de burgemeester en 3 ministers geweest. Er zijn vooral zachte toezeggingen gedaan. Concrete nieuwe of bestaande externe financieringsbronnen zijn er op dit moment nog niet. Het college kiest er voor het TWO voor te zetten in 2026 en de financiering uit eigen middelen te betalen en actief in te blijven zetten op de lobby voor externe financiering.

i. Opgaveregisseur Jeugd & Veiligheid

De opgaveregisseur Jeugd & Veiligheid wordt momenteel gefinancierd uit de middelen voor Preventie met Gezag (PmG). Deze financiering stopt per 1 januari 2026. De opgaveregisseur is benodigd om de doelen uit het programma Jeugd & Veiligheid te realiseren. Er is een nieuwe aanvraag gedaan voor PmG middelen, maar de opgaveregisseur voldoet niet aan de voorwaarden van deze financiering. De functie wordt nu voor 2026 voortgezet.

j. Aanpak zorgfraude jeugd en wmo

Het college kiest om een eerste stap te zetten richting een geprogrammeerde ketengerichte toezichtaanpak. Kernprincipes hierin zijn:

- Signalen worden systematisch opgepakt via een methodische, domeinbrede benadering
- Integrale samenwerking tussen toezicht, contractmanagement, inkoop en uitvoering;
- Ketenregisseurs vervullen een verbindende rol bij complexe of zware casuïstiek;
- Toezicht wordt ingericht als proactieve en risicogestuurde taak, niet enkel reactief (op signalen).

Om deze eerste stap te kunnen realiseren is extra inzet nodig voor structurele samenwerking, afhandeling van complexe dossiers (fraude, onrechtmatigheid) en het op orde brengen van de juridische en contractuele basis (€ 0,625 mln.). We kiezen om te starten met een periode van twee jaar. Daarna kunnen we op basis van de opgedane ervaring bepalen of de aanpak voortgezet wordt. Daarbij wordt gekeken naar de effecten van de aanpak, de opbrengsten/besparingen die worden gerealiseerd en de mate waarin de regio zich hier financieel aan wil verbinden.

17. Dekking incidentele knelpunten uit egalisereserve

De egalisereserve wordt gebruikt om incidentele knelpunten te dekken. Daarnaast gebruiken we de egalisereserve ook om schommelingen in het meerjarenbeeld op te vangen. De incidentele compensatie voor jeugd 2023/ 2024 ontvangen we in 2025 en gebruiken we om het begrotingstekort in 2027 te dekken, omdat dit tekort een oorsprong kent in stijgende jeugdhulp kosten. Dit loopt via de egalisereserve. De egalisereserve wordt eveneens gebruikt om de structurele maatregel 'Inzet maximaal 10% vrije ruimte als structureel dekkingsmiddel' zoals toegelicht bij punt 13 en 14 uit te dekken.

In onderstaande tabel zijn de mutaties in de egalisereserve inzichtelijk gemaakt. De stand van de egalisereserve in de voorjaarsnota per 1-1-2025 is het uitgangspunt, vervolgens zijn de mutaties die reeds in de voorjaarsnota stonden opgenomen. Daarna zijn de nieuwe mutaties die in deze begroting zijn verwerkt inzichtelijk gemaakt. In de egalisereserve resteert eind 2029 een saldo van € 4,1 mln. Dit is benodigd om de tekorten in 2030 en verder gedeeltelijk op te vangen.

17. Verloop egalisereserve (bedragen x € 1.000)					
	2025	2026	2027	2028	2029
Stand egalisereserve per 1-1	16.621	27.288	21.734	12.466	7.775
Toevoegingen cf VJN 2025	17.377	2.732	905		
Onttrekkingen cf VJN 2025	-3.675	-7.568	-7.251	-5.742	-4.541
Nieuwe mutaties in begroting/narap:					
Meicirculaire jaarschijf 2025	-10.315				
Compensatie jeugd 2023/ 2024	7.280				
Dekking tekort 2027			-3.295		
Dekking incidentele knelpunten begroting 2026		-2.778	-625		
Terugdraaien 10% maatregel zoals opgenomen in VJN 2025		5.685	5.365	5.102	4.541
Opnieuw bepalen 10% maatregel bij begroting 2026		-3.625	-4.367	-4.050	-3.627
Nieuwe stand egalisereserve per 31-12	27.288	21.734	12.466	7.775	4.148

NB: Normaliter verwerken we de mutaties m.b.t. de jaarschijf 2025 in de narap 2025. Omdat deze mutaties van de meicirculaire en de incidentele compensatie 2023/ 2024 zo'n grote impact hebben op de cijfers, worden deze bij de begroting 2026 separaat voorgelegd aan de raad en verwerkt in de beginstand van de egalisereserve per 1-1-2026.

Vorming reserve sloopkosten de Slag

Er wordt een nieuwe reserve gevormd voor sloopkosten van zwembad de Slag. De reserve wordt gevuld vanuit de verkoopopbrengsten 2025.

Sloopkosten De Slag

Doel:	Een bestemmingsreserve om de toekomstige sloopkosten van het zwembad De Slag te kunnen dekken			
Raadsbesluit instelling reserve:	Begroting 2026			
Voeding:	MPG 2025-1 (VJN 2025-2029) en Narap2025			
Omvang	minimaal	€ 0		
	maximaal	Ca €1 mln.		
Looptijd:	Van	2025		
	Tot	Moment van sloop		
Jaar	stand 1 jan.	toevoeging	onttrekking	stand 31 dec.
2025	-	916	-	916
2026	916	-	916	0
2027				
2028				
2029				
Toelichting:				
Onderbouwing bestedingsplan	Ontwikkelpojecten starten niet altijd direct na vrijkomen van een locatie. Maar een enkele keer moet een object zoals een zwembad wel direct gesloopt worden, om vandalisme etc. te voorkomen. Om deze kosten van de sloop van zwembad De Slag te kunnen dekken is deze reserve ingesteld. Bij de VJN 2025-2029 is er € 0,716 mln. toegevoegd. Daar dit niet voldoende is om de volledige sloopkosten te kunnen betalen wordt voorgesteld bij de NARAP2025 hier nog € 0,2 mln. aan toe te voegen vanuit de verkoopopbrengsten. (Meer informatie is te vinden in het Meerjaren Perspectief Grondzaken (MPG) 25.2.)			
Consequenties indien reserves (deels) vrijvallen	Bij leegkomend van het oude zwembad de Slag is het van belang snel te kunnen slopen. Door gebiedsontwikkeling kunnen later inkomsten zoals grondopbrengsten voor de gemeente binnemen. Indien de ontwikkeling een financieel gunstig resultaat heeft kunnen de voorgeschoten sloopkosten weer terugverdiend worden. Die vloeien in dat geval terug naar de algemene middelen.			

Dashboard Financiën

Sinds de begroting van 2022 nemen we in deze hoofdlijnen het dashboard financiën op. Deze is naar aanleiding van de motie Deltaplan Financiën opgesteld in samenwerking met de gemeenteraad.

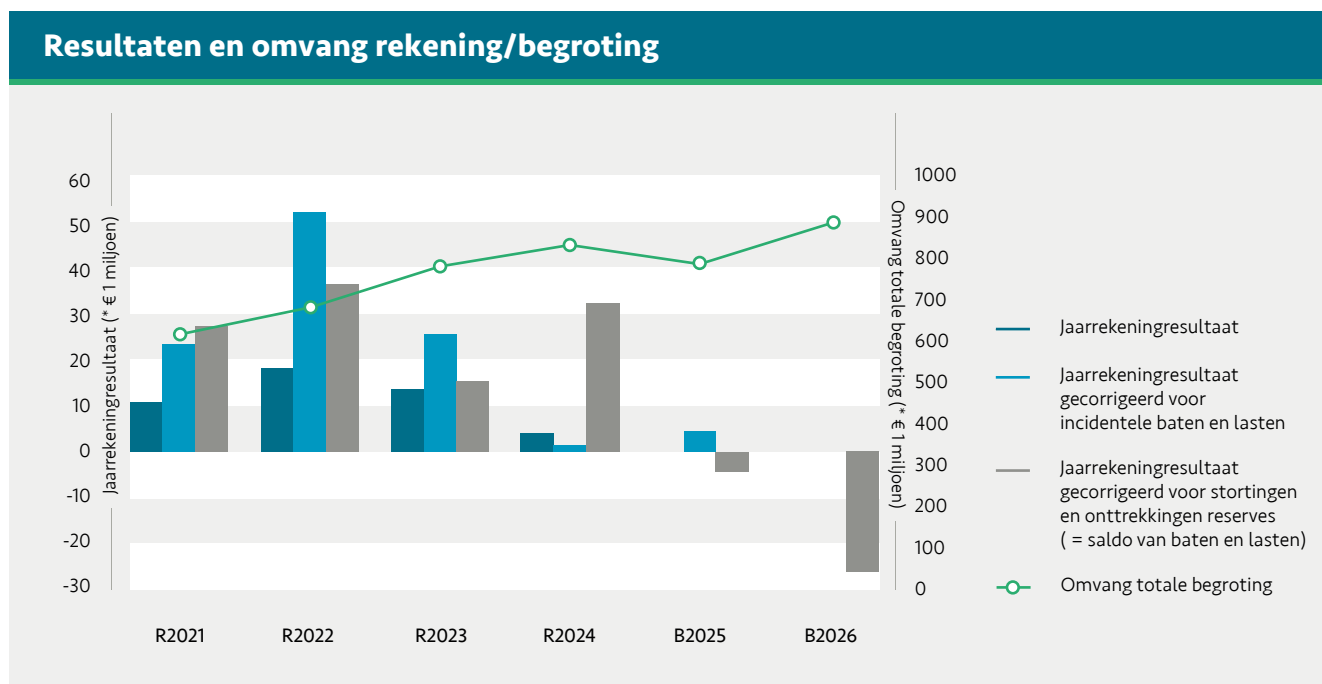
Om goed zicht te krijgen op de financiële situatie en ontwikkeling van de gemeente wordt op drie onderdelen informatie gegeven in het dashboard. Deze drie onderdelen zijn:

- Exploitatie
- Vermogen en schuld
- Weerbaarheid en wendbaarheid

In het dashboard wordt zowel teruggekeken als vooruit. Met terugkijken laten we de realisatie van de afgelopen vier jaar zien. Dit zijn de 'harde' cijfers. De cijfers die voor de jaren 2025 en 2026 zijn opgenomen zijn de schattingscijfers op basis van de begrotingen 2025 en 2026.

Exploitatie

De grafiek laat drie resultaatberekeningen per jaar zien.



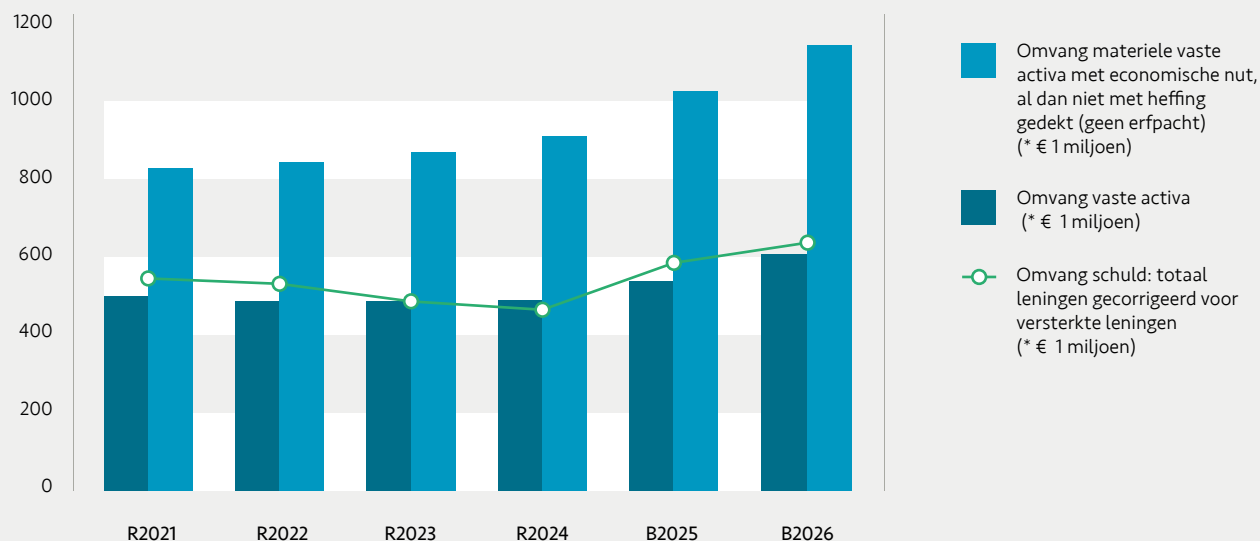
1. De eerste kolom betreft het totaal resultaat. Het jaarrekeningresultaat was over de afgelopen jaren positief. Voor 2025 en 2026 zijn sluitende begrotingen vastgesteld, waarbij rekening is gehouden met een onttrekking uit de egalisatiereserve. Vandaar dat voor 2025 en 2026 geen balk te zien is.
2. Bij de tweede berekening wordt het resultaat gecorrigeerd voor de incidentele baten en lasten. Dit geeft dus het resultaat weer van de structurele baten en lasten en geeft daarmee een beeld van het structurele begrotingsevenwicht. Structureel geeft de begroting in alle jaren een positief beeld (de balk in 2026 is bijna niet te zien, maar het saldo in 2026 is wel positief, namelijk € 0,2 mln.)
3. Bij de derde berekening zijn de stortingen en dotaties aan de reserves niet opgenomen (het zogenaamde resultaat voor bestemming). Als het resultaat voor bestemming hoger is dan het resultaat na bestemming betekent dat er per saldo meer stortingen zijn gedaan dan onttrekkingen en dat het reservesaldo is toegenomen/toeneemt. Dat is voor alle voorgaande jaren het geval. In de jaren 2025 en 2026 niet, omdat voor die jaren een flinke onttrekking aan het investeringsfonds gepland staat.

Stortingen en onttrekkingen aan reserves worden ook als incidentele baten en lasten beschouwd.

Voor de eerste drie punten is de schaalverdeling aan de linkerkant van de grafiek van belang. In de grafiek is ook de lijn van de begrotingsomvang te zien. De schaalverdeling hiervoor staat aan de rechterkant. We zien een jaarlijkse stijging van de begrotingsomvang. Dit heeft te maken met de groei van de stad en de projecten die we uitvoeren waarvoor extra middelen beschikbaar zijn gekomen.

Vermogen en schuld

Ontwikkeling vaste activa en schuld



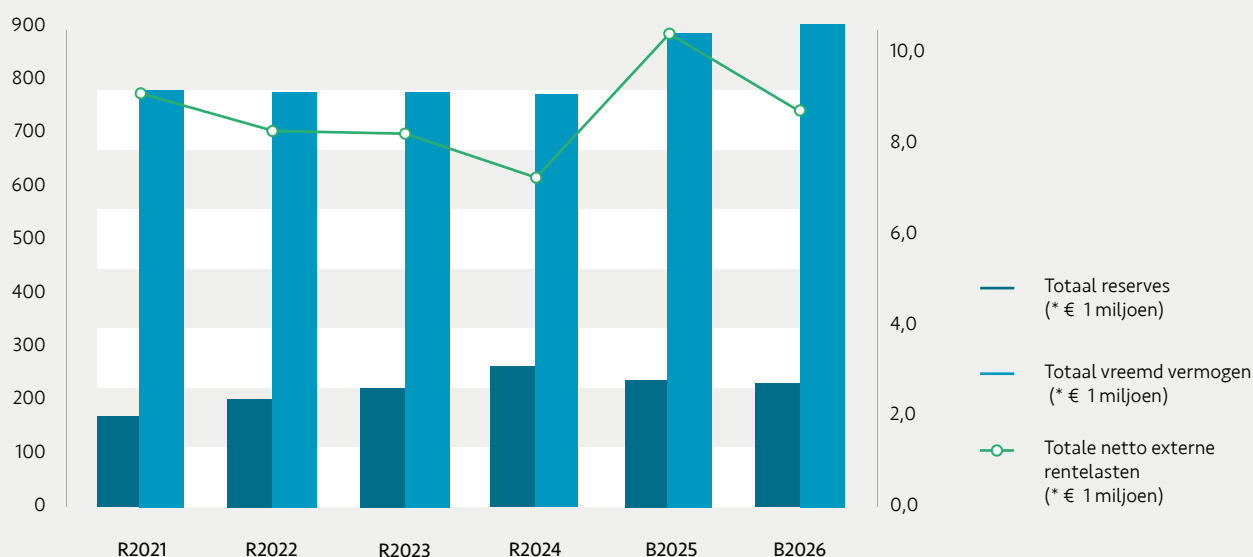
Het overzicht laat zien dat de omvang van de vaste activa gedurende jaren blijft stijgen. De omvang van de schuld stijgt minder hard mee met deze groei. Door ontvangen voorschotten van rijks subsidies zoals de woningbouwimpuls en het volkshuisvestingsfonds zijn er de afgelopen jaren meer liquide middelen binnengekomen dan er uit zijn gegaan. Hierdoor is de schuld de afgelopen jaren niet meegroeid en zelfs gedaald. Daar zien we nu een kentering in komen. Nieuwe uitbreidingsinvesteringen zorgen voor een grotere geldbehoefte.

Ontwikkeling reserves vreemd vermogen en rentelast

De onderstaande grafiek laat de verhouding tussen het eigen vermogen (de reserves) en het vreemd vermogen zien. De grafiek laat een redelijk constant beeld zien van de reservepositie en een licht groeiend vreemd vermogen. De investeringen in de stad zijn hiervan de oorzaak. Een groot deel wordt gefinancierd met vreemd vermogen. Voor de reserves en vreemd vermogen geldt de as aan de rechterzijde van de grafiek.

Het bedrag dat betaald wordt aan rentelasten kent na een lange tijd van dalen een lichte stijging. Dit komt door de groeiende schuld in combinatie met de stijgende rente.

Ontwikkeling reserves vreemd vermogen en rentelast



NB: De rente is in de begroting 2025 te hoog ingeschat. Dit komt met name door hogere rijksbijdragen waardoor minder externe financiering nodig is. We verwachten uit te komen op zo'n 8 mln. aan rentelasten voor 2025.

Overige kengetallen

Vermogen en schuld						
	R2021	R2022	R2023	R2024	B2025	B2026
Solvabiliteit	19,0%	22,2%	23,4%	25,5%	21,2%	20,8%
Renterisiconorm	10%	10%	8%	8%	6%	5%
Investeringsuitgaven, toename nieuw bezit * 1 mln	65	52	67	94	81	146

De solvabiliteit is niet hoog in Zaanstad. Dat komt deels doordat er enkele jaren terug vervroegd is afgeschreven. Daardoor daalde de omvang van de activa, terwijl het vreemd vermogen onveranderd bleef. We hebben de solvabiliteit de laatste jaren heel langzaam zien stijgen. Dit komt deels door de positieve rekeningresultaten en deels door een lagere geldbehoefte. Door het verwachte investeringsvolume voor het jaar 2026 en de daarbij horende leningen daalt de begrote solvabiliteit ten opzichte van de jaarrekening 2024. De VNG geeft 20% als signaalwaarde aan. Daar blijven we boven.

De renterisiconorm geeft aan hoeveel procent van de langlopende leningen er gedurende een jaar vervalt. Het percentage blijft redelijk stabiel. Deze norm mag niet

boven de 20% uitkomen (rijksregelgeving). Met het herfinancieren van leningen willen we toegroeien naar een norm van 5%. Daar komen we naar verwachting in 2026 op uit.

De investeringsuitgaven betreffen zowel de vervangingsinvesteringen als nieuwe investeringen. We zien dat de verwachte en geplande investeringen bij de realisatie vaak lager uitkomen. In het kader van de denklijn 'Scherper aan de wind varen' is vanaf de begroting 2024 financieel rekening gehouden met planningsoptimisme.

Weerbaarheid en wendbaarheid

Weerbaarheid						
	R2021	R2022	R2023	R2024	B2025	B2026
Benodigde weerstandscapaciteit bij zekerheidspercentage 90% en ratio 1,4 (* € 1 miljoen)	17,2	17,4	22,3	22,1	23,1	31,2
% rijksbudget (algemene uitkering) van totale baten	52%	56%	54%	56%	56%	53%
Percentage niet beïnvloedbare kosten (wordt miv B2021 gemeten) Alleen bij begroting				31%	33%	33%
Onbenutte belastingcapaciteit (alleen bij jaarrekening)	1,6%	2,2%	2,6%	2,4%		

We zien dat de financiële risico's bij deze begroting zijn toegenomen. Hierdoor komt ook het benodigde weerstandsvermogen hoger uit. Een verdere uitleg is te vinden in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Het percentage rijksbudget ten opzichte van het totaal van de uitgaven (exclusief reserves) van de begroting daalt in 2026. De daling komt door de korting op de algemene

uitkering die het Rijk heeft doorgevoerd voor 2026 en verder.

De onbenutte belastingcapaciteit kan alleen achteraf berekend worden. Hiervoor zijn ook landelijke gegevens nodig. Dit kengetal wordt berekend via de houdbaarheidstest van de VNG. Dit kengetal geeft aan hoeveel een gemeente bij een slechtweersscenario zijn inkomsten kan verhogen. Een negatieve uitkomst voor het kengetal

betekent dat de belastingdruk hoger is dan wat als een aanvaardbaar belastingtarief wordt gezien. Een negatieve uitkomst geeft aan dat een gemeente in principe geen ruimte heeft voor ombuigingen op zijn belastingbaten, binnen de grenzen van een aanvaardbaar belastingtarief. Zaanstad heeft de afgelopen jaren een positieve uitkomst gehad.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Een belangrijk aspect van transparantie in de begroting is de beïnvloedbaarheid van de lasten. De gemeentelijke lasten zijn in 2026 totaal afgerond € 889 miljoen. Niet al deze uitgaven zijn op korte termijn te beïnvloeden. In de begroting wordt per begrotingsproduct inzicht gegeven in de mate van beïnvloedbaarheid van de lasten. Hierbij worden 4 categorieën voor beïnvloedbaarheid gehanteerd. Hieronder zijn deze 4 categorieën opgenomen en wordt toegelicht welke uitgangspunten zijn gehanteerd om de lasten in deze categorieën in te delen. Daarna wordt op totaalniveau de beïnvloedbaarheid weergegeven. In de producten komt deze beïnvloedbaarheid terug en wordt ook toegelicht welke kosten onder welke categorie vallen.

Niet beïnvloedbaar

Onder deze categorie vallen:

- Wettelijke taken, waarbij de minimum variant het beleid is en uitgevoerd wordt. Er is daarmee geen sturing mogelijk op deze kosten.
- Een taak waar 1 op 1 een subsidie tegenover staat. Door in deze categorie kosten te verlagen, worden ook de opbrengsten verlaagd. Dit levert daarom geen middelen op. Een voorbeeld is de specifieke uitkering voor het onderwijsachterstandenbeleid.
- Kapitaallasten. De investering is reeds gedaan, in de exploitatie zijn de rente- en afschrijvingskosten zichtbaar. Deze lasten zijn daarmee niet meer beïnvloedbaar.
- Kosten voor heffingen waar wettelijk gezien maximaal kostendekkende tarieven voor geheven mogen worden. Door het verlagen van de kosten, zouden de opbrengsten daarmee ook verlaagd worden. Dit levert daarom geen middelen op.
- Mutaties in voorzieningen, met uitzondering van mutaties in onderhoudsvoorzieningen (deze classificeren we als beperkt beïnvloedbaar). De toevoeging aan een voorziening is in veel gevallen wettelijk voorgeschreven (zoals een te verwachten verplichting of een van derden verkregen middel dat specifiek besteed dient te worden). Deze lasten zijn daarmee niet beïnvloedbaar.
- Lasten i.h.k.v. gebiedsontwikkeling. Gebiedsontwikkeling wordt gezien als een gesloten systeem, alleen het saldo van de lasten en baten wordt op de balans gemuteerd. Winsten worden genomen volgens de bereikte voortgang van de verkopen en verliezen volgens het voorzichtigheidsprincipe. De lasten worden daarom als niet beïnvloedbaar gekwalificeerd.

Beperkt beïnvloedbaar

Hieronder vallen wettelijke taken, waarbij enige ruimte is voor sturing of keuzes. Voorbeelden zijn de jeugdhulp, uitvoering wegenbeheer, onderhoudskosten openbare ruimte, huisvesting. Er zijn keuzes te maken in het kwaliteitsniveau, in beleid of in aantallen waarmee (beperkte) sturing mogelijk is op de hoogte van de uitgaven.

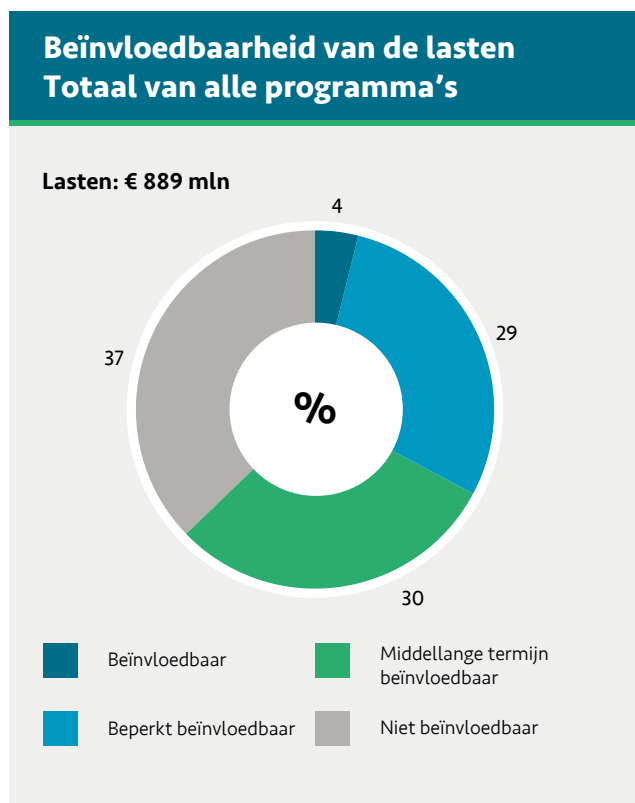
Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit gaat om kosten die beïnvloedbaar zijn binnen 2 tot 4 jaar. Voorbeelden zijn subsidietoekenningen. Ook de directe personeelskosten vallen hieronder. Er kunnen keuzes worden gemaakt om deze kosten te beïnvloeden, bijvoorbeeld door bepaalde subsidies niet meer toe te kennen of met minder fte te werken. Maar dit heeft tijd nodig om te kunnen realiseren.

Beïnvloedbaar

Dit gaat om kosten die beïnvloedbaar zijn binnen 1 jaar. Dit betreft lasten die niet wettelijk verplicht zijn, vaak onder eigen gemeentelijk beleid vallen en die daarmee een eigen keuze zijn. Voorbeelden zijn de opleidingsbudgetten, klimaatuitgaven, gemeentelijke projecten. Ook de reservemutaties vallen hieronder, behalve reservemutaties voor dekking kapitaallasten (niet beïnvloedbaar) en reserves met afspraken derden (beperkt beïnvloedbaar).

Onderstaand overzicht geeft een totaal beeld. In de programma's is de beïnvloedbaarheid verder uitgesplitst per subopgave (product).



2. Programma's

- 2.1 **Kansengelijkheid** - De evenwichtige gemeente
- 2.2 **Verstedelijking** - De leefbare gemeente
- 2.3 **Duurzaamheid** - De duurzame gemeente
- 2.4 **Gezondheid** - De gezonde gemeente
- 2.5 **Economie, kunst & cultuur** - De welvarende gemeente
- 2.6 **Veiligheid** - De veilige gemeente
- 2.7 **Samen werken aan Zaanstad**
- 2.8 **Hoofdstuk Financiën**

2.1 Kansengelijkheid

De evenwichtige gemeente



Portefeuillehouders:
Groothuismink, van der Laan, Slegers, Tuijn

Doelstelling

We willen een gemeente zijn waarin iedereen gelijke kansen heeft en volwaardig kan meedoen in de samenleving. We zetten kinderen en jongeren, en hun ouders, op de eerste plaats. Ons beleid stimuleert dat ieder kind een kansrijke start maakt in het leven en talenten kan ontplooiën. Dat betaalt zich een heel leven lang terug. We zorgen voor een stevig vangnet om stress door o.a. langdurige schulden te verminderen. Bestaanszekerheid en betekenisvol zijn in de samenleving zijn heel belangrijk om (stress gerelateerde) gezondheidsproblemen te voorkomen. Daarom zetten we in op actieve deelname in het arbeidsproces van schoolverlaters en van volwassenen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt.

Het maakt uit waar je wieg staat in Zaanstad en daar willen we wat aan doen. We werken aan meer diverse wijken waar kinderen kunnen opgroeien in een kansrijkere, stimulerende, taalrijke, open en diverse omgeving. We weten dat dit de concentratie van armoede en kansengelijkheid in wijken vermindert. We zorgen voor een leefbare, groene en veilige woonomgeving waarin mensen elkaar makkelijk kunnen ontmoeten. Structureel sport- en culturaanbod zijn dichtbij, zodat iedereen erbij hoort en een leven lang kan meedoen.

Visie

Ons toekomstbeeld is een evenwichtig en rechtvaardig Zaanstad, waarin ieder kind en iedere jongere gelijke kansen heeft om talenten te ontplooiën en vaardigheden te ontwikkelen. Waar bewoners zich thuis voelen en zich

ondersteund weten bij zaken die in hun leven kunnen belemmeren (gezondheid, inkomen, huisvesting). Een gemeente waarin we er allemaal mogen zijn en gewaardeerd worden om wat we te bieden hebben, ongeacht achtergrond, leeftijd, geboorteplaats of identiteit.

Verschillen tussen mensen zullen er altijd zijn. Soms stapelen ongunstige factoren, waar je als persoon weinig of niets aan kunt doen, zich op en maak je een moeilijke start in het leven. Als je geen woning hebt en er geen goede voorzieningen zijn in de buurt, dan belemmert dat het ontplooiën van je talenten en is er sprake van kansengelijkheid. Dat heeft negatieve effecten op sociale mobiliteit, de onderwijsroute en de arbeidsmarktpositie die iemand inneemt, sociale cohesie, vertrouwen in instituties. En leidt tot hoge maatschappelijke kosten op terrein van bijvoorbeeld uitkeringen, gezondheids- en jeugdzorg en tekorten op arbeidsmarkt.

Kansengelijkheid komt in de ene wijk meer voor dan in de andere. Mensen die om allerlei redenen in kwetsbare omstandigheden verkeren, wonen steeds meer bij elkaar. Dit is zichtbaar in een aantal wijken waar de ongunstige factoren zich opstapelen. In Zaanstad zien we dit vooral in Zaandam-Zuid, Poelenburg, Peldersveld, Rosmolenwijk, Kogerveldwijk en bepaalde delen in Wormerveer en Krommenie.

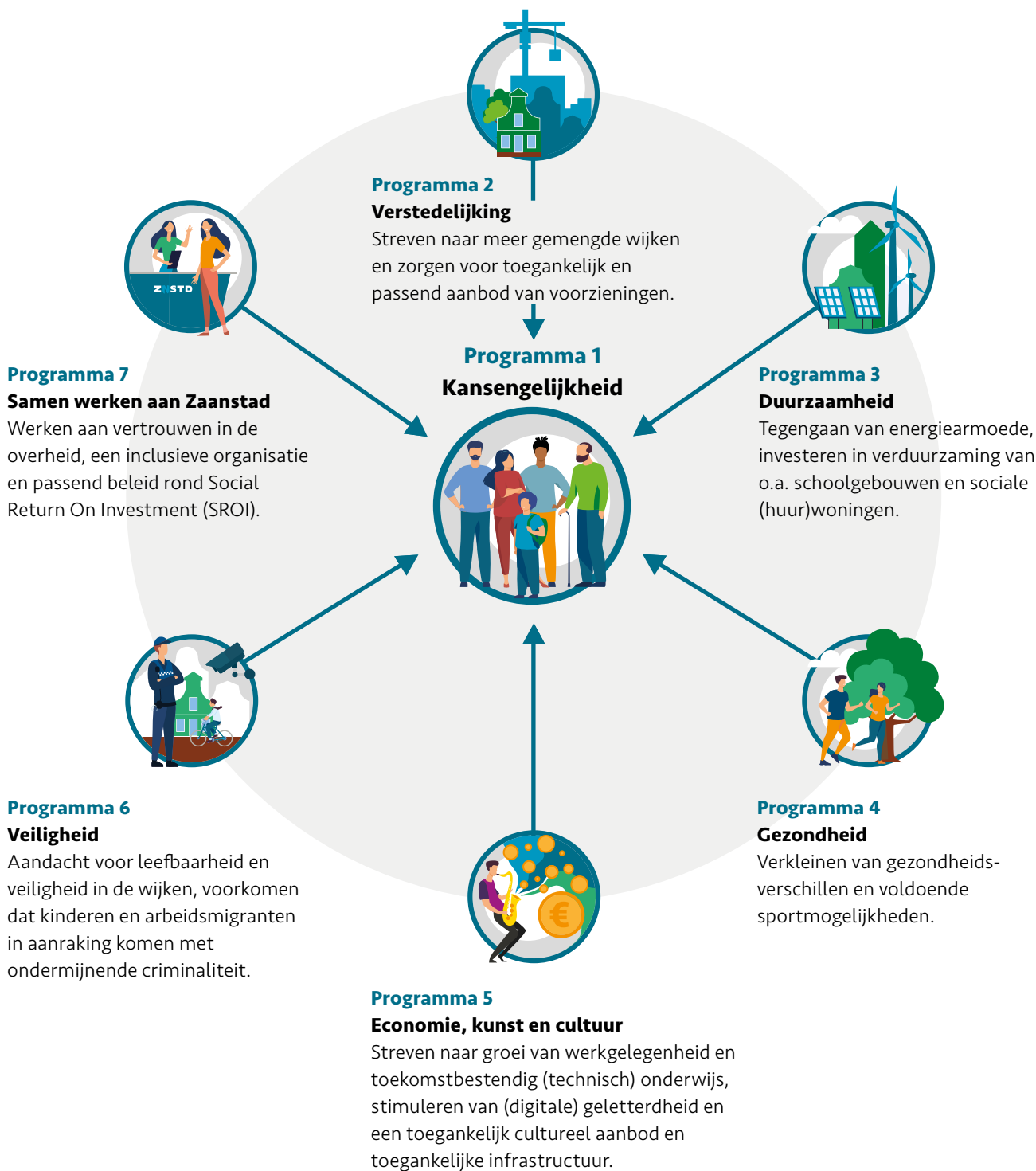
Een brede en gezonde economische ontwikkeling is een randvoorwaarde om kansengelijkheid te bevorderen. Dat betekent dat er voldoende en diverse werkgelegenheid moet zijn in de omgeving en regio van waar mensen wonen, of dat dit goed bereikbaar is. Iedereen kan iets

waardevol bijdragen. Daarom maken we verschil voor inwoners in die wijken die nu achterblijven. Door coalities te sluiten en gezamenlijk met partners met een aangepaste of intensievere aanpak de oorzaken van ongelijke kansen aan te pakken. We willen verschil maken daar waar die verschillen ontwrichtend zijn.

Als gemeente bereiken we dit nooit alleen. We zijn één van de spelers in het krachtenveld in de levens van kinderen, jongeren en volwassenen, en in de dynamiek van wijken. Daarom is goede samenwerking met inwoners, maatschappelijke partners zoals het onderwijs, de kinderopvang, werkgevers, sport- of cultuurinstellingen, of een pact of bondgenootschap, cruciaal om te zorgen dat we de verschillen in kansen daadwerkelijk verkleinen.



Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?



Verstedelijking draagt bij aan meer kansengelijkheid door te streven naar meer gemengde wijken waarin sociale huurwoningen, midden-huur- en koopwoningen op een evenwichtige manier zijn verdeeld. Dat betekent iets voor alle wijken van Zaanstad. Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad helpt om energiearmoede te beperken. Bij gebiedsontwikkeling zorgen we voor een toegankelijk en passend aanbod van voorzieningen op het gebied van zorg en ondersteuning, onderwijs, sport, cultuur en mobiliteit. We zorgen voor een leefbare, groene en veilige woonomgeving, waarin mensen elkaar ontmoeten en

verblijven. Zaanstad stelt als experiment woningen met voorrang ter beschikking aan verschillende doelgroepen.

Duurzaamheid draagt bij aan meer kansengelijkheid door de focus op het tegengaan van energiearmoede, investeren in verduurzaming van onder andere schoolgebouwen, funderingsherstel en woningsisolatie. De gemeente heeft met name een rol bij investeringen in de energietransitie waar inwoners een groot deel van hun inkomen kwijt zijn aan de energierekening. En waar inwoners zelf weinig kunnen investeren in de verbetering daarvan. Kwetsbare

groepen en wijken worden vaker en erger geraakt door de gevolgen van klimaatverandering, het duurder worden van grondstoffen en milieuschade. Dit maakt het extra belangrijk dat klimaatmaatregelen de positie van kwetsbare groepen verbeterend. Daarom investeren we ongelijk in gelijke kansen en zetten we in op een rechtvaardige duurzaamheidstransitie.

Gezondheid draagt bij aan kansengelijkheid door te streven naar het verkleinen van gezondheidsverschillen. De focus ligt op kinderen. Daar valt de grootste winst te behalen voor bijvoorbeeld een gezonde hersenontwikkeling. Dit stimuleert de taal- en motorische ontwikkeling van kinderen en voorkomt onderwijsachterstanden. Met gerichte preventie zetten we in op een gezonde leefstijl (voeding, verminderen drank & middelengebruik, psychische weerbaarheid, deelname aan sport en cultuur en stressreductie) van (aanstaande) ouders van hele jonge kinderen. Dit draagt eraan bij dat iemand later talenten daadwerkelijk kan ontplooien en in goede gezondheid oud kan worden. Dat is vooral belangrijk voor gezinnen die in kwetsbare omstandigheden leven, zoals in Zaanstad-Oost maar ook daarbuiten. We willen het jeugdbeleid meer verbinden met het onderwijs (inclusief de schoolgebouwen). Dat versterkt het gewone leven en daarmee kan de behoefte aan specialistische ondersteuning en zorg afnemen. Sportactiviteiten, sportvoorzieningen en sportverenigingen dragen bij aan het vergroten van het venster op de wereld van kinderen en aan participatie, ontmoeting, verbinding en plezier in bewegen.

Economie, kunst en cultuur dragen bij aan meer kansengelijkheid door het streven naar voldoende en stabiele werkgelegenheid. Belangrijk zijn: de bereikbaarheid van werk, voldoende aandacht op de scholen voor loopbaanoriëntatie, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en de mogelijkheid voor een leven lang ontwikkelen. In 2024 werkt de gemeente aan een coalitie met werkgevers, onderwijsinstellingen, overige opleiders en publieke partijen aan een Arbeidsmarktakkoord. Doel is om te zorgen voor voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten om de ambities voor brede welvaart te realiseren. Cultuureducatie en –participatie zijn vormend en essentieel voor de talentontwikkeling en kansen van kinderen. We investeren extra in kinderen met een klein venster op de wereld, zodat zij meer gelijke kansen krijgen. Deelname hieraan vergroot het zelfvertrouwen, het oplossend en creatieve vermogen en andere vaardigheden die nodig zijn op de arbeidsmarkt en in het hele leven. Er is aandacht voor het verbeteren van taalvaardigheid en (digitale) geletterdheid, het aanbod en de toegang tot kunst en cultuur, zodat meer mensen toegang hebben tot kennis, ontwikkeling en informatie. Daarvoor is een (culturele) infrastructuur nodig die participatie, ontmoeting en verbinding ondersteunt. Dit doen wij met extra inzet in de wijken waar de kansengelijkheid het grootst is.

Veiligheid draagt bij aan meer kansengelijkheid door aandacht voor leefbaarheid en veiligheid in de wijken waar deze sterk onder druk staan. We willen voorkomen dat kinderen, arbeidsmigranten en andere kwetsbare groepen in aanraking komen met ondermijnende criminaliteit (onder andere Preventie met Gezag, aanpak glazenwassers). Ook willen we de weerbaarheid vergroten en jongeren alternatieven bieden. Het aanbieden van naschoolse faciliteiten in deze wijken op het gebied van onder andere sport en cultuur kan hieraan bijdragen.

Samen werken aan Zaanstad draagt bij aan kansengelijkheid door te zorgen voor een inclusieve organisatie die in voldoende mate een afspiegeling is van de Zaanse samenleving. Hierbij gaat het om inclusiviteit in brede zin: open staan voor mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt, voor culturele verschillen en andere perspectieven. We willen de praktijk en de gevolgen zichtbaar maken en juist ook leren van het perspectief van de inwoner. Ook is belangrijk om samen te werken met ervaringsdeskundigen. Met het beleid rond social return on investment (SROI) stimuleren we onze contractpartners om een positieve bijdrage te leveren aan onze samenleving en onze opgaven. Door te werken aan het vergroten van het vertrouwen in de overheid, bouwen we aan een belangrijk fundament om als overheid effectief te kunnen zijn. Zonder of met weinig vertrouwen kan de gemeente veel minder bereiken om kansengelijkheid te verkleinen.



Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.4 Armoede- en schuldenaanpak

Product 1.1 Onderwijs

Onderwijs is bij uitstek een middel om kansengelijkheid te bevorderen. Elk kind heeft recht op goed en passend onderwijs, zodat ieder kind zich kan ontwikkelen. Dat is in de praktijk nog geen vanzelfsprekendheid. Het tekort aan vakbekwame leerkrachten en medewerkers in de kinderopvang heeft veel impact, vooral in de kwetsbare wijken, en vergroot de werkdruk voor die professionals die elke dag in deze wijken werken.

Het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) is een belangrijk instrument om kansenongelijkheid bij kinderen tot 12 jaar tegen te gaan. Gemeenten hebben de wettelijke verantwoordelijkheid om alle jonge kinderen met een risico op een (taal)achterstand voorschool te bieden. We zetten de rijksmiddelen in waar die het hardst nodig zijn. We maken onderscheid tussen wijken waar veel kinderen te maken hebben met risico op onderwijsachterstand, de zogenaamde 'A-locaties', en locaties waar dat aandeel kinderen minder groot is (B-locaties) of vrijwel afwezig (C-locaties).

Aandacht voor een goede taalontwikkeling bij (jonge) kinderen is een blijvend speerpunt. Ouders zijn daarbij onmisbaar. Het is belangrijk dat ouders en professionals weten hoe zij kunnen handelen en samenwerken. Met de OAB-middelen investeren we zowel in het hele jonge kind (-9 maanden tot 2,5 jaar), als in de voorschoolse educatie op de peuterspelenlocaties (2,5 - 4 jaar) en de vroegschoolse educatie in het basisonderwijs. Op de A-locaties zorgen brugfunctionarissen voor een stevige samenwerking tussen ouders en school. In Zaandam-Oost investeren we in een verlenging van de basisschooldag door extra lesaanbod om de vensters op de wereld van kinderen te vergroten. De specifieke rijksuitkering (SPUK) Kansrijke Wijken, maakt extra investeren in het jonge kind en uitbreiden van de verlengde basisschooldag in ieder geval tot 2026 mogelijk. Komend jaar willen we de verlengde leertijd ook inhoudelijk verder ontwikkelen.

Het tijdelijke Nationaal Programma Onderwijsmiddelen (NPO) is bedoeld om de door corona opgelopen achterstanden in te lopen. We zetten in op interventies die aanvullend zijn op de keuzes van de onderwijssector zelf én op andere rijksmiddelen voor jeugd in verband met corona. Dit loopt af in midden 2025. Prioriteit ligt op het vergroten van kansengelijkheid en op het versterken van de veerkracht van jongeren.

Het lerarentekort is een probleem in heel Zaanstad en daarbuiten. Aantrekkelijke schoolgebouwen, ruimte om te focussen op onderwijs en beschikbare woningen in de buurt zijn factoren die het lerarenvak aantrekkelijker maken. Samen met de schoolbesturen verkennen we hoe we het tekort het hoofd kunnen bieden, ieder vanuit eigen rol en verantwoordelijkheden.

Onze leerlingen verdienen aantrekkelijke, duurzame en veilige schoolgebouwen met groene schoolpleinen. Er is een begin gemaakt met de projecten om onderwijsgebouwen te vervangen en daar waar noodzakelijk uit te breiden. Daarbij gaan wij in kwetsbare wijken, zoals Zaandam Oost, een stapje verder. We gebruiken de mogelijkheid om een schoolgebouw eerder te vernieuwen als dit de kansengelijkheid in een wijk sterk bevordert. Doelstelling is dat 86% van alle onderwijsgebouwen in 2040 energieneutraal is. Deze ambitie is vastgelegd in het Integraal Huisvestingsplan voor het Primair en het Voortgezet Onderwijs.

Al deze plannen en keuzes maken we samen met onderwijsbesturen en kinderopvangorganisaties en stellen we in de gezamenlijke Onderwijsagenda vast.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streef-waarde 2026	Bron
Het percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan voorschoolse educatie en reguliere opvang	76,6%	79,2%	78,7%	83,6%	85%	90%	VVE-monitor
Het percentage kinderen dat bij de eindtoets het streef-niveau voor taal haalt (2F)	54%	57%	59%	49%	59%	60%	Onderwijs in Cijfers Zaanstreek / DUO
Aantal doelgroepleerlingen dat we bereiken met naschoolse activiteiten	VL: 1661 + OSC: 4110	VL: 1705 + OSC: 4100	VL: 1705 + OSC: 4125	VL: 1705 + OSC: 4100	VL: 3530	VL: 1661 + OSC: 4110	Onderwijs, DUO en monitor door coördinator Impuls OSC

Toelichting:

Percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan voorschoolse educatie en opvang

- Om onderwijsachterstanden vroegtijdig te voorkomen, is het belangrijk dat kinderen met een vve-indicatie deelnemen aan peuteropvang met voorschoolse educatie. Deze indicator toont welk deel van de doelgroep wordt bereikt. Een hoog bereik is cruciaal om taalachterstanden te verkleinen en ontwikkelkansen te vergroten.
- In 2024 is het bereik sterk toegenomen. Voor 2026 is 85% een realistische waarde.

Percentage kinderen dat het streefniveau bij de eindtoets behaalt

- Deze indicator toont hoeveel leerlingen het hogere taalniveau (2F) halen bij de eindtoets. Per school ligt het streefpercentage tussen 30% en 67%, afhankelijk van de schoolweging.
- Het doel is dat 60% van de leerlingen dit niveau bereikt, iets boven het landelijk gemiddelde van 57%.
- Het behalen van dit niveau vraagt om samenwerking tussen gemeente (via VVE) en schoolbesturen.

Aantal doelgroepkinderen bereikt met naschoolse activiteiten

- Via de stedelijke impulsregeling Onderwijs, Sport en Cultuur (OSC) en Verlengde Leertijd in Zaandam-Oost bieden we naschoolse activiteiten aan op het gebied van talentontwikkeling, sport en cultuur. Dit bevordert kansengelijkheid voor kinderen voor wie dit niet vanzelfsprekend is.
- De indicator omvat het aantal bereikte leerlingen via OSC en Verlengde Leertijd (VL). Sinds de aanpassingen aan OSC in 2021 (o.a. gratis deelname, eenvoudiger aanmelding, focus op A- en B-scholen) is het bereik sterk toegenomen.
- Vanaf januari 2026 hebben alle A-locaties in Zaandam-Oost VL. Het maximale bereik is dan behaald; verdere

groei zit in uitbreiding van uren, gefinancierd via Spuk Kansrijke Wijk. De aanvraag voor 2025-2028 is in voorbereiding.

Speerpunten 2026

Onderwijshuisvesting

Voor 2026 lopen de projecten, zoals te lezen in het Integraal Huisvestings Plan (IHP). In Poelenburg en Peldersveld hebben we al een versnelling in gang gezet om schoolgebouwen eerder te vervangen op deze locatie in de stad, waar we winst kunnen boeken vanuit kansengelijkheid. Met de gelden van de woontop kunnen we dit verder versnellen, zodat huidige locaties voor onderwijs eerder vrijkomen voor woningbouw. Daarnaast zoeken we naar mogelijkheden van integraal en gecombineerd ruimtegebruik zoals parkeren, wonen en maatschappelijke voorzieningen. We plannen de opstelling en besluitvorming over IKC realisatie- en verhuurbeleid.

Een goede start met taal

Hoewel het bereik boven het landelijk gemiddelde ligt, blijft het achter bij onze ambitie van 90%. We ontwikkelen een rekentool om ouders beter te informeren over kosten. Omdat aanmelding voor ouders vaak lastig is door taalbarrières en zij het nut niet altijd inzien van VVE, verkennen we de inzet van een peuterconsulent. Ook vertalen we de informatiefolder, te beginnen met Bulgaars en later mogelijk andere talen.

Passende en inclusieve VVE en kinderopvang

In 2026 zetten we de ingezette interventies voort die gericht op het voorkomen van uitval en het bevorderen van doorstroom naar regulier onderwijs. Met pilots zoals de inzet van extra pedagogische professionals, kleinere vve groepen en samenwerking met Alert4you en de Prinsentichting bouwen we verder aan een sterke

pedagogische basis. De aanpak versterkt het voorveld en draagt bij aan een inclusieve leeromgeving. Het uiteindelijke doel is het verminderen van druk op specialistische jeugdhulp en het vergroten van het aantal kinderen dat succesvol deelneemt aan regulier onderwijs. De interventies lopen tot eind 2026 en worden tussentijds gemonitord en geëvalueerd op effectiviteit en opbrengst.

Kwaliteitsverbetering VVE Zaandam-Oost

In 2026 zetten we het verbetertraject VVE voort met kinderopvang, scholen, gemeente en Pact Zaandam-Oost. Na de nulmeting in 2025 starten we met een gedifferentieerd professionaliseringsplan voor alle voor- en vroegschoolse locaties, betrokken bestuurders en aanbieders binnen de gemeente.

Effectiviteit OAB-beleid en borging financiering

Het OAB-beleid 2024–2028 is halverwege. We voeren een tussenevaluatie uit om de effectiviteit van interventies en de samenhang met investeringen in o.a. Pact Zaandam-Oost en andere wijken te beoordelen. Monitoring, o.a. via de Peutermonitor, is hierbij essentieel. Dit is ook van belang met het oog op de mogelijke overgang van Spuk OAB naar een Bijzondere Fondsuitkering (BFU). We willen blijven investeren in bewezen effectieve interventies en dit goed kunnen onderbouwen.

Uitbreiding en effectonderzoek Verlengde Leertijd

Vanaf schooljaar 2026–2027 bieden alle A-locaties in Zaandam-Oost Verlengde Leertijd aan: negen scholen 5 uur, drie scholen 7,5 uur per week. Om uitbreiding mogelijk te maken, wordt samenwerking met kinderopvang en BSO onderzocht, geïnspireerd door voorbeelden uit o.a. Leeuwarden, Tilburg en Rotterdam. Daarnaast loopt een effectonderzoek om het programma verder te verbeteren.

Schoolaanwezigheid, leerplicht en Doorstroompunt

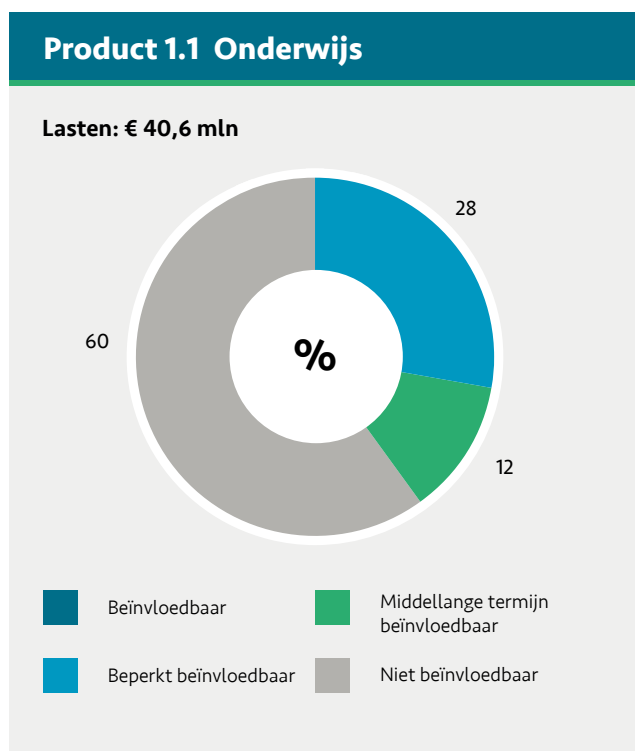
In de Zaanse Aanpak Schoolaanwezigheid stemmen samenwerkingsverbanden, jeugdteams, GGD en gemeenten hun inzet beter af om schoolaanwezigheid te bevorderen en thuiszitters te voorkomen. De gemeente begeleidt jongeren om voortijdige schooluitval te voorkomen en helpt uitvallers terug naar school, werk of een passend vervolg. Per 1 januari 2026 treedt naar verwachting de wet 'Van school naar duurzaam werk' in werking, samen met het nieuwe regionaal programma waar het regionaal plan voortijdig schoolverlaten (VSV) en regionale aanpak jeugdwerkloosheid geïntegreerd worden. Deze wet versterkt de rol van scholen, gemeenten en doorstroompunten in de begeleiding van jongeren tot 27 jaar bij schooluitval, terug naar school of naar een passende plek op de arbeidsmarkt. Bij de inwerkingtreding van de wet en het regionaal programma wordt ook duidelijk welk budget gemeenten hiervoor ontvangen.

Onderwijs Jeugd Agenda

In de Zaanstreek werken onderwijs, jeugdteams, jeugdgezondheidszorg en gemeenten samen om te

voorkomen dat kinderen thuiszitten, in jeugdhulp belanden of naar gespecialiseerd onderwijs gaan. Doel is passend onderwijs en ondersteuning voor elk kind, waarmee we kansengelijkheid, inclusiviteit en gelijke kansen bevorderen. Bij de Onderwijs Jeugd Agenda hoort een Uitvoeringsplan waarin de acties voor de komende periode zijn omschreven. Het gaat hierbij om het organiseren van een dekkend aanbod aan onderwijsvoorzieningen, het bevorderen van schoolaanwezigheid en het voorkomen dat leerlingen niet naar school gaan, een aanbod van onderwijs voor alle kinderen die -tijdelijk- niet naar school gaan, een beschrijving van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende ondersteuningsprofessionals in het onderwijs, het realiseren van doorgaande ondersteuningsroutes en soepele overgangen voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeftes.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor lokaal onderwijsbeleid (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de onderwijshuisvesting (€ 5,8 mln), leerlingenvervoer (€ 5,0 mln), impuls gelden sportbedrijf (€ 0,4 mln), schadeherstel (€ 0,1 mln) en een IHP haalbaarheidsonderszoek (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Hieronder vallen de kapitaallasten voor onderwijshuisvesting (€ 9,2 mln), onderwijs achterstand beleid (€ 8,0 mln), voorkomen schooluitval (€ 0,5 mln), regiodeal vergroten kansen jeugd (€ 0,9 mln), combinatiefunctie impuls gelden

sportbedrijf (€ 0,1 mln), inzet combinatiefunctie Poelenburg verlengde leertijd (€ 0,4 mln) en Kansrijke wijken school en omgeving (€5,7 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft met name personeelskosten (€ 4,0 mln), schoolmaatschappelijk werk (€ 0,4 mln) en kosten voor inzet combinatiefuncties (€ 0,1 mln) en de peuterspeelzalen (€ 0,3 mln).





Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.4 Armoede- en schuldenaangepak

Product 1.2 Actief burgerschap

We willen het vertrouwen in de overheid en de lokale politiek herstellen. We zetten in op democratische vernieuwing. Dit doen we door meer ruimte te creëren voor het gesprek met inwoners, organisaties en ondernemers. We benutten de kennis en vaardigheden van onze inwoners én faciliteren en stimuleren maatschappelijke initiatieven.

Veel Zaankanters zijn actief betrokken bij de samenleving in de vorm van meedenken, meedoen en bijdragen aan hun omgeving. In de Zaanse samenleving is ruimte voor maatschappelijke initiatieven en herdenken en vieren van diversiteit, in verbinding met elkaar en met de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. De gemeente wil aansluiten bij wat er al is, dit daar waar nodig faciliteren, verbinden en stimuleren.

Het initiatievenplatform voorjewishie.nl en de subsidies voor maatschappelijk initiatief dragen bij aan de opgaven in de stad. Er is ruimte voor ontmoeten: Zaanstad erkent het belang van buurthuizen voor ontmoetingen in de stad en de dorpen. De gemeente ondersteunt deze ontmoetingsplekken richting een duurzaam toekomstperspectief. De gemeente zet in op coalities in de wijk en de stad en

dorpen en het gezamenlijk werken aan de opgaven van de wijk en de stad en dorpen, waarin de wijk- en themamangers een coördinerende en faciliterende rol hebben. In partnerschap staan met de omgeving, aansluiten bij de kracht van de inwoners zelf en het stimuleren van ontmoeting vormen de voorwaarden voor een inclusieve samenleving waarin iedereen kan meedoen, op eigen wijze en naar vermogen. Differentiëren naar opgave en gebied is nodig, omdat de kansen van inwoners in gebieden verschillen.

Zaanstad kent een lange traditie als het gaat om emancipatie en inclusie en mee kunnen doen in de samenleving. We investeren steeds in het hernieuwen van de bestaande contacten in stad en dorpen; het versterken van het netwerk met verschillende gemeenschappen en sleutelfiguren; het vroegtijdig ophalen van signalen van netwerken en wijken en intern beleggen. We faciliteren gesprekken en brengen verschillende partijen bijeen op diverse thema's. We blijven met respect voor elkaar de dialoog voeren over maatschappelijke onderwerpen zoals discriminatie, integratie en slavernijverleden. En zorgen ervoor dat we elkaar niet uitsluiten.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Bezoek en behoefte aan buurthuis (ja, enkele keer + ja, geregeld)	15%	19%	19%	21%	22%	18>20%	Zaanpeiling
% Inwoners dat zegt actief te zijn als vrijwilliger	30%	29%	28%	28%	29%	35%	Zaanpeiling
% Inwoners dat zegt afgelopen jaar actief te zijn geweest om zijn buurt te verbeteren	29%	29%	33%	31%	32%	33%	Zaanpeiling

Toelichting:

Bezoek en behoefte aan buurthuis

Het percentage bezoek en behoefte aan een buurthuis in 2024 gestegen van 19 naar 22%. In Westzaan en Westerkoog is het cijfer om een enkele keer naar het buurthuis te willen gaan, zelfs fors (>30%) gestegen. Het percentage op behoefte aan sociaal contact is min of meer gelijk gebleven (-1%), wat te verwachten was in deze post-covid tijd. De indicator op onvoldoende sociaal contact is fors gestegen van 9 naar 17%. Na inzoomen zien we dan een accent in de meer vergrijzende wijken zoals Rooswijk en Assendelft Zuid. De wijken in het Pact-gebied doen het iets beter.

Actief als vrijwilliger en bij verbetering wijk

We zien ook een mooie ontwikkeling in het percentage inwoners dat aangeeft actief te zijn geweest bij de verbetering van de wijk. Zij benoemen zich echter niet als vrijwilliger.

De indicatoren voor vrijwilligerswerk worden ten opzichte van de streefwaarde iets naar beneden bijgesteld. De trends laten een verschuiving van structureel vrijwilligerswerk naar flexibel vrijwilligerswerk zien.

We sluiten zo goed mogelijk aan op de wensen, talenten en mogelijkheden van vrijwilligers en verwachten een kleine stijging ten opzichte van de realisatie van het jaar ervoor.

Speerpunten 2026

Ondersteunen van buurthuizen als plekken voor ontmoeting en activiteit

Speerpunt voor 2026 in het buurthuiswerk is de implementatie van de nieuwe buurthuisregeling, die eind 2025 zal worden vastgesteld. De actuele regeling maakt helder wat de gemeente van de buurthuizen verwacht en zorgt voor een overzichtelijk aanvraagtraject. De gemeente ondersteunt buurthuizen, onder andere bij het werven en behouden van vrijwilligers. We begeleiden De Vuister bij de verhuizing, De Pelikaan bij de planvorming voor het Durghorstplantsoen en werken met partners aan het ontwerp voor de nieuwbouw van het Huis van de Wijk in Poelenburg.

Faciliteren, verbinden en stimuleren van vrijwilligers en maatschappelijk initiatief

We versterken de sociale samenhang in wijken en dorpen, zodat inwoners zelfstandig kunnen leven met steun uit hun netwerk. Via voorjewijkie.nl inspireren en ondersteunen we vrijwilligers en bundelen we initiatieven. Met laagdrempelige subsidies (zoals matchfunding) en het warme netwerk van sleutelfiguren stimuleren we betrokkenheid. Vrijwilligerswerk blijft essentieel. We ondersteunen dit samen met Zaankanters voor Elkaar via trainingen en begeleiding. In 2026 onderzoeken we hoe trainingen beter kunnen aansluiten op de vraag en stimuleren we cofinanciering en fondsenwerving.

Vluchtelingenopvang

In 2026 blijft de nadruk liggen op het in stand houden van de bestaande opvanglocaties in de Achtersluispolder en aan de Gerrit Bolkade voor asielzoekers opgevangen door het COA en in het centrum van Zaandam en Saendelft voor Oekraïense ontheemden. Samen met onze partners blijven we inzetten op een activiteitsaanbod gericht op sport, cultuur, taal, ontmoeting en ontspanning. Om zo het welzijn en de integratie van vluchtelingen te bevorderen.

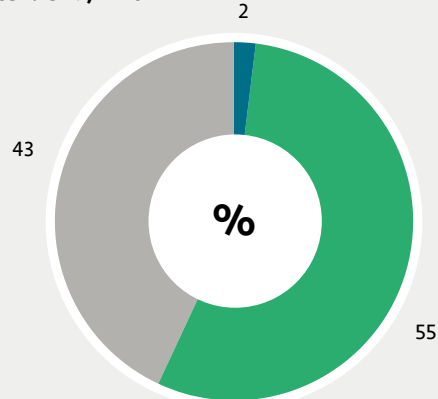
Diversiteit en inclusie

We pakken door op de energie en aandacht die Roze Zaterdag heeft geboden en blijven stevig inzetten op meer inclusie en emancipatie van de lhbtqi+ gemeenschap. We faciliteren netwerkbijeenkomsten en staan in nauw contact met de verschillende partners op dit thema. We faciliteren dialoog en kennisvergaring in de stad. We monitoren op de visie 'inclusief herdenken en vieren'. 2026 wordt het eerste jaar dat deze in werking treedt. We staan in nauw contact met de diverse gemeenschappen tijdens de betreffende herdenkingen en vieringen en evalueren op dit proces. Daarnaast blijven we structureel investeren in contact met de diverse gemeenschappen in de stad. We organiseren een interreligieus/cultureel overleg en zetten een sleutelfigurengroep op.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 1.2 Actief burgerschap

Lasten: € 29,4 mln



Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen buurthuizenbudget (€ 0,5 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

De beperkt beïnvloedbare kosten zijn minimaal.

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten betreft voornamelijk kosten voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen (€ 9,9 mln), de leefgeldten voor Oekraïense vluchtelingen (€ 0,9 mln), kosten voor noodopvang (€ 0,9 mln), fijn wonen (€ 0,6 mln), RDII actief burgerschap (€ 0,1 mln) en kapitaallasten kleiner dan € 0,1 mln.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft met name de toevoeging aan de reserve opvang Oekraïense vluchtelingen (€ 8,0 mln), daarnaast betreft het personeelskosten (€ 5,0 mln), kosten voor buurthuizen (€ 0,6 mln), welzijnsactiviteiten (€ 0,8 mln), Pact Poelenburg (€ 1,0 mln), wijkbudgetten (€ 0,6 mln) en bureau discriminatiezaken (€ 0,2 mln).





Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.4 Armoede- en schuldenaangepak

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Werk speelt een belangrijke rol in het leven van de meeste mensen en is belangrijk voor de maatschappij als geheel. Als we in Zaanstad kansengelijkheid willen bevorderen, is het goed dat iedereen mee kan doen naar vermogen. Als betaald werk (nog) te hoog gegrepen is, vinden we andere manieren waarop inwoners zich betekenisvol kunnen inzetten. De huidige krapte op de arbeidsmarkt is naar verwachting iets minder krap dan in voorgaande jaren, maar blijft krap. In samenwerking met bedrijven, ondernemers en maatschappelijke partners willen we nieuwe kansen benutten om mensen aan het werk te helpen.

De arbeidsmarkt is onderhevig aan grote veranderingen. De aard van werk verandert door technologisering en grote maatschappelijke opgaven zoals verduurzaming en de woningbouw. Maar ook de flexibilisering van de arbeidsmarkt en vergrijzing van de beroepsbevolking leiden

tot veranderingen in vraag en aanbod van arbeid. Een leven lang ontwikkelen is het credo: voor iedereen – werkgevers en inwoner – is het in toenemende mate belangrijk om zich te oriënteren op de persoonlijke kansen op werk op de middellange termijn. In 2026 zijn er meerdere wetswijzigingen die de verantwoordelijkheden van de gemeente raken: de wet school naar werk, de herziening van de Participatiewet en de hervorming van de arbeidsmarktdienstverlening. De overkoepelende doelstellingen van deze veranderingen is om meer mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt gericht te ondersteunen en meer maatwerk te kunnen bieden. De verwachting is dat in de meeste sectoren sprake is van een lichte groei van de werkgelegenheid.

De gemeente ondersteunt ook nieuwkomers met een inburgeringsplicht en bij het vinden van plek op arbeidsmarkt. In de aanpak staat centraal dat mensen zo snel mogelijk werken aan taalbeheersing en stappen zetten om volwaardig mee te doen in de samenleving via werk en participatie.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Bijstandsgerechtigden met een plan van aanpak	62%	67%	66%	69%	73%	70%	Gemeentelijke registratie
% Inburgeringsplichtigen dat binnen 10 weken na huisvesting in Zaanstad een definitief persoonlijk inburgeringsplan heeft	nb	nb	27%	47,7%	70%	70%	Gemeentelijke registratie

Toelichting:

% Bijstandsgerechtigden met een plan van aanpak
Met deze indicator willen we een beeld geven van het percentage mensen met een bijstandsuitkering dat actief is naar vermogen en/of werkt aan hun ontwikkeling en re-integratie.

Het percentage is onderhevig aan de doorontwikkeling van de aanpak Meedoen naar vermogen en ook aan het verbeteren van de aanpak van de registratie bij de verschillende uitvoerende partijen. Voor 2026 verwachten we dat de stijgende trend van het percentage zich verder voortzet.

% Inburgeringsplichtigen dat binnen 10 weken na huisvesting in Zaanstad een definitief persoonlijk inburgeringsplan heeft: Om deze indicator te bepalen hanteren we de definitie die het CBS ook hanteert (datum inschrijving BRP tot datum ondertekening PIP). Tot op heden continueren we de stijgende lijn in het kader van deze indicator.

Speerpunten 2026

Doorontwikkeling aanpak Meedoen naar vermogen

Zaanstad investeert structureel in begeleiding van inwoners met een Participatiewet-uitkering richting werk of maatschappelijke deelname. We kijken integraal naar hun mogelijkheden en verbinden die met kansen in de regio, ook als werk (nog) niet haalbaar is. In 2026 zetten we in op doorontwikkeling van de aanpak 'Meedoen naar vermogen', met focus op collectief aanbod, betere afstemming met andere leefgebieden en verbeterde registratie.

Hervorming arbeidsmarktdienstverlening

Samen met de partners in de arbeidsmarktregio Zaanstreek-Waterland wordt in 2026 het Regionaal Werkcentrum gestart. De bedoeling is dat inwoners en bedrijven weten waar ze kunnen aankloppen voor werk, scholing of personeel. Gemeenten (met Zaanstad als centrumgemeente), UWV, vakbonden, werkgevers en onderwijs hebben in een convenant afspraken vastgelegd over de samenwerking. In 2026 worden deze afspraken verder geëffectueerd.

Infrastructuur Sociaal Ontwikkel Bedrijf Werkom

Werkom heeft een belangrijke rol in de opgave om zoveel mogelijk mensen naar werk te begeleiden. Door de invoering van de Participatiewet moet Werkom haar activiteiten steeds meer richten op het begeleiden naar werk bij reguliere werkgevers, terwijl ze ook (beschutte) werkgelegenheid blijft bieden aan mensen die beperkte/ geen kansen hebben bij reguliere werkgevers. De groei van het aantal beschutte werkplekken en job coaching en de uitfasering van de WSW, zet het financieel resultaat van sociaal ontwikkelbedrijven onder druk. Dat vraagt om een hogere bijdrage van gemeenten. Het kabinet stelt daarom vanaf 2025 voor 10 jaar structurele middelen ter beschikking voor een toekomstbestendige infrastructuur van de Sociaal Ontwikkel Bedrijven. Zaanstad werkt samen met Purmerend en Werkom aan een plan van aanpak hiervoor.

Participatiewet in Balans

Het Rijk wil de Participatiewet op onderdelen herzien om meer ruimte te bieden voor een mensgerichte aanpak, zowel ten aanzien van inkomen als participatie. De herziening beoogt de regels en ondersteuning beter te laten aansluiten op de mogelijkheden en omstandigheden van de mensen voor wie ze bedoeld zijn. De inwerkingtreding van het wetsvoorstel is momenteel voorzien vanaf 1 januari 2026, maar is nog afhankelijk van het moment van

behandeling in de Eerste Kamer. De wijzigingen worden gefaseerd geïmplementeerd.

Jongerenloket

In 2026 zet het Jongerenloket stevige stappen om jongeren nog beter te ondersteunen bij al hun vragen over leren, werken en inkomen. Door alle professionals van de teams op één locatie samen te brengen, zal de samenwerking intensiever en effectiever verlopen. We zetten in op het vergroten van de naamsbekendheid, zodat jongeren het Jongerenloket nog makkelijker weten te vinden. De samenwerking met ketenpartners, zoals het jongerenwerk, wordt verder versterkt. Hiermee zorgen we voor een goede basis om van signalering door het jongerenwerk tot gerichte hulpverlening vanuit het Jongerenloket te komen. Met deze inzet versterken we de verschillende disciplines in hun eigen kracht, met de jongere als centraal middelpunt.

Ook wordt het schoolgericht werken doorontwikkeld om jongeren vroegtijdig en passend te begeleiden. Het MaatschappelijkDienstTijd-traject Local Heroes wordt geborgd, zodat jongeren zich kunnen blijven ontwikkelen via maatschappelijke diensttijd en gaan we aan de slag met de implementatie van nieuwe wetgeving rondom de overgang van school naar werk. We sluiten aan bij het Regionaal Werkcentrum (RWC) om de verbinding met de arbeidsmarkt te versterken.

Inburgering

In 2026 gaan we verder met de uitvoering van het lerend stelsel inburgering volgens huidig beleid en proces. We bieden iedere inburgeraar in Zaanstad een inburgeringstraject en ondersteunen hen waar nodig. Door te sturen op zelfredzaamheid bevorderen we de integratie van onze nieuwe inwoners.

Ook creëren we meer kansen in de Regio Zaanstreek – Waterland voor inburgeraars door de aanstelling van een Regionaal Verbinder Statushouders. Deze persoon zorgt ervoor dat meer statushouders hun plek weten te vinden op de arbeidsmarkt. Duale trajecten in de inburgering vormen een onderdeel van deze opdracht.

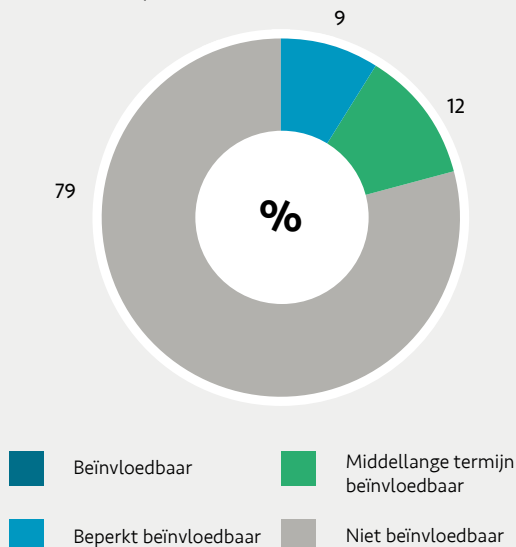
Sluitende aanpak jongvolwassenen

Naar verwachting treedt op 1 januari 2026 de wet 'van school naar duurzaam werk' in werking. Met deze nieuwe wet gaat de aanpak jeugdwerkloosheid – waarin de afgelopen jaren is ingezet op een sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren door middel van intensieve begeleiding bij de overgang naar een nieuwe school of naar werk – op in het meerjarenplan voortijdig schoolverlaten. De wet breidt de wettelijke samenwerkingstaken uit voor gemeenten, onderwijs, arbeidsmarkt- en doorstroomregio's om jongeren beter te begeleiden van school naar werk. Alle betrokken partijen worden verplicht samen te werken binnen een nieuw regionaal programma. Bij inwerkingtreding wordt ook duidelijk welk budget gemeenten hiervoor ontvangen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Lasten: € 107,1 mln



Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen kosten inburgering (€ 0,2 mln), kosten voor het opgavenbudget (onder andere de Herstelling, JobOn, Zaans netwerkcafe € 0,2 mln) en storting in de bestemmingsreserve arbeidsmigranten (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor Werkom (€ 8,3 mln), ondertussen-groep (€ 0,1 mln.), opgave budget maatschappelijke participatie (€ 0,6 mln), fraudebestrijding en invordering (€ 0,2 mln), werkbemiddeling en het jongerenloket (0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit zijn de kosten voor bijstand (€ 64,7 mln), kosten voor Werkom (€ 8,3 mln), loonkostensubsidie (€ 2,6 mln), volwasseneducatie (€ 2,0 mln), kosten van onderzoek BBZ (€ 0,2 mln), kosten voor inburgering (€ 3,4 mln), een mutatie in de reserve arbeidsmarktregio (€ 1,6 mln), maatschappelijke diensttijd (€ 0,2 mln), kansrijke wijken (€ 0,9 mln.), arbeidsmarktregio (€ 0,1 mln) en een storting in de bestemmingsreserve laaggeletterdheid € 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit zijn met name de personeelskosten (€ 11,7 mln). Daarnaast zijn dit kosten voor het opgavenbudget (maatschappelijke participatie, ABC metingen en 't Lokaal € 1,5 mln).





Programma 1 Kansengelijkheid

Product 1.1 Onderwijs

Product 1.2 Actief burgerschap

Product 1.3 Werk, participatie en inburgering

Product 1.4 Armoede- en schuldenaanpak

Product 1.4 Armoede- en schuldenaanpak

Armoede en schulden zijn twee van de meest bepalende factoren voor gelijke kansen voor kinderen, jongeren, volwassenen, wijken en buurten. We zien in sommige wijken en buurten, een grote concentratie van gezinnen die in armoede leven. Kinderen in armoede kunnen zonder ondersteuning vanuit de gemeente vaak niet meedoen met sport, cultuur en activiteiten. Ze ervaren vaak een achterstand op school, ontwikkelen zich minder goed en ondervinden vaker gezondheidsproblemen. En als je als kind al niet goed mee kunt komen in de maatschappij, dan lukt je dat later als volwassene vaak ook niet. Met alle gevolgen en maatschappelijke kosten van dien.

Inwoners ervaren stress als gevolg van armoede en schulden en zijn mede daardoor minder goed in staat om beslissingen te nemen op lange termijn. Armoede is zowel een veroorzaker als een gevolg van problemen op andere leefgebieden van een inwoner en vraagt daarom om een integrale en op preventie gerichte aanpak.

Er zijn huishoudens in Zaanstad die moeite hebben om rond te komen. De druk van de vaste lasten en huishoudelijke uitgaven is dusdanig groot dat niet alleen lage inkomens, maar ook steeds meer huishoudens met een hoger inkomen iedere maand structureel geld tekortkomen.

We richten ons steeds meer op het vroegtijdig en gericht signaleren van problemen en het aanbieden van hulp. Onder meer door de inzet van vroeg signalering van schulden en budgetondersteuning. Ook nemen we stevige maatregelen om de hoge inflatie en de stijgende energieprijzen te compenseren. We trekken daarbij samen op met de maatregelen die het Rijk neemt en met lopende initiatieven die versnelt de woningen in Zaanstad verduurzamen.

Er zit een groot verschil tussen wijken en buurten als het om armoede gaat. Verschil maken tussen wijken vergroot het effect dat we bereiken. We versterken ons netwerk met maatschappelijke partners die zich richten op de bestrijding van armoede. Wie schulden heeft, kan rekenen op ondersteuning bij het oplossen hiervan met een stress-sensitieve aanpak; zo ontstaat rust om te werken aan de toekomst. Er is nazorg voor wie dat nodig heeft.

Inwoners met een inkomen op of onder het sociaal minimum (110% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm) kunnen gebruikmaken van financiële regelingen om het inkomen aan te vullen. Voor het gratis verstrekken van de ZaansePas en Meedoen Zaanstad is het sociaal minimum gesteld op 120%.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Minder minimahuishoudens %	10,1%	10,0%	10,0%	nb	10,0%	nb	CBS
Minder kinderen in armoede %	9,6%	8,4%	8,7%	nb	8,7%	5,2%	CBS

Toelichting:

Percentage minder kinderen in armoede

Het laatste kabinet Rutte had zich in haar coalitieakkoord 2021-2025 ten doel gesteld om het aantal kinderen dat opgroeit in armoede in haar kabinetsperiode te halveren

(ten opzichte van 2015). Wij omarmden het streven om dat doel ook in Zaanstad te behalen, maar achtten dat gezien landelijke ontwikkelingen rond onder meer energiearmoede en de algehele inflatie niet realistisch. We streven ernaar

het percentage kinderen dat in armoede leeft te laten dalen tot onder, of tenminste gelijk te houden aan, het landelijk gemiddelde. De indicator betreft het percentage kinderen dat opgroeit in een huishouden met een inkomen tot 110% van het voor dat huishouden geldende sociaal minimum.

Speerpunten 2026

Basisdienstverlening schuldhulpverlening

We geven uitvoering aan de landelijke bestuurlijke afspraken 'basisdienstverlening schuldhulpverlening'. Het doel hiervan is dat meer mensen met schulden eerder en nog betere schuldhulpverlening ontvangen en dat gemeenten in dat kader de dienstverlening gelijktrekken.

Landelijk streven is dat het aantal mensen, dat met hulp van de gemeente duurzaam schulden oplost, verdubbelt. De basisdienstverlening bestaat uit 20 elementen. De bedoeling is dat alle gemeenten de elementen van de basisdienstverlening schuldhulpverlening invoeren. Zaanstad geeft aan een deel van deze elementen al uitvoering. Een ander deel van deze elementen vergt een langer (landelijk) implementatietraject. Zaanstad is bezig met het nieuwe Werken in de Wijk vanaf 2027 (de inrichting van de Sociale Wijkteams). Bij die inrichting hanteren we inzake onze schulddienstverlening de elementen uit de Basisdienstverlening.

Basis op orde

We versterken de directe dienstverlening en ondersteuning aan inwoners. Dat doen we o.a. met inzet van de Voorzieningswijzer, samenwerking met partners via de Plinkr Platform methodiek, en door oog te hebben voor de menselijke maat. Aankomende wetgeving zoals Participatiewet in Balans geeft daarvoor goede kaders.

Bereik vergroten door inzet van meer communicatie

We starten onder andere met een 'always on' communicatiecampagne in de stad om inwoners met geldzorgen te bereiken. Hiermee zetten we in op het verhogen van het aantal inwoners dat we bereiken en gebruik maakt van onze minimaregelingen en (schuld)hulp. Hiervoor maken we gebruik van zowel betaalde communicatiekanalen (denk aan kranten en social media), Ook werken we samen met partners in de stad (waaronder Werkom), maken we gebruik van de ZaansePas om inwoners te bereiken en bereiden we ons voor op de beoogde inwerkingtreding van de Wet proactieve dienstverlening in 2027.

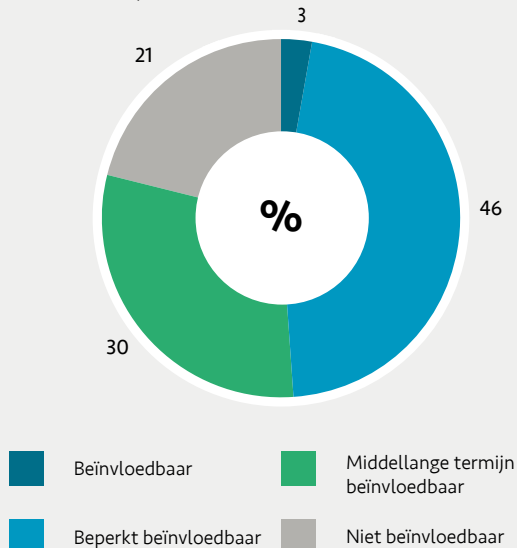
Kinderopvangtoeslagenaffaire (KOT)

In 2026 zullen we het huidige beleid voortzetten. Na de start van het stedelijk team is een toename zichtbaar in het aantal meldingen. Deze stijging is mede het gevolg van positieve ervaringen met de nieuwe werkwijze en een landelijke campagne van de Belastingdienst gericht aan kinderen van gedupeerde ouders. De benodigde uitvoeringscapaciteit in 2026 is afhankelijk van de verdere ontwikkeling van het aantal meldingen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 1.4 Armoede- en schuldenaanpak

Lasten: € 20,7 mln



Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor Get a grip, Mobility mentoring en financiële educatie (€ 0,3 mln), projecten van Meedoen (€ 0,6 mln). Het totaal te beïnvloeden bedrag is al verlaagd (met € 0,2 mln) door het inboeken van de onderuitputting jaarrekening.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de bijzondere bijstand (€ 4,4 mln), ziektekostenverzekering (€ 2,9 mln), individuele inkomstoeslag (1,1 mln), schuldhulpverlening (€ 0,7 mln), ondernemers met geldzorgen (€ 0,1 mln), escalatiebudget (€ 0,2 mln) en medische adviezen en studietoelage (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag (€ 4,1 mln.) en kinderopvangmakelaar en kwijtschelden schulden uit regeling Kansrijke Wijken (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit zijn met name de personeelskosten (€ 4,1 mln), vroegsignalering schulden (€ 0,6 mln), inzet op aanpak en armoede en diverse armoedebeleid (zoals verbeteren dienstverlening, Plinkr, telefoon vroegsignalering en netwerk geldzorg en schulden; totaal € 0,6 mln), kosten voor de Stadspas (€ 0,4 mln), stichting leergeld (€ 0,1 mln), e-balie minimaregelingen (€ 0,1 mln) en inforing, wind in de zeilen, kledingbank, voedselbank (€ 0,2 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Participatiebedrijf Zaanstad Purmerend (Werkom)**

Werkom is opgericht voor het doeltreffend en doelmatig uitvoeren of doen uitvoeren van de taken van de colleges voortkomend uit of samenhangend met de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Kansengelijkheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	183.461	187.959	161.953	163.491	164.792
Baten	-112.765	-113.705	-88.611	-88.585	-89.053
Saldo	70.696	74.254	73.342	74.906	75.740
Toevoegingen reserves	11.611	9.835	1.979	2.070	408
Onttrekkingen reserves	-19.211	-12.634	-950	-552	-67
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	63.096	71.456	74.371	76.424	76.080

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 4,5 mln. hoger dan in 2025. De baten zijn in 2026 € 0,9 mln. hoger dan in 2025. De toevoegingen aan de reserves zijn € 1,8 mln. lager in 2026 ten opzichte van 2025. De onttrekkingen aan de reserves zijn € 6,6 mln. lager in 2026 dan in 2025. Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Omschrijving (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)						
	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
Mutaties met een effect op de begroting						
1. Resultaat Oekraïne				3.000		3.000
2. Maatregelen begroting 2026	751					751
3. Kapitaallasten	-535					-535
Overig	355	6	527	228	-	1.116
Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting						
A. Aanpak basisvaardigheden	-885	256		629		-
B. Arbeidsmarktregio	-453	183		683	-413	-
C. BUIG	5.578	-5.578				-
D. Investeringsfonds	560				-560	-
E. Kansrijke wijk	-1.088	1.088				-
F. Loon-, prijs- en subsidieindex	831				-831	-
G. Nationaal Programma Onderwijs	-401	401				-
H. Opvang ontheemden Oekraïne	1.347	2.303	-2.303	-1.347	-	-
I. Regio Deal	-2.761			3.385	-624	-

J. Zaandam Oost		401			-401	-
K. Mei circulaire gemeentefonds: Participatie	1.199					1.199
Totaal	4.498	-940	-1.776	6.578	-2.829	5.531

Mutaties met een effect op de begroting

1. Resultaat Oekraïne

Wij hebben in 2025 € 4,0 mln. laten vrijvallen uit de reserve Oekraïne. In 2026 laten wij € 1,0 mln. vrijvallen. Dat doen wij op basis van de verwachte kosten in 2025 en 2026. In 2026 wordt daardoor € 3,0 mln. minder onttrokken dan in 2025.

2. Maatregelen begroting 2026

Wij hebben een reeks maatregelen genomen om de begroting 2026 sluitend te maken. In 2025 hebben wij € 1,0 lagere lasten voor de BUIG opgenomen. In 2026 hebben wij maatregelen genomen bij leerlingenvervoer, projectenbudget armoede, mobility mentoring, brugfunctionaris en een taakstelling van 2% voor Werkom voor een bedrag van € 0,25 mln. In 2026 ontstaan daardoor hogere lasten ten opzichte van 2025 (€ 0,75 mln.).

3. Kapitaallasten

Wij hebben de planning van investeringen in schoolgebouwen in het primair onderwijs bijgesteld. Daardoor zijn de kapitaallasten lager (–€ 0,54 mln.).

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Aanpak basisvaardigheden

De gemeente Zaanstad voert de administratie voor de budgetten voor volwasseneneducatie en aanpak basisvaardigheden. De regio krijgt voor de uitvoering van zijn taak geld van het Rijk. Wij verhogen de uitgaven en inkomsten voor volwasseneneducatie op grond van de beschikking van het Rijk. De regio voert de aanpak basisvaardigheden uit. De regio betaalt de kosten uit de reserve laaggeletterdheid.

B. Arbeidsmarktregio

De gemeente Zaanstad voert de administratie voor de arbeidsmarktregio. De gemeente Zaanstad neemt ook de werkgeversrol op voor de arbeidsmarktregio. De arbeidsmarktregio betaalt zijn kosten uit de reserve arbeidsmarktregio. De relatie met andere programma zit in de kostenverdeling.

C. BUIG

Het Rijk heeft de rijksbijdragen voor BUIG en loonkosten-subsidies verhoogd. Wij hebben de gelden voor uitkeringen en loonkostensubsidies met dezelfde bedragen verhoogd.

D. Investeringsfonds

Wij hebben de planning van de uitgaven uit het investeringsfonds geactualiseerd.

E. Kansrijke Wijk

Op grond van de planning van werkzaamheden zijn de uitgaven voor Kansrijke Wijk in 2026 lager. Wij betalen de kosten uit de subsidie Kansrijke Wijk.

F. Loon-, prijs- en subsidieindex

Prijs-, loon- en subsidie indexatie voor de primitieve begroting 2025. Ten opzichte van de voorjaarsnota zijn de gehanteerde percentages niet gewijzigd en zijn gebaseerd op de CPB publicatie van februari 2024.

De prijsindexatie bedraagt 2,2%. De loonindexatie bedraagt 4,4% en de toegepaste subsidie indexatie is 3,74%. Dit heeft ook effect op programma 8.

G. Nationaal programma onderwijs

In 2025 doen wij de laatste interventies in het kader van het Nationaal programma Onderwijs (NPO). De regeling loopt tot einde schooljaar 2024-2025. Wij betalen de kosten uit een specifieke uitkering.

H. Opvang ontheemden uit Oekraïne

Wij hebben de begroting van de opvang van ontheemden uit Oekraïne geactualiseerd. Wij hebben de onttrekking aan de reserve verhoogd, omdat de kosten van de opvang hoger zijn.

Wij ontvangen minder geld van het Rijk. Het Rijk heeft de bijdrage per bed per nacht verlaagd van € 61 naar € 44. Wij verlagen de toevoeging aan de reserve opvang ontheemde Oekraïne omdat wij minder geld van het Rijk ontvangen.

I. Regio Deal

Op grond van het bestedingsplan 2026 zijn de lasten lager, en is de onttrekking aan de reserve hoger.

J. Zaandam Oost

In 2025 hebben wij de formatie voor Zaandam-Oost tijdelijk uitgebreid. Daarnaast hebben wij werkzaamheden ondergebracht bij de opgave Verstedelijking. De relatie met andere programma zit in de kostenverdeling.

K. Meicirculaire gemeentefonds: Participatie

Wij hebben van het Rijk extra geld gekregen voor Participatie. Wij ontvangen geld voor gestegen lonen en prijzen bij Participatie (€ 0,60 mln.). Het Rijk stelt ook geld beschikbaar voor het versterken van sociaal ontwikkelbedrijven (€ 0,43 mln.). Ook stelt het Rijk geld beschikbaar voor de begeleiding van mensen, die niet vallen onder beschut werk, maar wel gebruik maken van de dienst van sociaal ontwikkelbedrijven (€ 0,17 mln.).

Verschil 2026-2027 (lasten)

Opvang ontheemden Oekraïne

Het Rijk stelt vanaf maart 2027 geen geld meer beschikbaar voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne. De opvanglocaties voor ontheemden uit Oekraïne zijn na 2026 niet meer beschikbaar. (-€ 10,19 mln.).

Kansrijke Wijk

De subsidie Kansrijke Wijk stopt na 2026. De activiteiten die wij uit de subsidie betalen stoppen dan ook (-6,71 mln.).

Gedupeerden kinderopvangtoeslag affaire

Het Rijk stelt na 2026 geen geld beschikbaar voor de hersteloperatie voor de gedupeerden van de kinderopvangtoeslag affaire. De activiteiten die wij uit dat geld betalen stoppen dan ook (-€ 4,06 mln.).

Kostenverdeling

Een reeks tijdelijke bijdragen en subsidies stopt na 2026. Wij verlagen dan ook de ambtelijke capaciteit.

Beleidsmatige risico's

Tijdelijk verminderde bijdrage aan inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt door implementatie nieuwe koers Werkom

Beheersmaatregel:

Een bestuursopdracht voor Werkom op grond van de aangescherpte inhoudelijke koers en het financieel kader. De uitvoering van de governance-structuur en een nauwe samenwerking tussen de rollen binnen de gemeente.

Trage huisvesting nieuwkomers/ inburgering

Beheersmaatregel:

Aanpak ontwikkelen om statushouders vroegtijdig op AZC-locatie al te begeleiden richting werk/participatie. Bij opgave Verstedelijking extra inzet op huisvesting van statushouders in bijvoorbeeld tijdelijke woonunits of tussenvoorziening.

Continuïteit van de verlengde leertijd in het Pact gedurende een lange periode

Beheersmaatregel:

We zetten in op het verkrijgen van extra en meer duurzame middelen van het rijk voor Zaandam Oost.

Niet voldoen aan wettelijke taken wet Inburgering

Beheersmaatregel:

We starten een procesverbetering en leggen het college scenario's voor. Deze worden gepresenteerd bij de voorjaarsnota 2025. Daarnaast heeft de VNG een landelijke lobby ingezet richting het rijk.

Financiële gevolgen van aangekondigde bezuinigingen in het Hoofdlijnenakkoord voor School en Omgeving

Beheersmaatregel:

We zetten in op een lobby over de gevolgen hiervan en trekken hierin op met andere gemeenten.

Financiële en beleidsinhoudelijke gevolgen van het voornemen in het Hoofdlijnenakkoord om alle of zoveel mogelijk SPUK-gelden aan het gemeentefonds toe te voegen incl. korting

Beheersmaatregel:

Scenario's maken voor de richtingen die gekozen kunnen worden en welke gevolgen dit heeft.

Beleidsnota's

- [Maatschappelijke visie Zaanstad](#)
- [Onderwijsagenda 2015-2018 update 2018](#)
- [Onderwijsachterstandenbeleid 2020-2023](#)
- [Verordening leerlingenvervoer 2021](#)
- [Lange termijn plan van aanpak lerarentekort 2020-2022](#)
- [Rapportage het Zaanse IKC](#)
- [Raadsbesluit toekomstvisie op het Zaanse IKC](#)
- [Integraal Huisvestingsplan VO 20](#)
- [Integraal Huisvestingsplan PO \(V\)SO 2020 -2035](#)
- [Zaankanters voor elkaar: Visie op vrijwillige inzet](#)
- [VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap](#)
- [Visie op gebruik en ondersteuning buurthuizen](#)
- [Subsidieregeling buurthuizen](#)
- [Evaluatie visie en ondersteuning buurthuizen](#)
- [Uitvoeringsprogramma Vluchtelingen](#)
- [Eindrapportage uitvoeringsprogramma Vluchtelingen](#)
- [Voortzetting vluchtelingenaanpak 2020](#)
- [Voortgang Oekraïne opvang juli 2023](#)
- [Koersbesluit Veranderopgave Inburgering](#)
- [Koersbesluit herijking Werkom](#)
- [Manifest Arbeid en Onderwijs in Noord-Holland](#)
- [Uitvoeringsprogramma Armoede Agenda](#)
- [Beleidskader Schulddienstverlening](#)

Kerncijfers

Zaanpeiling

	2021	2022	2023	2024	Bron
Aantal huishoudens met inkomen tot 110% van het sociaal minimum (tenminste 1 jaar)	6.900	6.800	6.950	nb	Zaanpeiling/CBS
Aantal huishoudens met inkomen tot 110% van het sociaal minimum (tenminste 4 jaar)	3.900	3.800	4.030	nb	Zaanpeiling/CBS

Kerncijfers

	2021	2022	2023	2024	Bron
Het percentage kinderen dat wordt ondergeadviseerd aan eind van het primair onderwijs	38%	nb	nb	niet meer beschikbaar	DUO
Het aantal kinderen dat gebruikt maakt van leerlingenvervoer**	661	605	582	nb	Gemeentelijke registratie
Aantal integraal kindcentra*	7	7	7	7	IHP PO 2021-2035
Aantal duurzame schoolgebouwen (obv Beng-norm)***	0	2	2	2	Gemeentelijke registratie
Aantal signalen van betalingsachterstanden dat is aangeleverd door onze vaste lasten partners	4.808	8.594	9.750	nb	Vroegsignaleringsdashboard Divosa
% Parttime werkende bijstandsgerechtigde t.o.v. het totaal aantal mensen in de bijstand ****	17,2%	15,7%	14,4%	14,2%	OD Uitkeringen en Minima.
Aantal bijstandsgerechtigden	4.811	4.122	3.911	3.883	OD Uitkeringen en Minima.
Aantal inburgeringsplichtigen (nieuwe Wet inburgering)****	nb	nb	707	952	Gemeentelijke registratie (dashboard in ontwikkeling)
Aantal mensen geplaatst op een betaalde beschutte werkplek	23	49	65	104	Werkom registratie
Aantal mensen geplaatst o.b.v. de 'oude' WSW	267	249	227	212	Werkom registratie

Toelichting:

** betreft cijfers per schooljaar (2019 = schooljaar 2019-2020; 2020 = schooljaar 2020-2021; 2021 = schooljaar 2021-2022)

*** vanaf 2022 zijn de eerste gebouwen opgeleverd

**** Registratie van deze signalen door Divosa is gestart in 2021. In de loop van het jaar zijn meer vaste-lasten-partners signalen gaan aanleveren. Dit heeft bijgedragen aan groei van het aantal geregistreerde signalen. Hierdoor zijn de aantallen van 2022 niet vergelijkbaar met 2021

***** Hier worden bedoeld inburgeringsplichtigen die na 1 januari 2022 een verblijfsvergunning hebben gekregen.

BBV indicatoren

	2021	2022	2023	2024	Bron
Absoluut verzuim (aantal leerplichtigen niet ingeschreven op een school per 1.000 leerlingen)	nb	0,8	2,4	0,6	Waar staat je gemeente.nl
Relatief verzuim (aantal ingeschreven leerplichtigen dat ongeoorloofd afwezig is per 1.000 leerlingen)	24	28	29	32	Waar staat je gemeente.nl
% Leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	1,9%	2,7%	2,7%	2,6%	Waar staat je gemeente.nl
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	46,4	36,4	34,0	34,0	Waar staat je gemeente.nl
Aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	567,8	590,7	604,4	nb	Waar staat je gemeente.nl
Funcziemenging	49,2%	50%	50,8%	nb	Waar staat je gemeente.nl
% Werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	nb	nb	nb	nb	Waar staat je gemeente.nl
Aantal reïntegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	10,4	9,9	8,9	6,5	Waar staat je gemeente.nl
% Werkloze jongeren (16-22 jaar)	2%	1%	1%	nb	Waar staat je gemeente.nl



2.2 Verstedelijking

De leefbare gemeente



Portefeuillehouders:

Breunesse, Groothuismink, van der Laan, Slegers, Tuijn

Doelstelling

De komende vier jaar focussen wij ons op een kwalitatieve uitvoering van de woningbouw die tot stand komt in samenspraak met onze inwoners. We zetten in op de betaalbaarheid van deze woningen. Bij het toevoegen van nieuwe woningen stellen we de verbetering van de leefbaarheid in de stad centraal. Het doel van de gemeente is groei met kwaliteit. Dankzij de inspanningen van de afgelopen jaren staan er tot 2040 ongeveer 16.000 nieuwe woningen op de planning. Vanwege de druk op de woningmarkt willen we deze ook realiseren. Daarbij houden we vast aan de kaders op het gebied van duurzaam en klimaatadaptief bouwen. We stimuleren slimme mobiliteit. We maken openbare ruimte groener en aantrekkelijker voor wandelen, sporten en ander gezond gedrag. In wijken komen voldoende maatschappelijke voorzieningen die het ontmoeten tussen buurtbewoners bevorderen. We kiezen voor binnenstedelijk verdichten en niet voor stadsuitbreiding in het omringende landelijke gebied. Onze woningvoorraad maken we veilig, duurzaam en toekomstbestendig. Met verstedelijking bouwen we aan de leefbare stad van de toekomst. Daarom zetten we in op groei, die kwaliteit toevoegt aan het wonen, werken en leven in de bestaande stad:

- we versterken de omgevingskwaliteit door het slim benutten van de schaarse ruimte;
- we zorgen voor een passende, betaalbare en toekomstbestendige woningvoorraad;
- we behouden en versterken waar mogelijk de cultuur-historische identiteit en waarden;
- we zorgen voor een (regionaal) bereikbare stad met gezond, schoon (elektrisch) en betaalbaar vervoer
- we zorgen voor een hoogwaardige en groene openbare ruimte die bijdraagt aan een goed leef- en werkklimaat

Visie

Omgevingsvisie 2040 geeft richting aan de groei van de stad

De Omgevingsvisie geeft richting aan de groei van de stad en vormt het ruimtelijk kader om initiatieven integraal te kunnen wegen en met kwaliteit te kunnen groeien. Het college trekt in de uitvoering daarin samen op met de gemeenteraad, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners.

Gedifferentieerd wonen met adequate maatschappelijke voorzieningen...

Door de toename van de bevolking en het aantal huishoudens, maar ook door de aantrekkingskracht van de Amsterdamse regio, is er behoefte aan meer betaalbare woningen. We zetten in op verduurzaming van de woningvoorraad en toekomstbestendige nieuwbouw (energiezuinig, klimaatadaptief en toegankelijk voor verschillende doelgroepen). We gaan de green-deal-houtbouw uitvoeren. Verstedelijking is meer dan alleen het bouwen van woningen op plekken waar nog ruimte is. Hoe je woont is belangrijk voor je sociale contacten en of je prettig voelt in je wijk. Door verschillende woningen in de wijk ontstaat ruimte voor verschillende bewoners (verschil in leeftijd, opleidingsniveau, gezinssamenstelling, cultuur en leefstijl) en komen er kansen voor doorstromen naar een woning in de eigen wijk. Naast ruimte voor wonen moet er ook ruimte voor werken (productieve wijken) en maatschappelijke voorzieningen zijn. Dit betekent dat voldoende ruimte gereserveerd moet worden voor onder andere nieuwe onderwijshuisvesting, kinderopvang, zorg- en welzijnsvoorzieningen, culturele voorzieningen en ontmoetingsplekken binnen en buiten. We maken daartoe gebruik van het Maatschappelijk Voorzieningenmodel

...met een kwalitatief hoogwaardige groene openbare ruimte

Kwaliteit betekent ook ervoor zorgen dat we de openbare ruimte zodanig inrichten en onderhouden; met plekken die uitnodigen tot ontmoeting en spelen en stimuleren tot meer bewegen. Verstedelijking leidt tot intensiever gebruik van de openbare ruimte en vraagt om een veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Daar werken we samen met onze bewoners en partners in de stad aan.

In de stad houden we bij beheer en onderhoud rekening met waterberging, het versterken van de biodiversiteit en aanplant van groen voor verkoeling in de stad. Voor al dit soort maatregelen is ruimte nodig, boven en onder de grond.

...die beter bereikbaar is en onderling verbonden

Meer mensen moeten zich verplaatsen binnen dezelfde ruimte. Binnen heel Zaanstad is een nieuwe balans in de mobiliteit noodzakelijk, met veel aandacht voor schone en gezonde mobiliteit en goed ingepast in een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte. We doen dit wel met oog voor de unieke Zaanse identiteit, oftewel: in verschillende delen van Zaanstad op een verschillende manier. En met behoud van keuzevrijheid in iedere vorm van mobiliteit.

....met ontwikkelgebieden die op de vervoersassen aansluiten

Er wordt op meerdere plekken in de stad ingezet op stedelijke ontwikkeling. Rondom en nabij de NS-stations Zaandam en Kogerveld, ten oosten van het centrum van Zaandam, op het Hemburgterrein en op enkele voormalige

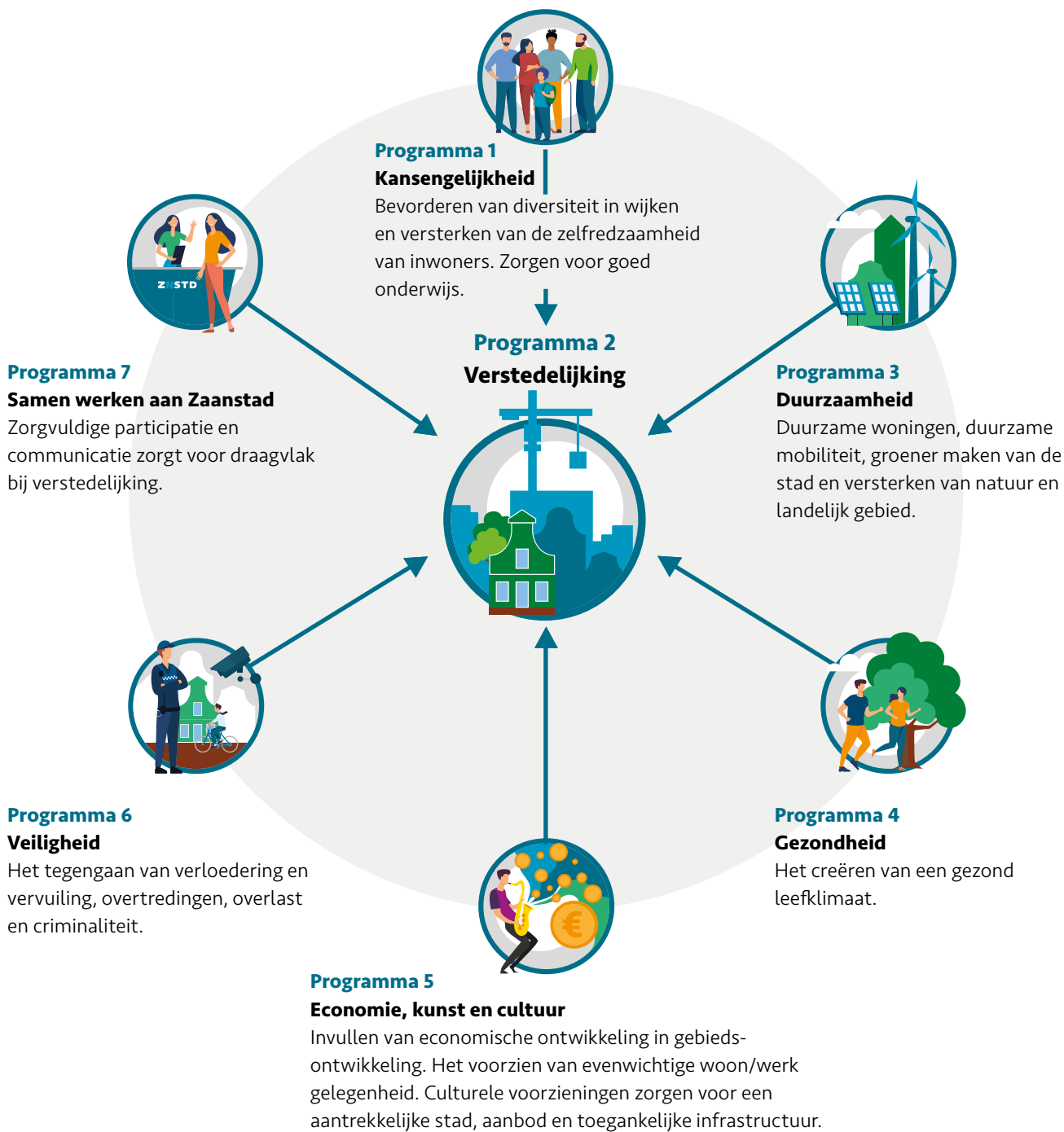
bedrijvenlocaties in Zaanstad-Noord, creëren we tot 2040 nieuwe duurzame woon-werkmilieus. In de Achtersluispolder transformeren we alleen nog het noordelijke deel. De knooppunten zijn daarnaast een belangrijke schakel in het (regionale) mobiliteitssysteem en essentieel voor de mobiliteitstransitie. Door knooppunten op verschillende plekken en voor verschillende doelgroepen te realiseren, bieden we de inwoners van Zaanstad keuzevrijheid voor verschillende mobiliteitsvormen.

....en met behoud van haar cultuur-historische identiteit

De Zaanstreek is herkenbaar, uniek en heeft een eigen karakter. Het gebouwde erfgoed staat vaak op bepalende locaties en zijn verbonden met verhalen. Erfgoed kan zorgen voor verbondenheid met de geschiedenis. Hoe we met het verleden omgaan, bepaalt hoe we de toekomst kunnen inrichten. Binnenstedelijke verdichting betekent in Zaanstad goed zorgen voor het erfgoed. We kijken naar wat er kan vanuit de bestaande kwaliteiten. Het behouden en versterken van de kwaliteit en haar identiteit vormt daarom een uitgangspunt bij de transformatie, vernieuwing en verdichtingsopgaven van ontwikkelgebieden.



Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?



Kansengelijkheid: Goed onderwijs, volop gelegenheid voor inwoners om elkaar te ontmoeten en de bereikbaarheid van banen zijn cruciaal. We bouwen gemengde wijken met wonen, werken en goede voorzieningen. Er zal in de stad daarom voldoende ruimte gemaakt moeten worden voor maatschappelijke voorzieningen zoals nieuwe onderwijs-huisvesting, zorgvoorzieningen en ontmoetingsplekken binnen en buiten. De bereidheid van bewoners om zelf te investeren in hun woning en woonomgeving zal leiden tot een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, wat bijdraagt aan een evenwichtige en inclusieve verstedelijking.

Duurzaamheid: stikstofdepositie terug brengen door o.a. het nemen van bronmaatregelen bij zowel de woningbouw als industrie (gasloos) en inzet op duurzame mobiliteit. Een betere luchtkwaliteit en minder geluidsbelasting maken het wonen aantrekkelijker. Klimaatadaptatie, klimaatmitigatie (energietransitie gebouwde omgeving) en de versterking van de biodiversiteit zorgen voor een toekomstbestendige verstedelijking. Biobased bouwen is een duurzaam alternatief voor bouwen met beton en staal.

Gezondheid: om gezondheidsverschillen te verkleinen en gezondheidsachterstanden aan te pakken zetten we in op een gezonde fysieke leefomgeving en bevorderen zo een gezonde leefstijl in de stad. We realiseren plekken voor sport en beweging voor de jeugd. Weer meedoen in de samenleving, actief betrokken zijn bij je woon- en leefomgeving en een betere sociale cohesie in buurten en wijken dragen bij aan een duurzame stedelijke ontwikkeling.

Economie, kunst en cultuur: Zaanstad blijft woon/werk stad, ook in de toekomst. Dit betekent zowel nieuwe woningen bouwen als behouden van de bestaande en het creëren van nieuwe banen. Daarbij moeten we de schaarse ruimte in de stad slim benutten: het toekomstbestendig combineren van het wonen en werken en sturen op een optimale woon/werkbalans. In Zaanstad is ruimte nodig zowel bestaande, nieuwe bedrijven als nieuwe productieve wijken. We bieden daarom vestigingsruimte ook aan (nieuwe) bedrijven, die passen in stedelijke woonmilieus en werken aan duurzame stedelijke ontwikkeling waar zowel gewoond als gewerkt kan worden. In sommige 'monofunctionele' werkgebieden voegen we woonfuncties toe, om een mix van wonen en werken te stimuleren. Voldoende (lokale en goed bereikbare) werkgelegenheid zorgt daarnaast voor minder (uitgaande) vervoersbewegingen en dus minder CO₂-uitstoot. Dit draagt bij aan het op gang komen van een tegenspitsbeweging. Dat vergroot de kansen op een nieuwe hoogwaardige OV-verbinding (HOV) en verbetert het vestigingsklimaat.

Veiligheid: het tegengaan van verloedering en vervuiling, overtredingen, overlast en criminaliteit zorgt voor een veilige en leefbare leefomgeving voor onze inwoners. Door jongeren een perspectief te bieden, belanden zij minder snel in de criminaliteit. Naast preventieve maatregelen, draagt ook handhaving bij aan een veilige leefomgeving. Een leefomgeving die schoon, heel en veilig is zorgt voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en een duurzame stedelijke ontwikkeling.

Samenwerken aan Zaanstad: door bij bouwprojecten de participatie van omwonenden zorgvuldig vorm te geven, daarbij hun ideeën te betrekken en goed daarover te communiceren, zorgen we er voor dat het draagvlak voor verstedelijking groter wordt.





Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Nieuwbouw en wonen

De woningmarkt blijft gespannen en zowel in de huur als de koopmarkt is er onvoldoende aanbod om te voldoen aan de vraag. Vooral mensen met een laag en middeninkomen ondervinden hiervan de gevolgen. In navolging van het coalitieakkoord en de afspraken die in de Woondeal met het Rijk zijn gemaakt zet Zaanstad bij nieuwe woningbouwplannen in op versnelling van de nieuwbouwproductie en een groter betaalbaar aanbod in de vorm van minstens 30% sociale huur en tenminste 30% in het middensegment. Meer sociale huurwoningen zijn ook nodig om verschillende aandachtsgroepen, zoals ouderen en mensen die vanuit een zorginstelling doorstromen, te kunnen huisvesten.

Er zijn voldoende plannen in ontwikkeling om aan de afspraken met het Rijk te voldoen. Door de ontwikkelingen op de woning(bouw)markt vraagt het wel extra aandacht om plannen die in ontwikkeling zijn tot uitvoering te krijgen. Samen met de regio worden de randvoorwaarden om de woningbouw gerealiseerd te krijgen, zoals de aanpak van de stikstofproblematiek en netwerkcongestie, onder de aandacht van het ministerie gebracht. We zullen samen met ontwikkelende partijen (commerciële ontwikkelaars én woningcorporaties) de planontwikkelingen goed monitoren, belemmeringen tijdig signaleren en creatief naar oplossingen zoeken, onder andere door middel van de versnellingstafels.

We blijven inzetten op het verder 'verharderen' en 'vergunnen' van bouwplannen om de bouwproductie te bevorderen. Projecten die in 2026 door start bouw en oplevering een belangrijke bijdrage zullen leveren aan het beschikbaar komen van meer sociale huurwoningen zijn Houthavenkade, Zaam, Paltrok, Westerkoog.

Door slim te programmeren in nieuwbouw, doorstroming in bestaande voorraad te stimuleren en gebruik te maken van wettelijke instrumenten (zoals opkoopbescherming) komen voor zoveel mogelijk mensen woningen beschikbaar. De doorstroomregeling voor 55plussers wordt voortgezet. Om woningen goed te benutten wordt hospitaoverhuur

gestimuleerd. Op het snijvlak van wonen en zorg worden beleidsregels geactualiseerd, zoals de indeling van zorg- en aanleunwoningen en de regels voor uitstroom uit beschermd wonen. Om misstanden bij verhuur te verminderen wordt het meldpunt Goed Verhuurderschap onder de aandacht gebracht. Besluit over een eventuele verlenging wordt verankerd in de Huisvestingsverordening. In afwachting van besluitvorming over de Wet regie op de volkshuisvesting worden de woonvisie en de uitvoeringsagenda wonen in een volkshuisvestingsprogramma omgezet. De Wet Grootstedelijke problematiek wordt geëvalueerd.

In stedelijke ontwikkeling gaat het niet alleen om woningbouw en het realiseren van zo veel mogelijk woningen. We bouwen toekomstbestendige woningen, buurten en wijken waarbij we aandacht hebben voor energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie, natuurinclusief bouwen, houtbouw, duurzame mobiliteit en gezondheid. Het gaat om kwalitatieve toevoegingen aan de stad binnen de kaders van de Omgevingsvisie.

Bestaande Woningvoorraad

Oudere woningen met een slechte fundering zijn een probleem in Zaanstad. De opgave voor de komende jaren bij funderingsherstel is zo'n 14.500 particuliere woningen en enkele duizenden corporatiewoningen met funderingen die risico lopen op aantasting door een bacterie waardoor vermindering van draagkracht ontstaat. Er is een stadsbreed programma voor de bestaande (particuliere) woningvoorraad. We kijken hoe de woningvoorraad duurzaam en klimaatbestendig verbeterd kan worden om zowel de CO₂ uitstoot te verminderen en daarbij de energierekening betaalbaar te houden. Bij funderingsherstel van woningen verkennen we in sommige gevallen gelijk samen met de eigenaar de mogelijkheden van verduurzaming en woningaanpassingen die helpen om langer zelfstandig thuis te wonen. De koppeling van duurzaamheid aan de kwaliteitsverbetering van de bestaande woningvoorraad is steeds nadrukkelijker aan de orde, waarbij de keuze tussen renovatie of sloop-nieuwbouw steeds per geval en met oog voor alle invalshoeken (waaronder cultuurhistorie, sociale samenhang en betaalbaarheid) gemaakt wordt. Het samenspel met de woningbouwcorporaties is belangrijk om een succesvolle aanpak van de

grond te krijgen. Na bestuurlijk akkoord op de besteding van de gelden uit de rijksbijdrage uit het volkshuisvestingsfonds (VHF-3) zal voor de aanpak van particuliere woningen tussen corporatie woningen (gespikkeld bezit) een specifieke regeling worden gemaakt om de woningen gelijktijdig met de aanpak van de corporatiewoningen te kunnen verduurzamen. De middelen uit het Volkshuisvestingsfonds ter verbetering van de woningvoorraad en leefbaarheid zetten we hiervoor in Zaandam Oost in, waarbij het voor de bestaande woningvoorraad veelal gericht is op de oudere particuliere woningvoorraad in en rondom de Rosmolenbuurt.

Ruimtelijke keten

De Omgevingsvisie geeft richting aan de ruimtelijke keten en het ruimtelijke beleid. We onderzoeken hoe we het nieuwe instrument 'Omgevingsprogramma' beter kunnen gebruiken en verbeteren de vindbaarheid en samenhang van het ruimtelijke beleid in Zaanstad. Na de evaluatie van de welstandssturing wordt er in 2026 een voorstel voor de integrale vernieuwing van de ruimtelijke kwaliteitssturing (incl. het huidige supervisorsmodel) in aansluiting op de Zaanse Omgevingsvisie uitgewerkt.

De ruimte is schaars in Zaanstad. Niet alle toekomstige ruimteclaims zijn al even duidelijk, denk aan de energie- en warmte infrastructuur van de toekomst. Als gemeente moeten we ook reageren op locatiestudies van de Rijksoverheid en regionale locatieonderzoeken. Door middel van een inventarisatie van de ruimteclaims werken we aan een structurele aanpak en een planologische werkwijze in de ruimtelijke keten. In 2026 wordt de nieuwe raad over de werkwijze geïnformeerd.

We investeren in de dienstverlening bij omgevingsvergunningen. In 2026 zetten we stappen in de verdere verbetering van de intake- en omgevingstafel en het kleine vooroverleg voor vergunningen. In de advisering wordt ingezet op vakmanschap, creativiteit en ontwerpkracht, door middel van een kennisprogramma.

Onder de Omgevingswet werken we aan het Zaanse Omgevingsplan. In 2026 werken we gebiedsgericht en themagericht aan de wijziging van het omgevingsplan. De gebiedsgerichte wijziging van het omgevingsplan voor Westzaan wordt in 2026 tot afsluiting gebracht. Er wordt een start gemaakt met de regels voor bedrijventerreinen en de uitwerking van de Centrum gebied van Zaandam. Met oog op vergunningsvrij bouwen wordt in 2026 ook een nieuwe wijziging van de bruidsschat in procedure gebracht.

Voor de groei van de stad zijn er twee planologische routes voor gebiedsontwikkeling. De eerste route is een Buitenplanse Omgevingsplan Activiteit (BOPA). Deze vergunningenroute blijft bestaan, maar is niet voor alle gebiedsontwikkelingsprojecten geschikt. De tweede route verloopt via de wijziging van het Omgevingsplan. Vanaf 2026 gelden hiervoor nieuwe standaards en is het vereist om gebruik te maken van de STOP/TPOD systematiek. In

2026 bereiden we de eerste gebiedsontwikkelingen voor die via deze route gaan verlopen. Initiatiefnemers en de ambtelijke organisatie worden voorbereid op deze nieuwe systematiek onder de Omgevingswet.

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) stelt informatie op een plek beschikbaar. De lees- en vindbaarheid van de informatie is nog niet optimaal. Het DSO is een landelijke voorziening. Als gemeente kunnen we via toepasbare regels het gebruiksgemak voor een deel verbeteren. Er worden voor het gebied Westzaan parallel aan de juridische regels ook toepasbare regels uitgewerkt. Voor de Omgevingsvisie onderzoeken we op welke manier de visie nog beter aan specifieke locaties is te koppelen. Bij de vergunningverlening wordt de digitale informatie voor het klein vooroverleg en de intake- en omgevingstafel stapsgewijs verbeterd. Achter de schermen wordt het vergunningenproces door middel van E-diensten verder verbeterd met als doel kosten en tijd te besparen.

Versterken en behouden van de cultuurhistorische identiteit (erfgoed)

Het koesteren van het cultuurhistorisch erfgoed is belangrijk. Het vertelt ons waar we vandaan komen en dus wie we zijn, erfgoed verbindt ons en maakt ons trots op waar we wonen en leven.

In 2026 gaan we samen met eigenaren en bewoners aan de slag met het verduurzamen van het Zaanse erfgoed en krijgt het jongere na-oorlogse erfgoed meer aandacht bij de gebiedsontwikkeling in Zaanstad. Bij het erfgoed uit de Post-45 periode is bescherming nog minder vanzelfsprekend. Met de aanpak na-oorlogs erfgoed willen we de landschappen, wijken, complexen en objecten uit deze periode onderzoeken en waarderen in samenwerking met stakeholders.

Daarnaast werken we in 2026 de Erfgoedstrategie voor de komende jaren uit. In de transformatieopgaven die onze gemeente ondergaat, is het van groot belang dat we zorgen voor ons erfgoed en onze cultuurhistorie. Cultureel erfgoed biedt kansen en oplossingen voor allerlei vraagstukken in de leefomgeving en getuigt van een grote meerwaarde voor de omgevingskwaliteit. Met het bewaken van dit erfgoed wil Zaanstad de (omgevings)kwaliteit van de woon- en leefomgeving en de Zaanse identiteit versterken, nu en in de toekomst.

Cultuurhistorie vormt een essentieel onderdeel van de Omgevingsvisie en het omgevingsplan. De Omgevingswet introduceert nieuwe instrumenten waardoor er mogelijkheden ontstaan in de omgang met het (jonge) erfgoed. De gemeente zoekt samenwerking met andere partijen in de stad voor het behoud en het vastleggen van de cultuurhistorie.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Woon aantrekkelijkheidsindex AvG	14	14	14	15	15	Gelijk of verbetering	Atlas Nederlandse gemeenten
Aandeel sociale huurwoningen in nieuw af te sluiten overeenkomsten en grondexploitaties	nb	nb	32%	31%	≥30%	≥30%	Gemeentelijke registratie
Aandeel betaalbare woningen voor middeninkomens in nieuw af te sluiten overeenkomsten en grondexploitaties	nb	nb	16%	44%	≥30%	≥30%	Gemeentelijke registratie
Aantal verbeterde funderingen van particulieren per jaar	157	168	150	86	120	150	Gemeenschappelijke registratie

Toelichting:

Woon aantrekkelijkheidsindex AvG

De indicator komt vanuit Atlas Nederlandse gemeenten, waarbij 50 gemeenten worden onderzocht. De verwachting is dat hier geen fundamentele verandering optreedt.

Aandeel sociale huurwoningen en aandeel betaalbare woningen voor middeninkomens

De verwachting sluit aan bij de streefwaarde voor 2026, omdat het vastgestelde gemeentelijke woonbeleid wordt gevolgd bij nieuwe overeenkomsten en grondexploitaties. De verwachting voor 2026 is op dit moment niet concreter te benoemen.

Voortgang funderingsherstel

Hoewel er sprake is van een lichte stijging ten opzichte van 2024 in het aantal uitgevoerde funderingsherstelprojecten, blijft het tempo achter bij de beoogde doelstellingen. Dit onderstreept het belang van blijvende inzet op communicatie, ondersteuning en samenwerking met particuliere woningeigenaren. Vooruitkijkend wordt het aantal herstellende particuliere woningen in 2026 geraamd op circa 120. Deze prognose benadrukt de noodzaak om aanvullende maatregelen te verkennen die het herstel kunnen versnellen, met name in gebieden waar gemeentelijke werkzaamheden in de openbare ruimte gepland staan.

Speerpunten 2026

Nieuwbouwproductie op gang houden

Zaanstad zet zich actief in om de nieuwbouwproductie te versnellen, ondanks belemmeringen zoals stikstofproblematiek en beperkte beschikbaarheid van elektriciteit. Dit doen we o.a. door de versnellingstafels voor woningbouw te organiseren en lobby richting rijk en

provincie te voeren. De gemeente streeft ernaar om het woningaanbod niet alleen te vergroten, maar ook betaalbaar te houden. We passen bij de gebiedsontwikkeling hiertoe het beleid toe, met minimaal 30% sociale huurwoningen en ten minste 30% woningen in het middensegment.

Bestaande woningvoorraad – funderingsherstel bij particuliere eigenaren

Het ondersteunen van particuliere woningeigenaren bij noodzakelijk funderingsherstel blijft een belangrijk speerpunt. De inzet is gericht op het tijdig signaleren van funderingsproblematiek en het vroegtijdig in gesprek gaan met eigenaren. Daarbij bieden we ondersteuning gedurende het gehele proces richting herstel. De prioriteit ligt met name in gebieden waar de gemeente de komende jaren werkzaamheden in de openbare ruimte plant, zoals rioolvervanging of andere grootschalige ingrepen. Door funderingsherstel in deze gebieden te stimuleren, willen we grote calamiteiten voorkomen en de uitvoering van gemeentelijke werkzaamheden mogelijk maken zonder onvoorziene vertragingen.

Ruimtelijke keten richten op integraliteit en dienstverlening

De Zaanse Omgevingsvisie wordt nader uitgewerkt in de ruimtelijke keten. De implementatie van de Omgevingswet loopt nog door tot 2030 en we zetten stappen met het Zaanse Omgevingsplan en het faciliteren van gebiedsontwikkeling via vergunningen. De sturing op omgevingskwaliteit wordt verder verbeterd naar aanleiding van de welstandsevaluatie. Zaanstad zet in op het verbeteren van de (digitale) dienstverlening en versnellen van procedures door integrale werkprocessen, goede samenwerking en technologische innovaties. Bijzondere aandacht heeft de integrale afweging van belangen met oog op toekomstige ruimteclaims, waaronder

de inpassing van de energie- en waterinfrastructuur van de toekomst. In de gesprekken met andere overheden zet zich Zaanstad bestuurlijk en ambtelijk in om de ambities vanuit de Zaanse Omgevingsvisie te borgen en de samenleving en de raad hierbij te betrekken.

Erfgoed en cultuurhistorie als drager van leefbare wijken

Erfgoed is onderdeel van de integrale advisering in de ruimtelijke keten. Hiertoe worden cultuurhistorische verkenningen en adviezen uitgebracht. We koesteren onze karakteristieke gebouwen, bijvoorbeeld door de aanwijzing als monument of via andere ruimtelijke instrumenten, zoals beeldbepalende panden. Vanuit de geactualiseerde erfgoedgoedstrategie wordt ingezet op een meerjarige agenda en programmering.

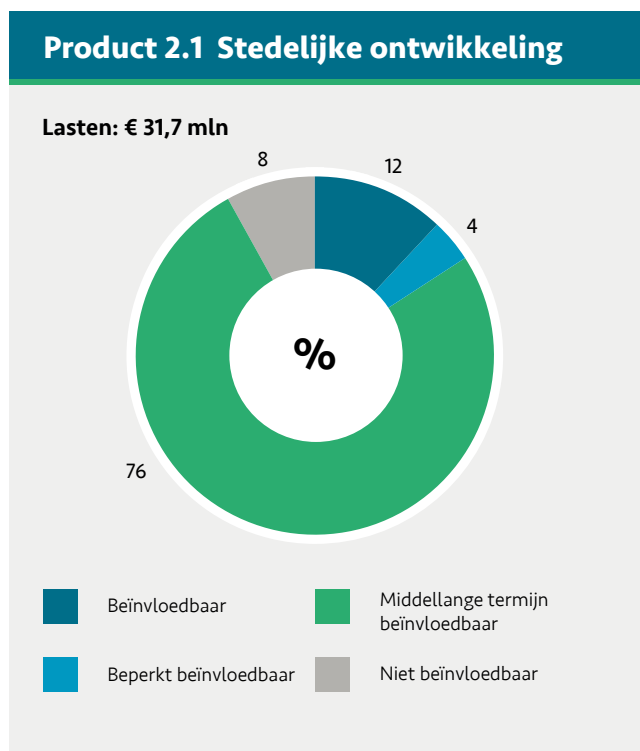
Niet beïnvloedbaar

Dit zijn personeelskosten (€ 1,4 mln), het volkshuisvestingsfonds (€ 0,9 mln) en dubieuze debiteuren (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft voornamelijk kosten voor personeel (€ 19,4 mln), voorbereiding programma flexwonen (€ 2,5 mln), verduurzamen woningvoorraad (€ 1,5 mln), planbegeleidingskosten (€ 0,3 mln), subsidieregelingen voor fundering en monumenten (€ 0,3 mln).

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor de MAAK gebieden (€ 2,1 mln), de kwaliteit van de woningvoorraad en uitvoering van de woningvisie en woningnet (€ 0,9 mln), de kosten rondom funderingen (€ 0,5 mln), kosten brandveiligheid woonwagens (€ 0,3 mln) en monumenten en archeologie (€ 0,2 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor monumenten en welstand (€ 0,2 mln), omgevingswet en wet kwaliteitsborging (€ 0,2 mln), woonruimte zaken en bestemmingsplannen (€ 0,4 mln), dotatie aan de bestemmingsreserve GAF (€ 0,2 mln), het Ebbehof parkeerterrein (€ 0,1 mln), Inverdam en omgeving (€ 0,1 mln) en participatie vergroenen (€ 0,1 mln).



Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.2 Openbare ruimte

In de groeiende en verdichtende stad staat het onderhoudsniveau van de openbare ruimte onder druk en die is van essentieel belang om de stad leefbaar te houden. Binnenstedelijke woningbouw legt een claim op de ruimte. De kwaliteit van de buitenruimte wordt steeds meer bepaald door de beschikbaarheid van ruimte (boven- en ondergronds). Bij gemeentelijke investeringen in de openbare ruimte wordt de schaarse ruimte hoogwaardig ingericht. Met deze hoogwaardige inrichting vergroten we de gebruikswaarde van de openbare ruimte. Met het

onderhouden en inrichten wegen we ook af hoe beleidsdoelstellingen van andere programma's gerealiseerd kunnen worden. Zoals het creëren van voldoende schaduwplekken, het vergroten van de biodiversiteit en het realiseren van goed bereikbare, groene en veilige gebieden voor rust en ontspanning voor de inwoners.

Het afvalwater wordt door de gemeente op een milieu-verantwoorde en efficiënte manier afgevoerd. Daarbij werken we samen met andere partners in de regio zoals het drinkwaterbedrijf en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streef-waarde 2026	Bron
Waardering van bewoners voor de kwaliteit van het onderhoud van de openbare ruimte (rapportcijfer 1-10)	6,2	6,1	6,0	6,0	6,2	6,5	Zaanpeiling
% Tijdigheid afhandeling meldingen openbare ruimte	93%	94%	93%	-	-	95%	Gemeentelijke registratie Slim Melden
% Tijdigheid afhandeling meldingen openbare ruimte	-	-	-	82,2%	85%	85%	Gemeentelijke registratie Signalen
Aantal nieuwe groenadoptie initiatieven in de stad	270	98	76	139	210	210	Gemeentelijke registratie
Percentage ontevreden melders (t.o.v. totale aantal meldingen)	-	-	-	7,6%	10%	15%	Gemeentelijke registratie Signalen

Toelichting:

Waardering van bewoners voor de kwaliteit openbare ruimte
Deze indicator zegt iets over de wijze waarop bewoners in de stad de openbare ruimte beleven en waarderen. Deze meting wordt gedaan via de Zaanpeiling. Gelet op het beleidsmatige onderhoudsniveau C en de ervaringen de afgelopen jaren, wordt verwacht dat de waardering lager uitvalt dan de streefwaarde.

Percentage tijdige afhandeling meldingen openbare ruimte

Deze prestatie-indicator geeft inzicht in de mate waarin meldingen tijdig worden afgehandeld en zegt iets over de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening.

Per april 2024 is de gemeente overgestapt naar een andere applicatie voor het doen van meldingen (Signalen). Hiermee werd invulling gegeven aan het rapport van de Rekenkamer.

Bij die nieuwe applicatie is de werkwijze veranderd. Ter illustratie, als voor 2024 een melding werd gedaan om een lantaarnpaal te repareren, dan werd die melding 'gereed gemeld' als de opdracht aan een externe aannemer was gegeven om die lantaarnpaal te repareren. In de huidige situatie wordt de melding pas later 'gereed gemeld', namelijk nadat (in dit voorbeeld) de lantaarnpaal ook daadwerkelijk weer werkt.

Hoewel het feitelijk nog even lang duurt, is op papier de doorlooptijd hierdoor langer geworden en omdat we de normen (vooral nog) niet geactualiseerd hebben, zien we dit in de indicatoren terug als een lager '% tijdigheid' (ook in de streefwaarde). Om die reden zijn twee regels voor deze indicator opgenomen, een voor de oude en een voor de huidige situatie.

Percentage ontevreden melders (ten opzichte van totale aantal meldingen)

Deze effectindicator geeft weer welk deel van de bewoners aangeeft ontevreden te zijn over de afhandeling van zijn/haar melding. De meting wordt gedaan via Signalen (de applicatie voor het doen van meldingen). We vragen elke melder na afhandeling naar zijn/haar tevredenheid en bij ontevredenheid wordt dit nogmaals gecheckt.

Aantal nieuwe groenadoptie-initiatieven in de stad

Deze effectindicator geeft inzicht in de mate waarin de bewoners een bijdrage leveren aan de directe leefomgeving. Het betreft het aantal nieuwe initiatieven.

Speerpunten 2026

Onderhoudsniveau in de openbare ruimte

De openbare ruimte onderhouden we op C-niveau. Daarbij stimuleren we bewoners om ook zelf actief te zijn, bijvoorbeeld door groenadoptie, aanleg van geveltuinen en zwerfafvaladoptie. Alleen het hoofdwinkelcentrum Inverdan wordt op B-niveau onderhouden.

Integrale kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte

Op verschillende locaties in de stad vervangen we onderdelen van de openbare ruimte waar dat nodig is. Bij vervangingen kijken we zorgvuldig welke doelstellingen uit andere beleidsvelden we tegelijkertijd kunnen realiseren. Dit doen we voor alle strategische opgaven, nog voor de ontwerpfase begint. Zo kunnen we de meest optimale keuzes maken voor een kwalitatieve inrichting van de openbare ruimte - vooral op plekken waar de ruimte schaars is.

Begraafplaatsen

We zorgen voor goede plekken waar begraven kan worden en waar ruimte is voor herdenking en bezinning. In overleg met het ZIOS wordt ingezet op de realisatie van een Islamitische begraafplaats.

Actualisatie beleid openbare ruimte

In 2026 werken we aan actualisatie van de nota Onderhoud Kapitaalgoederen (en daarmee de meerjarige herijking van de financiële dekking in relatie tot het meerjaren investeringsprogramma Openbare Ruimte). Daarnaast zal gekeken worden naar het actualiseren van het aanwijzbesluit Hondenuitzonnes.

Samenwerken binnen programma Samen Slimmer Renoveren en Vervangen

In Nederland staan we voor een grote opgave omdat veel bruggen en viaducten aan vervanging toe zijn. We werken samen met Rijkswaterstaat, de provincie, gemeenten en de Vervoerregio aan een programma. Daarin staat deze renovatie- en vervangingsopgave centraal en kunnen we van elkaar leren. In het bijzonder onderzoeken we hoe we het samen slimmer kunnen doen dan ieder voor zich.

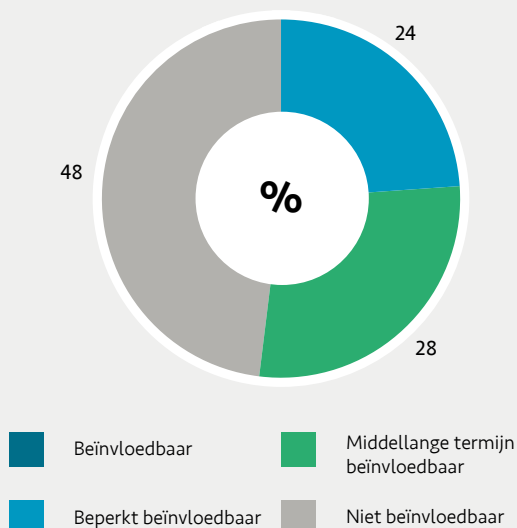
Risicogestuurd onderhoud bruggen

Om onze bruggen efficiënter te beheren, zetten wij in op een risicogestuurde aanpak voor onderhoud, volgens de componentenmethode. Dat houdt in dat we door gericht onderhoud en de tijdige vervanging van kritieke onderdelen de levensduur van de brug kunnen verlengen, voordat we een brug volledig moeten vervangen. Dit willen we stapsgewijs invoeren voor alle bruggen in onze stad. Zo zorgen we niet alleen voor een duurzamere infrastructuur, maar ook voor een verstandige en effectieve besteding van onze financiële middelen en kunnen we de bedrijfszekerheid van 99% blijven nastreven.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.2 Openbare ruimte

Lasten: € 85,2 mln



Beïnvloedbaar

Er zijn geen direct beïnvloedbare kosten

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft de aanleg, onderhoud en beleid van openbare wegen (€ 6,4 mln), aanleg en onderhoud van de openbare ruimte (€ 4,7 mln), onderhoud aan civiele kunstwerken (€ 2,5 mln), integrale ontwerpmethodes openbare ruimte (€ 2,1 mln), aanleg en onderhoud van groen en speelplaatsen (€ 1,5 mln), tractie bedrijfsmiddelen (€ 1,4 mln), beleid en onderhoud waterhuishouding en riolen (€ 1,3 mln), zwerfafval (€ 0,3 mln) en huisvesting buitendienst (€ 0,3 mln).

Niet beïnvloedbaar

Niet beïnvloedbaar zijn kosten voor rente en afschrijving (€ 25,9 mln), kosten voor onderhoud en (toekomstige) vervanging van riolering alsmede tractiekosten (€ 11,6 mln), kwijschelding rioolheffing (€ 1,7 mln), dijk- en polderlasten (€ 0,4 mln), begraafplaatsen (€ 0,5 mln), bestuursakkoord water (€ 0,2 mln), kosten walstroom (€ 0,1 mln) en herstelwerkzaamheden nutsvoorzieningen (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreffen de personeelskosten (€ 24,3 mln).





Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.3 Mobiliteit

De opgaven voor Zaanstad, onder andere op het gebied van verstedelijking en duurzaamheid, leveren een stevige mobiliteitsopgave op. Dit vraagt om een nieuwe balans tussen de vervoerwijzen; een overgang in mobiliteit met meer aandacht voor schone en gezonde mobiliteit, goed ingepast in een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte en passend bij de unieke Zaanse identiteit. Dit betekent een hoger gebruik van het openbaar vervoer en de fiets om de groei duurzaam te kunnen accommoderen. Maar ook meer deelmobiliteit én meer faciliteren van elektrisch rijden door te voorzien in openbare laadpunten. De transitie vindt overal in Zaanstad plaats, maar de omvang van de transitie en de mate waarin elke vervoerwijze daarin een rol speelt, verschilt per gebied. De transitie gaat geleidelijk en is vaak gekoppeld aan ruimtelijke ingrepen in de vorm van intensivering van de woningbouw en/ of versterking van de mobiliteitsstructuur. Verschillende mobiliteitsopties

moeten ook voor iedereen toegankelijk en betaalbaar blijven.

De mobiliteitsopgave is uitgewerkt in het Zaanse Mobiliteitsplan (ZMP). Het ZMP bevat een uitvoeringsagenda; een overzicht van uitwerkingsprojecten en – plannen om de mobiliteit op korte en lange termijn goed te regelen. Deze uitvoeringsagenda is in 2022 vertaald naar programma regionale bereikbaarheid veelal in gezamenlijkheid met de regionale en rijkspartners en een meerjarenprogramma beleidsuitwerking en projecten die zijn geprioriteerd. Beide programma's geven richting voor 2024 en verder.

Andere belangrijke taken binnen mobiliteit zijn de regionale samenwerking en beleidsontwikkeling, de advisering binnen gebiedsontwikkelingen, het ontwerpen van infrastructuur, het beheer van de wegen, verkeerslichten en borden en de afhandeling van vragen en meldingen van bewoners.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat tevreden is over verkeersveiligheid in de eigen buurt	43%	40%	42%	46%	50%	60%	Zaanpeiling
Aantal publieke laadpunten voor elektrische auto's	394	494	810	880	1.410	1.500	MRA-e
Duurzaamheids-score van de mobiliteit in de gemeente	nb	4,78	4,49	5,14	5,80	6,0	CROW

Toelichting:

Verkeersveiligheid

Het percentage inwoners dat zich veilig voelt in het verkeer – ook wel subjectieve verkeersveiligheid genoemd – is in 2024 licht gestegen. We verwachten dat deze positieve trend zich voortzet in 2025 en volgende jaren. Het is goed om te zien dat mensen zich, ondanks dat het drukker wordt op de weg, niet onveiliger voelen.

Toch is het aantal verkeersongelukken in Zaanstad in 2024 gestegen. In eerdere jaren week Zaanstad nog af van de landelijke toename in ongevallen, maar nu zien we ook hier een stijging. Landelijk wordt verwacht dat het aantal ongevallen de komende jaren verder toeneemt. Dit komt vooral doordat het drukker wordt op de fietspaden (onder andere door e-bikes en fatbikes) en omdat steeds meer ouderen blijven deelnemen aan het verkeer.

Om deze ontwikkelingen tegen te gaan, wordt samen met de Vervoerregio Amsterdam gewerkt aan risicogestuurd verkeersbeleid (SPV en RAV2030). In 2024 is het Werkplan Verkeersveiligheid 2024-2026 vastgesteld. Daarmee zetten we stappen om de verkeersveiligheid te verbeteren. Zo wordt op sommige wegen in de gemeente een maximumsnelheid van 30 km/u ingevoerd en worden schoolzones veiliger ingericht.

Doordat het verwachte percentage tevreden inwoners in 2025 op 50% ligt – onder de streefwaarde van 60% – streven we ernaar om dit te verhogen ten opzichte van 2024.

Laadpunten

In 2025 wordt het 1000e publieke laadpunt gerealiseerd. Gezien de verwachte toename van het aantal elektrische voertuigen is er een groeiende behoefte aan extra laadfaciliteiten. De prognose voor 2030 is een uitbreiding naar 2.760 publieke laadpunten. Dat betekent dat er jaarlijks ongeveer 360 laadpunten moeten worden toegevoegd om deze doelstelling te halen. Om deze versnelling mogelijk te maken, is op basis van het Actieplan Laden al gestart met de uitbreiding van de benodigde capaciteit.

In 2025 wordt een laadkaart opgesteld waarin zowel de bestaande als de geplande laadpunten tot 2030 zijn opgenomen. Tegelijkertijd wordt in het najaar een participatietraject opgestart, waarmee de verdere versnelling van de realisatie wordt voorbereid. In sommige wijken of delen daarvan kan de plaatsing van laadpunten iets meer tijd vergen vanwege noodzakelijke uitbreidingen aan de energienetcapaciteit. Desondanks is de verwachting dat de uitrol van publieke laadpunten gestaag door zal gaan en dat netcongestie daarbij geen grote belemmering zal vormen.

Speerpunten 2026

Duurzaamheidsscore van de mobiliteit

De duurzaamheidsscore van de mobiliteit wordt berekend op basis van 5 indicatoren: deelauto's, laadpunten, fietsinfrastructuur, vervoerswijze, schone bussen. De score op deze deelgebieden vergelijken we met die van andere gemeenten in Nederland en met het landelijke gemiddelde. Het aanbod van deelauto's wordt het komend jaar uitgebreid. Zaanstad doet het op de onderdelen laadpunten, fietsinfrastructuur en vervoerswijze goed.

Regionale Bereikbaarheid

Het uitvoeringsprogramma bevat alle projecten die voornamelijk tot stand kunnen komen in samenwerking met het Rijk en de regio en is sinds 2023 van ambities naar uitwerking en realisatie gegaan. Een omvangrijk Multimodaal Mobiliteitspakket komt voort uit de corridor studie Amsterdam-Hoorn. Het betreft bereikbaarheidsmaatregelen op het gebied van auto, openbaar vervoer en fiets. Voor Zaanstad is de uitvoering cruciaal voor de

ambities binnen verstedelijking. Het betreft de realisatie van Avant (Aanpak Verkeersdruk Thorbeckeweg), de planuitwerking Guisweg, de realisatie van de ombouw van de Prins Bernhardweg/A7 tot stadsweg en de planuitwerking van de doorfietsroute Hoorn-Zaandam. Behoudens het Rijksproject A7-A8 zijn tot en met 2025 alle projecten de planuitwerking- of realisatiefase gegaan. Onderdeel van het programma en de sturing op 'Regionale bereikbaarheid' zijn vanwege de samenwerkingspartners en of urgentie ook:

- de Verbinding A8-A9 met de deelopgaven, variantenstudie N203, leefbaarheidsmaatregelen van de Provincie, VRA en Zaanstad;
- de 24 uren openstelling van de Busbrug de binding en bijbehorende herinrichting van de Rondweg Westerkoog;
- de planstudie HOV-ZaanIJ, de realisatie van de Dam tot Dam fietsroute en
- de planuitwerking en realisatie van de Hoofdinfrastructuur in de Kogerveldwijk, toekomstperspectief Prins Bernhardplein in samenwerking met de gebiedsontwikkeling Kogerveld.

Kredietbesluit actieplan Fiets

In 2025 is gestart met de uitvoering van verschillende verbeteringen uit het actieplan Fiets. De projecten richten zich vooral op het optimaliseren van het fietsnetwerk. Een deel van de projecten wordt mogelijk gemaakt door samen te werken met andere programma's, vooral bij infrastructurele aanpassingen. Daarnaast zijn er maatregelen gericht op verkeersveiligheid, toegankelijkheid en het stimuleren van het fietsgebruik, gefinancierd vanuit het reguliere fietsbudget.

Uitbreiden gereguleerd parkeren

In 2026 bereiden wij de invoering van vier gebieden voor om gereguleerd parkeren in te voeren. Het gaat om de Boerenjonkerbuurt, Hofwijk, Oostzijderveld en Houthavenkade.

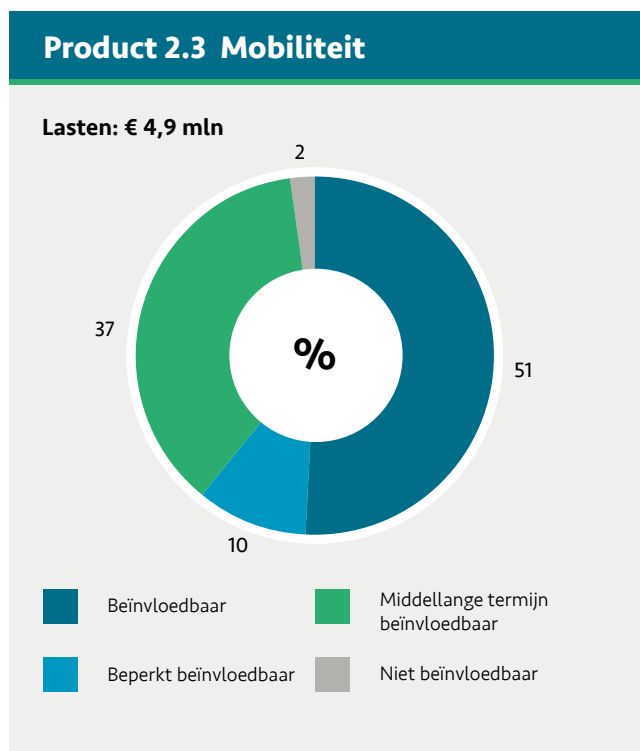
Inzetten op deelmobiliteit

In 2025 voeren wij een pilot van drie maanden uit om deelscooters in Zaanstad aan te bieden. Na evaluatie van de pilot, wordt een besluit voorbereid over het vervolg van het aanbod van deelmobiliteit in 2026. Eventueel vindt uitbreiding plaats naar deelfietsen.

Uitvoeren mobiliteitsplannen

Het Integraal Uitvoeringsplan Mobiliteit Zaanstad Noord is sinds 2025 volop in voorbereiding en realisatie. In 2026 wordt verder uitvoering gegeven aan het mobiliteitsplan Zaanse Schans. Het omleggen van het fietspad is één van de projecten. Ook voeren wij verschillende projecten uit het mobiliteitsplan Assendelft om de leefbaarheid en bereikbaar te verbeteren.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor bereikbaarheid klein infra (€ 1,5 mln) en HOV ZaanIJ (€ 1,0 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor parkeren (€ 0,5 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor afschrijving en rente (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft met name personeelskosten (€ 1,2 mln), andere kosten zijn de exploitatie van de fietsenstalling (€ 0,4 mln) en de uitvoering van nautisch beheer (€ 0,2 mln).



Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Het Investeringsfonds is opgezet ter dekking, geheel of gedeeltelijk, van uitbreidingsinvesteringen. Daarmee levert dit fonds dekking voor gevolgen van de groei van de stad. Het Transformatiefonds is bij de Begroting 2017 ingesteld om een versnelling in de bouw van extra woningen mogelijk te maken. Onder strikte voorwaarden die zijn vastgelegd in de Financiële Verordening 2023, wordt het fonds ingezet voor het dekken van de onrendabele top bij nieuwbouw van woningen. Begin 2023 heeft de evaluatie van het Transformatiefonds plaatsgevonden. Naar aanleiding hiervan onderzoeken we hoe we verder met het Transformatiefonds omgaan en komen in 2024 met een voorstel naar de raad. Voor een toelichting op de besluiten die zijn genomen over de middelen in beide fondsen, verwijzen wij naar de bijlage Investerings.

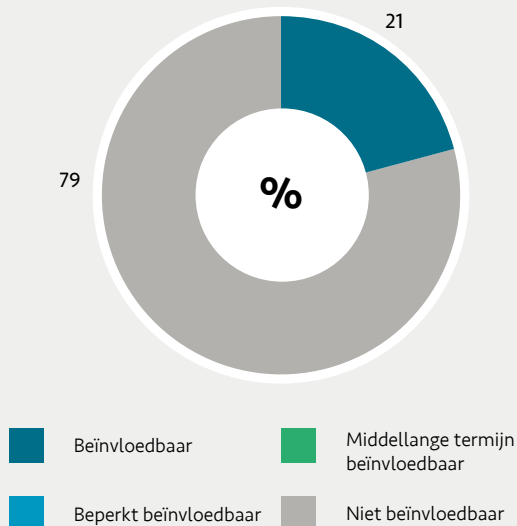
Het Investeringsfonds raakt leeg, maar de stad blijft groeien. Voor de uitbreidingsinvesteringen is daarom onderzoek gedaan naar een nieuwe investeringsstrategie en wordt een nieuwe investeringssystematiek doorgevoerd. De huidige kredieten lopen nog via het Investeringsfonds, maar de komende kredieten niet meer. Die komen direct op de balans en zo worden er jaarlijks kapitaallasten aan toe gerekend. We gaan dus niet meer wachten met investeren tot we voldoende geld hebben gespaard, maar we gaan dat geld lenen en over de looptijd van de investering terugbetalen. De voordelen van deze systematiek zijn dat er eerder geïnvesteerd kan worden, waardoor de stad niet op slot komt te staan. Investerings die horen bij de groei van de stad kunnen in de toekomst weer plaatsvinden. En de kosten hiervan worden 'automatisch' als kapitaallasten opgenomen in de meerjarenraming. Dat is in de huidige systematiek niet het geval. Deze wijziging betekent ook dat we rente gaan betalen over de investeringen. Dit maakt de investeringen iets duurder. De hoogte van de rente is dus een belangrijk element in het duurder zijn. Hoe lager de rente, hoe minder het verschil. En door te lenen verandert ook onze balanspositie. We hebben minder eigen vermogen en meer vreemd vermogen. Dit wordt vaak uitgedrukt met de term solvabiliteit, die daalt door deze aanpassing.

Door de nieuwe systematiek kan de jaarlijkse toevoeging aan het investeringsfonds die nu begroot staat, verlaagd worden met € 1 mln. Dit bedrag is meegenomen bij de besparende maatregelen (zie H1 van de begroting in de financiële hoofdlijnen, punt 16d). Er blijft voldoende ruimte over om de kapitaallasten te dekken. De verdere verwerking van dit voorstel vindt plaats in de VJN 2025.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.4 Investerings en transformatiefonds

Lasten: € 27,3 mln



Beïnvloedbaar

Dit betreft de toevoeging aan de bestemmingsreserve transformatiefonds (€ 5,8 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de toevoeging aan de bestemmingsreserve voor afschrijvingslasten (€ 21,5 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.





Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Veel gebiedsontwikkelingen die de afgelopen jaren zijn voorbereid, komen in de fase van uitvoering. Steeds meer hechten we belang aan participatie en omgevingsmanagement. Gebiedsontwikkeling gaat niet alleen om het bouwen, maar ook om het verbeteren van de leefbaarheid, het realiseren van ontmoetingsplekken en een kwalitatief goede leefomgeving met goede voorzieningen. Tijdens de uitvoering van deze projecten moeten we gezamenlijk veel aandacht geven aan leefbaarheid, het bereikbaar houden van de stad en het waarborgen van de sociale samenhang en ruimte bieden voor bedrijvigheid.

In de vier MAAK-gebieden: Noord, Midden, Centrum en Zuid (w.o. Zaandam-Oost) vinden de grootste gebiedsontwikkelingen plaats. Het betreft soms grondexploitaties, maar vaak ook projecten van particuliere initiatiefnemers waarbij de gemeente faciliterend optreedt. De werkwijze in

de MAAK-gebieden brengen we in overeenstemming met de woningbouwopgave voor de komende jaren.

De strategische agenda van MAAK.Zaanstad krijgt goed vorm. Voor Noord is de strategienota in 2023 vastgesteld. Onderdeel van deze strategie is om drie deelgebieden in Noord verder uit te werken in gebiedsstrategieën.

Voor Noord, Midden en Centrum zijn in 2020 en 2021 bijdragen vanuit de Woningbouwimpuls (rijksmiddelen) toegekend. Daarnaast putten we uit het jaarlijkse PRI-budget om nieuwe projecten op te starten. Uitgangspunt is dat de plankosten zo mogelijk ten laste van de initiatiefnemer worden gebracht door middel van een intentieovereenkomst of anterieure overkomst. Ook draagt de Metropoolregio Amsterdam (MRA) bij aan de plankosten samenhangend met WBI-projecten en versnelling van de woningbouw.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Aantal woningen start bouw	625	1.014	1.356	1.236	1.660	1.000	Gemeentelijke registratie
Aantal afgesloten IO's en AO's	6	8	8	12	15	6	Gemeentelijke registratie
Aandeel houtbouw in nieuw af te sluiten overeenkomsten en grondexploitaties	nb	nb	15%	15,8%		≥20%	Gemeentelijke registratie

Toelichting:

Aantal woningen start bouw

Voor 2026 is de planning dat het aantal woningen dat start ruim boven het streefgetal zit. Enerzijds heeft dit te maken met projecten die doorgeschoven zijn en anderzijds met het afronden van planologische procedures en het onherroepelijk worden van vergunningen.

Aantal afgesloten intentieovereenkomsten (IO's) en anterieure overeenkomsten (AO's)

Er is voldoende animo en investeringsbereidheid om projecten op te starten. Het aantal IO's en AO's staat voor 2026 begroot op 15. Dit komt uit op de volgende aantallen per gebied:

- Noord: 4
- Centrum: 3
- Zuid: 3
- Midden: 5

Aandeel houtbouw in nieuw af te sluiten overeenkomsten en grondexploitaties

Er is formeel een doelstelling vastgesteld om 20% van de woningbouw te realiseren in constructieve houtbouw, conform de definitie van de Metropoolregio Amsterdam. Als gemeente streven wij ernaar deze doelstelling te behalen, aangezien dit bijdraagt aan onze bredere ambitie om klimaatneutraal en circulair te opereren. Tot op heden is in de af te sluiten overeenkomsten houtbouw benoemd als een mogelijkheid of overweging. Concrete zekerheid over de realisatie en het aantal woningen in houtbouw ontstaat pas op het moment dat een omgevingsvergunning wordt aangevraagd. Het is op dit moment dan ook niet mogelijk om een specifiek percentage voor houtbouw vast te leggen in nieuw te sluiten overeenkomsten. Om de voortgang richting de gestelde doelstelling te kunnen monitoren, wordt onderzocht op welke wijze het aandeel houtbouw kan worden opgenomen in de woningbouwmonitor. Ook zal er, om de resultaten van het houtbouw Pact 2026-2030 vast te kunnen leggen, door de betrokken afdelingen gestuurd worden op rapportage over biobased materiaalgebruik in projecten.

Speerpunten 2026

MAAK.Centrum

Voor het gebied Centrum-Oost wordt in 2026 de strategienota en het ruimtelijk plan aan de gemeenteraad voorgelegd. Op basis van het ruimtelijk plan kunnen de ruimtelijke initiatieven in het gebied worden begeleid. Na de zomer wordt gestart met de bouw van de garage aan de Peperstraat. Tegelijkertijd wordt gestart met de bouw van de woningen. Ten behoeve van de werkzaamheden wordt een tijdelijke route aangelegd. Voor het centrum gebied wordt een Toekomstbeeld opgesteld en voor het Saendeborch gebouw wordt een Tam-Imro procedure doorlopen ten behoeve van de transformatie van het gebouw naar woningen. Voor Figaro wordt samen met partners gewerkt aan een voorlopig ontwerp. Het is de verwachting dat de Tijdgeest (onherroepelijke vergunning) begin 2026 van start gaat. Voor de Heldin Stelling is een gewijzigde vergunningaanvraag in behandeling genomen.

Zaandam-Oost

In Zaandam-Oost wordt in 2026 door Rochdale gestart met het bouwen van 35 seniorenwoningen naast de Moskee. Parteon levert een ruimtelijk programma van eisen (RPvE) met bouwplan voor de Kraakstraat op aan de gemeente. De vaststelling hiervan staat aan het begin van 2026 gepland. Verder werkt Parteon aan een RPvE met bouwplan voor de Linnaeusstraat en de Alberdastraat/Van Houtenstraat. De vaststelling van deze RPvE's zal medio 2026 zijn. Voor deze 2 projecten wordt na de vaststelling van het RPvE een AO gesloten. Voor de Kleurenbuurt en Poelenburg/Peldersveld zullen enkele kaderstellende documenten als uitwerking van de Visie Fijn Wonen ter besluitvorming aan de raad worden aangeboden.

Zaandam- Zuid

In Zaandam Zuid wordt in de Achtersluispolder in 2026 de strategienota voor de transformatie van het Sluiskwartier naar een gemengd woon- werkgebied worden aangeboden aan de raad ter besluitvorming. Voor de activering van het Pakhuis de Vrede en omliggend terrein zal een RPvE worden aangeboden aan de raad. Voor het zuidelijk gedeelte van het Hembrugterrein zal een stedenbouwkundigplan worden aangeboden aan de raad ter besluitvorming en in het noordelijk gedeelte wordt verder gebouwd aan de woningen rond het Hembrugbos. De eerste 365 woningen worden in 2026 opgeleverd. Voor Zuiderhout Noord is in 2025 de haalbaarheidsstudie vastgesteld en zal in 2026 een startnotie worden aangeboden aan de raad.

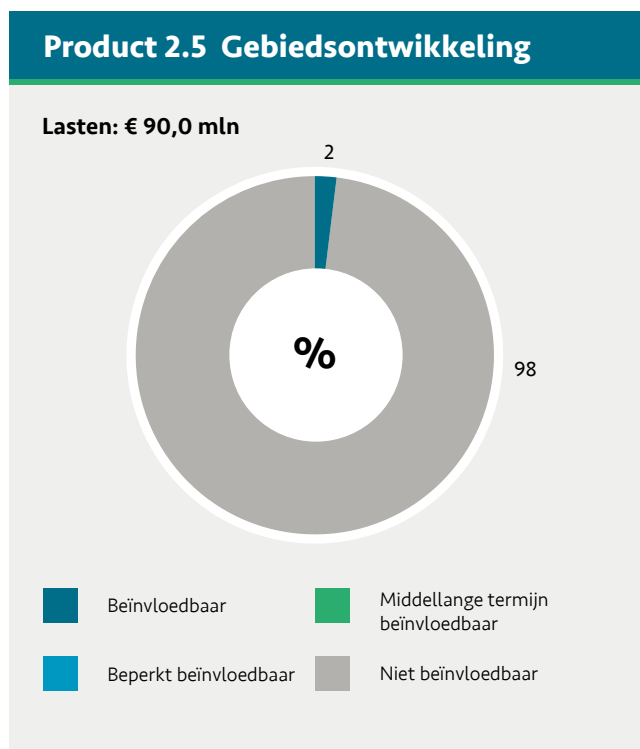
MaakMidden

Voor het gebied MaakMidden wordt in 2026 nog volop gebouwd aan de projecten Westerkoog, Paltrok en JonkerJuffer. Naar verwachting start ook de bouw van het project Lange Pad in Zandijk in 2026. De TAM-IMRO procedure voor het project Hilko wordt naar verwachting eind 2025 afgerond en vormt in 2026 de gelegenheid om omgevingsvergunningen te verlenen, zodat daar ook gestart kan worden met de bouw. Verder wordt voor Kogerveldwijk gewerkt aan de verdere uitwerking van het ontwerp voor de hoofdfra en de herinrichting van de Boerejonkerbuurt. Voor de Hemmes geldt dat in de eerste helft van 2026 de sanering wordt uitgevoerd en bouwrijp gemaakt, zodat deze geleverd kan worden ten behoeve van de start bouw van de molen.

Zaanstad-Noord

In Zaandam Noord worden in 2026 naar verwachting woningen gebouwd op locaties Gasfabriekterrein Krommenie, Eilanden van Hain, Zaankwartier, Ecohof, Zaanse Pijl, Smeeke Ven en de vervolgfase van Kreekrijk. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan infrastructurele projecten in de omgeving van de woningbouwlocaties, evenals aan de verdere uitwerking van mobiliteitsmaatregelen uit de Kortetermijnmaatregelen, het Mobiliteitsplan Noord en het Mobiliteitsplan Assendelft. Voor projecten waarvoor recent een Startnotitie is vastgesteld, wordt nu gewerkt aan de haalbaarheidsstudie en het Stedenbouwkundig Programma van Eisen. De Kerngebiedsstrategie Rondom de Nauernasche Vaart wordt naar verwachting in 2025 afgerond. In 2026 volgt de bestuurlijke behandeling van de Kerngebiedsstrategie Aan de Zaan.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft wijkgebonden kosten Kogerveld (€ 1,2 mln) en de toevoeging aan de bestemmingsreserve Infrastructurele werken (€ 0,4 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor gebiedsontwikkeling (€ 88,4 mln)

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.



Programma 2 Verstedelijking

Product 2.1 Stedelijke ontwikkeling

Product 2.2 Openbare ruimte

Product 2.3 Mobiliteit

Product 2.4 Investerings- en Transformatiefonds

Product 2.5 Gebiedsontwikkeling

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Zaanstad streeft naar een duurzame en compacte grond- en vastgoedportefeuille, die zowel de beleidsdoelstellingen van de gemeente faciliteert als ook de gebiedsontwikkeling uit MAAK.Zaanstad.

Door fusies, maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende functies komen telkens gebouwen en gronden beschikbaar. Daarvan beoordelen we of we ze willen houden of willen afstoten.

Voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed is . Dit is samen met het budget voor het reguliere onderhoud vastgelegd in een jaarlijks geactualiseerde duurzaam meerjarenonderhoudsvoorspelling (DMJOV). Dit doen we met gecontracteerde prestatiepartners met hun eigen expertise en kunde.

Voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed hebben we onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en deze afgestemd op het natuurlijke moment dat we onderhoudswerkzaamheden gaan uitvoeren en/of vervangen. Om te komen tot een Label A nemen we de volgende maatregelen: na-isolatie van gevels en daken, plaatsen van zonnepanelen en LED verlichting, verbeteren en plaatsen van nieuwe klimaatinstallaties en warmwater-voorzieningen of bijvoorbeeld het aansluiten op het warmtenet. Hiermee sorteren we voor op de doelstellingen van Zaanstad om in 2040 klimaatneutraal te zijn voor een deel van het gemeentelijk vastgoed, deels door deze te verduurzamen, en deels door te adviseren in vervangende nieuwbouw daar waar verduurzaming naar een label A+++ met de huidige panden niet mogelijk is.

Daarnaast is er regelmatig overleg met gebruikers/huurders over actuele zaken in relatie tot het vastgoed en lopende contracten.

Voor erfpachters blijft de mogelijkheid om het recht van erfpacht om te zetten naar vol eigendom.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streef-waarde 2026	Bron
Panden met energielabel C	60% van het totaal	75% van het totaal	100% van het totaal	100% van het totaal	100% van het totaal	100% van het totaal	RVO
Panden met minimaal onderhoudsniveau 3	70%	80%	80%	80%	80%	80%	Gemeentelijke registratie

Toelichting:

Panden met energielabel C:

De doelstelling van deze indicator is eind 2023 gerealiseerd. Daarom stoppen we met het rapporteren op deze indicator.

Panden met minimaal conditiescore 3:

Om zo efficiënt mogelijk met de middelen om te gaan voeren we onderhoud uit wanneer het conditieniveau onder de 3 zakt. Conditieniveau 3 betekent dat het onderhoud

voldoende is. Het streven is om 80% van de panden op minimaal conditiescore 3 te hebben. Het volgende jaar onderhouden we de overige 20% en dit herhaalt zich

Speerpunten 2026

Gemeentelijk vastgoed

Het gemeentelijk vastgoed gebruiken we om voldoende maatschappelijke voorzieningen in wijken te realiseren, die het ontmoeten tussen buurtbewoners bevorderen.

Verduurzamen gemeentelijk vastgoed

Tegelijkertijd met het uitvoeren van de reguliere onderhoudswerkzaamheden nemen we zo veel mogelijk energiebesparende en energieopwekkende maatregelen mee, mits zij vallen onder de beleidsuitgangspunten. Deze luiden als volgt: de maatregelen worden uitgevoerd mits de investering een terugverdientijd heeft die korter is dan de resterende levensduur van het pand, maar maximaal vijftien jaar. Doelstelling van alle maatregelen is dat het permanent beheerde vastgoed een label A of hoger scoort, inmiddels heeft 90% van onze kernportefeuille al een label A. Hiermee liggen we op schema voor onze ambitie om in 2026 voor onze gehele kernportefeuille een label A te scoren. We onderzoeken welke panden in onze kernportefeuille klimaatneutraal te krijgen zijn in 2040, hoe daar naartoe te werken en hoe om te gaan met panden die daar bouwkundig niet geschikt voor zijn.

Grondbeleid

Er vindt een herijking van het grondbeleid plaats zodat we het als middel kunnen inzetten om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van volkshuisvesting, economie, groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te realiseren.

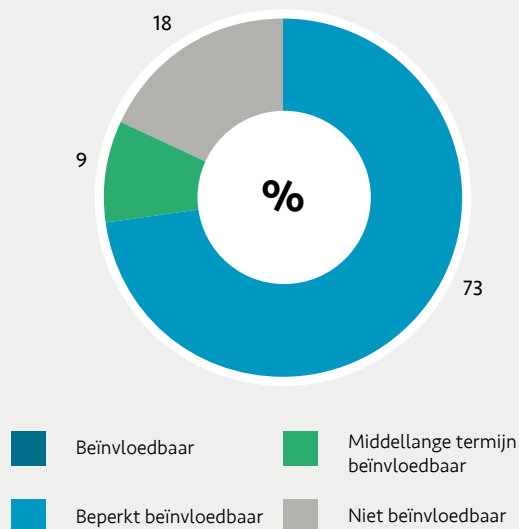
Erfpacht

Vanwege aflopende tijdvakken en erfpachtcontracten zijn we gestart met het herijken van onze regelgeving en alles wat hiermee samenhangt. Het verstrijken van een tijdvak waarvoor de te betalen erfpachtcanon is afgekocht betekent dat dan een nieuwe geactualiseerde erfpachtcanon aan de gemeente verschuldigd is. We organiseren bijeenkomsten om makelaars, hypotheekadviseurs en de vele erfpachters, die hiermee te maken krijgen, goed te informeren over wat hen te wachten staat. En ook om op te halen waar zij tegenaan lopen en wat hun wensen zijn.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 2.6 Grondzaken en vastgoed

Lasten: € 14,4 mln



Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten zijn lager dan € 0,1 mln

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft de vastgoedkosten als beheer, onderhoud, afschrijvingen, belastingen, energie en rente (€10,4 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de rente en afschrijvingen (€ 2,6 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelskosten (€ 1,4 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Vervoerregio Amsterdam**

De Vervoerregio is een samenwerkingsverband van veertien gemeenten op het gebied van verkeer en openbaar vervoer. Om op een goede manier te overleggen en besluiten te nemen, zijn er diverse (bestuurs)vormen van overleg: de regioraad, het dagelijks bestuur, portefeuillehoudersoverleggen en commissies.

- **Centraal Nautisch Beheer**

Is een samenwerkingsverband van vier gemeenten op het gebied van vlotte en veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer in het Noordzeekanaalgebied.

- **Betaalbare koopwoningen Zaanstad**

Doel van BKZ is om het volkshuisvestelijk beleid te bevorderen via het realiseren van kwalitatief

hoogwaardige sociale koopwoningen en deze voor de doelgroep middeninkomens te behouden. De gemeente is voor 100% eigenaar van de aandelen.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Verstedelijking (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	164.643	223.497	153.463	168.073	148.522
Baten	-106.410	-150.651	-88.395	-99.655	-74.453
Saldo	58.234	72.846	65.068	68.418	74.069
Toevoegingen reserves	51.041	30.136	21.838	10.522	4.955
Onttrekkingen reserves	-54.064	-38.720	-21.616	-12.750	-11.971
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	55.211	64.262	65.290	66.189	67.053

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 58,8 mln. hoger dan in 2025. De baten zijn in 2026 € 43,9 mln. hoger dan in 2025. De toevoegingen aan de reserves zijn € 20,9 mln. lager in 2026 ten opzichte van 2025. De onttrekkingen aan de reserves zijn € 15,3 mln. lager in 2026 dan in 2025. Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Specificatie (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)						
	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
<i>Mutaties met een effect op de begroting</i>						
1. Actualisatie MPG 25.1	77.860	-67.381	-2.172	78		8.385
2. Grondzaken & Vastgoed	-537	-491	-716	-145		-1.889
3. Actualisering Investeringsfonds			-3.961	3.097		-864
4. Kapitaallasten Openbare ruimte	3.459					3.459
5. Riolen beleid en Rioolrechten (klein-, grootverbruik)	1.146	-1.165				-19
6. Verbetering kwaliteit woningvoorraad	-539					-539
7. Knelpunt: Mobiliteit parkeren	346					346
8. Knelpunt: Mobiliteit reguliere werkzaamheden	250					250
9. Knelpunt: Mobiliteit Zaans Mobiliteitsplan (ZMP)	250					250
10. Mobiliteit (WBI)	-400					-400
11. CA22 Geluidsschermen	-250					-250
12. CA22 Parkeernota	-138					-138
13. Kogerveldwijk groene parkzoom	-230					-230
14. Beweegbare bruggen	147					147
15. Tractie plafond Bedrijfsmiddelen	696					696
16. Leges 2026-2029		-770				-770

17. Maatregel Tarief riviercruisevaart		-160				-160
18. Kostenverdeling	-369	1.577				1.208
Overige verschillen	-567	-230	-233			-1.030
Overige verschillen MPG 25.2	-22.056	22.365	177	-486		-
<i>Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting</i>						
A. Verbinding A8/A9			-14.000	14.000		-
B. Subsidie Corporaties Volkshuisvestingsfonds	-1.645	1.645				-
C. Versnellen woningbouw	1.200			-1.200		-
D. Regiodeal I Noorder IJplas	-333				333	-
E. Regiodeal I Ontwerpend onderzoek		719			-719	-
F. Prijs-, loon- en subsidie Indexatie	564				-564	-
Totaal	58.854	-43.891	-20.905	15.344	-950	8.102

Mutaties met een effect op de begroting

1. Actualisatie MPG 25.1

Voor de MPG projecten geldt dat jaarlijks incidentele kosten en opbrengsten optreden bij de individuele grondexploitatie en anterieure overeenkomst projecten. Ieder half jaar worden deze ramingen geactualiseerd. Voor de laatst verwerkte gegevens wordt verwezen naar het MPG 25.1 waar per project de voortgang wordt toegelicht.

2. Grondzaken & Vastgoed

De verschillen bij Grondzaken en vastgoed kennen de volgende verklaring:

- € 0,54 mln. lagere lasten wegens met name de eenmalige grote onderhoudskosten Klaas Katerstraat 7B in 2025;
- € 0,49 mln. hogere baten wegens met name de hogere canonopbrengsten a.g.v. nieuwe erfpachtcontracten en de indexatie van de huuropbrengsten;
- € 0,72 mln. lagere lasten wegens met name de eenmalige dotatie aan de reserve Sloopkosten in Voorjaarsnota 2025;
- € 0,15 mln. lagere onttrekking in 2026 wegens met name lagere onttrekking aan reserve Zuiderhout Noord in 2026 vanwege plankosten 2025 en bijbehorende onttrekking in 2025.

3. Actualisering Investeringsfonds

Dit betreft de verwerking van van de rapportage Investeringsfonds 25.2. Het Investeringsfonds wordt uitgefaseerd en daarom zijn de toevoegingen in 2026 op nihil gezet (-€ 4.0 mln.). Het doorschuiven van projecten is de verklaring voor de lagere onttrekking (€ 3,1 mln.).

4. Kapitaallasten Openbare Ruimte

De verwerking van de actualisering van vervangings- en uitbreidingsinvesteringen verklaart de volgende mutaties van de kapitaallasten (afschrijvings- en rentekosten):

- Wegen (vervanging): hogere lasten in 2026 (€ 1,34 mln.);
- Groen & Speelplaatsen: hogere lasten in 2026 (€ 0,88 mln.);

- VRI-OV (vervanging): hogere lasten in 2026 (€ 0,44 mln.);
- Civiele kunstwerken: hogere lasten in 2026 (€ 0,49 mln.);
- Riolen (vervanging): hogere lasten in 2026 (€ 0,23 mln.);
- Overige mutaties (€ 0,01 mln.).

5. Riolen beleid en Rioolrechten (klein-, grootverbruik)

De tariefberekeningen 2026 voor de heffingen zijn opgesteld volgens de uitgangspunten van de voorjaarsnota 2026, inclusief de daar bepaalde prijsindex van 2,1%, de toerekening van de salarislaster conform de CAO Gemeenten 2025 en de indexatie van het overheadtarief 2,03% (subsidie index). Dit leidt tot een hogere dotatie aan de voorziening toekomstige vervangingsinvesteringen riolen (€ 1,15 mln.). De baten nemen in 2026 toe: voor Grootverbruik (€ 0,33 mln.) en voor Kleinverbruik (€ 0,84 mln.)

6. Verbetering kwaliteit woningvoorraad

In 2025 heeft er een herschikking van funderingsbudgetten doorgevoerd. In 2026 is het budget derhalve lager (€ 0,54 mln.)

7. Knelpunt: Mobiliteit Parkeren

De opgave is om binnenstedelijk te verdichten. Hierdoor neemt de verkeersdruk toe en de claim op mobiliteit ook. Parkeren in allerlei vormen is een structureel thema geworden. De parkeerdruk en parkeeroverlast nemen autonoom toe. Daardoor moeten in steeds meer gebieden gereguleerd parkeren ingevoerd worden. In 2025 zijn we begonnen met het op orde brengen van de basis met incidentele middelen (€0,14 mln). Deze middelen houden in 2026 op. De grootte van de stad vraagt structureel capaciteit voor programmering en realisatie van gereguleerd parkeren. Hiervoor is structureel € 0,3 mln benodigd.

8. Knelpunt: Mobiliteit reguliere werkzaamheden

Tot op heden wordt grotendeels met incidentele middelen de structurele groei van werkzaamheden door verdichting tijdelijk opgelost. Deze middelen houden op te bestaan vanaf 2026. Structureel is er € 0,25 mln nodig voor de volgende reguliere werkzaamheden: beantwoorden van

klachten, vragen en verzoeken vanuit de omgeving, onderzoeksbudget, databeheer verkeers-monitoring en modelering, capaciteit initiatief en planvorming die niet uit IF of subsidies mogen worden gedekt.

9. Knelpunt: Mobiliteit Zaans Mobiliteitsplan (ZMP)

Het huidige college heeft voor 3 jaar incidentele middelen vrijgemaakt € 0,2 mln. om het Zaans mobiliteitsplan verder uit te werken en te realiseren. In 2026 valt dit bedrag weg terwijl wij nog 10 jaar bezig zullen zijn met de uitwerking. Voorgesteld wordt om de bijbehorende middelen à € 0,25 mln. structureel beschikbaar te stellen vanaf 2026, dit bedrag ligt hoger dan het huidige budget vanwege de inflatie.

10. Mobiliteit (WBI)

Bij de Voorjaarsnota 2025 is incidenteel budget voor beleidsintensivering beschikbaar gesteld (-€ 0,4 mln.).

11. CA22 Geluidsschermen

Bij de Voorjaarsnota 2025 is het besluit genomen om de verhoging van de geluidsschermen niet te realiseren. Voor 2026 worden geen kosten meer begroot (-€ 0,25 mln.)

12. CA22 Parkeernota

Bij de Voorjaarsnota 2025 is incidenteel budget voor beleidsintensivering beschikbaar gesteld ten behoeve van de invoering van gereguleerd parkeren. Het betreft het uitvoeren van draagvlakenquête's, parkeerdrukmetingen, communicatie en herijking Parkeerverordening 2017. Dit verklaart de lagere kosten in 2026 (-€ 0,14 mln.)

13. Kogerveldwijk groene parkzoom

In 2025 was incidenteel budget beschikbaar voor de uitvoering Kogerveldwijk groene parkzoom. Daarom zijn de lasten in 2026 -€ 0,23 mln. lager.

14. Beweegbare bruggen

De totale kosten van het IBC contract incl. indexatie bedragen € 0,924 mln. op jaarbasis en het beschikbare exploitatiebudget inclusief indexatie IBC contract voor 2025 is € 0,79 mln. Dit betekent vanaf 2025 een structureel tekort van € 0,134 mln. Daarnaast is de reguliere prijsindexatie voor de primitieve begroting 2026 toegepast (€ 0,013 mln.). Voorgesteld wordt het bestaande budget te verhogen met € 0,147 mln.

15. Tractie plafond bedrijfsmiddelen

Een groot deel van het plafond 2024 is doorgeschoven naar 2025. Dit in verband met het moeilijk kunnen vervangen van bedrijfsmiddelen voor elektrische varianten. Hierdoor start de afschrijving pas in 2026. (€ 0,70 mln.).

16. Leges 2026-2029

De baten van de leges nemen in 2026 toe met -€ 0,77 mln. De tariefberekeningen voor de leges H1, H2 en H3 in 2026 zijn opgesteld volgens de uitgangspunten van de

Voorjaarsnota 2026, inclusief een prijsindex van 2,1%.

Het resultaat is als volgt te specificeren:

- leges H1 Algemene Dienstverlening en H3 Dienstverlening betreft structureel -€ 0,17 mln. voordelig
- Voor H2 Omgevingswet heeft een algehele actualisatie van het aantal vergunningen en de tijdsbesteding voor elk van de producten plaatsgevonden. Het aantal vergunningen is met bijna 20% naar beneden bijgesteld, de tijdsbesteding per product is toegenomen met 15%. Daarnaast verhogen we de kwaliteit van de dienstverlening. Bij de voorjaarsnota 2025 is hiervoor 6,5 fte toegekend. De tarieven stijgen met 23,25% (inclusief de reguliere prijsindex van 2,1%). De kostendekkendheid stijgt hierdoor met 6,7% naar 100 %. Per saldo stijgen de baten met -€ 0,6 mln.

17. Maatregel Tarief riviercruisevaart

Het betreft stijging in baten in 2026 uit hoofde van de maatregel tarief riviercruisevaart voorjaarsnota 2025 (-€ 0,16 mln.)

18. Kostenverdeling

Betreft het toerekenen van apparaatsbaten en lasten aan de prestaties over de verschillende opgaven. Voor nadere informatie verwijzen we naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Overige verschillen MPG 25.2

Voor de MPG projecten geldt dat jaarlijks incidentele kosten en opbrengsten optreden bij de individuele grondexploitatie en anterieure overeenkomst projecten. Ieder half jaar worden deze ramingen geactualiseerd.

Voor de laatst verwerkte gegevens wordt verwezen naar het MPG 25.2 waar per project de voortgang wordt toegelicht.

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Verbinding A8/A9

Vanuit de afronding van het investeringsfonds wordt een specifieke bestemmingsreserve gevormd (€ 14 mln.) voor de verbinding tussen de A8/A9.

B. Subsidie Corporaties Volkshuisvestingsfonds (VHF)

In 2024 is voor een bedrag van € 1,75 mln. aan subsidies toegekend aan de woningcorporaties Rochdale en Parteon. Van deze toegekende subsidies wordt een groot deel besteed en verantwoord in 2025. De lasten (€ 1,65 mln.) en de baten (- € 1,65 mln.) zijn in 2025 budgetneutraal begroot.

C. Versnellen woningbouw

Het uitvoeringsprogramma Versnellen (flex)wonen wordt in 2026 geïntensiveerd: hogere lasten(€ 1,2 mln.) en hogere onttrekking reserve (-€ 1,2 mln.).

D. Regiodeal I Noorder IJplas

De financiële afwikkeling van de Regiodeal I met de gemeente Amsterdam betreffende Noorder IJplas heeft in 2025 plaatsgevonden (€ 0,34 mln.). Relatie met programma 7.

E. Regiodeal ontwerpend onderzoek

De nog beschikbare middelen van de Provincie Noord-Holland uit hoofde van Regiodeal I worden voor ontwerpend onderzoek in 2025 volledig benut (€ 0,72 mln.). Relatie met programma 2.

F. Loon-, prijs- en subsidieindex

Prijs-, loon- en subsidie indexatie voor de primitieve begroting 2026. Ten opzichte van de voorjaarsnota zijn de gehanteerde percentages niet gewijzigd. De prijsindexatie voor 2026 bedraagt 2,1%, de loonindexatie is 2% en de toegepaste subsidie indexatie is 2,03%. Relatie met programma 8.

Beleidsmatige risico's

Randvoorwaarden om nieuwbouwambitie te behalen worden niet gerealiseerd.

Beheersmaatregelen:

- Uitvoering van de Zaanse programmatische en vernieuwde aanpak 'grip op stikstof'. Deze gaat ook in op de impact van stikstof op de voortgang van de woningbouwproductie. Aanvullend op de Zaanse aanpak zijn maatregelen vanuit het Rijk en de provincie vereist. De gemeente blijft dan ook in gesprek met het Rijk en de provincie om hen aan te sporen maatregelen te nemen.
- Nieuw participatiebeleid, met meer regie van de gemeente
- Inzicht in de samenhang tussen ruimtelijke projecten, zoals woningbouw, infrastructuur en duurzaamheid, vormt de basis voor het Stedelijk Programmeren. Dit gaat om het in de tijd plaatsen van inhoudelijke keuzen (wel/niet eerst woningen of eerst infrastructuur), waar we vervolgens met een gebiedsgerichte aanpak op zullen sturen.

Maatregelen CO₂-reductie in de bestaande woningvoorraad te behalen kunnen stagneren

Beheersmaatregel:

Zie hiervoor hoofdstuk duurzaamheid 3.2 (netwerkgestie)

Toename van energiarmonoede

Beheersmaatregel:

Uitvoeren van het plan van aanpak Energiarmoede.

Afhankelijkheid van andere partijen

Beheersmaatregel:

Afspraken met andere partijen moeten duidelijk zijn. Er moet draagvlak zijn of worden gecreëerd. Als dat nodig is, moeten we afspraken in een contract vastleggen. Ook starten we jaarlijks met meer vervangingsprojecten dan waarvoor financiële ruimte aanwezig is. Dat doen we omdat we weten dat een deel van de projecten vertraging oploopt.

Beleidsnota's

- [Uitvoeringsagenda Wonen 2019-2024](#)
- [Zaanse samenwerkingsovereenkomst 2020-2024](#)
- [Huisvestingsverordening Zaanstad 2021, 4e wijziging](#)
- [Klimaatakkoord - Nieuw Zaanse Klimaat](#)
- [Groen- en waterplan Zaanstad 'Waardevol groen en water in Zaanstad'](#)
- [Beeldkwaliteitsplan buitengebied - 2009](#)
- [Provinciale Ruimtelijke Verordening \(PRV\)](#)
- [Deltaprogramma 2022 Ruimtelijke adaptatie](#)
- [Nota Onderhoud Kapitaalgoederen Openbare Ruimte](#)
- [Verordening op de heffing en invordering van rechten voor het gebruik van gemeentelijke Begraafplaatsen Zaanstad 2022](#)
- [Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2020-2024](#)
- [Uitvoeringsplan klimaatadaptatie 2021-2026](#)
- [Maatschappelijk Voorzieningenmodel met referentienormen Zaanstad](#)
- [Tarievenbesluit rioolaansluitingen Zaanstad 2022](#)
- [Meetplan biodiversiteit Zaanstad](#)
- [Nota dierenwelzijn 2019](#)
- [Beleidsplan 'Begraafplaatsen in beeld'](#)
- [Zaanse Mobiliteits Plan 2021](#)
- [Werkplan Verkeersveiligheid 2021-2023](#)
- [Visie linten dijken en paden](#)
- [Welstandsnota](#)
- [Verordening op de heffing en invordering van rechten voor het gebruik van gemeentelijke Begraafplaatsen Zaanstad 2023](#)

Kerncijfers

Kerncijfers					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Aantal opgeleverde woningen (nieuwbouw en overige toevoegingen)	897	473	901	1.821	BAG/CBS
Woningvoorraad: aantal eengezinswoningen	43.621	43.890	44.002	44.184	CBS
Woningvoorraad: aantal meergezinswoningen	25.493	26.024	26.208	26.761	CBS
Woningvoorraad: aantal koopwoningen	37.770	38.036	38.134	38.461	CBS
Woningvoorraad : aantal woningen corporatie-bezit	25.660	25.765	25.719	25.716	CBS
Woningvoorraad: aantal overige huurwoningen	5.110	6.051	6.311	6.731	CBS

BBV indicatoren					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen	8,3	5,3	9,9	21,4	CBS
Gemiddelde WOZ waarde van woningen x € 1.000	281	311	367	388	CBS



2.3 Duurzaamheid

De duurzame gemeente



Portefeuillehouders:
Breunese, Groothuismink, Tuijn

Doelstelling

Zaanstad werkt aan een duurzame stad die klaar is voor de toekomst. Klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en grondstoffen schaarste beïnvloeden ons leven steeds sterker. Om de negatieve gevolgen te beperken, zijn mondiaal, nationaal en regionaal afspraken gemaakt, waar Zaanstad invulling aan geeft. Samen met inwoners en partners werken we aan een klimaat neutrale stad die (uiterlijk) in 2040 netto geen CO₂ uitstoot. Om in 2050 een circulaire stad te zijn, maken we toenemend gebruik van hernieuwbare (energie) bronnen en voorkomen we afval en vervuiling. Zaanstad past zich aan het veranderende klimaat aan (klimaatadaptatie), waarbij we ook de biodiversiteit versterken. Het klimaat adaptief handelen zit vanaf 2026 verweven in ons normale werken en het doel is klimaatbestendig in 2050 te zijn. Door milieubelasting terug te dringen, verbetert de kwaliteit van de leefomgeving.

Visie

Zaanstad is een stad waarin mens en dier gezond kunnen leven. Dit houdt in dat bodem, water en lucht van aanvaardbare kwaliteit zijn. De stikstofproblematiek wordt aangepakt en het landschap versterkt. In een steeds verder verdichtende omgeving is een goede milieukwaliteit van groot belang voor de gezondheid en een belangrijke voorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Ook leidt verdichting tot grotere druk op het milieu. Daar moeten we evenwicht in vinden.

Zaanstad is in 2050 klimaatbestendig ingericht. Daarom handelen we klimaatadaptief, bijvoorbeeld door een

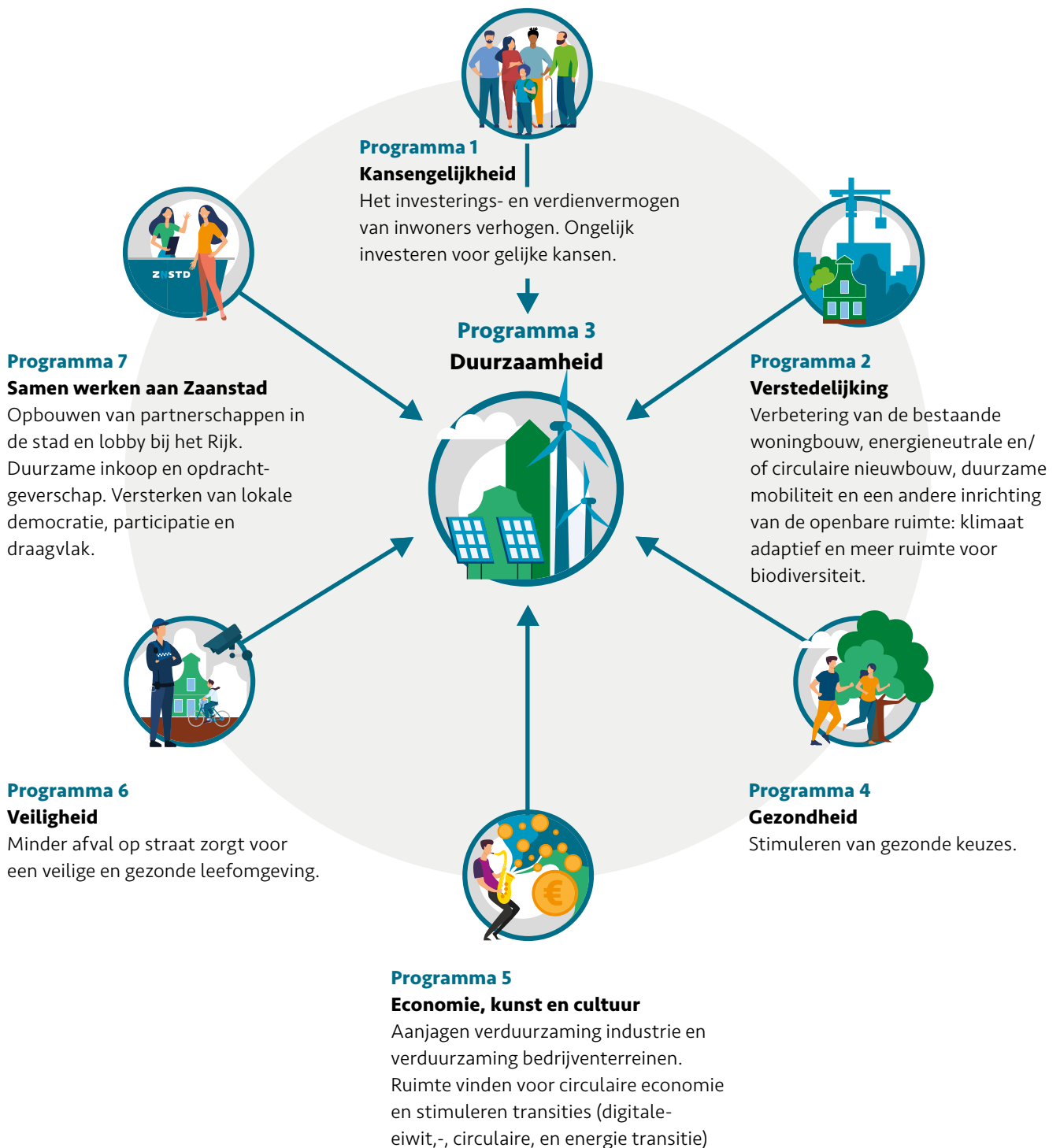
openbare ruimte te maken die is voorbereid op extreme weersomstandigheden (langdurige hitte en hoosbuien) en het landschap aan te pakken (integraal per polder in samenspraak met betrokkenen). De gevolgen van overstromingen worden beperkt en gebouwen klimaatbestendig gebouwd, zodat we oververhitting tegengegaan. Zaanstad realiseert de klimaatbestendige stad in combinatie met een natuurinclusieve en biodiverse stad.

De Zaanse ambitie is om uiterlijk in 2040 klimaatneutraal te zijn. Onze broeikasgasemissies moeten sterk en doorlopend verminderen via een programmatische aanpak die leidt tot versnelling. Nu gaat de CO₂-afname nog te langzaam. De komende jaren moeten we flink inzetten op productie van lokale wind- en zonne-energie en op warmte als energiebron. Om de noodzakelijke investeringen voor nieuwe vormen van energieopwekking beheersbaar te maken, werken we als gemeente samen met de gebruikers aan slimme oplossingen en koppelingen tussen de energiesystemen. Hiervoor is nieuwe energie-infrastructuur nodig met bijbehorende ruimtelijke inpassing. Daarnaast is meer energiebesparing nodig, vooral in de bestaande stad. Ook bedrijven moeten energie besparen door vernieuwing van processen en aanpassingen in de binneninstallaties van gebouwen.

Een lagere milieubelasting in de leefomgeving, klimaatbestendigheid en klimaatneutraliteit dragen bij aan een circulair Zaanstad in 2050. Grondstoffen worden schaars en ondernemers zijn nog vaak afhankelijk van grondstoffenimport uit derde landen. De huidige productie en consumptie leidt tot veel afval en vervuiling, verbruikt veel energie en geeft schadelijke uitstoot. Daarom werken we als snelgroeende stad aan een toekomstbestendige

economie met gesloten kringlopen, waarin grondstoffen en materialen optimaal behouden blijven en worden benut. Duurzame innovaties bieden kansen voor werkgelegenheid, gezondheid en reductie van de uitstoot van stikstof en broeikasgassen.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?



Duurzaamheid: is een randvoorwaarde voor een toekomstbestendig Zaanstad waar bewoners in goede gezondheid leven. Duurzaamheid heeft ook andere programma's nodig om haar doelstellingen te behalen.

Kansengelijkheid: door kansengelijkheid te bevorderen vergroten we het investerings- en verdienvermogen van mensen. We investeren ongelijk voor gelijke kansen. Hierdoor kunnen Zaankanters beter deelnemen aan de energietransitie, de grondstoffentransitie en zich aanpassen aan het veranderende klimaat.

Verstedelijking: een gezonde klimaatbestendige leefomgeving kunnen we alleen realiseren met een verbetering en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad, energieneutrale en/of circulaire nieuwbouw. Met duurzame mobiliteit en een andere inrichting van de openbare ruimte waar boven- en ondergronds ruimte is voor groen, water en de inpassing van energie-infrastructuur. Voor het realiseren van een duurzaam Zaanstad is fysieke ruimte nodig in de stad. Dat vraagt om een integrale afweging bij ruimtelijke initiatieven. Voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving en verduurzaming van mobiliteit is mobiliteit met de opgave verstedelijking noodzakelijk.

Gezondheid: vanuit het programma Gezondheid stimuleren we bewoners om gezonde keuzes te maken. Waar dat leidt tot bijvoorbeeld meer fietsen, draagt dit bij

aan de transitie naar duurzamere mobiliteit. Een gezamenlijke uitdaging voor beide programma's kan in de toekomst liggen in de voedsel-/eiwittransitie.

Economie, kunst en cultuur: om de duurzaamheids-transities mogelijk te maken, is een strategische uitwerking met het bedrijfsleven nodig. Voor het bedrijfsleven, waaronder de grote industriële bedrijven in Zaanstad, wordt verduurzaming - ook door eigen opwekking van duurzame energie - steeds meer een economisch voordeel en onderdeel van de toekomstbestendigheid. Er moet voldoende menskracht zijn, wat aandacht vraagt op het gebied van arbeidsmarkt en opleidingen.

Veiligheid: Minder afval op straat zorgt voor een veilige en gezonde leefomgeving. Handhaving op milieu-verontreiniging (afval op straat, maar ook lozingen van particulieren en bedrijven) draagt hieraan bij.

Samen werken aan Zaanstad: Zaanstad kan zijn duurzaamheidsdoelstelling alleen behalen samen met partners in de stad. Het is daarom van belang om partnerschappen op te bouwen. We versterken lokale democratie, participatie en draagvlak. Ook gaan we verder met het opnemen van duurzaamheidscriteria bij inkoop en aanbestedingen en duurzaamheid standaard mee te nemen in de gemeentelijke besluitvorming. En lobbyen we voor rijksgelden om de duurzaamheidstransities te bekostigen.





Programma 3 Duurzaamheid

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Met klimaatadaptatie spelen we in op de negatieve effecten van het veranderende klimaat. Om de klimaatbestendige stad voor 2050 te realiseren, werkt de gemeente samen met inwoners, bedrijven, scholen, corporaties en andere organisaties. Samen passen we de fysieke bebouwde omgeving aan en passen we ons gedrag aan op de klimaatscenario's van het KNMI. De gemeente zelf zet de stap naar klimaatadaptatie met het Zaanse Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie 2021-2026 en de Aanpak Vergroening van de Stad, met de daarbij horende Uitvoeringsprogramma's vergroening Zaanstad. Wij hanteren vijf sporen: bestaande stad, nieuwe stad, landschap, stimuleren van klimaatbestendig handelen en het realiseren van koppelkansen. Met de vergroening van de stad zetten we in op het beschermen en het versterken van de biodiversiteit. In 2026 is de doelstelling dat de gemeente in al haar werkprocessen klimaatadaptatie handelt. Dit betekent dat binnen elke gemeentelijke opgave vanaf 2026 ook de nodige inspanning is meegenomen voor aanpassing van die opgave aan het veranderende klimaat.

Zaanstad voert het Uitvoeringsprogramma Groen- en Waterplan uit om de recreatieve bereikbaarheid en toegankelijkheid te verbeteren. Ook willen we de kernkwaliteiten van het buitengebied en van het groen in het stedelijk gebied versterken. De maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied - en daarmee de transitie van de agrarische sector - pakken we integraal en samenhangend op in gebiedsprocessen. De Gebiedsvisie polder Westzaan is daar een goed voorbeeld van.

Om de natuur te beschermen en ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken, wil Zaanstad een bijdrage verlenen aan het verlagen van de stikstofdepositie. Een deel van de natuur in de Zaanse en omliggende N2000-gebieden is hiervoor gevoelig. De relatief hoge stikstofdepositie in onze N2000-gebieden is niet alleen schadelijk voor de natuur. Het belemmert ook ruimtelijke economische ontwikkelingen die een netto verhoging van stikstofdepositie tot gevolg hebben. In het kader van het programma 'Grip op Stikstof' heeft Zaanstad een inventarisatie uitgevoerd naar de stikstofimpact van

individuele bronnen en van ruimtelijke economische projecten. De resultaten daarvan zijn verwerkt in de zogenaamde stikstoftool.

Om de milieukwaliteit te verbeteren, voeren we de maatregelen uit het Actieplan Geluid en het Actieplan Luchtkwaliteit uit en worden bodemonderzoeken en -saneringen uitgevoerd. De aanpak van diffuus lood in de bodem is afgerond. Na de Evaluatie geurbeleid actualiseren we het Zaanse geurbeleid. We sluiten hierbij zo mogelijk aan bij het provinciaal geurbeleid dat eveneens wordt geactualiseerd. Zaanstad ligt onder de aanvliegroutes van Schiphol. Om de hinder daarvan terug te dringen neemt Zaanstad deel aan de Bestuurlijke Regietafel Schiphol. Zaanstad wil geen nachtvluchten meer. Omdat de gemeente onder de Omgevingswet meer afwegingsvrijheid krijgt binnen de omgevingskwaliteit, die zij aanvaardbaar vindt, voeren we meer overleg met de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Areaal verharding dat omgevormd wordt naar groen	nb	nb	9.000 m2	11.400 m2	15.000 m2	15.000 m2	Gemeentelijke registratie
Aantal ontmoetingsplekken dat ingericht wordt als koelteplek	nb	nb	18	11	15	15	Gemeentelijke registratie
Gemiddelde kroonbedekkingspercentage	nb	19%	20%	20%	22%	22%	Gemeentelijke registratie
Ontwikkeling biodiversiteit (Aantal meetpunten met een goede score (4 of 5) op het aantal nectarplanten)	nb	nb	0 (start in 2024)	11	11	10	Gemeentelijke registratie (meetnet) / Nectar index
Luchtkwaliteit: fijnstof (PM10) / stikstofdioxide *cijfers 2023 worden geleverd in het najaar.	17,2/14,9 µg/m3	16 - 20 µg/m3	14 - 15 µg/m3	14 - 16 µg/m3	14 - 16 µg/m3	15 - 19 µg/m3	GGD Amsterdam
Luchtkwaliteit: stikstofdioxide	14,9 µg/m3	18 - 24 µg/m3	16 - 21 µg/m3	15 - 20 µg/m3	15 - 20 µg/m3	14 - 20 µg/m3	GGD Amsterdam

Toelichting:

Areaal verharding omzetten naar groen

We vervangen elk jaar een deel van de bestrating (tegels en asfalt) door groen. Dit doen we via tegelwipacties, onderhoudsprojecten (MIP) en het programma Vergroening. Elk jaar in de tabel heeft zijn eigen resultaat. De cijfers zijn dus niet bij elkaar opgeteld. In 2025 is al het geld uit het programma Vergroening gebruikt voor projecten. In 2026 komen er geen nieuwe projecten bij, maar gaan we verder met projecten die al eerder zijn gepland. Dit komt omdat het voorbereiden van een project 1 tot 2 jaar duurt voordat het echt met uitvoering begint.

Aantal ontmoetingsplekken ingericht als koelteplek

Op ontmoetingsplekken planten we elk jaar bomen. Dit doen we via onderhoudsprojecten en het programma Vergroening. Als bomen groot zijn, geven ze schaduw met hun bladeren. Als 30% van een plek in de schaduw ligt, noemen we dat een 'koelteplek'.

Gemiddelde boomkroonpercentage

Elke twee jaar meten we hoe groot het bladerdak van bomen is. In de zomer van 2025 doen we weer een meting. We verwachten dat – doordat nieuw aangeplante en bestaande bomen verder groeien - het boomkroonpercentage in 2026 iets verder zal stijgen.

Ontwikkeling biodiversiteit

Sinds 2023 maaien we het gras op sommige plekken op een andere manier. Zo zorgen we voor meer soorten planten en dieren. Op 21 plekken meten we de biodiversiteit met de Nectarindex. Op 11 plekken verwachten we – net als in 2024 – een goede score van 4 of 5 (veel soorten planten).

Luchtkwaliteit

De lucht in Zaanstad wordt steeds schoner (zie ook raadsinformatiebrief van maart 2025, nr. 9175501). We verwachten dat deze verbetering in 2026 doorgaat.

Speerpunten 2026

Van programma Vergroening naar agenda groenblauw stad en land

Met het programma Vergroening 2023 – 2026 is een beweging in gang gezet om de groei van stenen bij te benen met groei in groen. Het richt zich op het waarneembaar en projectmatig vergroenen van Zaanstad. Het programma gaat sneller dan gepland: in totaal is in 2025 het totale budget van €4 mln. aan bijna 70 projecten toegekend. In 2026 worden alleen nog lopende projecten uitgevoerd. Er komen geen nieuwe projecten meer bij.

We willen verder werken aan een groene en klimaatbestendige stad. Het extra budget heeft een impuls geven aan het vergroenen, maar er is meer nodig om alle beleidsdoelen de komende jaren te realiseren. Ook verdient de Omgevingsvisie een nadere uitwerking op het principe 'klimaatadaptief en groenblauw inrichten'. Daarom maken we een nieuw plan: de Groenblauwe Agenda 2026 –2026 met een vierjarig uitvoeringsprogramma. Een van de onderdelen hierin is de aanpak biodiversiteit.

Klimaatadaptatie openbare ruimte

Het huidige uitvoeringsplan klimaatadaptatie loopt tot eind 2026. We maken een nieuw uitvoeringsplan, als onderdeel van de Groenblauwe Agenda.

Vergroenen doen we samen

We werken verder aan het vergroenen van bedrijventerrein Westerspoor. De Green Business Club helpt ondernemers mee te doen. Via een te verwachten subsidie van €3 mln. (tweede tranche gebiedsinvesteringen Netten op Zee) willen we investeren in park Hoogtij, de Belt en Westerspoor.

Met een klimaatagenda (zie ook paragraaf 3.2) verkennen we samen met onze partners in de stad -zoals het

hoogheemraadschap en terreinbeherende organisaties – hoe we onze klimaatdoelen kunnen bereiken of waar nodig bijstellen. Daarnaast werken we aan een communicatie-aanpak voor bewoners bij de herinrichting van hun eigen straat. De directe leefomgeving is een natuurlijk en relevant moment om mensen in beweging te brengen. We bieden hierbij ondersteuning en advies en vieren behaalde successen samen. Met initiatieven zoals Tuinrangers (opgeleide bewoners die tuinadvies geven) geven we bewoners praktische tips om hun tuin te vergroenen en zo bij te dragen aan een klimaatvriendelijke leefomgeving.

Het buitengebied

In de polder Westzaan voeren we projecten uit volgens een gezamenlijke Uitvoeringsstrategie. Dit gebeurt onder gezamenlijke leiding van de provincie Noord-Holland en de gemeente Zaanstad. We werken aan:

- een onderzoek naar meer brak water (zout en zoet gemengd),
- herstel van bijzondere natuur (zoals veenmosrietlanden),
- bescherming van weidevogels,
- een onderzoek naar de toekomst van de landbouw, geleid door de provincie.
- samen met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) werken we aan de ontwikkeling van een klimaatadaptief watersysteem, dat beter past bij het veranderende klimaat
- opnieuw inrichten van gemeentelijke percelen om te voldoen aan de eisen van de natuurstatus, zoals vastgelegd in Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland (NNN)
- de afronding van het Frans Marspad, dat loopt van station Wormerveer naar de Middel.

Het recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer stopt mogelijk als gemeenschappelijke regeling. In de tweede helft van 2025 wil het algemeen bestuur een besluit nemen over het concept liquidatieplan, waar de deelnemers een zienswijze op indienen en toestemming geven op de intentie om te stoppen. Dit proces en de financiële en juridische gevolgen vindt zijn verdere uitwerking in 2026 en verder (zie ook raadsinformatiebrief 9423319).

Begin 2026 neemt het Rijk een besluit over de locatie van een nieuw 380 kv hoogspanningstation en tracé naar de kop van Noord-Holland. Polder Assendelft is een van de drie zoeklocaties. De leefomgeving verslechtert hiermee, zonder passende compensatie van het rijk. Zaanstad is hierop tegen.

Gezonde leefomgeving

Vanuit de meerjarenplanning voor actualiseren van het milieubeleid onder de Omgevingswet, verwachten we in 2026 nieuw geurbeleid en regels voor geluid op industrie-terreinen: geluidsproductieplafonds industrieterreinen (GPP). Een GPP geeft een maximaal toelaatbaar geluidsniveau aan en heeft tot doel omwonenden te beschermen tegen overmatige geluidsoverlast. Voor 1

terrein (Tate & Lyle) is dit al geregeld, voor 3 andere moet dat nog gebeuren. Daarnaast moeten 2 terreinen gedezoneerd worden. Elk jaar pakken we samen met de Omgevingsdienst één terrein aan. In 2031 moet dit klaar zijn.

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Voor 2026 is de opgave voor de Omgevingsdienst om een realistische begroting op te stellen met 2% bezuiniging. Maatregelen mogen niet leiden tot verslechtering van de gezondheid van bewoners.

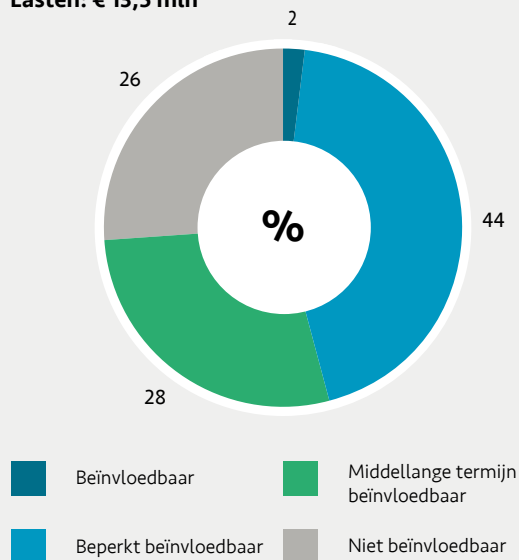
Stikstofbeleid

In 2026 gaan we verder het volgen van de ontwikkelingen en vertalen we dit in een aanpak rond stikstof. Twee uitspraken van de rechter zorgen ervoor dat projecten soms vertraging oplopen. We brengen de natuurherstelopgave in beeld en de noodzaak tot stikstofreductie in samenhang met Zaanse ruimtelijke belangen. We volgen de plannen van het kabinet goed en blijven in gesprek met andere overheden Omgevingsdienst NHN, provincie NH, MRA over vergunningen en natuurherstel.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 3.1 Klimaatbestendige groene en gezonde omgeving

Lasten: € 13,5 mln



Beïnvloedbaar

Dit betreft de kosten voor landschap en milieu (€ 0,4 mln). Het totaal te beïnvloeden bedrag is al verlaagd (met € 0,1 mln) door het inboeken van de onderuitputting jaarrekening.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de omgevingsdienst (€ 4,7 mln),

kosten voor bodembeheer (€ 0,7 mln), ruimtelijke milieuvisie (€ 0,2 mln) en dierenwelzijn (€ 0,3 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor bodembeheer (€ 3,0 mln), een toevoeging aan de bestemmingsreserve bodembeheer (€ 0,4 mln) en kosten voor afschrijving en rente (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor personeel (€ 1,3 mln), de toevoeging aan de bestemmingsreserve biodiversiteit (€ 1,0 mln), bijdragen aan recreatieschappen (€ 0,6 mln), subsidies NME (€ 0,6 mln) en klimaatadaptatie (€ 0,3 mln).





Programma 3 Duurzaamheid

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Zaanstad staat voor een transformatie-opgave om voor 2040 klimaatneutraal te zijn. Op weg naar een inclusieve energietransitie zetten we in op energiebesparing. Hierbij staat het isoleren van bestaande woningen centraal. Ook trekken wij actief op met de industrie en het bedrijfsleven om energie te besparen met procesinnovatie en door aanpassingen van gebouwen. Om de productie van energie te verduurzamen, werken wij aan de realisatie van wind- en zonne-energie in de zoekgebieden van de Regionale Energiestrategie. Ook ontwikkelen wij nieuwe energiebronnen, zoals aquathermie en geothermie voor de gebouwde omgeving, inclusief bedrijven en voor de industrie. Hierbij hoort de ontwikkeling van warmtenetten.

Wij streven naar een inclusieve energietransitie. Daarom geven wij bijzondere aandacht aan inwoners met lagere inkomens voor wie energiearmoede dreigt of al

werkelijkheid is. Ook maken wij lokale initiatieven zoals energiecoöperaties mogelijk en stimuleren lokaal eigenaarschap. Een toekomstbestendige energie-infrastructuur en slimme koppeling van energiesystemen zijn belangrijke randvoorwaarden voor klimaatneutraliteit. Hier ligt ook meteen een grote uitdaging. Wij werken daarom met netbeheerders en partners aan het versterken van de bestaande (elektriciteits-) infrastructuur. Daarnaast stimuleren wij het ontwikkelen van infrastructuur voor warmte- en eventueel waterstof, en faciliteren lokale slimme energiesystemen.

De duurzaamheidstransitie vraagt om slagvaardige inzet van en met inwoners, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties, energie coöperaties, het bedrijfsleven en de industrie. De gemeente geeft het goede voorbeeld en engageert zich in regionale netwerken en samenwerking (ook in het verkrijgen van externe middelen). Waar nodig en mogelijk nemen wij de regie in de gezamenlijke uitdaging naar een toekomstbestendige klimaatneutrale stad en dorpen.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
CO ₂ uitstoot gebouwde omgeving (kton)	311	271	228	nb	160	240	Regionale klimaatmonitor, databank.nl
Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa	9,1%	12,6%	nb	nb	18%	15%	Rijkswaterstaat, klimaatmonitor

Toelichting:

CO₂ uitstoot gebouwde omgeving (kton)

De indicator CO₂ uitstoot gebouwde omgeving geeft het aantal kton CO₂ dat wordt uitgestoten door energieverbruik (elektriciteit en aardgas) van woningen, bedrijfsgebouwen zoals winkels en kantoren, en maatschappelijke gebouwen zoals scholen, ziekenhuizen en sportvoorzieningen. Iedere gemeente draagt bij aan de landelijke doelstelling en deze indicatoren worden in de

klimaatmonitor bijgehouden door RVO, zoals afgesproken in het nationale klimaatakkoord.

Het RVO werkte recent de uitstootgegevens van 2021 en 2022 met terugwerkende kracht iets bij. Ook het realisatiecijfer voor 2023 is recent bekend gemaakt, dat van 2024 nog niet.

Op basis van de nieuwe cijfers (2023) zien we dat de CO₂ uitstoot van de gebouwde omgeving sneller afneemt dan eerder verwacht. Dit zet naar verwachting door en we schatten in om in 2026 op 160 kton uit te komen. Daarmee halen we ruimschoots het streefcijfer voor 2026 die aan het begin van de collegeperiode is vastgesteld.

Hernieuwbare elektriciteit

De indicator Hernieuwbare elektriciteit wordt berekend door de hoeveelheid elektriciteit die in Zaanstad is opgewekt uit wind, zon of biomassa te delen door het totale elektriciteitsverbruik. Net als bij de vorige indicator geldt de afspraak dat iedere gemeente bijdraagt aan de landelijke doelstelling en RVO de indicator bijhoudt in de klimaatmonitor.

Helaas heeft RVO de realisatiecijfers over 2023 en 2024 nog niet bijgewerkt.

De prognose is dat we in Zaanstad in 2026 18% van ons elektriciteitsverbruik zelf hernieuwbaar opwekken. Dit is gebaseerd op de trend van de afgelopen jaren. Aangezien actuele ontwikkelingen zowel voor versnelling (bijv door meer kleine windturbines) als stagnatie (bijv door netcongestie) zou kunnen zorgen is hier gekozen voor een middenscenario.

Streefwaarde naar verwachting ruim behaald

De verwachting is dus dat we voor beide indicatoren de streefwaarde voor 2026, zoals vastgesteld aan het begin van de collegeperiode, ruimschoots gaan halen.

Speerpunten 2026

Gemeente vermindert eigen CO₂-uitstoot

De gemeente wil minder CO₂ uitstoten en geeft daarin het goede voorbeeld. Dit doen we onder andere door onze eigen bedrijfsvoering te verduurzamen. Denk aan het wagenpark en vastgoed. In 2026 willen we ons laten certificeren op het volgende ambitieniveau van de CO₂-Prestatieladder. We kijken dan niet alleen naar onze eigen uitstoot, maar ook naar die van onze leveranciers en partners.

Wijken zonder aardgas

De gemeente legt het Zaans Warmteprogramma eind 2026 voor aan de gemeenteraad. Hierin staat wat per wijk de beste manier is om zonder aardgas te wonen. Dit Warmteprogramma is de basis voor verdere gesprekken met bewoners en bedrijven. Dit doen we per gebied. In Krommenie en Zaandam Oost zijn we al begonnen. In andere wijken starten we dit jaar. We sluiten zoveel mogelijk aan bij bewonersinitiatieven.

In Zaandam Oost werkt Warmtenetwerk Zaanstad (WNZ) aan het uitbreiden van het warmtenet. Ze ontwikkelen lokale bronnen om steeds meer gebouwen van warmte te voorzien.

Energiearmoede tegengaan

We ronden de laatste onderdelen van het Plan voor Energiearmoede af. Dit doen we onder andere met de woningbouwcorporaties die hun huizen verduurzamen. We vragen extra geld aan de Rijksoverheid om door te gaan met deze activiteiten, die goed werken om de energiekosten voor mensen met een laag inkomen te verlagen. In ieder geval blijven we hiervoor ook middelen inzetten vanuit het Volkshuisvestingsfonds en het Nationaal Isolatieprogramma.

Sterker energienet voor de toekomst

De gemeente faciliteert de netbeheerders bij het verzwaren en uitbreiden van het elektriciteitsnet, met uitzondering van de zoektocht naar een nieuw hoogspanningsstation en trace in de open polder van Assendelft. De verzwaring en uitbreiding is nodig voor de energietransitie en om netcongestie op termijn op te lossen. Het net wordt op verschillende niveaus aangepakt: van hoogspanning tot laagspanning. Via de Buurtaanpak wordt het laagspanningsnet buurt voor buurt aangepakt. Er komen ook nieuwe onderstations en ondergrondse kabelverbindingen. De plannen hiervoor zijn dit jaar klaar. TenneT bereidt intussen de verzwaring van het hoogspanningsnet en stations voor.

Tegelijk zetten we in op energiebesparing en slimmer gebruik van het net. Dit is belangrijk om het elektriciteitsnet te ontlasten. Op bedrijventerreinen gaan bedrijven waar mogelijk samenwerken in 'energyhubs'. Zo kunnen ze energie delen en ontstaat er ruimte voor groei en ontwikkeling.

De gemeente maakt zich klaar voor de energietransitie

De gemeente krijgt meer taken door nieuwe wetten, zoals door de Wet collectieve warmte per 1 januari 2026. We bouwen onze organisatie stap voor stap op om deze taken uit te kunnen voeren, van beleid en participatie tot vergunning, uitvoering en onderhoud.

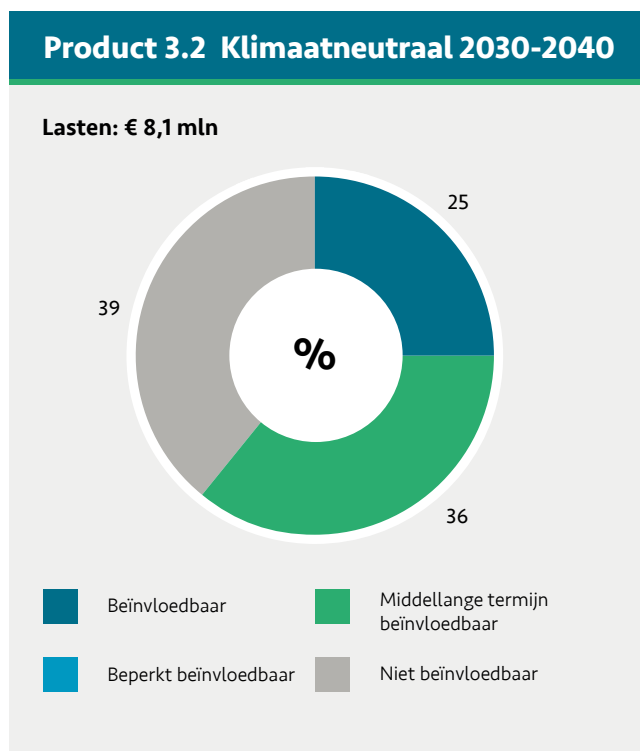
Meer schone energie opwekken

Samen met buurgemeenten en Rijkswaterstaat maken we plannen voor de aanleg van kleine zonneparken langs onze snelwegen. We nemen samen met buurgemeenten het initiatief voor een solar carport in recreatiegebied Twiske. De initiatiefnemers van windturbines langs het Noordzeekanaal dienen hun plannen in bij de Provincie, die hierover in gesprek gaat met alle belanghebbenden.

Klimaatagenda

In 2025 spraken we met belangrijke partners in de stad over onze duurzaamheidsopgave. Samen maakten we een klimaatagenda. Hierin staan plannen voor o.a. omgaan met extreem weer (klimaatadaptatie), een toekomstbestendige industrie, aardgasvrij wonen, duurzame elektriciteit en een klimaatneutrale gemeente. We presenteren deze agenda begin 2026 aan de gemeenteraad.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit bestaat uit een toevoeging aan de bestemmingsreserve duurzaamheidsfonds (€ 0,5 mln), toevoeging aan de bestemmingsreserve klimaatakkoord (€ 0,1 mln) en kosten voor duurzaamheid voor de subopgave klimaatneutraal (€ 1,4 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit zijn uitgaven in het kader van de Spuk Klimaatakkoord (€ 3,1 mln), en voor afschrijving en rente (€0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit bestaat uit capaciteitskosten voor klimaat- en energie beleid (CDOKE) (€ 2,0 mln), bedrijvenloket Duurzaamheid Zaanstad (€ 0,2 mln) en kosten voor personeel (€ 0,7 mln).



Programma 3 Duurzaamheid

Product 3.1 Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving

Product 3.2 Klimaatneutraal 2030-2040

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Zaanstad wil in 2050 een circulaire stad zijn. Op dit moment is circa 12,5% van het huidige afval in Zaanstad huishoudelijk afval en 87,5% bedrijfsmatig. Zonder stappen richting een circulaire economie zal het afval in de stad in 2050 verveelvoudigd zijn. Het vraagt dus om een grote omslag in de manier van produceren en consumeren. We gaan naar meer lokale, gesloten kringlopen waarin grondstoffen en materialen optimaal worden behouden en

benut. Daarvoor moeten we kennis en bewustzijn over de circulaire economie vergroten, circulariteit vastleggen in nieuw beleid en de voortgang monitoren. De focus voor Zaanstad ligt op het reduceren en beter scheiden van huishoudelijk afval, bouw en gebiedsontwikkeling en de food- en maakindustrie. De inzet richt zich op het aanjagen en de beleidsontwikkeling op circulariteit in de brede zin, het geven van voorbeelden en het opdoen van ervaringen zoals met de circulaire nieuwbouw van het ZNMC. De uitvoering landt in andere opgaven, zoals bijvoorbeeld in de deelname in Textiles2Textiles in de strategische opgave Economie en circulaire bouw bij verstedelijking.

Indicator

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Gewicht restafval per bewoner per jaar (kg)	204	198	195	192	186	100	HVC

Toelichting:

Steeds meer inwoners scheiden hun afval, maar we liggen niet op koers om het doel – maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar – in 2030 te behalen. Op dit moment daalt de hoeveelheid restafval langzaam en lijkt deze te stabiliseren. Ook het scheidingspercentage blijft achter: 51 procent in plaats van de beoogde 75 procent in 2030.

Daarom wordt momenteel gewerkt aan een nieuw grondstoffenplan dat in 2026 (of eind 2025) wordt voorgelegd ter besluitvorming. In dit plan staan maatregelen om de doelen te behalen. Daarnaast werkt Zaanstad, samen met HVC, aan betere communicatie over het belang van afvalscheiding. Dit moet ervoor zorgen dat meer inwoners hun afval goed scheiden en zo bijdragen aan een duurzame toekomst.

Speerpunten 2026

Afvalbeheer en participatie inwoners

In 2026 (of eind 2025) wordt een nieuw Grondstoffenplan voorgelegd ter besluitvorming. Dit plan moet ervoor zorgen dat er minder restafval is en dat de kosten voor

afvalstoffen beheersbaar blijven. Inwoners spelen hierbij een belangrijke rol. Zij helpen mee als ze begrijpen waarom afval scheiden en grondstoffen behouden nuttig is. Ook moeten ze dit makkelijk zelf kunnen doen. Daarom zorgt de gemeente voor voldoende plekken in de wijk en stad waar bewoners spullen en grondstoffen kunnen inleveren. In 2026 passen we de afspraken met HVC aan. De inzameling van huishoudelijk afval wordt afgestemd op het nieuwe Grondstoffenplan.

Uitvoeringsprogramma Circulair Zaanstad 2050

In 2026 is er een uitvoeringsprogramma Circulair Zaanstad 2050 (2026 – 2029). Dit programma bevat een duidelijke visie en aanpak voor de komende jaren. Het bestaat uit vier onderdelen:

- Circulaire gemeentelijke organisatie (beleid, inkoop, monitoring);
- Ondersteuning inwoners in de transitie (communicatie en huishoudelijk afvalbeheer);
- Circulair bedrijfsleven (industrie, bedrijventerreinen en sectoren);
- Circulaire bouw, openbare ruimte en gebiedsontwikkeling.

Ketenaanpak

We werken verder aan gesloten kringlopen in de Zaanstreek, vooral in de maak- en voedselindustrie. De Monitor Circulaire Economie laat zien waar kansen liggen. De gemeente steunt bedrijven door samenwerkingen op bedrijventerreinen en het verbinden van ketens. Projecten die in 2025 startten om ondernemers te helpen minder restafval te produceren, gaan door in 2026. Ook onderzoeken we verder hoe een circulaire hub op de Achtersluispolder eruit kan zien.

Duurzaam en circulair inkopen

Het actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) 2022-2025 loopt eind 2025 af. We blijven werken aan circulair inkopen bij minstens 50% van de Europese aanbestedingen en 50% van de nationale aanbestedingen boven €150.000 in 2025. In 2026 bekijken we of we het actieplan moeten verlengen.

Duurzame en circulaire bouw en gebiedsontwikkeling

In 2025 is de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling ondertekend. Met het ondertekenen van deze deal brengt Zaanstad één of meerdere pilot ontwikkelgebieden in. Deze gebieden worden eind 2025 bepaald. Per gebied wordt een plan van aanpak gemaakt. Zo houden we onze duurzaamheidsambities hoog en werken we samen aan de uitvoering. Met de City Deal halen we kennis van buiten naar binnen en zorgen we ervoor dat duurzaamheid stevig verankerd blijft in gebiedsontwikkeling. Denk aan ruimte voor groen, waterberging en biobased materialen, naast betaalbare woningen. Ook kijken we naar koppelkansen met de andere Zaanse strategische opgaven, zoals kansengelijkheid, economie, kunst en cultuur en gezondheid.

In 2026 maken we een afwegingskader voor sloop/nieuwbouw versus renovatie. Kennissessies over houtbouw en circulaire bouwmethoden helpen bij een duurzame bouw. We zetten ons werk op houtbouw en bio-based materialen voort via het Houtbouwconvenant 2.0.

Duurzaamheid stevig verankeren binnen de gemeente

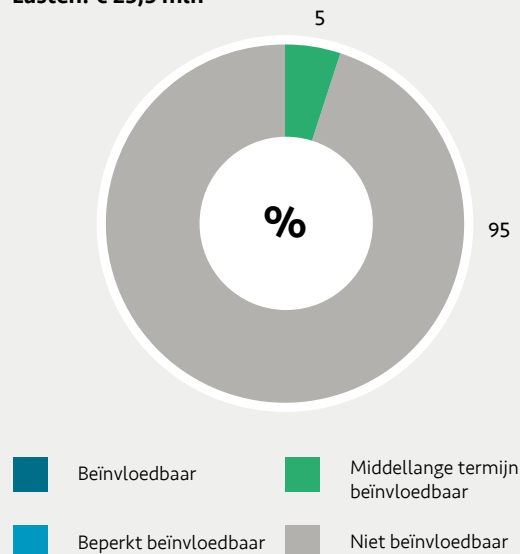
We willen iedereen mee laten doen in de duurzaamheids transitie. Daarom zetten we in 2026 extra in op:

- Een gemeentebrede duurzaamheidsacademie voor medewerkers. Zij krijgen kennis en vaardigheden om duurzaamheid toe te passen in hun werk.
- Gemeentebrede invoering van de duurzaamheidsparagraaf. In 2024 liep een pilot waarin duurzaamheid een duidelijke rol kreeg in besluitvorming. In 2026 is dit de standaard.
- Daarnaast heeft het hele college, per individuele portefeuille CO₂-reductiedoelen vastgesteld. In 2026 wordt er middels een uitvoeringsplan effectiever op gestuurd.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 3.3 Circulair Zaanstad 2050

Lasten: € 25,5 mln



Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de kosten voor afvalstoffen (€ 22,4 mln) en de kwijschelding afvalstoffenheffing (€ 1,9 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft met name personeelskosten (€ 1,2 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer**
Het recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer beheert het meer en het oevergebied rondom het meer als ook het groengebied IJmond-Zaanstad. Zij zet zich in voor een evenwichtige ontwikkeling van recreatie en watersport en behoud en beheer van het landschap.
- **Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied**
De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied voert voor de gemeenten de taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving bij bedrijven en draagt daardoor bij aan het verbeteren van de milieukwaliteit. Daarnaast adviseert zij bedrijven op het gebied van duurzaamheid.

- **Recreatieschap Twiske- Waterland**

Het recreatieschap is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het beheer van 't Twiske en andere recreatieve gebieden in Waterland. Zij zet zich in voor een goede balans tussen natuur, landschap en recreatie in dit gebied.

- **HVC**

HVC is een duurzaam energie- en afvalbedrijf van 52 gemeenten en 8 waterschappen. Kerntaken zijn het ondersteunen van aandeelhoudende gemeenten en waterschappen als partner bij de transitie 'aardgasvrij' en de verduurzaming van het afvalbeheer. In Zaanstad verzorgt HVC de afvalinzameling en beheert zij één van de warmtenetten.

- **Warmtenetwerk Zaanstad (WNZ)**

WNZ is het warmtebedrijf dat het warmte netwerk in Zaanstad Oost ontwikkelt en beheert. Warmtenetten zijn een belangrijk onderdeel voor de transitie van de gebouwde omgeving van aardgas naar meer duurzame warmtebronnen.

- **Alliander**

Alliander en TenneT/Gasunie ontwikkelen en beheren alle gas- en elektriciteitsnetten. Liander een dochterbedrijf van Alliander en is de netbeheerder in Zaanstad. Alliander en Tennet zijn verantwoordelijk voor de versterking van het elektriciteitsnetwerk en hebben een belangrijke rol in het toekomstbestendig maken van de energie-infrastructuur.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Duurzaamheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	44.229	45.152	40.747	37.013	36.714
Baten	-36.957	-31.823	-31.306	-28.726	28.639
Saldo	7.272	13.329	9.441	8.288	8.075
Toevoegingen reserves	6.655	1.933	366	366	366
Onttrekkingen reserves	-7.426	-8.961	-1.800	-507	-454
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	6.502	6.301	8.007	8.147	7.987

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 0,9 mln. hoger dan in 2025. De baten zijn in 2026 € 5,1 mln. lager dan in 2025. De toevoegingen aan de reserves zijn in 2026 € 4,7 mln. lager ten opzichte van 2025. De onttrekkingen aan de reserves zijn € 1,5 mln. hoger in 2026 dan in 2025. Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Specificatie (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)						
	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
<i>Mutaties met een effect op de begroting</i>						
1. Energiearmoede	-3.217	2.877			140	-200
2. CDOKE	1.362	2.135	-4.722	560		-665
3. Vergroening en biodiversiteit				434		434
4. Kostenverdeling	-24	550				526
5. Overige verschillen	-162	-67				-229

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Bodem	2.515	14		-2.529		-
B. VHF verduurzaming	-1.138	1.138				-
C. Afvalstoffenheffing	1.387	-1.513			126	-
D. Prijs-, loon- en subsidie Indexatie	204				-204	-
Totaal	923	5.134	-4.722	-1.535	62	-134

Mutaties met een effect op de begroting

1. Energiearmoede

De kosten van het plan van aanpak Energiearmoede (bekostigd uit de specifieke uitkering) zijn begroot tot en met 2025. De subsidie is recent verlengd en het verdere uitvoeringsprogramma met bijbehorende kosten 2026 worden in de Voorjaarsnota 2026 opgenomen. In 2026 zijn de lasten daarom € 3,2 mln. lager en de baten € 2,9 mln. lager.

2. CDOKE

De ontvangen subsidie inzake de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat,- en energiebeleid (CDOKE) is eind 2024 verhoogd en is in 2025 toegevoegd aan de reserve Klimaatakkoord met als gevolg een lagere toevoeging aan de reserve klimaatakkoord in 2026. Daarnaast hebben we de inzet van de capaciteit in 2025, 2026 en 2027 geactualiseerd en verwerkt in de actualisatie in de voorjaarsnota.

3. Vergroening en biodiversiteit

Bij het coalitieakkoord 2022 is vanaf 2023 tot en met 2026 jaarlijks € 1 mln. beschikbaar gesteld voor Vergroening & Biodiversiteit. Het bestedingsplan is geactualiseerd en de onttrekkingen zijn in 2026 € 0,43 mln. lager dan in 2025.

4. Kostenverdeling

Betreft het toerekenen van apparaatsbaten en lasten aan de verschillende opgaven. Voor nadere informatie verwijzen we naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Bodem

De actualisatie van het bodemprogramma betekent een verschuiving in de lasten en bijbehorende onttrekking reserve van 2025 naar 2026 (effect € 2,5 mln.)

B. VHF verduurzaming

In 2025 staan uitgaven begroot voor het volkshuis-vestingsfonds (VHF), deze lasten worden gedekt vanuit de SPUK VHF. In 2026 zijn er nog geen uitgaven begroot voor dit onderdeel.

C. Afvalstoffenheffing

De lasten en baten voor de afvalinzameling en verwerking nemen toe conform het tariefvoorstel afvalstoffenheffing 2026. Het tarief is met de indexatie 2,1 % verhoogd en het tekort is gedekt uit de voorziening egalisatie afvalstoffen-

heffing (-€ 0,54 mln.) Het effect op het programma is niet saldoneutraal, omdat de baten afvalstoffenheffing volledig via programma 3 lopen, maar een deel van de lasten elders in de begroting worden gemaakt en extracomptabel aan het tarief worden toegerekend.

D. Loon-, prijs- en subsidieindex

Prijs-, loon- en subsidie indexatie voor de primitieve begroting 2026. Ten opzichte van de voorjaarsnota zijn de gehanteerde percentages niet gewijzigd. De prijsindexatie voor 2026 bedraagt 2,1%, de loonindexatie is 2% en de toegepaste subsidie indexatie is 2,03%

Beleidsmatige risico's

Het realiseren van een duurzaam Zaanstad vraagt fysieke ruimte in de stad die niet altijd aanwezig is en ook voor andere zaken nodig is.

Beheersmaatregel:

Door het opstellen van een integrale stedelijke strategie een brede afweging maken bij ruimtelijke initiatieven, waarbij we rekening houden met de benodigde ruimte voor de implementatie van duurzaamheidsmaatregelen.

Door de intensieve verstedelijking komen verschillende functies dicht bij elkaar en nemen de milieudruk en de stikstofdepositie toe.

Beheersmaatregel:

In een vroeg stadium van de planvorming de milieurisico's onderkennen. Bij omvangrijke ontwikkelingen een MER opstellen om een milieuvriendelijke variant te kunnen ontwikkelen. Circulair bouwen draagt bij aan een reductie van CO₂ en stikstofuitstoot.

Zelfs bij aanzienlijke reducties van de uitstoot gaan klimaatveranderingen door. Dat heeft gevolgen voor de toekomstbestendigheid en veiligheid van Zaanstad.

Beheersmaatregel:

De fondsen vanuit de Nota Gebiedsoverstijgende kosten Zaanstad 2020 en de daaraan gerelateerde investeringen die gevraagd zijn voor klimaatadaptatie ook daadwerkelijk met prioriteit omzetten in uitvoeringsmaatregelen. Het verduurzamen van bestaand vastgoed in het kader van 'energieneutraal' direct combineren met maatregelen voor zonwering en ventilatie in het kader van oververhitting. Het verschil in aantal graden opwarming is wel van wezenlijk belang voor de (grootte van de) gevolgen, dus is het noodzakelijk te blijven inzetten op voorkomen van verder

opwarming van de aarde (mitigatie) naast klimaatadaptatie.

Tempo van verduurzaming

Beheersmaatregel:

Hoewel we weten dat er in de toekomst mogelijk betere oplossingen zijn, moeten we nu versnelling aanbrengen en gebruikmaken van tijdelijke maatregelen. Daarnaast dienen we ons in te zetten op een circulaire economie om ook bij te dragen aan de reductie van de indirecte uitstoot. Ook de ambitie om in 2050 volledig circulair te zijn, vraagt grote stappen.

Zaanse organisaties worden in toenemende mate afhankelijk van schaarse grondstoffen en een onzekere import uit derde landen.

Beheersmaatregel:

De komende vier jaar actief inzetten op het vastleggen van circulariteit in het gemeentelijk beleid. De focus ligt op het stimuleren van de circulaire economie via inkoop en opdrachtgeverschap en het ondersteunen van de transitie van de Zaanse economie (focus op agrifood, bouw en procesindustrie).

Beleidsnota's

- [Regionale Energiestrategie 1.0](#)
- [Transitievisie Warmte](#)
- [Klimaatakkoord 2.0](#)
- [Nota bodembeheer Zaanstad 2020-2030](#)
- [Zaans Geurbeleid 2016](#)
- [Actieplan Omgevingslawaaï en beleidsregel hogere waarde Zaanstad](#)
- [Actieplan Luchtkwaliteit 2021-2030](#)
- [Uitvoeringsplan klimaatadaptatie 2021-2026 Meer ruimte voor groen & blauw](#)
- [Uitvoeringslijnen circulaire economie \(2016\)](#)
- [Grondstoffenplan \(2017\)](#)
- [Beleid Duurzaam Inkopen en Opdrachtgeverschap \(2019\)](#)
- [Green Deal Houtbouw \(2019\)](#)
- [Afvalstoffenverordening \(2020\)](#)
- [Groen en Waterplan Zaanstad](#)
- [Actieplan MVOI gevorderd 2022 - 2025](#)

Kerncijfers

Zaanpeiling					
	2021	2022	2023	2024	Bron
% inwoners dat ernstige hinder ondervindt van lawaai van auto's	13%	11%	12%	12%	Zaanpeiling
% inwoners dat plastic, blik en drinkpakken (bijna) nooit scheidt	-	-	-	10%	Zaanpeiling*
% inwoners dat kleding en textiel (bijna) nooit scheidt	-	-	-	12%	Zaanpeiling*
% inwoners dat ernstige hinder ondervindt van lawaai van vliegtuigen	20%	19%	18%	17%	Zaanpeiling
% inwoners dat ernstige geuroverlast ervaart van bedrijven/fabrieken	7%	8%	8%	8%	Zaanpeiling
% inwoners dat minder/geen tegels in de tuin heeft	36%	35%	40%	37%	Zaanpeiling
% inwoners dat gebruik maakt van aardwarmte of een warmtepomp heeft	5%	7%	9%	13%	Zaanpeiling
% inwoners dat afval gescheiden aanbiedt	92%	92%	92%	-	Zaanpeiling*
% inwoners dat groente, fruit, tuinafval etensresten (bijna) nooit scheidt	-	-	-	28%	Zaanpeiling*
% inwoners dat glas (bijna) nooit scheidt	-	-	-	10%	Zaanpeiling*
% inwoners dat oud papier en karton (bijna) nooit scheidt	-	-	-	5%	Zaanpeiling*

*De indicator '% inwoners dat afval gescheiden aanbiedt' is vanaf 2024 onderverdeeld in 3 nieuwe indicatoren

- % inwoners dat groente, fruit, tuinafval etensresten (bijna) nooit scheidt
- % inwoners dat glas (bijna) nooit scheidt
- % inwoners dat oud papier en karton (bijna) nooit scheidt
- % inwoners dat kleding en textiel (bijna) nooit scheidt
- % inwoners dat plastic, blik en drinkpakken (bijna) nooit scheidt

Kerncijfers

	2021	2022	2023	2024	Bron
Totale CO ₂ uitstoot (kton)	732	679	nb (a)	nb (a)	Klimaatmonitor
CO ₂ uitstoot verkeer en vervoer (kton)	144	159	160	nb (b)	Klimaatmonitor
CO ₂ uitstoot industrie, energie, afval en water (kton)	271	242	nb (a)	nb (a)	Klimaatmonitor
CO ₂ uitstoot landbouw, bosbouw, visserij en natuur (kton)	6	6	4	nb (c)	Klimaatmonitor
Percentage huishoudens in energiearmoede	nb	4,3%	5,1%	nb (d)	TNO
Totaal (bedrijfs- en huishoudelijk) afval geproduceerd in Zaanstad (kton)	560	547	561	nb (e)	Dashboard Zaanstad CE (Geofluxus o.b.v. LMA en CBS)
Percentage oppervlakte groen zonder agrarische gebied	nb	27,7%	nb (f)	nb (f)	Klimaat-effectatlas
Luchtvervuiling fijnstof (µg/m ³ PM10) en stikstof (µg/m ³ NO ₂)**	16-18 / 17-23	16-20 / 18-24	13-15 / 16-21	nb (g)	RIVM
Percentage met stikstof overbelaste relevante hectare in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	91%	92%	nb (h)	nb (h)	Aerius-monitor
Percentage met stikstof overbelaste relevante hectare in Polder Westzaan	40%	40%	nb (h)	nb (h)	Aerius-monitor
Percentage met stikstof overbelaste relevante hectare in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	76%	75%	nb (h)	nb (h)	Aerius-monitor

a. RVO werkte gegevens 2021 en 2022 met terugwerkende kracht bij. RVO publiceert gegevens over 2023 naar verwachting in het najaar. RVO publiceert gegevens over 2024 naar verwachting in 2026

Totale CO₂-uitstoot daalt. Alle sectoren stoten minder CO₂ uit, onder meer door elektrificatie, omschakeling naar duurzame energiebronnen, en isolatie.

b. RVO publiceert gegevens over 2024 naar verwachting in 2026.

Een uitzondering is de sector verkeer en vervoer. De uitstoot door mobiliteit is al jaren min of meer stabiel. Het aantal vervoerskilometers gereden door motorvoertuigen in Nederland is sinds 2018 ook min of meer stabiel, met uitzondering van de coronajaren 2020 en 2021, toen het aantal vervoerskilometers tijdelijk met 13% afnam.

c. RVO publiceert gegevens over 2024 naar verwachting in 2026

De uitstoot van de landbouwsector is onderschat, omdat de uitstoot van overige broeikasgassen zoals methaan niet in het cijfer is opgenomen. Omgerekend naar CO₂-equivalenten was de totale uitstoot van de landbouwsector 36 kiloton in 2022.

d. TNO publiceert gegevens over 2024 naar verwachting in 2026

De toename van het aantal huishoudens in energiearmoede tussen 2022 en 2023 kent een aantal oorzaken.

In 2023 bouwde de Rijksoverheid een aantal compensatiemogelijkheden zoals de energietoeslag en btw-verlaging af. Tegelijkertijd nam de inflatie toe.

e. Geofluxus heeft de dashboard vernieuwd en nieuwe definities. Daarom zijn gegevens over 2021 en 2022 met terugwerkende kracht aangepast. Getoond de totale hoeveelheid afval geproduceerd in de regio. Dit is inclusief al het afval dat in de regio wordt geproduceerd en buiten de regio wordt verwerkt.

f. Laatste update was in 2021

g. RIVM publiceert gegevens over 2024 naar verwachting in 2026

Getoond worden de laagste en hoogste jaargemiddelde concentraties in de 3 meetstations in Zaanstad. Volgens de WHO moet de jaargemiddelde concentratie van PM10 fijnstof lager zijn dan 20 µg/m³ en van NO₂ lager dan 40 µg/m³ om gezondheidsschade te voorkomen. Beide grenswaarden worden niet overschreden.

h. Aerius monitor presenteert in de monitorronden van 2023 en 2024 data uit 2022. Niet duidelijk is wanneer ze nieuwe berekeningen uit gaan voeren.

BBV indicatoren					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa	9,1%	12,6%	nb*	nb*	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor
Gewicht restafval per bewoner per jaar (kg)	204	198	195	192	HVC

* De BBV indicator hernieuwbare energie is dezelfde als die in §3.2. Zie daar.



2.4 Gezondheid

De gezonde gemeente



Portefeuillehouders:
Groothuismink, Van der Laan, Onclin, Slegers

Doelstelling

We staan als gemeente samen met bewoners en partners voor een dubbele uitdaging rond de gezondheid van de Zaankanters. We willen de gezondheid van de stad als geheel vergroten, maar ook de verschillen verkleinen door gezondheidsachterstanden aan te pakken. Dat betekent onder meer dat we een gezonde leefstijl willen stimuleren door keuzes makkelijker te maken, en dat we werken aan een gezonde leefomgeving. We bieden ondersteuning aan kinderen, volwassenen en ouderen die dat nodig hebben. Met als doel dat inwoners zich prettig voelen en kunnen meedoen in de samenleving, maar ook om de zorgkosten in de toekomst beheersbaar te houden.

Visie

Een goede gezondheid is één van de basisvoorwaarden in het leven. Daarbij gaat het niet alleen over je lichamelijke gezondheid, maar ook over je mentale welbevinden. Het gaat ook over het gevoel erbij te horen en mee te tellen, en over het vermogen je aan te passen aan veranderende omstandigheden. Zo werken we aan positieve gezondheid in brede zin, vanuit de zeven uitgangspunten van de Zaanse Visie op gezondheid.

De gezondheid van de Zaankanters ligt onder het landelijke gemiddelde, en binnen Zaanstad zijn daarin er grote verschillen. Daar willen we verbetering in brengen, samen met partners, aansluitend bij de behoeften en situatie van de bewoners. Dat vraagt om een langjarige, integrale aanpak. Dit is nodig omdat de continuïteit van de zorg steeds meer onder druk staat. Zodoende wordt preventie

steeds belangrijker om de omslag van zorg naar gezondheid te maken de komende jaren. Werk maken van preventie betekent onder andere meer aandacht voor de positieve effecten van voldoende bewegen en plezier in sport beleven. Dat begint al bij de jongste jeugd en blijft een leven lang van belang.

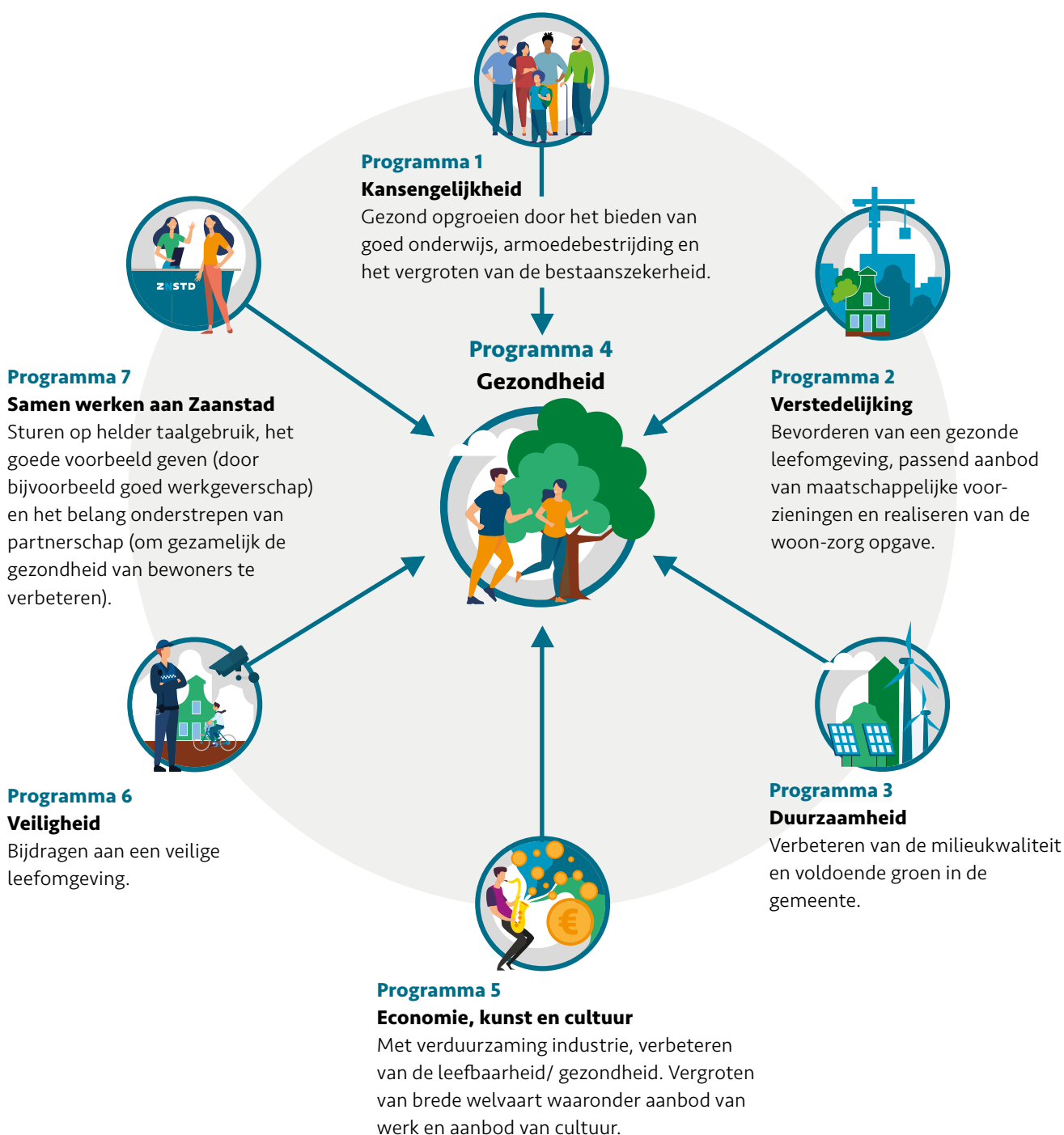
De komende vier jaar willen we kijken hoe we gericht de gezondheid kunnen vergroten. Onder andere geven we uitvoering aan het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA). De landelijke akkoorden staan in het teken van de verschuiving van het leveren van (kostbare) zorg naar meer inzet op preventie, welzijn en brede gezondheid. We streven naar een gezonde generatie in 2040. Daarvoor hebben we uitvoeringsplannen opgesteld. In het uitvoeringsplan GALA richten we ons op het lokaal sportakkoord, de inzet van de combinatie-functionaris sport en cultuur, kansrijke start, opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO, nu Zaans Preventiemodel), terugdringen gezondheidsachterstanden, valpreventie, mantelzorg, overgewicht bij kinderen en volwassenen, eenzaamheid en mentale gezondheid, welzijn op recept en het versterken van de sociale basis. In de regio (IZA) nemen we deel in verschillende ketenaanpakken (onder andere bovengenoemde welzijn op recept en valpreventie) en is er veel te doen in het uitvoeringsprogramma op mentale gezondheid.

Daarbij blijven we natuurlijk inzetten op het ondersteunen van mensen die dat nodig hebben. We letten op het vergroten van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid en het beheersbaar houden van de zorgkosten. Dat alles vanuit de taken die we hebben rond de Wmo, jeugdhulp, sport en bewegen, en zorg en veiligheid. Maar we willen

ook breder werken aan gezondheid en welbevinden, bijvoorbeeld door te kijken hoe jongeren hun talenten en identiteit kunnen ontwikkelen. In onze aanpak staan de uitgangspunten vanuit de Maatschappelijke visie centraal: preventie, durven differentiëren, en de verschillen tussen mensen overbruggen en omarmen. Bij preventie gaat het om het voorkomen van gezondheidsproblemen en -achterstanden, met extra focus op jeugd omdat gezond opgroeien cruciaal is voor je hele verdere leven. Maar ook over hoe we als samenleving omgaan met vergrijzing, en er samen voor kunnen zorgen dat mensen zich waar mogelijk

ook zelf voorbereiden op het ouder worden en vitaal blijven. De jeugdhulp staat onder druk en we zullen samen met andere gemeenten en het Rijk werken aan hervormingen in het stelsel. Het durven differentiëren is nodig om gericht gezondheidsachterstanden te kunnen aanpakken: het bevorderen van de gezonde keuze werkt alleen als het aansluit bij de situatie en behoefte van de mensen zelf. Het overbruggen en omarmen van verschillen gaat over ontmoeting en verbinding tussen mensen, en het belang van een diverse en inclusieve samenleving; ook dat is belangrijk voor de mentale gezondheid.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?



Er zijn veel factoren van invloed op het welbevinden en de gezondheid van mensen. Daarom is een gecombineerde aanpak nodig die de afzonderlijke begrotingsprogramma's overstijgt:

Kansengelijkheid draagt bij aan een betere gezondheid door het bieden van goed onderwijs – inclusief voorschool, kinderopvang en een goede begeleiding van ouders. Dat is cruciaal voor een goede ontwikkeling van (hele jonge) kinderen, en is een van de meest effectieve manieren om via preventie bij te dragen aan gezondheid. Ook draagt het programma Kansengelijkheid bij aan gezondheid en het verminderen van stress via armoedebestrijding en het vergroten van de bestaanszekerheid.

Verstedelijking draagt bij aan de opgave Gezondheid door het bevorderen van een gezonde leefomgeving. Daarbij gaat het onder andere over de inrichting van de openbare ruimte: denk aan ruimte voor sport en bewegen, ontmoeten, groen voor ontspanning en tegengaan hittestress. Verder draagt verstedelijking aan gezondheid bij via het aanbod van maatschappelijke voorzieningen en het realiseren van de woonzorgopgave voor mensen in kwetsbare situaties. Dat is ook belangrijk met het oog op de groei van de stad en dorpen. Ook duurzame mobiliteit draagt bij aan gezondheid.

Duurzaamheid werkt aan het verbeteren van de milieukwaliteit (luchtkwaliteit, geluid, geur en bodem); dit draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners. Verder zijn er vooral koppelkansen rond het toevoegen van groen in de stad en dorpen; dat is nodig vanwege de klimaatadaptatie maar helpt ook in het tegengaan van hittestress, bijvoorbeeld bij ouderen. Groen dat stimuleert tot recreatie en beweging draagt bij aan gezondheid omdat het stress kan reduceren. Verder kan het verduurzamen van woningen leiden tot een gezonder binnenklimaat.

Economie, kunst en cultuur zet in op het vergroten van de brede welvaart; daar is gezondheid een van de aspecten van. Ook het hebben van werk heeft voor veel mensen een positieve invloed op gezondheid; een grote gezamenlijke uitdaging is de krapte op de arbeidsmarkt in de zorg. Verder kan ook cultuur, onderdeel van het programma Economie, enorm bijdragen aan het welbevinden en de gezondheid van mensen.

Ook **Veiligheid** draagt bij aan gezondheid, doordat repressie en handhaving ervoor zorgen dat inwoners zich veiliger kunnen voelen en minder angst of stress ervaren dan in een onveilige leefomgeving. Gezamenlijke uitdaging voor de beide programma's is een meer preventieve aanpak, de ketensamenwerking Zorg & Veiligheid en het tegengaan van polarisatie en discriminatie.

Samen werken aan Zaanstad draagt bij aan gezondheid door bijvoorbeeld te sturen op helder taalgebruik, goede bejegening, zo min mogelijk administratieve handelingen voor mensen die ondersteuning nodig hebben en toegankelijkheid van zorg & ondersteuning in de wijken. Ook gaat het over de voorbeeldrol die bestuur en organisatie hebben. Dat doen we onder meer door in te zetten op goed werkgeverschap: zaken als goede arbeidsvoorwaarden en een juiste balans tussen werk en privé is belangrijk voor de gezondheid van onze medewerkers. We zetten in op ervaringsdeskundigheid en stellen het perspectief van de inwoners centraal, waarbij we onderscheid maken naar doelgroep indien wenselijk. Verder is partnerschap een belangrijk element in het programma Samenwerken aan Zaanstad; dat draagt ook bij aan de opgave Gezondheid omdat we alleen gezamenlijk de gezondheid van bewoners kunnen verbeteren en de verschillen kunnen verkleinen.



Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

We weten dat Zaanstad kampt met grote gezondheidsverschillen. Armoede is hiervan een van de meest genoemde oorzaken. We verkleinen die verschillen door een focus op preventie en het bevorderen van gezondheid van onze jeugd. We zetten in op gezondheidsbevordering en beweegstimulering voor inwoners die dat het meeste nodig hebben. We werken samen met partners zoals de GGD in programma's als het Pact Poelenburg/Peldersveld (Zaandam Oost), op scholen in kwetsbare wijken en voor groepen jongeren die speciale aandacht verdienen (vanwege emotionele, sociale of lichamelijke uitdagingen).

Met een gezonde omgeving, het stimuleren van gezonde leefstijl en het geven van het goede voorbeeld willen we de gezondheid van de stad en dorpen vergroten. We zien gezondheid in het licht van het brede welzijn van onze inwoners. Het is een combinatie van lichaam en geest en een samenspel tussen de fysieke omgeving en een passend activiteiten aanbod.

Beweging heeft een positieve invloed op fysieke en mentale gezondheidsaspecten. Vooral als het gaat om bewegen bij de sportverenigingen en in de (groene) buitenruimte, individueel en met anderen. Daarom werken we aan voldoende sportvoorzieningen en een efficiënte, duurzame en functioneel ingerichte openbare ruimte. Maar ook aan een veilige sportomgeving met voldoende aandacht voor kansengelijkheid.

Gezond worden en blijven doe je niet alleen. We zetten in op een betere samenwerking tussen het medisch en het sociaal domein en de informele zorg. Zaankanters zelf, de gemeente en andere partners hebben daarin een rol. Inwoners hebben er baat bij dat de partners zowel op regionaal en stedelijk als op buurtniveau effectief met elkaar samenwerken. Om zo gezamenlijk te ontdekken wat het beste werkt ten goede van het dagelijks leven van inwoners.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat de eigen gezondheid als goed/ zeer goed/ uitstekend ervaart	84%	81%	82%	82%	84%	86%	Zaanpeiling
% Kinderen 3,9 jaar met overgewicht	13%	11%	13%	13%	11%	11%	JGZ
% Inwoners dat voldoet aan beweegnorm	nb	64%	62%	63%	67%	67%	Zaanpeiling

Toelichting:

Percentage inwoners dat de eigen gezondheid als goed/ zeer goed/ uitstekend ervaart

Ervaren gezondheid, ook wel subjectieve gezondheid of gezondheidsbeleving genoemd, weerspiegelt het oordeel over de eigen gezondheid. Ervaren gezondheid is een samenvattende gezondheidsmaat van alle relevante gezondheidsaspecten voor de persoon in kwestie.

De vraag 'hoe ervaart u uw gezondheid?' is breed te interpreteren. Een antwoord hierop kan bijvoorbeeld duiden op een waardering op lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en/ of dagelijks functioneren. De indicator gaat uit van een gemiddelde; de ervaren gezondheid was bij de laatste meting in Assendelft Noord het hoogst (82,9%) en in Peldersveld-Hoornseveld het laagst (68,9%).

De daling van 84% in 2021 naar 81% in 2022 is te relateren aan de coronacrisis. De totstandkoming van een hogere streefwaarde de komende jaren is ambitieus, omdat we inzetten op inwoners die hun ervaren gezondheid relatief laag ervaren. Corona zorgde onder meer voor grotere aandacht voor (mentale) gezondheid en de waarde van sporten en bewegen. We gingen ervan uit dat die aandacht het mogelijk zou maken om binnen vier jaar weer op het niveau van voor corona te komen. De werkelijkheid bleek weerbarstiger. Oorlog in Europa, het tekort aan geschikte woonruimte, de vergrijzing, maatschappelijke onzekerheden in het algemeen, het gebruik van social media heeft allemaal invloed op onze gezondheid. We stellen de streefwaarde bij naar een meer realistisch niveau.

Met een integrale aanpak van met name de factoren armoede, stress en eenzaamheid, verwachten we de stijgende trend wel door te kunnen zetten.

Percentage kinderen 3,9 jaar met overgewicht

In principe is het beleid gericht op verbeteren van dit percentage, maar overgewicht heeft heel veel oorzaken, ook die buiten onze invloed liggen. Daarom is gekozen voor een gelijkblijvend percentage in 2026. Landelijk is in de totale groep kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar is geen stijgende of dalende trend in overgewicht te zien tussen 1990 en 2023. Voor de afzonderlijke leeftijdsgroepen is dat anders. Tussen 1990 en 2023 laat de groep 4- tot en met 11-jarigen een daling zien in overgewicht, terwijl er bij de 12- tot en met 17-jarigen juist een stijging te zien is (Overgewicht | Jongeren | Volksgezondheid en Zorg). Landelijke cijfers voor de groep 3 jaar en 9 maanden zijn niet beschikbaar.

Percentage inwoners dat voldoet aan beweegnorm

In 2040 is de landelijke doelstelling dat 75% van alle volwassen inwoners voldoet aan de beweegnorm. Daarom is de prognose zo geformuleerd om hier langzaam naar toe te bouwen in Zaanstad.

Speerpunten 2026

Zaans Preventie Model gezondheid-breed inzetten

We voeren de vastgestelde uitvoeringsagenda sport uit. In 2026 zitten we in de eerste volledige cyclus van het Zaans Preventie Model. Begin 2026 worden de resultaten van de gezondheidsmonitor jeugd bekend. Aan de hand van die cijfers en met verhalende inbreng van jongeren, ouders, professionals en andere partners, waaronder jongerenwerkers, gaan we in zogenoemde dialoogsessies speerpunten bepalen voor de wijkgerichte aanpak. Mentale gezondheid vraagt daarin bijzondere aandacht. Die speerpunten worden daarna, weer door alle betrokkenen samen, in werkgroepen uitgewerkt. Iedereen heeft daarbij een eigen inbreng.

Eind 2026 vindt een landelijke monitor uitvraag plaats.

Jongerenwerk

Belangrijke partners en uitvoerders in het Zaans Preventie Model zijn de jongerenwerkers. Met de aanbieders van het jongerenwerk, de sociale wijkteams, onderzoeken we hoe ze die centrale rol het beste kunnen inzetten binnen hun beperkte capaciteit. Dat is in 2026 onderdeel van een bredere aanpak om te komen tot meer focus in het jongerenwerk, meer expertise op onderdelen als online jongerenwerk en aanpak van bijzondere groepen en betere samenhang tussen preventieve en repressieve inzet. Vooruitlopend op de nieuwe opdracht voor het 'werken in de wijk' organiseren we daartoe inspiratiebijeenkomsten, een leer- en ontwikkeltraject en meer sturing op jongerenwerk in onze overleggen met het sociaal wijkteam.

Gala en Ketenaanpakken

Na 2026 stopt de rijksfinanciering voor delen van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), zoals overgewicht, eenzaamheid en mentale gezondheid. We onderzoeken hoe we dit lokaal kunnen opvangen, met focus en prioritering via het Zaans preventiemodel. Voor onderdelen als valpreventie, JOGG, mantelzorg en kansrijke start blijft beperkt budget beschikbaar, ondanks een korting van 10%. In 2026 zorgen we dat deze aanpakken stevig zijn ingebed, zodat ze vanaf 2027 structureel kunnen doorgaan. Dit vraagt om sterke wijkgerichte samenwerking tussen medische professionals, wijkteams, GGD en Sportbedrijf.

Pact Zaanstad Oost – opgave gezondheid

We zetten ons in om ons aandeel als gemeente te leveren in de uitvoering van het uitvoeringsplan gezondheid van het Pact. Verhogen van de vaccinatiegraad heeft daarbij bijzondere aandacht vanuit onze samenwerking met en opdrachtgeverschap voor de GGD.

Verbreding focus JOGG

JOGG, ons gezamenlijke programma met de GGD met oorspronkelijk vooral aandacht voor een 'gezond gewicht' bij kinderen, heeft zich de laatste tijd meer ontwikkeld naar een 'positieve gezondheidsbevorderaar' voor kinderen. We zien dat de stevige netwerken en aanpakken die JOGG kenmerken ook ingezet kunnen worden bij bijvoorbeeld het bevorderen van mentale gezondheid bij kinderen. Of voor aandacht voor andere gezondheidsbeïnvloedende factoren in een gezin, zoals bestaanszekerheid. In 2026 gaan we daar nog meer gebruik van maken. Dat sluit ook aan bij ons Zaans preventiemodel.

Groentecoalitie

In 2024 en 2025 hebben de eerste gesprekken plaatsgevonden met het doel een groentecoalitie op te richten. Hierin nemen naast de gemeente ook maatschappelijk betrokken ondernemers plaats. In 2026 geven we uitvoering aan de aanbevelingen uit de in 2025 uitgevoerde inventarisatie. Deze inventarisatie geeft de kans van slagen weer van het inzetten van een gecombineerd integraal programma van gezonde lunches, voedseleducatie en beweegaanbod op

scholen. De verwachting is dat de opgaven economie, gezondheid, kansengelijkheid en duurzaamheid hierbij nauw aan elkaar verbonden kunnen worden.

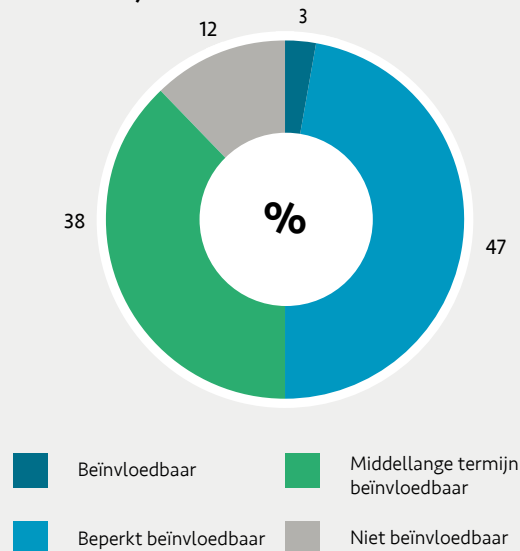
Sport en bewegen

We stellen een nieuwe uitvoeringsagenda sport op en kijken daarbij terug op wat in de huidige (bestuurs)periode is gerealiseerd. In 2026 voeren we grote projecten uit zoals de nieuwbouw van zwembad De Slag en verbetering van sportpark Hoornseveld. We monitoren het nieuwe beheermodel voor buitensport samen met verenigingen. We verduurzamen sportaccommodaties en benutten kansen zoals energieopwekking en waterberging. De focus ligt op jongeren voor wie sport niet vanzelfsprekend is. Via het Lokaal Sportakkoord en initiatieven als de Dynamische Schooldag verbinden we sportaanbieders en maatschappelijke partners. In Zaandam-Oost stemmen we sport en bewegen af op de behoefte van bewoners en koppelen dit aan de wijkontwikkeling binnen de visie Fijn Wonen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Lasten: € 27,0 mln



Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten in het kader van slim investeren (€ 0,7 mln) en kosten voor sportbeleid en buitensport (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Zaanstreek Waterland (€ 9,4 mln), Gala middelen (€1,2 mln), kosten voor buitensport (€ 2,0 mln), en kosten voor sportpark Kalverhoek (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft rente en afschrijving (€ 2,1 mln) en bijdrage sportpark conform het investeringsfonds (€ 1,0 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor exploitatie van het sportbedrijf (€ 7,4 mln), kosten voor sportbeleid (€ 0,7 mln), personeelskosten (€ 2,0 mln), subsidies voor sportaccommodaties (€ 0,1 mln) en huurkosten voor AZ (€ 0,1 mln).



Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.2 Jeugdhulp

Jeugdigen groeien gezond en veilig op, liefst thuis, in hun eigen omgeving. Waar nodig bieden we hulp en ondersteuning. Met inwoners, ervaringsdeskundigen en professionals zetten we in op een kansrijke startpositie in het leven. Dat vraagt om een goede samenwerking met alle partners die daar een bijdrage aan kunnen leveren. Wij streven naar gelijke kansen voor alle jeugdigen. Daarom spannen we ons extra in voor de wijken en gezinnen die ondersteuning of jeugdhulp het meest nodig hebben. We bouwen met elkaar een toegankelijk en houdbaar

jeugdhulpstelsel, gericht op het voorkomen en/of zo klein mogelijk houden van problemen. Hierbij gaan we uit van de transformatiedoelen (Preventie; Versterken opvoedkundig klimaat; Eén gezin, één plan, één regisseur; Juiste hulp op maat; Meer ruimte professional). Toch kunnen de problemen van gezinnen niet alleen binnen het jeugdzorgstelsel opgelost worden; ook verbeteren van bestaanszekerheid, wonen, ggz-hulp, onderwijs en fysieke buitenruimte dragen bij aan het verbeteren van de situatie van kwetsbare gezinnen en daarom werken we aan de Bestuursopdracht Jeugd.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Jeugdigen dat ondersteund wordt door Jeugdteam	12,2%	12,4%	12,7%	12,9%	14,0%	14%	Gemeentelijke registratie
% Jeugdigen met specialistische jeugdhulp	11,3%	11,6%	11,8%	12,4%	11,8%	11%	Gemeentelijke registratie

Toelichting:

Jeugdigen dat ondersteund wordt door Jeugdteam

Wij streven ernaar dat gezinnen zoveel mogelijk door het jeugdteam (en dus dichtbij thuis) worden geholpen. Daarmee kunnen we de gespecialiseerde zorg richten op kinderen en gezinnen die dat echt nodig hebben. Het percentage 'Jeugdigen die ondersteund worden door het Jeugdteam' gaat om jeugdigen die het jeugdteam zelf ondersteuning wil bieden. De streefwaarde is gebaseerd op de groei van voorgaande jaren.

Jeugdigen met specialistische jeugdhulp

Het percentage jeugdigen met specialistische jeugdhulp moet de afgelopen jaren zien we een stijging in het percentage 'Jeugdigen met specialistische jeugdhulp'. Als er niets veranderd, dan zal het aantal jeugdigen dat specialistische jeugdhulp ontvangt blijven toenemen. In de speerpunten geven wij kort aan wat helpt om dit tij te keren, namelijk het gezin en kind centraal stellen in alle opgaven.

Speerpunten 2026

Hervormingsagenda Jeugd

In 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld. Hierin zijn 10 actielijnen omschreven die moeten leiden tot besparingen. Gemeenten, aanbieders, lokale teams en professionals werken daar samen aan. De conclusie van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda is dat de Hervormingsagenda een noodzakelijke, maar nog geen voldoende voorwaarde is om te komen tot een goede balans in de jeugdzorg. Het is teveel een Hervormingsagenda Jeugdzorg in plaats van een Hervormingsagenda Jeugd. Een bredere benadering is een absolute vereiste. Onze Bestuursopdracht jeugd sluit daar naadloos op aan.

We zetten in op:

1. Kritischer zijn op de inzet van specialistische jeugdhulp

We werken er al jaren aan om jeugdhulp te richten op kinderen die het echt nodig hebben. Schaarste in

middelen en mensen maakt dat we goed kijken wie echt de jeugdhulp nodig heeft. Bij toewijzing willen we nog kritischer kijken of er echt behoefte is aan individuele zorg. Of dat we de ondersteuning ook op een andere manier kunnen organiseren. Te denken valt aan collectief aanbod of jeugdhulp in het onderwijs, waardoor minder kinderen individuele hulp nodig hebben. Of dat er juist op andere leefgebieden binnen het gezin (zoals volwassenen GGZ, scheiden, armoede, schulden, wonen, etc.) ondersteuning nodig is.

Omdat de contracten per 31 december 2026 aflopen zijn we gestart met de nieuwe inkoopprocedure van specialistische jeugdhulp. Doel van de inkoop is goede en tijdige hulp voor die jeugdigen en gezinnen die het écht nodig hebben en een financieel houdbaar stelsel. Om dit te bereiken willen we werken aan twee noodzakelijke bewegingen. We werken aan:

- de versterking van de lokale pedagogische basis, onder andere met stevige lokale teams en;
- de hervorming van het landschap van specialistische jeugdhulp.

2. Tijd en aandacht voor kwetsbare gezinnen

Dit betreft versterken van het gewone leven van jeugdigen en gezinnen'. Hiermee richten we ons op het voorveld (onder andere op Kansrijke Start, Zaan Preventiemodel Opgroeien in een kansrijke omgeving, jongerenwerk en moeders van Zaandam-Oost). Samen met de maatschappelijke partners maken we het voorveld passend zodat het aansluit bij de behoefte van de inwoner. Daarnaast blijven we met partners in de stad het maatschappelijke debat voeren over de grenzen van de jeugdhulp. We willen stevig inzetten op de preventieve kant gericht op voorliggende voorzieningen, goede jeugdgezondheidszorg en inzet op het mentaal welbevinden van jongeren.

We werken samen met andere opgaven aan het Pact Zaandam Oost. Jeugd is hierin een belangrijke pijler en gaat over het vergroten van kansengelijkheid. Binnen het Pact willen we een stevig en passend preventief aanbod, het versterken van Kansrijke Start en een goede samenwerking met onderwijs.

De doorontwikkeling van sterke lokale teams en de gezinsgerichte aanpak leidt tot een meer integrale aanpak van problemen in een gezin. We intensiveren de samenwerking tussen de Sociale Wijkteams, Centrum Jong en het Jeugdteam rondom gezinnen met complexe problematiek. Dit betreft bijvoorbeeld de gezinsaanpak en de inrichting van het team Intensief Vrijwillige Hulp (een samenwerking tussen Sociaal Wijkteams en Jeugdteam. Deze krijgt verder bestand in een nieuwe opdracht voor de wijkteams.

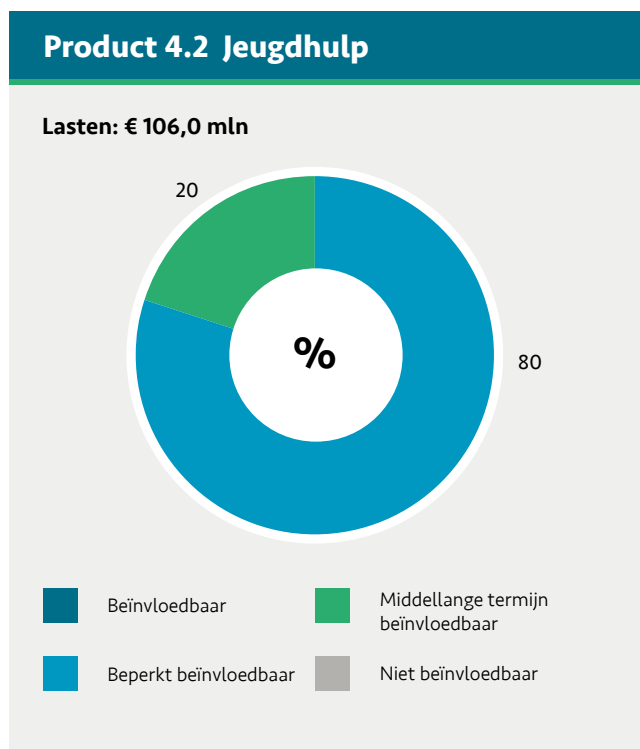
Tot slot is er de Proeftuin toekomstscenario 2.0 Zaanstreek Waterland. Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming is een landelijke ontwikkeling naar een eenvoudiger en gezinsgerichter stelsel voor gezinnen en huishoudens (0-100 jaar) die te maken hebben met huiselijk geweld en kindermishandeling. In Zaanstad Noord ontwikkelen we een nieuwe integrale manier van samenwerken met de partners (onder andere met SWT, Stichting Jeugdteams, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en Gecertificeerde instellingen en zorgorganisaties). De proeftuin is een regionale ontwikkeling en vindt ook plaats in Waterland.

3. Focus op jeugd in andere beleidsterreinen

Veel kinderen die jeugdhulp krijgen, leven in een gezin waar ook andere problemen zijn, denk aan scheiden, armoede, schulden, wonen, etc. We willen daarom dat bij andere beleidsterreinen meer de focus komt op de jeugd. Alleen inzetten op vermindering van jeugdhulpkosten is een te smalle benadering. Een van de conclusies van de Hervormingsagenda en de Deskundigencommissie is dat de basis voor gezinnen rondom bestaanszekerheid, wonen, (passend) onderwijs, veiligheid en geborgenheid niet op orde zijn. De jeugdzorg is dan een symptoom van problemen in die randvoorwaarden. Om daar daadwerkelijk verandering in te brengen, is een aanpak vanuit andere domeinen nodig. De Bestuursopdracht Jeugd levert hier een belangrijke bijdrage aan.

Onderwijs kan het normale leven van kinderen en jongeren versterken. Dit wordt ook in de Hervormingsagenda aangegeven. Het onderwijs is daarom een onmisbare partij. Samen met het onderwijs werken we onder andere aan sterkere ondersteuningsstructuren. In de Onderwijs Jeugd Agenda wordt beschreven hoe door een integrale aanpak en sterkere samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en gemeenten een omgeving wordt gecreëerd waarin alle kinderen in de Zaanstreek toegang krijgen tot een passend aanbod aan onderwijs en ondersteuning.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Er zijn geen beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

De beperkt beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor Specialistische jeugdhulp (€ 79,8 mln), PGB jeugd (€ 3,1 mln), uitvoering jeugdteams (€ 0,8 mln), capaciteit noodzakelijke maatregelen (€ 0,6), jeugdteam huisvesting en ict (€ 0,3 mln) en opvoedondersteuning (€ 0,2 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten bestaan uit rente en afschrijvingen (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor basisbudget jeugdteams (€ 12,1 mln) opvoedondersteuning (€ 2,7 mln), aanpak zorgfraude (€ 0,3 mln), jeugdbeleid (€ 0,2 mln), regionale uitvoeringskosten (€ 0,2 mln), huisvestingskosten voor het jeugdteam (€ 0,4 mln) en kosten voor personeel (€ 5,2 mln).



Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

We willen dat Zaankanters van alle leeftijden kunnen meedoen in de samenleving. Soms is daar hulp bij nodig. Wij spannen ons daarom extra in voor de wijken en de inwoners die ondersteuning het meest nodig hebben. Zoals mantelzorgers, ouderen in kwetsbare situaties, inwoners die psychisch kwetsbaar zijn en dak- en thuislozen. Daarbij streven we naar gelijke kansen voor iedereen. Dat doen we samen met inwoners, ervaringsdeskundigen en professionals. In een mix van lichte ondersteuning die inwoners snel en makkelijk kunnen gebruiken (bijvoorbeeld huiskamerprojecten, inlopen) en zwaardere (geïndiceerde) ondersteuning op maat (zoals dagbesteding, woningaanpassing en doelgroepenvervoer).

Vergrijzing en het streven om inwoners in kwetsbare situaties zo veel en zo lang mogelijk thuis, in de wijken, te ondersteunen, zorgen voor een financiële uitdaging. Ook de krapte op de arbeidsmarkt en de tekorten in de zorg dwingen ons tot aanpassingen. Dat betekent dat we meer een beroep doen op inwoners, bijvoorbeeld als goede buur, vrijwilliger of als mantelzorger. We zijn ons bewust van de maatschappelijke consequenties hiervan. Wij ondersteunen

daarom vrijwilligers(organisaties) en laten mantelzorgers er niet alleen voor staan.

Dak- en thuisloosheid is per definitie een ongezonde leefomstandigheid. We zetten in op het voorkomen hiervan en bieden daarnaast een passende aanpak gericht op het (zelfstandig) wonen met begeleiding.

Samen met partners in de stad streven we ernaar dat onze ouderen zo lang mogelijk prettig, veilig en gezond blijven wonen in de eigen wijk. Dat vraagt om passende woonruimte en de nabijheid van welzijn, ontmoetingsmogelijkheden en ondersteuning.

Omdat de opgave voor gezondheid niet stopt bij onze gemeentegrenzen, investeren we in de samenwerking in de regio. Binnen de regionale en lokale uitwerking van het IZA (integraal zorgakkoord), GALA (gezond en actief leven akkoord) en het regionale programma GOUD (specifiek gericht op betere zorg voor ouderen vanuit de thema's 'gezond blijven en zelfstandig wonen', 'goed herstel en voorkomen van acute zorg' en 'leven met langdurige zorg') werken we regionaal samen aan betere, toekomstbestendige en betaalbare zorg. Daarnaast participeren we in het regionale Netwerk Dementie en werken we regionaal samen in de aanpak van ggz-problematiek.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Dat vindt voldoende contacten met andere mensen te hebben	71%	75%	75%	73%	75%	76%	Zaanpeiling
% Dat mantelzorg als zware belasting ervaart	17%	14%	17%	18%	17%	17%	Zaanpeiling

Toelichting:

Percentage dat vindt voldoende contacten met andere mensen te hebben

Het bevorderen van voldoende contact is Het bevorderen van voldoende contact is een complex vraagstuk. We gaan er vanuit dat bovenstaande realisaties een tijdelijke terugval is, niet in lijn met de trend van de jaren daarvoor. In 2026 komen we terug op het niveau van 2023.

Percentage dat mantelzorg als zware belasting ervaart

We willen dat mantelzorgers er niet alleen voor staan. Mede door de vergrijzing en de ontwikkelingen in de zorg is het de verwachting dat het beroep op mantelzorg gelijk blijft of zal toenemen. Hierdoor is het doel om het percentage inwoners dat mantelzorg als zware last ervaart gelijk te houden (en niet laten oplopen). Met deze indicator volgen we of we hier voldoende in slagen.

Speerpunten 2026

Werken in de Wijk

In 2026 zal intensief toegewerkt worden naar de nieuwe opdracht voor de sociale wijkteams. Hiertoe wordt een nieuwe organisatie opgericht en zal de definitieve opdracht worden vastgesteld.

Aanbestedingen Wmo

Inwoners die langdurig onvoldoende zelfredzaam zijn, kunnen hulp en ondersteuning krijgen. Zaanstad sluit daarvoor contracten af met zorgaanbieders. De nieuwe contracten voor huishoudelijke hulp, ambulante begeleiding en dagbesteding moeten per 1 juli 2026 ingaan. De implementatie wordt in de eerste helft 2026 voorbereid. Voor Wmo hulpmiddelen gaat een nieuw contract in per 1 februari 2026 en voor de trapliften koersen we op een nieuwe overeenkomst per 1 januari 2026.

Nieuwe verordening Wmo

De kaders voor de nieuwe werkwijze en normeringen voor de Wmo maatwerkvoorzieningen moeten worden vastgelegd in de verordening. Daarnaast zullen ook kaders voor PGB, beschermd wonen en maatschappelijke opvang worden opgenomen in de verordening. Besluitvorming zal plaatsvinden in de eerste helft van 2026.

Invoering inkomens en vermogensafhankelijke Bijdrage (IVB)

De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel IVB in behandeling genomen. Na de val van het kabinet is het onderwerp controversieel verklaard. Wat de gevolgen zijn voor de datum van invoering (planning was 1 januari 2027) is nog niet te zeggen.

De inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage (ivb) beoogt een belangrijke bijdrage te leveren aan het beschikbaar houden van Wmo-hulp voor de inwoners die hulp en ondersteuning niet vanuit eigen kracht kunnen realiseren.

Vernieuwing maatschappelijke opvang

In 2026 wordt de locatie Boschjesstraat voor kortdurende opvang opgeleverd. Momenteel verblijven daar 14 jongvolwassenen, vanaf juli 2026 kunnen 28 personen worden opgevangen.

Aanbesteding Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

In 2026 blijven we inzetten op het bieden van ondersteuning aan kwetsbare burgers die behoefte hebben aan maatschappelijke opvang of beschermd wonen. In 2026 is de verwachting dat het inkoopproces wordt voortgezet samen met de aanbieders en betrokkenheid van clientparticipatie. Bij het inkooptraject, wordt ook gekeken om de toegang tot Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang te herijken, dit wordt in samenhang bekeken met het project werken in de wijk.

Doordecentralisatie Beschermd Wonen

De doordecentralisatie beschermd wonen is uitgesteld naar 1 januari 2027. Alle gemeenten worden dan verantwoordelijk voor inwoners die beschermd wonen nodig hebben, met focus op ondersteuning thuis. In 2026 worden voorbereidingen voortgezet, in samenwerking met de Over-gemeenten, inclusief afspraken en mogelijk aanpassingen van verordeningen en beleidsregels.

Woonzorg

Uitvoeringsagenda Woonzorgopgave

De uitvoeringsagenda Woonzorgopgave helpt ons om oplossingen te zoeken voor het complexe vraagstuk van wonen en zorg voor 'aandachtsgroepen'. Complex, omdat er te weinig geschikte (kleine, toegankelijke, betaalbare) woningen zijn en in de zorg. Ook telt de kwetsbare situatie van de wijken waarin deze woningen meestal staan mee. Op de volgende zes locaties onderzoeken we wat dat betekent in de praktijk:

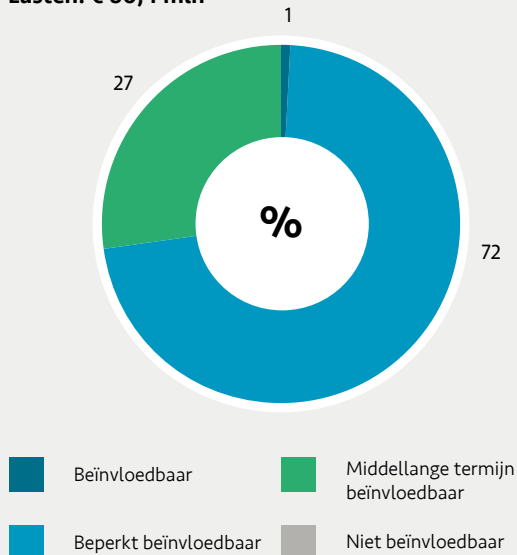
1. Toekomstbestendig Westerwatering
2. Wooncirkel Wormerveer
3. Nieuw Saenden in Zaanstad West
4. Dementievriendelijk Westzaan rondom Lambert Melisz.
5. Nieuw in Kogerveld: Jonker Juffer
6. Digitale community in Parkzicht, Koog aan de Zaan.

In 2026 gaan we komen tot daadwerkelijke uitvoering op die locaties. Daarvoor is een zogenoemde 'Spuk DOS (domeinoverstijgende samenwerking)' gedaan. Met het bijbehorende budget kunnen we onder meer extra uitvoeringscapaciteit op de locaties betalen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Lasten: € 80,4 mln



Beïnvloedbaar

De beïnvloedbare kosten bestaan uit kosten voor WMO taken (€ 0,8 mln). Het totaal te beïnvloeden bedrag is al verlaagd (met € 0,4 mln) door het inboeken van de onderuitputting jaarrekening.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor specialistische zorg zonder verblijf (€ 34,1 mln), Beschermd wonen (€ 12,1 mln), Maatschappelijke opvang en verslavingszorg (€ 4,6 mln), individuele verstrekkingen vanuit de WMO (€ 4,4 mln), PGB WMO (€ 0,9 mln), collectief vervoer en parkeren (€ 1,3 mln) en huisvestingskosten sociale wijkteam (€ 0,5 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten bestaan uit rente en afschrijvingen van de wijkteams (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten van de sociale wijkteams (€ 16,4mln), kosten voor cliëntondersteuning en slachtofferhulp (€ 1,8 mln), aanpak zorgfraude wmo (€ 0,3 mln) en personeelskosten (€ 3,3 mln).





Programma 4 Gezondheid

Product 4.1 Preventie, sporten en bewegen

Product 4.2 Jeugdhulp

Product 4.3 Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Product 4.4 Zorg & Veiligheid

Met een samenhangende, integrale aanpak met partners uit de keten Zorg en Veiligheid, willen we de veiligheid (structureel) herstellen en snellere en passende zorg verlenen aan inwoners in kwetsbare situaties. Hierdoor

krijgen zij weer grip op hun leven en voorkomen we dat de problematiek verergert of dat personen afglijden naar overlast en/of criminaliteit. Onder regie van de gemeente werken partners samen, vanuit een gezamenlijk doel en gedeeld eigenaarschap.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Dat overlast ervaart van dakloze, verslaafde of verwarde mensen	15%	16%	17%	18%	18%	13%	Zaanpeiling
Aantal meldingen van vermoeden huiselijk geweld bij Veilig Thuis	1.005	1.155	1.180	1.305	1.350	1.100	CBS

Toelichting:

Percentage dat overlast ervaart van dakloze, verslaafde of verwarde mensen

De afgelopen jaren hebben inwoners in de hele gemeente Zaanstad iets meer overlast ervaren van dakloze, verslaafde mensen en/of mensen met verward of onbegrepen gedrag. We zien dat het aantal meldingen dat overlast veroorzaakt over de gehele gemeente toeneemt, ondanks diverse inspanningen. Op bepaalde plekken in de gemeente zien we meer specifieke overlast tegelijk ook afnemen, mogelijk door bv de inzet van de inloopvoorziening, Leger des Heils of Wijk GGD. Door problemen vroeg te signaleren en mensen in kwetsbare situaties tijdig te voorzien van passende zorg en ondersteuning, kunnen we voorkomen dat de problematiek verergert of dat personen afglijden naar (ernstigere vormen van) overlast of criminaliteit. Maatschappelijke ontwikkelingen zoals druk op Wonen en Zorg, maar ook polarisatie en maatschappelijke onrust spelen een rol in de toename van meldingen. We verwachten dat er een stabilisatie zal optreden in het aantal meldingen en dat de inspanningen op Zorg & Veiligheid op langere termijn een gunstig effect hebben op de ervaren overlast.

Percentage aantal meldingen van vermoeden huiselijk geweld bij Veilig Thuis

De regio Zaanstreek-Waterland heeft zich verbonden aan Toekomstscenario, een nieuwe manier van samenwerken rondom gezinnen en huishoudens die te maken hebben met onveiligheid. Voor Veilig Thuis is dit een belangrijke ontwikkeling voor de komende jaren. De inzet van de nieuwe manier van werken (onder andere vroegtijdig bij en op het gezin) kan op korte termijn leiden tot een verhoging van het aantal meldingen bij Veilig Thuis, waarna we op langere termijn een daling verwachten. Daarnaast blijven we inzetten op (meer) bewustwording bij inwoners en het trainen van medewerkers van de lokale teams en scholen. Ook deze inzet op korte termijn leiden tot verhoging van aantal meldingen bij Veilig Thuis en een daling op de langere termijn.

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt om een lange adem. Inwoners melden lang niet in alle gevallen (tijdig) huiselijk geweld en zoeken ook niet in alle gevallen (tijdig) om hulp. Daarom heeft de regio Zaanstreek Waterland zich gecommitteerd aan het Toekomstscenario. Voor Veilig Thuis is dit een belangrijke ontwikkeling voor de komende jaren. Het gaat om een nieuwe manier van samenwerken rondom gezinnen en

huishoudens die te maken hebben met onveiligheid. Deze inzet kan op korte termijn leiden tot een verhoging van het aantal meldingen bij Veilig Thuis, waarna we op langere termijn een daling verwachten. Daarnaast blijven we inzetten op (meer) bewustwording bij inwoners en het trainen van medewerkers van de lokale teams en scholen.

Speerpunten 2026

Overlastgevende personen en/of groepen

De gemeente werkt samen met de Wijk-GGD'er, het Leger des Heils, De Regenboog Groep, handhaving, politie en anderen om kwetsbare inwoners die in de openbare ruimte voor overlast kunnen zorgen, aan te pakken. Deze personen worden gestimuleerd om het inloophuis Villa Westerweide te bezoeken voor hulp, zorg en ondersteuning. De inzet van De Regenboog Groep is verlengd tot en met 2026. In 2026 wordt onderzocht of en zo ja, op welke manier het inloophuis of elementen daarvan kan/kunnen worden gecontinueerd in 2027.

Nazorg aan personen met een detentieverleden

De gemeente heeft de taak om personen met een detentieverleden nazorg te bieden op de verschillende leefdomen, zoals inkomen, werk en wonen. De gemeentelijke regisseurs nazorg ex-gedetineerden stellen tijdens de detentie samen met Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de gedetineerden de nazorgplannen op. Hiermee willen we terugval of verergering van de problematiek voorkomen. In 2024 en 2025 is de basis neergezet en het proces in uitvoering gebracht. Met de gemeenten in Zaanstreek-Waterland zijn er regionale samenwerkingsafspraken gemaakt. In 2026 wordt de gemeentelijke taak voortgezet en geoptimaliseerd.

Complexe woonoverlast

In 2026 zet de gemeente haar regiefunctie op de integrale aanpak van (complexe) woonoverlast voort. Dit gebeurt op basis van het in 2024 vernieuwde convenant Woonoverlast & Zorg en de samenwerkingsafspraken met partners zoals de woningcorporaties, de GGD/MABZ en de politie. Dit convenant wordt in 2026 geëvalueerd.

Regionale samenwerking op Zorg & Veiligheid (Allen voor Eén)

Binnen 'Allen voor Eén' bundelen de zeven gemeenten in Zaanstreek-Waterland en partners op Zorg & Veiligheid de krachten. We geven prioriteit aan:

- Huiselijk geweld en kindermishandeling (incl. Toekomst-scenario Kind- en Gezinsbescherming en Veilig Thuis)
- Personen met onbegrepen gedrag
- Mensenhandel
- Informatie-ontsluiting
- Zorg- en Veiligheidshuis Zaanstreek-Waterland
- De uitvoering van gehonoreerde subsidieprojecten van ZonMw (o.a. Straattriage, Specialistische Bemoeizorg en Kenniswerkplaats onbegrepen gedrag).

Ook in 2026 zetten we in op deze thema's om een merkbaar verschil te maken voor inwoners en een werkbaar verschil voor professionals. Er wordt gewerkt aan preventie, bewustwording, vroegtijdige signalering, tijdige en passende zorg/ondersteuning en systeemgericht werken (1 huishouden, 1 plan, 1 regisseur).

Koppelkansen

Zorg & Veiligheid heeft bij uitstek veel verbinding met andere opgaven, zoals Jeugd (jeugdhulp en Jeugd en Veiligheid (PGA en preventie met gezag)), WMO/Ouderen (IZA, GALA, Woonzorgopgave), Wonen & Zorg, Kansengelijkheid en Veiligheid. Er is daarbij aandacht voor kwetsbare gezinnen en huishoudens in de leeftijd van 0 tot 100 jaar. Om een doorbraak te realiseren in complexe gevallen zorgen we voor een passende mix van interventies uit de zorg (behandeling), veiligheid (repressie/strafrecht) en het sociaal domein (ondersteuning). We streven daarbij naar (tijdige) toegang tot passende zorg en ondersteuning.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreffen de wettelijke taken rondom huiselijk geweld en kindermishandeling (€ 6,5 mln).

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor personeel (€ 1,0 mln), inloop

Veldpark (€ 0,7 mln), kosten voor het veiligheidshuis (€ 0,1 mln), huiselijk geweld (€ 0,1 mln) en een kenniswerkplek voor onbegrepen gedrag (€ 0,1 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **GGD Zaanstreek Waterland**

Uitvoeringsorganisatie van de gemeenten Zaanstreek-Waterland die de gezondheid en sociale veiligheid van alle mensen in de regio beschermt, bewaakt en bevordert.

- **Regionale samenwerking decentralisaties sociaal domein**

Een lichte variant van een gemeenschappelijke regeling met afspraken over samenwerking op Jeugdhulp en Wmo met gemeenten in Zaanstreek-Waterland.

- **Stichting Jeugdteam Zaanstad**

Stichting Jeugdteam is door de gemeente Zaanstad opgericht en per 1 januari 2022 operationeel. De stichting heeft tot doel het verlenen van jeugdhulp aan jeugdigen in Zaanstad, het beoordelen en doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp en het voeren van regie op ondersteuningsplannen van gezinnen. Dit doet het jeugdteam door integraal samen te werken met de Sociale Wijkteams, het onderwijs, de huisartsen, specialistische aanbieders en andere partners in de wijken op ondersteuningsplannen van gezinnen. Dit doet het jeugdteam door integraal samen te werken met de Sociale Wijkteams, het onderwijs, de huisartsen, specialistische aanbieders en andere partners in de wijken

- **Stichting Sportbedrijf Zaanstad**

Het Sportbedrijf faciliteert, activeert en stimuleert de sportieve Zaankanter. Dat doet het door de exploitatie van de zwembaden, sporthallen en gymzalen, door 'brede school'-activiteiten en met een breed palet van sport- en beweegstimulerende activiteiten en evenementen. In samenwerking met gemeente Zaanstad is Sportbedrijf Zaanstad verantwoordelijk voor de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Gezondheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	215.441	221.947	218.111	216.486	216.708
Baten	-9.232	-8.614	-7.142	-7.042	-7.048
Saldo	206.209	213.333	210.969	209.444	209.660
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-807	-345	-345	0	0
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	205.402	212.988	210.623	209.444	209.660

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 6,5 mln. hoger dan in 2025.

De baten zijn in 2026 € 0,6 mln. lager dan in 2025.

De toevoegingen aan de reserves zijn gelijk in 2026

ten opzichte van 2025. De onttrekkingen aan de

reserves zijn € 0,5 mln. lager in 2026 dan in 2025.

Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Specificatie (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)

	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
<i>Mutaties met een effect op de begroting</i>						
1. Jeugdzorg volumegroei vanaf 2026	3.300					3.300
2. Jeugdzorg prijsindexatie OVA	2.800				-1.800	2.800
3. WMO prijsindex OVA	1.857				-1.193	1.857
4. Knelpunt: Aanpak zorgfraude jeugd en Wmo	625					625
5. Knelpunt: Ontwikkelbudget sociale basis	-1.625					-1.625
6. Actualisatie vastgoed (verbouwing K.Katerstraat)	-			462		462
7. Prijs-, loon- en subsidie Indexatie	469				-469	0
8. Kapitaallasten	-473					-473
Overig	28	118				146
<i>Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting</i>						
A. Jeugdzorg taakstelling Hervormingsagenda	5.782				-5.782	-
B. Mutatie investeringsfonds 25.1	-4.057				4.057	-
C. Sportpark Hoornse veld en transformatiefonds	-1.700				1.700	-
D. Proeftuin toekomstscenario	-500	500				-
Totaal	6.506	618	0	462	-3.487	4.099

Mutaties met een effect op de begroting

1. Jeugdzorg volumegroei vanaf 2026:

In de afgelopen jaren zijn de kosten voor jeugdhulp steeds verder gestegen. Er zijn nog geen tekenen dat de groei van de jeugdhulpkosten zal afnemen, hoewel er wel maatregelen worden genomen op nationaal en lokaal niveau. Als we uitgaan van een verdere groei van 4,7% in 2026 en daarna, betekent dit een extra kostenpost van ruim € 3,3 mln.

2. Jeugdzorg prijsindexatie OVA:

De indexering van de personele kosten in de jeugdzorg gebeurt op basis van een percentage dat de overheid vaststelt: de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA). De OVA index wordt vastgelegd in de contracten en aanbestedingsdocumenten. De OVA wordt berekend op basis van cijfers die het Centraal Planbureau publiceert. De som van de definitieve OVA 2025 en voorlopige OVA 2026 voor de begroting 2026 bedraagt 5,20% terwijl de gemeentelijke index 2,03% bedraagt. De hogere OVA indices leiden tot € 2,8 mln. structureel hogere kosten.

3. WMO prijsindex OVA:

De indexatie van de tarieven voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2026 leidt tot een bijstelling van € 1,86 mln. De tarieven worden geïndexeerd met ruim 5%, terwijl de budgetten voor Wmo slechts met 2,03% worden

geïndexeerd. Dit verschil veroorzaakt een autonome bijstelling van de kosten. De indexatie van de tarieven is gebaseerd op een weging tussen de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA) en de prijsindexcijfer particuliere consumptie (PPC).

4. Knelpunt: Aanpak zorgfraude jeugd en Wmo:

In 2022 is extra geïnvesteerd in capaciteit voor toezicht Wmo en Jeugd. Op dit moment worden, op verzoek van het college, scenario's uitgewerkt om het toezicht te versterken en verder te ontwikkelen naar een ketenaanpak. Op basis van een eerste doorrekening is een bedrag van € 0,63 mln. benodigd om het momenteel gewenste scenario, namelijk de 'geprogrammeerde ketengerichte toezichtaanpak', te kunnen realiseren. De definitieve uitwerking wordt op een later moment ter onderbouwing aangeleverd worden en leidt mogelijk nog tot aanpassing van het bedrag.

5. Knelpunt: Ontwikkelbudget sociale basis:

In 2026 zijn de lasten lager, omdat in 2025 eenmalig compensatie wordt verwacht voor de jaren 2023 en 2024 vanuit de commissie Van Ark. Uit deze incidentele middelen is een ontwikkelbudget gevormd om te voorkomen dat de (kosten van) jeugdhulp verder toenemen. Dit budget is bedoeld voor het versterken van de sociale basis en de lokale teams, en is uitsluitend voor 2025 toegekend.

6. Onttrekking reserve Actualisatie vastgoed (verbouwing K.Katerstraat):

De kosten voor vastgoed zijn weer geactualiseerd. Er zijn meer kosten geraamd voor het restant van de verbouwing K.Katerstraat 7B, onderhoud en beheer kosten en verkoopkosten (€ 0,46 mln.).

7. Loon-, prijs- en subsidieindex

Prijs-, loon- en subsidie indexatie voor de primitieve begroting 2026. Ten opzichte van de voorjaarsnota zijn de gehanteerde percentages niet gewijzigd. De prijsindexatie voor 2026 bedraagt 2,1%, de loonindexatie is 2% en de toegepaste subsidie indexatie is 2,03%. Dit heeft ook effect op programma 8.

8. Kapitaallasten

Wij hebben de planning van investeringen buitensport locaties, sociale wijkteams en jeugdteams bijgesteld. Daardoor zijn de kapitaallasten lager (-€ 0,47 mln.).

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Jeugdzorg taakstelling Hervormingsagenda:

In 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd gemaakt. Hierin staan maatregelen om de jeugdhulp te verbeteren en de kosten te verlagen. Vanaf 2026 moet Zaanstad hierdoor € 5,4 mln. extra besparen ten opzichte van 2025. Vanaf 2027 moet de besparing nog eens € 0,6 mln. extra zijn, dus in totaal € 6,4 mln.. Het is echter niet realistisch dat deze besparing wordt gehaald. Deze mutatie heeft effect op programma 8.

B. Mutatie investeringsfonds 25.1:

Op grond van de actualisatie investeringsfonds 25.1 zijn de cijfers van de kredieten aangepast. Het betreft de sportparken Hoornseveld en Omzoom. De lasten en de bijbehorende dekking zijn opgenomen in de begroting voor 2025, waardoor deze in 2026 komen te vervallen.

C. Sportpark Hoornse veld en transformatiefonds:

De realisatie van de verplaatsingsbijdragen voor de accommodaties op Sportpark Hoornse Veld wordt bekostigd uit het Transformatiefonds (programma 2). Eerder is hiervoor al € 1,5 miljoen onttrokken. De resterende onttrekking van € 1,7 miljoen is begroot in 2025, wat in 2026 leidt tot een verschil in de lasten.

D. Proeftuin toekomstscenario king- en gezinsbescherming:

In 2025 wordt de huidige proeftuin naar een gebieds-gerichte proeftuin 2.0 doorontwikkeld. De aanvullende financiering komt uit eenmalig voor 2025 toegekende subsidie van € 0,5 mln. van het ministerie van Justitie & Veiligheid.

Beleidsmatige risico's

Tekort aan personeel op alle fronten, maar vooral in de zorg

Beheersmaatregel:

Dit vraagstuk speelt in het hele land en is niet eenvoudig op te lossen. Lokale teams en zorgaanbieders bespreken met elkaar hoe zij personeel zo efficiënt mogelijk kunnen inzetten. Bijvoorbeeld met zij-instromers en herintreders. Daarbij kijken we of anders gekwalificeerd personeel – onder supervisie – bepaalde werkzaamheden kunnen uitvoeren. En we kijken naar prioriteiten en mogelijk uitstel. Om de juiste keuzes te maken binnen Zorg & veiligheid, werken we lokaal en regionaal aan een goed, integraal besturingsmodel.

Druk op SWT's

Beheersmaatregel:

We werken samen met de SWT's aan het eenvoudiger maken van administratie en andere werkdrukverlagende maatregelen. Ook betrekken we de SWT's bij de ontwikkeling van het stedelijk Jeugdteam.

Weinig hulp uit eigen netwerk voor mensen met een hulpvraag

Beheersmaatregel:

We bespreken met vrijwilligers(organisaties), wijk/ buurtorganisaties en mantelzorgers wat zij wel en niet kunnen bieden en wat zij van ons nodig hebben.

Geen duidelijkheid door het Rijk bij Wmo

Beheersmaatregel:

We volgen de landelijke ontwikkelingen via de VNG en andere landelijke organisaties op de voet, zodat we hier snel op kunnen anticiperen en goede voorbeelden van elders kunnen benutten. Binnen de beschikbare middelen kijken we scherp naar prioriteiten.

Terugdringen instroom Wet Langdurige Zorg (WLz)

Beheersmaatregel:

De VNG heeft ingestemd met het beperken van de instroom in de WLz, maar kent de zorgen van de gemeenten. De gemeenten moeten zorgen voor passende voorzieningen en dragen daar de kosten van. Wij gaan ervan uit dat de VNG blijft monitoren en tijdig met nieuwe bestuurlijke voorstellen komt.

Onvoldoende middelen in het zogenoemde 'Aanvullend Zorg en Welzijn Akkoord' (AZWA)

Beheersmaatregel:

we blijven (via de VNG) inzetten op extra financiering voor de noodzakelijke transformatie. We zetten niet in op grootschalige aanpassingen zolang we geen helderheid hebben over de mogelijkheid om die daadwerkelijk uit te voeren.

Beleidsnota's

- [Maatschappelijke visie Zaanstad](#)
- [Verordening Jeugdhulp 2022](#)
- [Strategische agenda Ouder worden in Zaanstad](#)
- [Regiovisie Kwetsbare burgers](#)
- [Regiovisie GIA Z-W 2020-2023 Geweld hoort nergens thuis](#)
- [Visie Samen sterk op mantelzorg](#)
- [Wijzigingsverordening WMO](#)
- [Zaanse Visie op Gezondheid](#)
- [Zaanse Visie op Sport 2020-2040](#)
- [Vijfde voortgangsrapportage strategische agenda ouder worden in Zaanstad](#)
- [Actieplan Burgemeester in 't Veldpark](#)
- [Regionaal beleidsplan Mensenhandel](#)
- [Zaans lokaal sportakkoord \(PM: herijkt sport- en preventieakkoord\)](#)
- [PM: IZA, GALA](#)

Kerncijfers

Zaanpeiling					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Tevredenheid met het leven onder senioren	89%	82%	83%	84%	Zaanpeiling

Kerncijfers					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Aantal cliënten Wmo (totaal)	9.481	9.795	9.437	9.677	Gemeentelijke registratie
Aantal cliënten Wmo met een maatwerkarrangement (=begeleiding)	5.444	6.249	6.339	6.384	Gemeentelijke registratie
Aantal cliënten Wmo met Verpleging Verzorging Thuis (VVT)/Hbh	3.812	4.188	4.297	4.469	Gemeentelijke registratie

BBV indicatoren

BBV indicatoren					
	2021	2022	2023	2024	Bron
% Kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezin	7%	6%	6%	nb	Waar staat je gemeente.nl
Aantal verwijzingen naar Halt per 1000 jongeren van 12-17 jaar	8	13	11	9	Bureau Halt
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 1.000 inwoners	56	56	58	54	GMDS
% Jongeren (12-21 jaar) met delict voor rechter verschenen	1%	1%	2%	nb	Waar staat je gemeente.nl
% Jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel	1,2%	1,0%	0,8%	0,7%	Waar staat je gemeente.nl

% Jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	Waar staat je gemeente.nl
% Jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp (nb: is niet vergelijkbaar met andere gemeenten)	17,0%	16,7%	17,2%	17,6%	Gemeentelijke registratie
% Inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners (wordt vierjaarlijks gemeten)	52%	nb	nb	nb	CBS, RIVM
% jeugdigen (12-16 jaar) dat (zeer) gelukkig is (wordt tweejaarlijks gemeten)	78%	nb	78%	nb	GGDZW



2.5 Economie, kunst & cultuur

De welvarende gemeente



Portefeuillehouders:
Breunese, Onclin

Doelstelling

Zaanstad is een trotse, inclusieve en bruisende stad, die klaar is voor de toekomst en kansen biedt voor iedereen. Dit betekent dat er voldoende ruimte is voor een toekomstbestendige economie, die duurzamer, kennisintensiever en meer divers is dan nu. Zaanstad blijft een woon-werkstad waarbij de werkgelegenheid harder groeit dan het aantal inwoners: we zetten in op meer banen. Bewoners, bezoekers en bedrijven kunnen goed toeven in een aantrekkelijke gemeente met goede toeristische voorzieningen. Er is een rijk en divers cultureel leven dat kwaliteit toevoegt aan de groeiende stad. We zorgen ervoor dat kunst en cultuur voor iedereen toegankelijk zijn. Zo hebben alle inwoners de kans om talenten en vaardigheden te ontwikkelen en stimuleren we participatie, ontmoeting en verbinding. Uiteindelijk moet het resultaat een verbetering van de brede welvaart in de stad zijn.

Visie

Zaanstad is een aantrekkelijke en leefbare stad met een toekomstbestendige economie, om in te ondernemen, werken, wonen en te bezoeken. De Zaanse identiteit en artistieke uitingen worden gekoesterd, gedeeld en uitgedragen. De economie en de culturele sector dragen maximaal bij aan groei van de brede welvaart en aan de strategische opgaven.

Dit bereiken wij door in te zetten op:

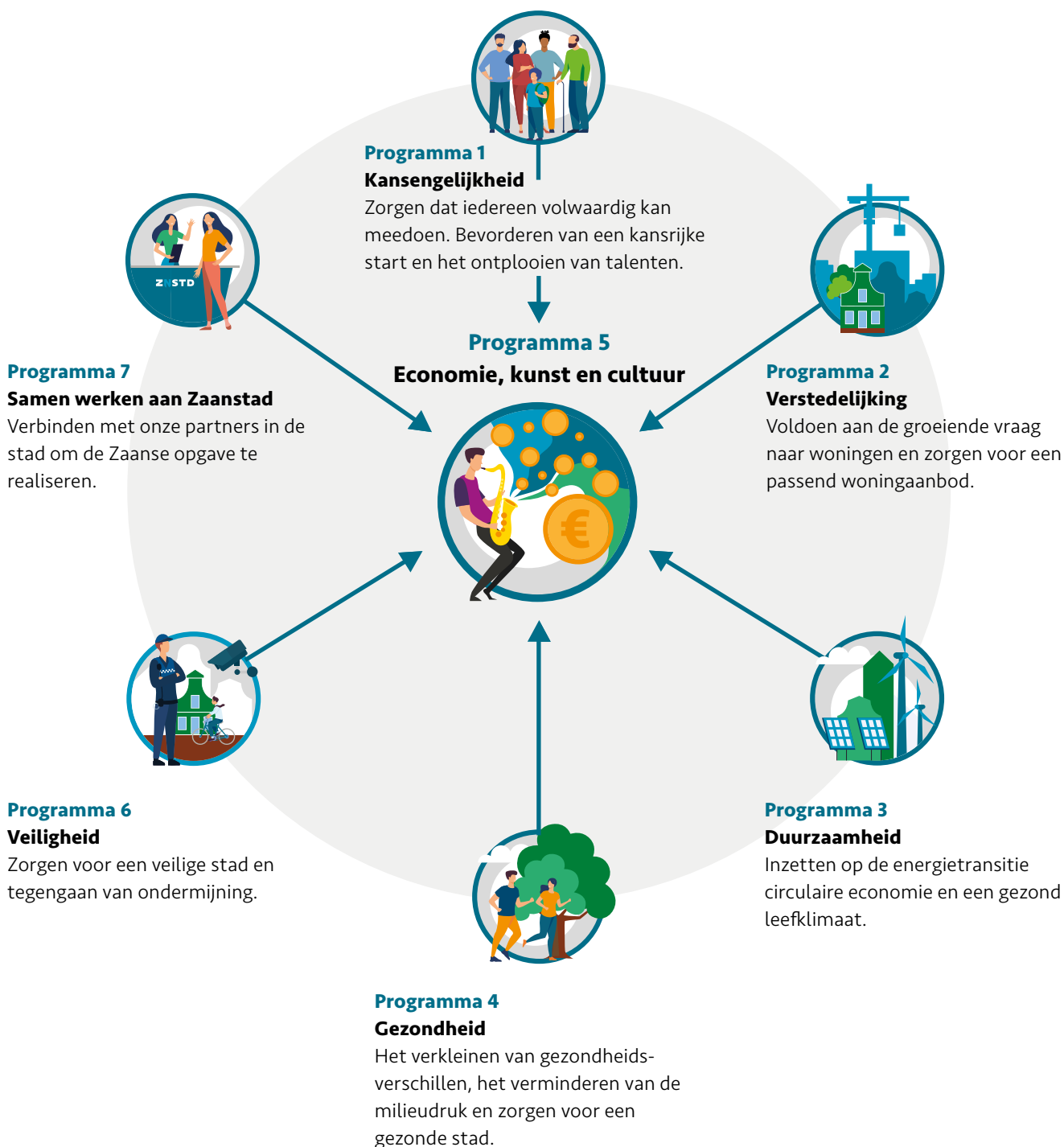
- een sterk ondernemersklimaat voor het brede MKB met specifieke aandacht voor vakmanschap, de culturele en creatieve industrie en andere kansrijke sectoren;
- een aantrekkelijke woon-, werk- en (be-)leefstad met een eigen, dynamische identiteit;
- voldoende ruimte voor de Zaanse bedrijven, nieuwe bedrijvigheid en wonen met voorzieningen dicht bij elkaar;
- kansen voor iedereen door ruimte voor persoonlijke ontwikkeling en een inclusieve arbeidsmarkt;
- een duurzame, toekomstbestendige en meer kennisintensieve economie;
- een veerkrachtige, diverse en inclusieve kunst- en cultuursector die ontmoeting en verbinding stimuleert.
- een stevigere basis onder het hele culturele ecosysteem dat zichtbaar is en ontmoeting en verbinding stimuleert.

Onze stad kan alleen cultureel en economisch floreren vanuit een stevige basis en als we trots zijn op onze ondernemers en culturele en creatieve makers en instellingen. Evenementen leveren op zowel sociaal/maatschappelijk als economisch vlak een belangrijke bijdrage. Een goede samenwerking in de regio en met kennis- en onderwijspartijen is cruciaal. De persoonlijke en culturele ontwikkeling van de inwoners van Zaanstad begint op jonge leeftijd. Qua inkomens- en opleidingsniveau komt Zaanstad dichtbij het Nederlandse gemiddelde. Productieve wijken met een goed voorzieningenniveau spelen een belangrijke rol in het bevorderen van kansen voor met name praktisch opgeleiden en vakmensen. Hiervoor investeren wij in mensen én stenen en dragen we bij aan kansengelijkheid.

Zaanse bedrijven spelen een sleutelrol bij het verzilveren van de kansen die voortkomen uit de drie grote transities: de energietransitie, de circulaire transitie en de digitalisering van de economie. Een sterk lokaal MKB en een sterke toeristische, culturele en creatieve sector maken deel uit van de ambitie

en dragen bij aan het realiseren hiervan. In het Noordzeekanaalgebied wordt, in regionaal perspectief, ingezet op het realiseren van nieuwe vestigingsmilieus in woon-werkgebieden en versterking en intensivering van bestaande terreinen.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?



Kansengelijkheid: Net als landelijk neemt ook in Zaanstad de segmentatie en kansengelijkheid toe. De opgave is het opheffen van ruimtelijke, educatieve en sociale barrières tussen mensen en groepen, zodat iedereen volwaardig kan meedoen. We bevorderen dat ieder kind een kansrijke start maakt in het leven en talenten kan ontplooien.

Cultuureducatie en voorzieningen zoals de bibliotheek spelen hierin een cruciale rol. Zorg voor talentontplooiing van kinderen en jongeren en een leven lang leren en ontwikkelen dragen bij aan de maatschappelijke en economische ontwikkeling van Zaanstad. Voor de invulling van de vele vacatures in Zaanstad wordt nadrukkelijk gekeken naar bewoners die op dit moment aan de kant staan. De verbinding die het onderwijs maakt (met bij-, her-, en omscholing) is een belangrijke schakel tussen kansengelijkheid en economie. In deze is de AMAZ, Arbeidsmarkt Agenda Zaanstad, ook belangrijk. Juist hier wordt de verbinding gelegd tussen de thema's kansengelijkheid en economie.

Verstedelijking: Om aan de groeiende vraag naar woningen te voldoen, is in het coalitieakkoord afgesproken om 16.000 woningen te bouwen. Voor kenniswerkers hoort hier een passend woningaanbod bij. Hetzelfde geldt uiteraard voor de praktisch opgeleiden. Voor deze groep is nabijheid van werk ook zeer belangrijk. De opgave is om de Zaanse identiteit te behouden en werk, voorzieningen en mobiliteit mee te laten groeien (integrale verstedelijking). Ruimte voor werken in de stad en een passend voorzieningenaanbod dragen bij aan een goed vestigingsklimaat en een leefbare stad.

Duurzaamheid: De overgang naar een duurzame economie en samenleving vergt in Zaanstad inzet voor de energietransitie (in onder meer mobiliteit, de industrie en de gebouwde omgeving), de circulaire economie en een gezonder leefklimaat. We streven naar verduurzaming van de industrie en het MKB en benutten de economische kansen in de energietransitie. Voor de industrie wordt er met het rijk en provincie gewerkt aan maatwerkafspraken over subsidiering stikstofreductie.

Gezondheid: Voor groei van de brede welvaart is het van belang de gezondheidsverschillen te verkleinen. Daarvoor wil Zaanstad een gezonde stad zijn, met gezonde lucht, gezond water, een goede bodemkwaliteit. Een stad die uitnodigt tot gezond leven, voldoende beweging, aandacht voor mentale gezondheid en gezonde en duurzame voeding. CO2 stikstofreductie binnen de industrie is speerpunt. Verder is bekend dat het hebben van een baan positief bijdraagt aan gezondheid. Hier werken wij met het AMAZ aan.

Veiligheid van externe, verkeers-, water- en milieuveiligheid tot het sociale aspect. Veilige werklocaties en tegengaan van ondermijning. Veiligheid is ook een belangrijk thema bij de Zaanse horeca. Daarom wordt er met de horeca in het Dam gebied toegewerkt naar een nieuw convenant waarin verschillende veiligheidsregels worden opgenomen. Daarnaast zijn er algemene regels voor de veiligheid in de horeca toegevoegd aan de APV. Op een aantal bedrijven-terreinen wordt gewerkt met Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO). Zo wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan veilig ondernemen.

Samen werken aan Zaanstad: De opgave van Zaanstad is groot en kan alleen als we deze opgave in verbinding met onze partners smeden en oppakken. Samenwerkingen zoals die met de vereniging Zaanstad Maakstad, de bedrijven-terrein- en winkeliersverenigingen, onderwijsinstellingen en Bedrijven Investerings Zones, culturele instellingen, makers en ondernemers dragen hieraan bij. Daarnaast is er intensieve samenwerking met partners in Zaanstreek-Waterland en de Metropoolregio Amsterdam (MRA).



Programma 5 Economie, kunst & cultuur

Product 5.1 Kunst, cultuur en evenementen

Product 5.2 Sterk vestigingsklimaat

Product 5.1 Kunst, cultuur en evenementen

We willen kunst en cultuur van, voor en door iedereen. Door alle inwoners van Zaanstad in aanraking te laten komen met kunst en cultuur vergroten we de leefbaarheid door ontmoeting en verbinding. Iedereen krijgt de kans om zich persoonlijk, cultureel en maatschappelijk te ontwikkelen.

We leggen de focus op het stimuleren en ondersteunen van jongerencultuur. Dit start al op de basisschool waar we gaan voor een zo breed mogelijke cultuureducatie. Ook buiten de school kunnen inwoners dicht bij huis deelnemen door een laagdrempelig, meerstemmig en inclusief aanbod van culturele (educatie)activiteiten. Met kunst in de openbare ruimte vragen we aandacht voor stedelijke en maatschappelijke vraagstukken. Zo bieden we onze inwoners een aantrekkelijke en uitdagende leefomgeving, waarmee zij zich verbonden voelen.

De Zaanse kunst- en cultuursector bestaat uit grote culturele organisaties zoals het Zaantheater, het Zaanse Museum en de bibliotheek, de amateurkunstverenigingen en alle kleine(re) culturele organisaties. Ook de culturele en creatieve makers en ondernemers vervullen een belangrijke functie, onder meer in het stimuleren van innovatie. We ondersteunen het volledige culturele ecosysteem door middel van voorzieningen en regelingen (de basisinfrastructuur) die beter meebewegen met de behoeftes van de sector en die bijdragen aan de opgaven van de gemeente. Samen met de culturele partners werken we aan een inclusieve samenleving waarin iedereen volwaardig en in de eigen leefomgeving kan meedoen. Er is veel te zien en te doen in Zaanstad. En dat mag veel beter zichtbaar worden. Door culturele activiteiten en evenementen geven inwoners gezamenlijk invulling aan hun eigen én de Zaanse identiteit. Zo voelen zij zich trots op Zaanstad.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Positie van Zaanstad op cultuurindex	32	37	32	32	32	28	Atlas voor gemeenten
Aantal locaties waarop kunst en cultuur beschikbaar is	nb	48	61	71	75	65	Maatschappelijke voorzieningen kaart
Percentage inwoners dat actief is op gebied van kunst en cultuur	19%	21%	19%	21%	22%	28%	Zaanpeiling
Cultuurdeelname, percentage inwoners dat culturele instelling, evenementen en activiteiten bezoekt	nb	nb	59%	56%	60%	65%	Zaanpeiling

Toelichting:

Positie van Zaanstad op cultuurindex

In de Atlas voor gemeenten worden de grootste vijftig gemeenten op vijftig punten met elkaar vergeleken. Eén van de indicatoren binnen de woonaantrekkelijkheidsindex is 'podiumkunsten en nachtcultuur'. Zaanstad staat hierin op een gedeelde plek 32, gebaseerd op een uitsplitsing in de categorieën toneel (plek 33), klassiek (40), pop (38) en dance (19). Op basis van het aantal inwoners is Zaanstad de

17e gemeente van Nederland. In verhouding tot de grootte van de gemeente scoort Zaanstad dus niet goed, dit is te verklaren doordat Zaanstad in verhouding tot andere gemeentes relatief weinig budget besteedt aan kunst en cultuur.

Aantal locaties waarop kunst en cultuur beschikbaar is

In de maatschappelijke-voorzieningenkaart zijn op een uniforme manier maatschappelijke voorzieningen naar

soort of wijk zichtbaar. Uit deze indicator zijn spreiding en bereikbaarheid van culturele voorzieningen af te lezen. Zo kunnen we beoordelen in hoeverre we de ambitie kunst en cultuur dichtbij voor iedereen (kansengelijkheid) realiseren. We zien een stijging in het aantal locaties en de streefwaarde wordt ruimschoots overschreden. Hier zijn verschillende oorzaken voor: er wordt steeds meer wijkgericht gewerkt en met de groei van de stad komen er nieuwe locaties bij. Tegelijkertijd krijgen we beter zicht op locaties waar – naast andere activiteiten – ook kunst & cultuur aangeboden of beoefend wordt.

Percentage inwoners dat actief is op gebied van kunst en cultuur

Het percentage inwoners dat actief is op het gebied van kunst en cultuur is min of meer stabiel en blijft onder de streefwaarde. Mogelijk is er meer niet-georganiseerde cultuurparticipatie (individueel, thuis, in de vrije tijd) dan blijkt uit de indicator.

Cultuurdeelname

Het percentage inwoners dat een culturele instelling, evenementen en/of activiteiten bezoekt is een relatief nieuwe indicator die we sinds 2023 meten. De score op deze indicator is naar verwachting iets lager dan de streefwaarden. Hierop blijven we inzetten bij de beleidsuitvoering, door te werken aan een cultuuraanbod dat een zo groot mogelijk gedeelte van de Zaanse inwoners aanspreekt.

Speerpunten 2026

We gaan door met het realiseren van de Uitvoeringsagenda Kunst en cultuur groeien mee (2023-2026), behorend bij de vastgestelde cultuurvisie Zaanstad bruist! De vastgestelde ambities en doelen blijven staan. In 2026 zullen we de projecten die zijn opgestart in 2025 en nog doorlopen, voortzetten of afronden. Tegelijkertijd starten we met de uitvoering van de geplande inspanningen voor 2026.

Een steviger basis onder het héle culturele ecosysteem

We gaan aan de slag met de uitkomsten van de bestuursopdracht Zaantheater. We werken door aan de implementatie van de nieuwe visie op het Centrum voor de kunsten. Samen met de initiatiefnemers van een nieuw stadspodium in het Damgebied kijken we wat ervoor nodig is om dit te realiseren, hierbij aansluitend bij de aanbevelingen van het groeiplan voor een divers Zaans poplandschap. Vanuit de zorgplicht ondersteunen we de doorontwikkeling van een volwaardige bibliotheek. We werken door aan de ontwikkeling van de Durghorst (nieuwe Pelikaan). Verder onderzoeken we, in aanloop naar nieuw cultuurbeleid, manieren om meer flexibiliteit te brengen in de basisinfrastructuur van grote organisaties en subsidieregelingen. Zodat er meer toekomstperspectief is voor andere culturele organisaties en we de maatschappelijke meerwaarde te vergroten.

Duurzaam exploitatiemodel Zaanse Schans

De uitwerking van het raadsbesluit richting een wenkend perspectief en een toekomstbestendige Zaanse Schans wordt met prioriteit opgepakt. Hiermee wordt ingezet op meer informatie en-of besluiten over onder andere het verleggen van het fietspad, de onttrekking van het gebied aan de openbare ruimte, het ruimtelijk plan met de daarbij benodigde investeringen, het duurzaam exploitatiemodel en de governance. Daarbij wordt het mobiliteitsplan in de breedte opgepakt om de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en andere mobiliteitsvraagstukken in het gebied te verbeteren. Ook worden gesprekken met alle stakeholders in en om het gebied gevoerd.

Betere zichtbaarheid en verbinding en basis op orde

We gaan door met het organiseren van thematische netwerkbijeenkomsten waar een steeds groter deel van de culturele en creatieve sector elkaar ontmoet. We versterken het accountmanagement verder, om te zorgen voor een stevige basis en opgavegericht samen te werken met de grote instellingen.

Vergroten van de leefbaarheid en kansengelijkheid door kunst en cultuur

Samen met de portefeuille Economie werken we aan uitvoering van de aanpak broedplaatsen en het mogelijk maken van creatieve industrie in productieve wijken. Op het Hembrugterrein zal het ZAMU (Zaanstad-Amsterdam Museum) openen; met de partijen daar kijken we wat er nodig is om kansen voor kunst & cultuur op het terrein verder te verzilveren. We geven uitvoering aan de financieringsstrategie zodat de budgetten voor investering en uitvoering kunnen meegroeien met de behoefte van een groeiende gemeente.

Diverser aanbod van kunst en cultuur voor iedereen

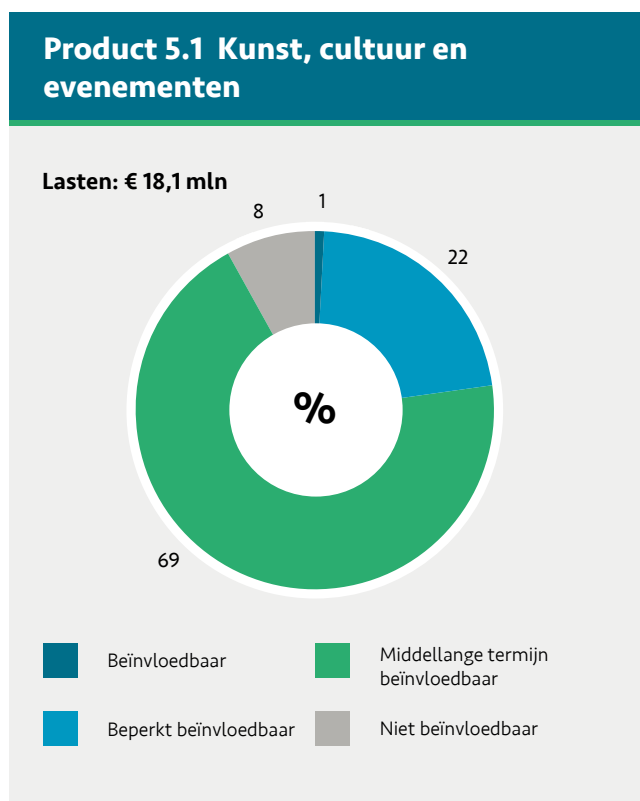
We ondersteunen de partners in de stad om binnen hun eigen organisatie aan de slag te gaan met diversiteit en inclusie. Rondom cultuureducatie sluiten we een convenant met de schoolbesturen en gaan we aan de slag met de nieuwe invulling van de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen. We ondersteunen jongerencultuur waar mogelijk. Verder werven we nieuwe stadsdichters. We zetten het gesprek met andere opgaven voort om de beschikbare middelen van beide kanten zo in te zetten, dat ze maximale maatschappelijke meerwaarde leveren.

Evenementen beter mogelijk maken voor een bruisende stad

In 2026 gaan we verder met het professionaliseren en optimaliseren van het evenementenproces en het stimuleren van kwalitatieve evenementen. Zowel in de ondersteuning naar organisatoren als het samenwerken in de ambtelijke keten. Ook gaan we aan de slag met de uitvoeringsagenda die het nieuwe evenementen beleid dat in Q4 van 2025 wordt vastgesteld met zich meebrengt. Evenementen dragen bij aan de leefbaarheid van een stad en kunnen ook bijdragen aan de positionering van een stad

(citymarketing). In 2026 werken we verder uit hoe evenementen kunnen worden gekoppeld aan de strategie citymarketing van Stichting Marketing Zaanstreek. Evenementen, met name de wat grotere, oefenen druk uit op de beschikbare openbare ruimte. Door het opstellen van locatieprofielen voor veel gebruikte locaties voor evenementen leiden we de druk op de beschikbare ruimte in goede banen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor beeldende kunst en vormgeving (€ 0,2 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft de bijdrage aan de bibliotheek en de Orkaan (€ 3,9 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de kapitaallasten (€ 0,7 mln) en aanloop en transitiekosten Zaanse Schans (€ 0,7mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor podiumkunsten waaronder het Zaantheater, Filmtheater De Fabriek en De Flux (€ 4,4 mln) personeel (€ 1,6 mln), cultuurparticipatie (€ 3,3 mln), evenementen (€ 0,4 mln), musea (€ 2,0 mln) en bijdrage aan kleine initiatieven en gezelschappen (€ 0,8 mln).



Programma 5 Economie, kunst & cultuur

Product 5.1 Kunst, cultuur en evenementen

Product 5.2 Sterk vestigingsklimaat

Product 5.2 Sterk vestigingsklimaat

We staan voor de vraag hoe wij de stap kunnen maken naar een economie die toekomstbestendig is: robuust, duurzaam, meer kennisintensief en inclusief. Om dit te realiseren heeft Zaanstad de Economische visie opgesteld met een dubbele doelstelling: bijdragen aan én economische ontwikkeling én aan brede welvaart tot 2035. In het uitvoeringsprogramma zijn concrete acties geformuleerd die bijdragen aan de realisatie van de economische visie. Beide zijn tot stand gekomen in samenspraak met ondernemers, regionale stakeholders en verschillende ambtelijke disciplines. Jaarlijks bepalen we welke acties we uitvoeren met beschikbare middelen en capaciteit.

Zaanstad wil woon-werkstad zijn en blijven. Hiervoor moet in de komende tien jaar het aantal banen nét iets harder groeien dan de groei van de bevolking, zodat we de banendoelstelling uit de Economische visie 15.000 banen extra in 2035 ten opzicht van 2022- gaan halen. Met de Ruimtelijk Economische Strategie ontwikkelen we een sturingsinstrument om de groei mogelijk te maken. We zorgen voor voldoende ruimte voor onze Zaanse bedrijven en ook voor nieuwe bedrijvigheid. We zetten de nauwe samenwerking met de Zaanse industrie voort, verwelkomen sociale en duurzame bedrijven en leggen de rode loper uit voor bedrijven die innoveren. De gemeente participeert in de ROM InWest die innovatieve bedrijven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) helpt om proposities – gericht op de energietransitie en de ontwikkeling van een circulaire economie – sneller naar de markt te brengen.

Gezien de Zaanse industriële traditie is goed onderwijs voor beroepen in de techniek en bouw van belang. We gaan door met onze samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam om modulair hoger onderwijs naar de stad te brengen, daar waar werkgevers er het meest behoefte aan hebben. De techniek- en technologiecampus Techlands speelt een belangrijke rol. In 2023 heeft Mainstage Event Campus (kenniscentrum voor de evenementenbranche) de deuren geopend in Zaandam. Mainstage legt de focus op innovatie, educatie en operatie. Dat doet zij met een groot aantal facilitaire bedrijven, gerelateerd aan zakelijke-, sport- en publieksevenementen, dat hier een plek kan vinden.

De gemeente heeft oog voor lokale ondernemers. Daarom gaan wij aan de slag met de actieagenda MKB en starters. Op basis van input van het Zaanse MKB werken wij onder andere aan een betere dienstverlening. We geven ze de ruimte om een economisch gezond bedrijf te runnen. Daarbij zijn we niet alleen zorgvuldig en transparant in onze communicatie, maar ook in ons beleid dat voor hen zo relevant is.

We brengen ondernemers bij elkaar en stimuleren de bundeling van krachten. Dit faciliteren wij met onze accountmanagers. We voeren het beleidskader Detailhandel uit en versterken de lokale en kleinschalige detailhandel. We voeren het bestaande beleid op leegstand uit en gaan actief de leegstand in de kernen tegen. Daarbij zetten we in op een combinatie van functies die elkaar kunnen versterken.

Het programma Bedrijventerreinen draagt bij aan een sterk vestigingsklimaat door in te zetten op versterking en intensivering van bestaande bedrijventerreinen, begeleiding van bedrijfsverplaatsingen en het realiseren van nieuwe vestigingsmilieus in transformatiegebieden.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Aandeel banen/ toekomstbestendige/ kennisintensieve economie in totale werkgelegenheid	8,02	8,10	8,08	8,17	8,3	9,00	Vestigingenregister Zaanstad
Woon/werkbalans, het aantal banen per 1.000 inwoners van 15 tot 65 jaar	659	685	695	nb	610	530	Waarstaatje-gemeente.nl
Waarderingscijfer ondernemersklimaat	nb	5,9	nb	nb	6,1	6,3	MKB Nederland, onderzoek MKB vriendelijkste gemeente
Gemiddelde besteding per Nederlandse bezoekers vanaf 18 jaar (euro)	41,6	45,6	47,5	43,3	44,0	52,00	NBTC

Toelichting:

Aandeel banen/ toekomstbestendige/ kennisintensieve economie in totale werkgelegenheid

In 2024 is het aandeel kennisintensieve economie licht toegenomen ten opzichte van 2023.

Het aandeel in de totale werkgelegenheid neemt gestaag toe. Dit is positief, omdat het de economie meer weerbaar en robuust maakt. Over het algemeen groeien kennisintensieve sectoren ook qua werkgelegenheid. Wel is de verwachting dat de groei niet genoeg is om de streefwaarde in 2026 te realiseren.

Woon/werkbalans, het aantal banen per 1.000 inwoners van 15 tot 75 jaar

De cijfers woon/werk balans zijn gecorrigeerd. Er is een nieuwe bron gebruikt (waar staat je gemeente) zodat vergelijking met andere gemeenten mogelijk is. De streefwaarde is op basis van de herziene cijfers niet aangepast. De realisatiecijfers voor de indicator woon/werk balans zijn met terugwerkende kracht fors gecorrigeerd ten opzichte van de cijfers die hier vorig jaar te vinden waren. De beheerder van deze gegevens geeft aan dat er sprake was van dubbeltellingen waardoor het verhoudingsgetal banen ten opzichte van de beroepsbevolking te hoog uitkwam. Deze zijn nu dus naar beneden bijgesteld. De aangepaste cijfers zijn in de tabel opgenomen. De trend wijzigt niet veel ten opzichte van de eerder gepresenteerde cijfers. Het aantal banen tegenover de potentiële beroepsbevolking neemt gestaag toe.

Waarderingscijfer ondernemersklimaat

MKB Nederland beraadt zich over voortzetting van het onderzoek MKB vriendelijkste gemeente. Normaal gesproken is het een tweejaarlijks onderzoek. Na 2022 zijn er derhalve geen realisatiecijfers beschikbaar.

Gemiddelde besteding per Nederlandse bezoekers vanaf 18 jaar (euro)

In 2024 gaf een bezoeker gemiddeld 43,30 euro uit bij bezoek aan Zaanstad. Dit is een breuk met de trend van groei van de drie jaren daarvoor. Mogelijk heeft dit te maken met economische onzekerheid. De verwachting is dat deze onzekerheid de komende tijd aanhoudt, wat ertoe kan leiden dat de streefwaarde in 2026 niet gehaald wordt.

Speerpunten 2026

We ronden lopende projecten uit de Economische Visie af en we voeren nieuwe projecten uit. We implementeren de uitvoeringsprogramma's van onder andere de kantorenstrategie, bedrijventerreinenstrategie, detailhandelsvisie en plintenstrategie. Fasering en prioritering vindt plaats waar nodig.

Afronding en start van de uitvoering van de Ruimtelijk Economische Strategie

Met de Ruimtelijk Economische Strategie hebben we een sturingsinstrument ontwikkeld om de groei van het aantal banen op zijn minst gelijke tred te laten houden met de groei van het aantal woningen. De uitvoering van de Ruimtelijke Economische Strategie is eind 2025 gestart.

Sterk ondernemersklimaat voor het brede MKB en speerpuntsectoren

De uitvoering van de Actieagenda MKB en starters zetten we voort in 2026. Acties waar we mee gestart zijn en die door ondernemers als zeer belangrijk worden beschouwd, hebben prioriteit. Dit zijn o.a. het uitbrengen van een nieuwsbrief en het continueren van het starterloket. We blijven in gesprek met de ondernemers en betrekken ze bij de uitvoering. De propositie die we samen met Zaanstad

Maakstad hebben opgesteld zetten we in om inzichtelijk te maken welke kansen de economische ontwikkeling in Zaanstad biedt. We starten met de uitvoering van de financieringsstrategie door projecten te concretiseren en te verkennen welke financieringsinstrumenten we kunnen benutten bij de realisatie van projecten die bijdragen aan de implementatie van de Economische visie. Bij het begeleiden van bedrijven in hun vestigingswens in Zaanstad is het 'juiste bedrijf op de juiste plek' een belangrijke voorwaarde. Dit draagt bij aan de dienstverlening voor bedrijven en de brede stedelijke ontwikkeling.

Aantrekkelijke woon-, werk- en (be-)leefstad met een eigen identiteit

Het jaar zal in het teken staan van de uitvoering, in samenwerking met ondernemers en instellingen, van de ambities uit de detailhandelsvisie, plintenstrategie, nieuwe horecacategorieën, standplaatsenbeleid, marktvisie en het terrassenbeleid. Daarnaast wordt de Kermisvisie afgerond en zal de camperplaats de eerste gasten ontvangen. In het Dam gebied zal een convenant met de horecapartners gesloten worden en krijgt het horecaoverleg nog meer vorm waarmee wordt toegewerkt naar een actuele horecavisie. Het proces rondom de riviercruises wordt beter neergezet waardoor minder overlast wordt ervaren en het nog meer onderdeel wordt van het waardevolle toerisme waar met de Toeristische visie op in wordt gezet. In Zaanstad Noord wordt uitvoering gegeven aan de gebiedsvisie in samenwerking met Wormerland rondom o.a. Toerisme en de aantrekkelijkheid van het gebied. Stichting Marketing Zaanstreek is hierin nauw verbonden evenals bij economische agenda van Zaanstad. De culturele, toeristische en economische ontwikkeling van het Hembrugterrein zetten het terrein nog verder op de kaart waarbij de vele plannen in harmonie worden begeleid.

Gezonde, productieve wijken waar ruimte is om te wonen en te werken. In 2024 is het programma bedrijventerreinen gestart. Het programma richt zich primair op het realiseren van meer ruimte voor bedrijven op bestaande bedrijventerreinen. Daarbij wordt er gewerkt aan het juiste bedrijf op de juiste plek en worden bedrijfsverplaatsingen gefaciliteerd. Ook worden bedrijven gestimuleerd aanvullende ruimte te creëren op hun eigen kavel. We zetten de implementatie van de kantorenstrategie Zaanstad voort. De opgestelde Ruimtelijk-Economische profielen voor kansrijke kantorenlocaties in Zaanstad bieden de basis voor het behouden en toevoegen van kantoorprogramma in gebiedsontwikkelingen. Hierbij besteden we ook aandacht aan het verbeteren van de locatiekwaliteit en zoeken we naar een goede balans tussen gemeentelijke investeringen en de bijdrage van de eigenaren. We stimuleren eigenaren om te investeren in incourante kantoorpanden op kansrijke kantorenlocaties, zodat deze voldoen aan de kwaliteitseisen van deze tijd. Hiermee geven we uitvoering aan de motie "Andersom redeneren in de Kantorenstrategie" (nummer 78).

In gebiedsontwikkelingen verkennen we wat nodig is om de werkfunctie, kleinschalige bedrijfsruimte en voorzieningen te behouden en toe te voegen. Conform de Omgevingsvisie streven we naar 30% van het programma, afhankelijk van het type gebied en passend referentiemilieu. In startnotities gebiedsontwikkeling borgen wij de ruimte voor economische functies. De focus ligt op Kogerveldwijk, het centrum en de binnenstedelijke werklocaties die transformeren van werklocatie naar productieve wijken. Met het implementeren van het Uitvoeringsprogramma wijk economie Zaandam-Oost bouwen we verder aan de versterking van de wijk economie. Dit doen we samen met het Pact Zaandam-Oost en alle andere partners. In 2026 ronden we de aanpak voor broedplaatsen af samen met de portefeuillehouder Kunst en Cultuur.

Inclusieve arbeidsmarkt in balans

ArbeidsMarktAgenda Zaanstreek (AMAZ)

We continueren de samenwerking met andere partners via het programma ArbeidsMarkt Agenda Zaanstreek (AMAZ) om het vestigingsklimaat te versterken. In 2026 ligt de prioriteit bij de uitbreiding van het AMAZ werkgevers- en onderwijsnetwerk. Samen met de partners ontwikkelen we nieuwe activiteiten voor het HR-netwerk en krijgen deze verder vorm, zowel bestuurlijk als operationeel. Gezamenlijk ontwikkelen we een propositie voor de Zaanstreek als aantrekkelijke carrièrebestemming en maken we deze bekend via brede campagnes en specifieke initiatieven. Verder zoeken we binnen AMAZ naar mogelijkheden voor cofinanciering bij en willen we het aantal leden van de AMAZ Board laten groeien.

Techlands

Door bedrijven, onderwijs en overheid structureel te verbinden, stimuleert Techlands de instroom, innovatie en Leven Lang Ontwikkelen (LLO). De locatieontwikkeling voor Techlands gaat zich concentreren op de huidige locatie van het Tallant college aan de Cipressenhout. Dit geldt voor de onderdelen Installatiewerk (IW), Tetrax en FPTC (Food en proces Tech Campus). Voor bouw mensen wordt momenteel onderzocht of nieuwbouw aan de Aris van Broekweg mogelijk is.

Andere speerpunten binnen de Publiek-Private Samenwerking (PPS) Techlands voor 2026 zijn: (1) Verhogen van de instroom in technische opleidingen (2) Bevorderen van studiesucces en diplomaresultaten, (3) Verankeren van Leven Lang Ontwikkelen LLO voor jongeren, zij-instromers en werkenden. (4) Versnellen van innovatie in onderwijs en bedrijfsleven. (5) Versterken van samenwerking met andere PPS'en in de Provincie in een regionaal ecosysteem.

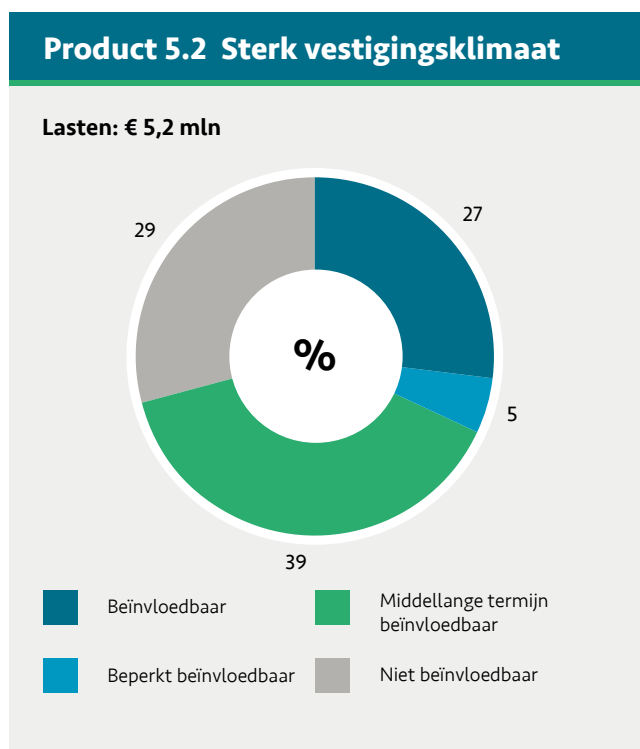
Toekomstbestendige, duurzame en kennisintensieve economie

We gaan aan de slag met de CO₂-reductie opgave met de focus op het verduurzamen van de industrie en de bedrijventerreinen. We actualiseren de samenwerkingsovereenkomst met Zaanstad Maakstad en trekken

gezamenlijk op met de industrie in de positionering en lobby richting andere overheden. We continueren de lopende inspanningen en ontplooiën nieuwe initiatieven samen met het bedrijfsleven om de CO₂-reductie te realiseren. Zo begeleiden we verschillende initiatieven voor zogenaamde energyhubs op bedrijventerreinen en werken we samen met de clusterregisseur Noordzeekanaalgebied en het ministerie van Klimaat en Groene Groei aan verduurzamingsmogelijkheden zoals een waterstofnetwerk. In 2026 ronden we het opstellen van een integrale aanpak Toekomstbestendige industrie af en starten we met de uitvoering hiervan. Met deze aanpak willen gemeentelijke beleidsambities integraal afstemmen en de samenwerking met de industrie verbeteren.

We faciliteren initiatieven uit de markt die economische kansen bieden en zich richten op de eiwittransitie. Dit doen we in nauwe samenwerking met ROM InWest. We zorgen voor meer bekendheid over ROM InWest bij Zaanse bedrijven door tenminste één bijeenkomst te organiseren in samenwerking met ROM InWest. Dit is vooral gericht op de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. Verder starten we samen met de MRA-partners met de uitvoering van de Actieagenda Innovatie en Concurrentiekracht van de MRA

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Beïnvloedbaar zijn de kosten voor de uitvoeringsagenda economie (€ 1,6 mln). Het totaal te beïnvloeden bedrag is al verlaagd (met € 0,2 mln) door het inboeken van de onderuitputting jaarrekening.

Beperkt beïnvloedbaar

Beperkt beïnvloedbaar zijn de kosten voor markten (€ 0,1 mln) en de kosten voor kermis (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft Mainstage (€ 1,5 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor personeel (€ 1,0 mln) en kosten voor de uitvoeringsagenda economie (€ 1,0 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- Masterplan Noordzeekanaalgebied**
 De visie Noordzeekanaalgebied 2040 en de bijbehorende uitvoeringsagenda bepalen het activiteitenprogramma van de stichting Masterplan Noordzeekanaalgebied. Daarnaast wordt er intensief gewerkt aan het Novex NZKG en het faciliteren van de energietransitie.
- Vereniging Bedrijvenpark HoogTij**
 Zaanstad is als grondeigenaar en ontwikkelaar van HoogTij lid van de Vereniging Bedrijvenpark HoogTij. Deze vereniging is opgericht om het parkmanagement te organiseren.
- InWest Regio B.V. en ROM InWest B.V.**
 InWest Regio B.V. is de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor de provincie Noord-Holland. De organisatie draagt bij aan het versterken van de positie en de internationale concurrentiekracht van de regio Noord-Holland en Nederland en aan het realiseren van de transitieopgaven op energie en circulaire economie. InWest Regio B.V. kan het MKB in Noord-Holland op deze vlakken ondersteunen door de inzet van menskracht, netwerk en financieringsmiddelen.
- RON Achtersluispolder BV**
 Dit is de enige deelneming die is overgebleven na ontmanteling van de RON. Op dit moment heeft de RON ASP één deelneming, namelijk een aandeel in houtcentrum BV.
- Stichting Marketing Zaanstreek**
 Citymarketingdiensten worden ingezet om de positie en het 'merk' van de gemeente te versterken in het algemeen belang.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Economie, kunst & cultuur (Bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	25.991	23.256	22.061	21.277	21.021
Baten	-3.154	-3.245	-4.133	-3.870	-3.677
Saldo	22.837	20.011	17.927	17.407	17.343
Onttrekkingen reserves	0	0	0	0	0
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	22.837	20.011	17.927	17.407	17.343

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 2,7 mln. lager dan in 2025. De baten zijn in 2026 € 0,1 mln. hoger dan in 2025. De onttrekkingen aan de reserves zijn gelijk gebleven in 2026 ten opzichte van 2025. Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Specificatie (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)

	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
<i>Mutaties met een effect op de begroting</i>						
1. Roze Zaterdag	-615					-615
2. Integrale aanpak evenementen	-204					-204
3. Uitvoeringsagenda economie	-1.103					-1.103
4. Duurzaam exploitatiemodel Zaanse Schans	-704	-700				-1.404
5. Kostenverdeling	-247	353				106
6. Overige verschillen	-13	64				51
<i>Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting</i>						
A. Mainstage	-192	192				-
B. Prijs-, loon- en subsidie Indexatie	343				-343	-
Totaal	-2.735	-91	0	0	-343	-3.169

Mutaties met een effect op de begroting

1. Roze Zaterdag

In 2025 is er incidenteel budget beschikbaar voor de begeleiding van het evenement Roze Zaterdag. De lasten zijn in 2026 derhalve lager (-€ 0,62 mln.).

2. Integrale aanpak evenementen

De bestuursaanpak integrale evenementen is in opdracht van het college eind 2024 gestart. De lasten zijn begroot in 2024 en 2025 en in 2026 zijn hiervoor geen lasten meer begroot (- € 0,2 mln.).

3. Uitvoeringsagenda Economie

De uitgaven voor de uitvoeringsagenda economie in 2025 betreffen € 3,7 mln., in 2026 betreft dit € 2,7 mln.

4. Duurzaam exploitatiemodel Zaanse Schans

In 2025 bedragen de aanloopkosten € 1,2 mln. en daarmee samenhangende kosten toegerekend aan VMR € 0,2 mln., dus in totaal € 1,4 mln. In 2026 bedragen de kosten € 0,7 mln. en zijn daarmee -€ 0,7 mln. lager. Daarnaast zijn de baten in 2026 -€ 0,7 mln. hoger.

5. Kostenverdeling

Dit betreft het toerekenen van apparaatsbaten en lasten aan de verschillende opgaven. Voor nadere informatie verwijzen we naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Mainstage

Conform beschikking zijn de begrote lasten in 2026 lager dan in 2025 (-€ 0,19 mln.). De baten nemen in gelijk mate af (€ 0,19 mln.).

B. Loon-, prijs- en subsidieindex

Prijs-, loon- en subsidie indexatie voor de primitieve begroting 2026. Ten opzichte van de voorjaarsnota zijn de gehanteerde percentages niet gewijzigd. De prijsindexatie voor 2026 bedraagt 2,1%, de loonindexatie is 2% en de toegepaste subsidie indexatie is 2,03%.

Beleidsmatige risico's

Toenemende mismatch beschikbare banen en arbeidsmarkt

Beheersmaatregel:

Het samen met bedrijven en opleiders investeren in het verstevigen en uitbreiden van een regionale opleidingsinfrastructuur, waarbinnen zowel scholieren en studenten, als werkenden en werkzoekenden zich kunnen ontwikkelen richting functies in kraptesectoren op de arbeidsmarkt.

Toenemende tekorten voor ruimte voor economische en culturele activiteiten

Beheersmaatregel:

Het optimaliseren en intensiveren van woon-werk gebieden, de 'hoogte opzoeken' en keuzes maken in het profiel van de stad en de regionale samenwerking. Hierbij is het van belang duidelijk aan te geven wat zuivere werklocaties zijn en op welke locaties gewoond en gewerkt mag worden (functiemenging). Regionale samenwerking is een voorwaarde voor het huisvesten van bedrijven, wat ook betekent dat we op middellange termijn in de verstedelijking moeten faseren.

Excellente dienstverlening aan ondernemers, inwoners en instellingen is essentieel voor een goed vestigingsklimaat

Beheersmaatregel:

Alleen door de ondernemer centraal te stellen in de werkprocessen en de dienstverlening van de gemeente te verbeteren, kan dit beheerst worden. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van veel disciplines binnen onze organisatie die diensten leveren aan ondernemers.

Randvoorwaarden vanuit stikstof en energie

Beheersmaatregel:

Beheersing van de stikstofgrenzen liggen op verschillende niveaus, waarbij we in Zaanstad keuzes moeten maken over de plannen die voorrang krijgen in afwachting van rijksbeleid. Beheersing van de energie-infrastructuur vraagt om blijvende bestuurlijke en politieke druk op Rijk, provincie en energieleveranciers.

Opnieuw oplaaien van corona

Beheersmaatregel:

Door het ondersteunen van de economische en culturele sector nemen we preventieve maatregelen ter voorkoming van de verschraving van economische dynamiek en cultureel leven.

Netcongestie en strengere stikstofregels

Beheersmaatregel:

Beheersing van de stikstofgrenzen liggen op verschillende niveaus. In Zaanstad moeten we keuzes maken in plannen die voorrang krijgen in afwachting van rijksbeleid.

Beheersing van de energie-infrastructuur vraagt om blijvende bestuurlijke en politieke druk op Rijk, provincie en energieleveranciers.

Beleidsnota's

- Uitvoeringsprogramma Economische visie (2023)
- [Economische visie Zaanstad \(2022\)](#)
- [Strategie Bedrijventerreinen 2021](#)
- [Plan van aanpak Leegstand](#)
- [Toeristische visie 2021-2025](#)
- [Horeca visie](#)
- [Gewijzigd Verblijfsaccommodatie visie Zaanstad](#)
- [Detailhandelsvisie Zaanstad 2015-2025](#)
- [Regionale Detailhandelsvisie Zaanstreek-Waterland](#)
- [MRA bedrijventerreinenstrategie](#)
- [Cultuurvisie](#)
- [Uitvoeringsagenda cultuur](#)
- [Evenementenvisie](#)
- [Manifest Arbeid en Onderwijs in Noord-Holland](#)
- [Kantorenstrategie Zaanstad \(2024\)](#)

Kerncijfers

Zaanpeiling					
	2021	2022	2023	2024	Bron
% Inwoners dat zegt (zeer) tevreden te zijn met het winkelaanbod	61%	62%	64%	63%	Zaanpeiling
% Inwoners dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de culturele voorzieningen in de hele gemeente	46%	48%	50%	47%	Zaanpeiling

Kerncijfers					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Aantrekkelijke stad – aantal bezoekers Zaandam centrum	81.600	107.500	114.000	153.500	Passantentelling Locatus
Aantrekkelijke stad – aantal overnachtingen	132.644	350.291	422.393	395.955	Afdeling Belastingen
Werklocatie - leegstand	6,48%	7,62%	6,51%	7,09%	Dashboard leegstand
Aantal vestigingen per 1000 inwoners	124	134	144	146	waarstaatje-gemeente.nl
Aantal banen	66.830	69.692	72.542	73.441	Vestigingen-register
Werkloosheid als % beroepsbevolking	3,8%	3,7%	3,6%	3,7%	CBS
Aantal bezoekers Zaanse Schans	350.000	320.000	2.300.000	2.200.000	Zaanse Schans
Bezoekersaantallen bibliotheek	191.400	311.657	265.000	320.544	Zaanstad in cijfers
Aantal ondernemers (incl. zzp-ers) in de culturele en creatieve sector	1.785	2.664	2.812	2.854	Vestigingen-register

BBV indicatoren

BBV indicatoren					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	169,7	182,3	191,9	nb	waarstaatje-gemeente.nl

2.6 Veiligheid

De veilige gemeente



Portefeuillehouder:
Hamming

Doelstelling

Zaanstad wil inwoners, ondernemers en bezoekers een veilige en leefbare omgeving bieden. We willen verloedering of vervuiling, overtredingen, overlast en criminaliteit zoveel mogelijk beperken en jongeren een perspectief bieden. Daarbij streven we naar een goede balans tussen zorg, preventie en repressie. In deze keten werken we nauw samen. We geven hierbij datagericht sturing én zijn ontvankelijk voor verhalen van buitenaf. We hebben een verbindende rol in diverse beeld- en meningsvorming en benadrukken de betrokkenheid van bewoners bij de eigen veilige en leefbare leefomgeving. We geven goed en gericht uitvoering aan de basistaken, maar willen ook het verschil maken in gebieden, thema's, (doel)groepen en beleidsfasen, gericht op de meeste impact in de stad, de dorpen, wijken en buurten.

Visie

Samen met onze partners werken we aan een veilig Zaanstad, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor preventie. Als gemeente opereren we nooit alleen binnen veiligheids-thema's. Zo trekken we binnen de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland gezamenlijk op rondom crisisbeheersing en rampenbestrijding. Als gemeente staan we verder in nauw contact met onze andere veiligheidspartners zoals de politie, het Openbaar Ministerie, het Veiligheidshuis, Noord-Holland Samen Veilig, het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum, de Omgevingsdienst, Arbeidsinspectie, Belastingdienst en onze buurgemeenten.

We gaan overlast tegen. We zorgen voor een leefomgeving die schoon, heel en veilig is en dragen zorg voor een veilig

werk-, ondernemers- en bijvoorbeeld ook sportklimaat. De gemeente treedt daadkrachtig op bij overtredingen, vooral bij concrete situaties op het water, op straat, bij inwoners thuis of bij ondernemers, maar juist ook ernstiger en minder zichtbare vormen van criminaliteit: van cybercrime en polarisatie tot huiselijk geweld en intimidatie. De prioriteiten voor de inzet worden bepaald in het handavingsplan. De gemeente zet met toezicht en handhaving in op deze overlast, onder andere in Zaandam-Oost en Saendelft. Maar ook met de GGD Zaanstreek-Waterland tot het behouden van de kwaliteit op de kinderopvang.

Om te voorkomen dat jongeren al op jonge leeftijd overlastgevend gedrag vertonen en/of strafbare feiten plegen, geven we samen met partners uit het onderwijs, de (jeugd)zorg en het veiligheidsdomein een integrale, preventieve aanpak van risicovolle jeugd vorm. De gemeente kent zowel individuele als groepsgerichte aanpakken, die gericht zijn op het voorkomen van afglijden richting criminaliteit en het creëren van een gezonde thuis-, school- en werksituatie.

Georganiseerde misdaad en ondermijning zijn een bedreiging voor de rechtsstaat en het economische en maatschappelijke verkeer. De verleiding van snel geld en status is groot, waardoor sommige mensen het belang van een opleiding en regulier werk niet meer zien. Mensen die betrokken raken, lopen ook het risico slachtoffer te worden van overlast, dwang, dreiging en geweld. Juist de bewoners in kwetsbare wijken lopen een groot risico. Als medeplichtige én als slachtoffer. Bewustwording, voorlichting en opleiding kunnen preventief werken.

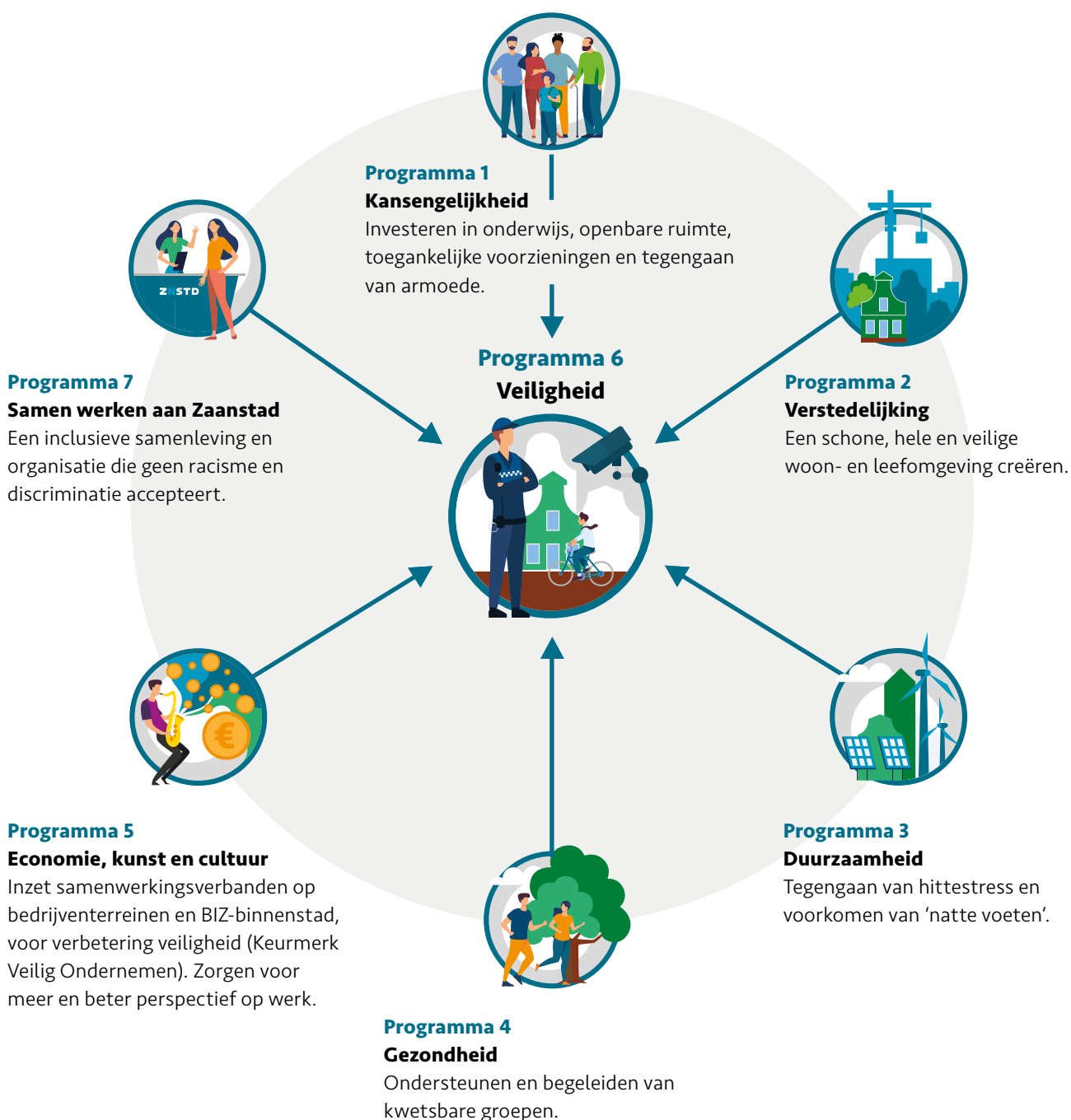
Het gebied Zaandam-Oost heeft te maken met georganiseerde misdaad en ondermijnende criminaliteit. Dit zien we terug in dagelijkse problemen zoals illegale onderverhuur en drugshandel op straat. Maar er gebeurt ook veel achter de schermen, zoals criminele eigenaren van panden, uitbuiting van arbeidsmigranten en misstanden in de glazenwassersbranche en vastgoed. Hierdoor raken de onder- en bovenwereld met elkaar verweven, waardoor de wijk verzwakt. Dit leidt tot de vorming van een 'parallelle samenleving' met eigen regels en systemen, wat de kanselijkheid onder druk zet en een bedreiging vormt voor de wijkontwikkeling.

Om deze problemen aan te pakken, richt de gemeente zich, in samenwerking met het Pact Zaandam-Oost, de komende jaren op drie belangrijke speerpunten:

- Voorkomen dat jongeren en anderen in de criminaliteit terechtkomen
- Verstoren van criminele netwerken en geldstromen
- Aanpakken van overlast en criminaliteit in de wijk

Deze plannen zijn uitgewerkt in het Uitvoeringsplan 2024-2027 van het Pact Zaandam-Oost.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?



Kansengelijkheid: de focus ligt op preventie en jeugd. We investeren in de talentontwikkeling van kinderen, het tegengaan van armoede, in de openbare ruimte en toegankelijke voorzieningen. Kansrijke factoren om zo jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast te voorkomen.

Verstedelijking: wanneer we onze (openbare) ruimte ontwerpen, nemen we fysieke en sociale uitgangspunten op. Met als doel een schone, hele en veilige woon- en leefomgeving. Dit draagt bij aan een veilige omgeving en veilig gevoel.

Duurzaamheid: door in te zetten op klimaatadaptatie en CO2-reductie zorgen we voor een veilig leef- en werkklimaat voor alle Zaankanters, nu en in de toekomst.

Gezondheid: we richten ons op het bieden van ondersteuning en begeleiding aan kwetsbare groepen. Dit kan bijdragen aan meer veiligheid van mensen zelf en voor anderen; denk aan het tegengaan geweld in de thuissituatie, begeleiding van mensen met een drugsverslaving, ondersteuning van jongeren met ernstige gedragsproblemen, opvang voor mensen die dak- of thuisloos zijn.

Economie, kunst en cultuur: als Zaankanters meer en beter perspectief hebben op werk - inclusief stageplekken en leer-/werkplaatsen - draagt dat bij aan meer veiligheid. We bieden zo een alternatief voor de verleiding van de criminaliteit. Hierbij hebben we extra aandacht voor kwetsbare groepen, als jongeren en (arbeids)migranten.

Samen werken aan Zaanstad: we willen als Zaanstad een inclusieve samenleving en organisatie zijn. We accepteren geen racisme, straatintimidatie en discriminatie. Iedereen moet zichzelf kunnen zijn. En zich veilig voelen in Zaanstad, ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit of seksuele oriëntatie.





Programma 6 Veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Product 6.4 Jeugd & veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Samen met onze partners werken we aan een veilig Zaanstad, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor preventie. We stellen grenzen en bieden perspectief aan jongeren die dreigen af te glijden; onder meer door onderwijs, opleiding, matching, maar ook de inrichting en de programmering van de openbare ruimte. We zorgen voor een leefomgeving die schoon, heel en veilig is en zorgen voor een veilig werk-, ondernemers- en bijvoorbeeld ook sportklimaat. We gaan overlast tegen, maar juist ook ernstiger en minder zichtbare vormen van criminaliteit: van cybercrime en polarisatie tot huiselijk geweld en intimidatie. Criminaliteit rond specifiek het wonen (criminele netwerken, opkoop en opsplitsing, pandjesbazen) agenderen we sterker en pakken we even vroegtijdig en gericht als in samenhang en samenwerking aan.

Als gemeente opereren we nooit alleen ten aanzien van veiligheidsthema's. Zo trekken we binnen de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland gezamenlijk op rondom crisisbeheersing en rampenbestrijding. Onder andere tijdens crises zoals de coronacrisis en Oekraïense vluchtelingencrisis geven we samen met de VRZW invulling aan de uitdagingen die rondom bevolkingszorg op onze gemeente afkomen. Als gemeente staan we verder in nauw contact met onze andere veiligheidspartners zoals de politie, het Openbaar Ministerie, het Veiligheidshuis, NHV veiligheid, de Omgevingsdienst en onze buurgemeenten. Er is extra aandacht voor verdere verstedelijking, inclusief de druk op de openbare ruimte en voorzieningen, en de bijdrage van het Interventieteam in pact Zaanstad Oost.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Veiligheidsindex Zaanstad totaal	100	nb	99	nb	98	98	Veiligheidsindex: Politiecijfers en Veiligheidsmonitor (eens per twee jaar)
Oordeel functioneren gemeente aanpak leefbaarheid en veiligheid (% neutraal, tevreden en zeer tevreden)	77%	nb	74%	nb	76%	76%	Veiligheidsmonitor (eens per twee jaar)

Toelichting:

Veiligheidsindex Zaanstad

De Veiligheidsmonitor is een tweejaarlijks onderzoek naar veiligheid, leefbaarheid en slachtofferschap, uitgevoerd door het CBS en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Ook inwoners van Zaanstad doen mee. Voor 2026 zou de begroting gebaseerd kunnen worden op de cijfers vanuit de monitor van 2025, deze zijn echter nog niet bekend. Daarom noteren wij voor begroting 2026 de streefwaarde. Een score onder de 100 betekent dat het relatief veiliger is dan gemiddeld.

Oordeel functioneren gemeente leefbaarheid en veiligheid

De lijn die eerder is ingezet vanaf 2021 trekken we door ook voor volgend jaar, waarbij we verwachten de streefwaarde te behalen.

Speerpunten 2026

Ramp en crisisbeheersing

De kerntaak van de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland is het voorkomen en bestrijden van rampen en crises. Maar ontwikkelingen in de maatschappij en ook mondiale thema's zoals klimaatverandering, de energietransitie en de digitalisering van de samenleving, eisen een bredere blik die vraagt om verdergaande samenwerking met partijen en hervorming van de VRZW. Eén van de aandachtspunten blijft daarbij is de vrijwillige brandweer.

De komende jaren worden rijks gelden beschikbaar gesteld voor het versterken van de weerbare samenleving. In het Veiligheidsberaad van 6 oktober wordt besloten rondom besteding en verdeling van het budget. Pas daarna volgt duidelijkheid over de gevolgen van deze rijks gelden voor de VrZW.

Voor ramp- en crisisbeheersing richten we ons op de volgende strategische opgaven:

- Toekomstgerichte crisisbeheersing
- Toekomstbestendige brandweezorg (beleidsintensivering)
- Samen sterker: VrZW en GGD-ZW samen op het Prins Bernhardplein.

NH Veilig

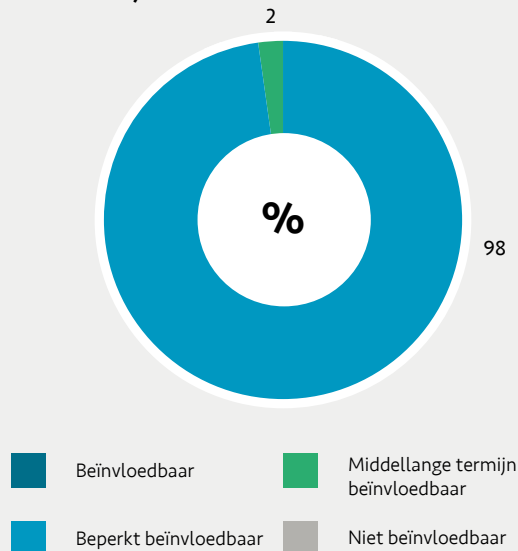
Het samenwerkingsverband NHVeilig is een samenwerkingsverband van 32 gemeenten, politie en het OM. NH Veilig levert een bijdrage aan de veiligheid van de inwoners in de 32 gemeenten in Noord Holland door hen te verbinden, te versterken en inhoud en samenwerking te verbeteren. Sinds 1 januari 2024 is de samenwerking tussen het RIEC, programma Ondernijning en de thema's uit het Integraal Meerjarenbeleidsplan Veiligheid (IMV) versterkt. We werken de komende jaren aan vraagstukken zoals ondernijning (criminele geldstromen, weerbare jeugd, mensenhandel). Van de IMV-thema's geven de 32 gemeenten, politie en OM regionaal prioriteit aan Maatschappelijke onrust en Radicalisering en Cybercrime en 'Gedigitaliseerde Criminaliteit'. De digitale component wordt steeds belangrijker.

Er is een verschuiving gaande van de traditionele wereld naar de online leefwereld. Met projecten, initiatieven en samenwerkingen werken we vanuit NHVeilig aan deze online veiligheid door inwoners en partners te ondersteunen in de verbetering van hun weerbaarheid.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 6.1 Samen werken aan de veilige stad

Lasten: € 19,2 mln



Beïnvloedbaar

Er zijn geen direct beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Deze kosten betreffen de bijdrage aan de Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland (€ 18,7 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor rente en afschrijving (€ 0,1 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelskosten (€ 0,4 mln).



Programma 6 Veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Product 6.4 Jeugd & veiligheid

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Inwoners van Zaanstad moeten veilig kunnen wonen, werken en recreëren in de gemeente. Op basis daarvan stelt de gemeente een meerjarig beleidsplan vast. Voor de periode 2022-2025 is er een Integraal Veiligheidsplan (IVP) vastgesteld met prioriteiten. De gemeente ziet als regisseur toe op een goede uitvoering van het IVP in samenwerking met partners. Voor de handhavingsprioriteiten is een beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2023-2026 vastgesteld. Vanuit dit plan treden wij daadkrachtig op in onze kerntaken, zoals de handhaving van parkeren, bouw-, woon-, en horecatoezicht en kinderopvang. Daarnaast hebben we extra aandacht voor de overlast door straatvuil, jeugdoverlast en straatintimidatie.

Om schaarse woningen beschikbaar te houden voor gezinnen en wijken leefbaar te houden, wil de gemeente kamergewijze verhuur tegengaan in de wijken Zaandam-Oost, de Russische Buurt en Zaandam-Zuid. Dit doen we met het team Wijkgerichte Overlast. Overbewoning leidt tot overlast en vervuiling in woongebouwen en in de

omringende wijk. Dit verzwakt de sociale samenhang in de wijken. De gemeente heeft recent de huisvestingsverordening herzien en een vergunningstelsel ingevoerd. Om de leefbaarheid in Zaanstad verder te waarborgen, zetten we in op de aanpak van parkeeroverlast.

Verder heeft de burgemeester een breed scala aan bevoegdheden die hij mag inzetten om de openbare orde en veiligheid te garanderen. Te denken valt aan de sluiting van woningen of panden wanneer daar drugs en/of wapens zijn aangetroffen. Ook is het mogelijk om tijdelijk cameratoezicht in te zetten in de openbare ruimte indien daarvan nut en noodzaak is aangetoond. Aan overlast gevende personen kan door de burgemeester een gebiedsverbod worden opgelegd waardoor zij zich voor een bepaalde periode niet meer in een specifiek gebied mogen begeven. Het doel daarvan is om de overlast voor de buurt te voorkomen. Ook kunnen delen van de gemeente worden aangewezen als veiligheidsrisicogebied waar binnen het mogelijk is om preventief te fouilleren.

De burgemeester maakt in genoemde gevallen altijd de afweging of en op welke wijze daarvan gebruik kan en zal worden gemaakt en binnen welke periode.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Percentage inwoners dat sociale overlast ervaart	16%	nb	17%	nb	15%	15%	Veiligheidsmonitor (eens per twee jaar)
Aantal misdrijven per 1.000 inwoners	42,7	44,6	45,2	45,6	43,5	43,5	Politieportaal CBS
Oordeel tevredenheid functioneren gemeentelijke handhavers (% neutraal, tevreden en zeer tevreden)	82%	nb	81%	nb	83%	83%	Veiligheidsmonitor (eens per twee jaar)
Percentage inwoners dat vorm van straatintimidatie heeft meegemaakt	nb	nb	18%	nb	16%	16%	Veiligheidsmonitor (eens per twee jaar)
Inzet BOA's: aantal opgelegde sancties en waarschuwing t.o.v. het aantal waarnemingen	22,4%	13,3%	14,0%	24,9%	27%	< 14,0%	City Control

Toelichting:

Percentage inwoners dat sociale overlast ervaart

Deze waarde komt van de Veiligheidsmonitor die eens in de twee jaar wordt uitgevoerd, er zijn hierdoor geen indicatoren voor 2024 beschikbaar. Voor 2026 zou de begroting gebaseerd kunnen worden op de cijfers vanuit de monitor van 2025, deze zijn echter nog niet bekend. Daarom noteren wij voor begroting 2026 de streefwaarde.

Aantal misdrijven per 1.000 inwoners

Deze waarde komt uit het CBS politieportaal, het getal ligt naar verwachting een fractie hoger dan de streefwaarde maar in lijn met de trend van geconstateerde aantallen van de afgelopen jaren.

Oordeel tevredenheid functioneren gemeentelijke handhavers

Deze waarde komt van de Veiligheidsmonitor die eens in de twee jaar wordt uitgevoerd, er zijn hierdoor geen indicatoren voor 2024 beschikbaar. Voor 2026 zou de begroting gebaseerd kunnen worden op de cijfers vanuit de monitor van 2025, deze zijn echter nog niet bekend. Daarom noteren wij voor begroting 2026 de streefwaarde.

Percentage inwoners dat vorm van straatintimidatie heeft meegemaakt

Deze waarde komt van de Veiligheidsmonitor die eens in de twee jaar wordt uitgevoerd, er zijn hierdoor geen indicatoren voor 2024 beschikbaar. Voor 2026 zou de begroting gebaseerd kunnen worden op de cijfers vanuit de monitor van 2025, deze zijn echter nog niet bekend. Daarom noteren wij voor begroting 2026 de streefwaarde.

Inzet Boa's

Op basis van de eerste vijf maanden van 2025 verwachten we dat het percentage aan het einde van het jaar rond de 27% zal liggen. Dit percentage geeft de verhouding weer tussen het aantal opgelegde sancties en waarschuwingen t.o.v. het totaal aantal waarnemingen. Hoe lager dit percentage, hoe minder sancties of waarschuwingen er zijn in verhouding tot het aantal waarnemingen.

In 2023 hebben we de streefwaarde voor 2026 bepaald. Sindsdien zijn er nieuwe ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op de huidige cijfers en prognoses. Zo is er sprake van:

- een toename van het aantal overlastmeldingen;
- een uitbreiding van het takenpakket van de boa's en
- een toename van het aantal boa's;

Deze factoren hebben invloed op de verwachtingen en zorgen voor een stijging van het aantal waarnemingen. Doordat we data gestuurd werken kunnen wij de boa's juist gericht inzetten. Ook werken de boa's preventief. De boa's doen meer en zien daarom ook meer. Het percentage opgelegde sancties en waarschuwingen vergeleken met het aantal waarnemingen is daardoor hoger.

Speerpunten 2026

Uitvoering van het toezicht- en handhavingsbeleid nieuwbouw en bestaande bouw

Wettelijk VTH-takenpakket

Door groei van de stad en toename van complexe en langlopende dossiers is er meer werk voor toezicht en handhaving op bouwen en wonen. Daarom nemen we nu extra mensen aan. Zo kunnen we alle taken uit de wet beter uitvoeren.

We willen ook anders gaan werken. Nu reageren we vooral op meldingen. In de toekomst willen we meer werken met gegevens en risico's. Dat past bij het beleid voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). In 2026 starten we met de ontwikkeling van deze nieuwe aanpak.

Nieuwe taken en incidentele taken die vaker voorkomen

Bij het uitvoeren van de bouw- en woningtoezicht taken krijgen we ook steeds meer nieuwe taken. Een paar voorbeelden:

- Het afhandelen van meldingen van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en archiveren dossier bevoegd gezag. Dit dossier bevoegd gezag vormt voor toekomstige bouwprojecten de basis en is straks opvraagbaar bij de gemeente.
- Uitvoeren tweedelijns toezicht- en handhavingsrol op bouwkundige aspecten Wkb
- Toezicht op grote bedrijven. Deze taak was eerst van de Provincie. Nu doen wij dat.
- Uitvoeren opgelegde onderzoeksplichten vanuit de Rijksoverheid. Soms gebeurt er iets ernstigs, zoals het instorten van een stadion, een parkeergarage of een galerij van een flat. Dan moeten we onderzoeken of andere gebouwen met dezelfde techniek ook risico's hebben. Deze onderzoeken duren vaak lang, en komen steeds vaker voor.

Het doel van deze onderzoeken is simpel: we willen voorkomen dat zulke ongelukken opnieuw gebeuren.

Escalatie team bouw- en woningtoezicht

Er wordt een integraal werkend team ingericht dat snel kan reageren op incidenten en escalaties op het gebied van bouw- en woningtoezicht, inclusief politiek gevoelige dossiers. Zo blijft er meer tijd over voor het gewone werk. We verwachten dat hierdoor beter gepresteerd wordt op zaken rondom bouw- en woningtoezicht.

Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

In Zaandam-Oost werken we aan meer bewustwording over huiselijk geweld en kindermishandeling. We helpen informele en formele netwerken in de wijken om dit onderwerp bespreekbaar te maken. Daarnaast zorgen we dat hulp beter aansluit bij wat wijkbewoners nodig hebben door te werken met sleutelfiguren en ervaringsdeskundigen uit de wijk, zodat de stap naar hulp klein en vertrouwd

voelt. Ook willen we voorkomen dat problemen ontstaan die huiselijk geweld kunnen veroorzaken. Daarom koppelen we deze aanpak aan de interventies op het gebied van gezondheid en participatie.

Aanpak van overlast in de wijken

Het Team Wijkgerichte Overlast (TWO), richt zich op overlast in Zaandam-Oost. TWO doet huisbezoeken om te controleren of er niet te veel mensen wonen. Ook controleert TWO op (vermoedens van) illegale kamerverhuur, Huisvestingsvergunningsplicht en of de adresgegevens (BRP) kloppen.

Het TWO zet de samenwerking met het Regionaal Opleiding Centrum Amsterdam ook in 2026 voort. Stagiairs adopteren buurten in Zaandam Oost en werken zo in en voor de buurten en aan hun ontwikkeling. De informatie die zij opdoen gebruikt TWO weer voor nieuwe controles. Het toezicht op regels zoals de Opkoopbescherming en de Wet goed verhuurderschap wordt in 2026 voortgezet.

Boa's

De Zaanse boa's werken in drie teams om zo overlast in heel Zaanstad aan te pakken.

Waar de boa's gaan werken bepalen we op basis van beschikbare informatie zoals meldingen en klachten. Zo handhaven de boa's van team Noord op leefbaarheidsproblemen in Wormerveer en Krommenie. Het 'Flexteam' pakt leefbaarheidsproblemen en meldingen van inwoners in de (overige) Zaanse wijken aan. Op dit moment krijgt Kogerveld extra aandacht. Hier zet het derde team TWO extra in.

De boa's handhaven ook in 2026 op meldingen van inwoners. Zo richten we ons op plekken waar bewoners de meeste hinder ervaren. Zoals foutparkeren en afval. Ook verlenen we parkeervergunningen en houden we cameratoezicht. Met alle teams kunnen we in 2026 snel inspringen op overlastsituaties in de wijken

Lokale Veiligheidsproblematiek

De wereld is aan verandering onderhevig, en wij spelen in op actuele veiligheidsvraagstukken. Onze inzet is erop gericht om dit samen met bewoners en inwoners te doen, onder bestuurlijke regie. Zo organiseren wij samen met de afdeling Wijk- en Relatiemanagement bewonersavonden in de buurt of wijk wanneer daar behoefte aan is en verlenen wij nazorg aan door criminaliteit getroffen ondernemers. Het aanbieden van een anti-overval training aan ondernemers kan passend zijn ter voorkoming van of na een overval op een ondernemer. Een andere passende maatregel is de inzet van tijdelijk cameratoezicht in een buurt wanneer daar het nut en de noodzaak van kan worden aangetoond.

Sociale veiligheid

Ook aan sociale veiligheid werken we actief en integraal samen met interne en externe partners. Dit onderwerp

gaat vooral over jeugd en gezin, kwetsbare wijken en kwetsbare personen (personen met onbegrepen gedrag). Te denken valt aan multi problematiek met name achter de voordeur. Ook huiselijk geweld en woonoverlast vallen hieronder.

Hiervoor is reeds dieper ingegaan op het brede scala aan bevoegdheden die de burgemeester heeft om de openbare orde en veiligheid te garanderen. Zo passen we in Zaanstad maatwerk toe, afhankelijk van de aard van de problematiek en de behoeften die leven in de wijken.

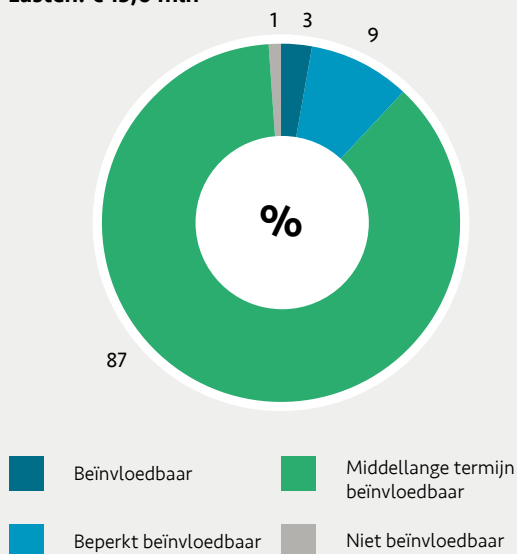
Nautisch toezicht

De Nautisch Toezichthouder zorgt voor veilige en bevaarbare vaarwegen, houdt toezicht in de havens en bij ligplaatsen, vaart patrouilles, handhaaft op nautische strafbare feiten, milieu en gevaarlijke stoffen. Daarnaast controleren zij vergunningen, ontheffingen en begeleiden evenementen. Specifiek is er aandacht voor snelvaren in de poldergebieden. Op dit moment is er een gebiedsgerichte aanpak in Krommenie.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Lasten: € 15,0 mln



Beïnvloedbaar

Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve bescherming persoonsgegevens (€ 0,2 mln) en projecten op het gebied van openbare orde en veiligheid (€ 0,2 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

De beperkt beïnvloedbare kosten betreffen budgetten voor straattoezicht (€ 0,4 mln), gebruikstoezicht (€ 0,4 mln), team wijkgerichte overlast (€ 0,2 mln), het interventieteam (€ 0,3 mln) en beleid Openbare orde en veiligheid (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

De niet beïnvloedbare kosten betreffen kosten voor rente- en afschrijvingskosten (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Op middellange termijn beïnvloedbaar zijn de kosten voor personeel (€ 13,0 mln).





Programma 6 Veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Product 6.4 Jeugd & veiligheid

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Met name de aanpak van ondermijnende criminaliteit is een belangrijk speerpunt voor Zaanstad. De gemeente zet een stevige aanpak neer tegenover ondermijning en georganiseerde criminaliteit. We werken samen met de bewoners en ondernemers aan het signaleren, voorkomen en aanpakken van diverse vormen van ondermijnende criminaliteit. De gemeente Zaanstad heeft daarnaast Bibob-beleid vastgesteld om te voorkomen dat we onbewust criminelen faciliteren. Verder zijn Noord-Holland

Samen Veilig en het RIEC Noord-Holland partners waar we terecht kunnen met onze complexe veiligheidsvraagstukken. Hun krachten zijn gebundeld en vanaf 1 januari 2024 vormen zij samen NH Veilig. Zij zijn er om samen met én voor ons als partners te zorgen voor nog meer verbinding van kennis en expertise ter versterking van onze aanpak, zodat we onze weerbaarheid verbeteren.

Indicatoren

Indicatoren							
	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Aantal ingebrachte signalen en meldingen van Mensenhandel	5	2	1	5	5	3	Data.politie.nl
Sluiten drugspanden	19	18	17	30	30	25	Gemeentelijke registratie
% inwoners dat vermoedt of zeker weet dat ondermijningsvormen in de buurt plaatsvinden	47%	nb	48%	nb	46%	46%	Veiligheidsmonitor (eens per twee jaar)
Meld misdaad anoniem	231	145	149	187	250	250	Meld misdaad anoniem
Aantal Bibobonderzoeken	120	99	111	249	280	300	Gemeentelijke registratie
Aantal prostitutiecontroles	nb	nb	10	42	35	30	Gemeentelijke registratie
Aantal horecacontroles	29	105	143	154	175	175	Gemeentelijke registratie
Aantal opgelegde bestuurlijke maatregelen horeca	7	12	16	21	20	20	Gemeentelijke registratie
Aantal glazenwasserscontroles	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	17	50		Gemeentelijke registratie
Aantal opgelegde bestuurlijke maatregelen glazenwassers	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	5	20		Gemeentelijke registratie

Toelichting:

Mensenhandel

De indicator laat zien hoeveel misdrijven met mensenhandel de politie registreert in de gemeente Zaanstad. Dit kan gaan om seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting (werk zonder goede rechten) of criminele uitbuiting. Waarschijnlijk zijn er meer slachtoffers dan het cijfer aangeeft, omdat mensenhandel vaak verborgen blijft. Slachtoffers melden dit niet altijd bij de politie. Soms zijn ze bang, schamen ze zich of zijn ze afhankelijk van anderen. Ook herkennen mensen de signalen van mensenhandel niet altijd.

Sluiten drugspanden

Het gaat hier om de sluiting van alleen drugspanden op basis van artikel 13B Opiumwet, ook wel bekend als de wet Damocles. Hierbij kunt u denken aan panden waar hennep en/ of harddrugs is aangetroffen die daarmee een risico vormen voor de veiligheid en leefbaarheid in de wijk/gebied.

% inwoners ondermijningsvormen

Aandeel inwoners dat één of meerdere situaties of problemen vermoedt of zeker weet dat het voorkomt in de buurt. Het gaat om situaties als: fraude, bewoners met té dure spullen, buurtbewoners met vuurwapens, jongeren op straat met mes, buurtbewoners met hennepplantage, buurtbewoners die denken dat ze alles kunnen maken zonder gestraft te worden, arbeidsuitbuiting, illegale prostitutie, heling, harddrugsdealers, winkels waar (bijna) nooit klanten komen, horecagelegenheden waar criminelen elkaar ontmoeten, illegale gokcafés, bedrijven waar drugs worden gemaakt (druglabs), verwaarloosde woningen die voor extreme prijzen worden verhuurd. Onder andere via verschillende campagnes willen we de meldingsbereidheid van bewoners en ondernemers verhogen. Dit percentage komt voort uit een meting die tweejaarlijks wordt uitgevoerd, daarom kan er voor 2024 geen waarde worden afgegeven en wordt voor 2026 de streefwaarde aangehouden.

Meld misdaad anoniem (MMA)

De aantallen meldingen bij Meld misdaad anoniem (MMA) die via de MMA bij de gemeente en specifiek de afdeling Ondermijning zijn binnengekomen. Het gaat hier om meldingen die inwoners anoniem verrichten; denk hierbij bijvoorbeeld aan een melding over henneplucht of andere waarnemingen.

Bibob-onderzoeken

Bibob wordt door diverse vak afdelingen binnen het eigen proces uitgevoerd. Het gaat hierbij om processen binnen grondzaken, inkoop, omgevingsvergunningen en aanpakondermijning. De huidige aantallen bestaan uit een optelsom van het aantal Bibob-onderzoeken met betrekking tot (horeca)exploitatievergunningen, subsidies en aanbestedingen. Door het ontbreken c.q. niet beschikbaar zijn van cijfers van Bibob-onderzoeken m.b.t. vastgoed- en grondtransacties, omgevingsvergunningen en evenementen geven de cijfers een vertekend beeld.

Prostitutiecontroles

De gemeente heeft de taak van Bestuurlijk toezicht prostitutie gekregen. De cijfers over prostitutiecontroles zijn vanaf het jaar 2023 geregistreerd. De getoonde aantallen betreffen prostitutiecontroles waarbij sekswerkers daadwerkelijk aangetroffen zijn én bedrijfsmatigheid is aangetoond.

Horeca en opgelegde bestuurlijke maatregelen

Het gaat hier om de daadwerkelijk uitgevoerde controles binnen de horeca en daaruit voortvloeiend opgelegde bestuurlijke maatregelen. Wat betreft de bestuurlijke maatregelen zijn de aantallen opgeteld van onder andere de lasten onder dwangsom en/ of lasten onder bestuursdwang

Aantal glazenwassercontroles

Sinds oktober 2024 worden de resultaten van het project glazenwassers geregistreerd, vanaf het moment dat de controles zijn gestart. De aantallen laten zien hoeveel controles daadwerkelijk zijn uitgevoerd en welke bestuurlijke maatregelen daaruit volgden.

Opgelegde bestuurlijke maatregelen glazenwassers

De opgelegde bestuurlijke maatregelen glazenwassers zijn gebaseerd op de last onder dwangsommen, de aantallen hiervan zijn bij elkaar opgeteld.

Speerpunten 2026

Bibob-onderzoeken

BOm het Bibob-instrument beter te gebruiken, is een actueel en lokaal beeld van ondermijning nodig. Dit wordt ondersteund door een efficiënte en vernieuwende onderzoeksmethode. We stellen het lokale ondermijningsbeeld vast en blijven onze onderzoeksmethoden evalueren, verfijnen en verbeteren.

Mensenhandel

De gemeente blijft zich inzetten voor veiligheid en bestrijding van criminaliteit. We willen dat meer inwoners misstanden melden. Daarom communiceren we over Meld Misdaad Anoniem (MMA) in berichten en klantcontacten, en zetten we gerichte campagnes in. De meldingen via MMA komen bij de gemeente en de afdeling Ondermijning binnen en worden anoniem gedaan, bijvoorbeeld over henneplucht of andere verdachte zaken.

Daarnaast blijven we ons in 2026, samen met onze partners, inzetten tegen mensenhandel. We voeren het Activiteitenplan Mensenhandel Zaanstreek-Waterland uit. Hiermee vergroten we de bewustwording, versterken we de samenwerking en krijgen we een beter beeld van de aard en omvang van mensenhandel.

Vergroten weerbaarheid gemeente

Medewerkers en bestuurders van Zaanstad kunnen in hun dagelijks werk te maken krijgen met personen die op een ongewenste manier invloed willen uitoefenen op gemeentelijke processen door bedreiging, intimidatie of (een poging tot) omkoping. Dit heeft aan de ene kant te maken met het feit dat de gemeente een steeds belangrijkere en sturende rol heeft gekregen in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Anderzijds beschikt de gemeente over informatie die interessant is voor criminele organisaties. Vrijwel alle gemeentelijke interne en dienstverleningsprocessen zijn kwetsbaar voor ondermijning en oneigenlijke druk. In Zaanstad willen we voorkomen dat we ongemerkt en ongewild ondermijnende criminaliteit faciliteren.

Het duurzaam tegengaan van criminele inmenging vraagt van ons dat we weerbaar zijn tegen personen die proberen misbruik te maken van gemeentelijke informatie, besluitvormingsprocessen, producten en diensten. Het is nodig dat er structureel aandacht is voor het vergroten van bewustwording binnen de organisatie. Ook moeten we ervoor zorgen dat risico's ten aanzien van criminele inmenging worden herkend en verkleind en dat effectief handelingsperspectief wordt geboden.

Met het Programma Weerbare Organisatie beschrijven we de benodigde interventies voor het versterken van de Weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie tegen criminaliteit. Naast de lokale aandacht voor weerbaarheid is er ook de Noord-Hollandse Norm Weerbare Overheid. Het doel van deze norm is een gezamenlijk basisniveau van weerbaarheid voor gemeenten en provincie. Dit moet voorkomen dat kwaadwillenden die in de ene gemeente worden geweerd, elders hun slag proberen te slaan. Zaanstad ondersteunt de norm en zet zich in om de weerbaarheid van de gemeente verder te versterken.

In 2026 zetten we de uitvoering van het Programma Weerbare Gemeente voort om de integriteit van onze organisatie te versterken, onze processen beter te beschermen en de organisatie weerbaarder te maken tegen criminele beïnvloeding.

Aanpak drugscriminaliteit

In 2026 zetten we ons, samen met onze partners, actief in tegen de handel, opslag en productie van drugs. Met informatie gestuurd toezicht en handhaving verstoren en ontregelen we deze activiteiten. Dit doen we met steun van het RIEC-handhavingsknpunt (RIEC bestaat als zodanig niet meer, valt ook onder NH Veilig). We bestrijden productie- en opslaglocaties voor (synthetische) drugs en pakken personen en bedrijven aan die betrokken zijn bij de handel of profiteren van criminele geldstromen.

Bedrijventerreinen zijn door hun gesloten karakter en beperkte sociale controle aantrekkelijk voor criminelen. In Zaanstad komen we niet alleen drugslabs tegen, maar ook

hennepkwekerijen, gestolen goederen, wapens en illegale bewoning. Dit heeft een negatieve invloed op de fysieke en sociale kwaliteit van het gebied en verstoort het ondernemersklimaat.

In 2026:

- Voeren we controles uit en handhaven we op drugshandel, opslag en productie. We werken hierbij samen met het RIEC (zie opmerking hierboven: RIEC bestaat niet meer) en zetten in op integrale casuïstiek.
- Werken we samen aan de stedelijke en gebiedsaanpak in Zaanstad-Oost. Dit gebeurt met diverse instanties om ondermijnende criminaliteit zichtbaar te bestrijden en de jeugd te laten zien dat misdaad niet loont.
- Blijft het project Bedrijventerreinen actief, met extra aandacht voor bewustwording en het identificeren van criminaliteit. Dit project wordt uitgebreid naar de buitengebieden van Zaanstad.
- Zetten we bestuurlijke maatregelen in tegen drugscriminaliteit. We willen een sterke regierol nemen en intensiever samenwerken met opsporingsdiensten.
- Krijgen we beter zicht op ondermijnende criminaliteit in het Noordzeekanaalgebied (NZKG). Dit helpt ons om gericht actie te ondernemen en kwetsbare sectoren te beschermen.

Bestuurlijk Toezicht Prostitutie (BTP)

Binnen Noord-Holland werken gemeenten samen. Gemeente Zaanstad heeft een coördinerende rol in Zaanstreek-Waterland. Hierdoor plannen we samen controles in de hele regio. De prognose voor 2026 laat zien hoeveel niet-vergunde sekswerkers tijdens controles worden aangetroffen in Zaanstad.

Als coördinerende gemeente zorgen wij voor:

- Minstens twee keer per maand een controle op prostitutie in Zaanstreek en/of Waterland. Dit gebeurt deels op basis van signalen en volgt de regionale afspraken in Noord-Holland.
- Actieve controle door het BTP van sekswerkers die adverteren.

Project glazenwassersbranche

We pakken criminele samenwerkingsverbanden in de glazenwassersbranche en de uitbuiting van arbeidsmigranten aan. Dit doen we door barrières op te werpen in het criminele verdienmodel. Een belangrijke maatregel is het vergunningstelsel voor glazenwassers, dat sinds 1 juli 2024 geldt. Dit systeem kent drie soorten exploitatievergunningen:

- Vergunning voor uitoefening in Zaanstad;
- Vergunning voor vestiging in Zaanstad Oost, en
- Vergunning voor uitoefening in Zaanstad én vestiging in Zaanstad Oost.

We zetten ons in voor een sterke aanpak tegen misbruik van arbeidsmigranten en illegale onderhuur. Daarom stimuleren we giraal betalen, versterken we de lobby voor een nationale aanpak en werken we samen met het Team

Woon Overlast (TWO) om illegale onderhuur tegen te gaan. Ook breiden we de controle op SBI-codes, KvK- en RNI-inschrijvingen uit.

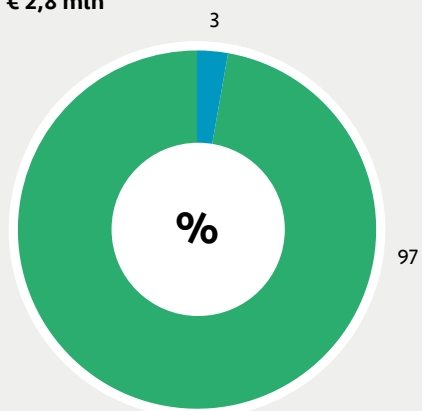
Op dit moment loopt een pilot “versnelde inschrijving BRP” met het TWO. Medewerkers kunnen met beveiligde mobiele apparatuur mensen direct inschrijven in de BRP van Zaanstad. Deze apparatuur controleert ook documenten op echtheid. We helpen bewoners en eerlijke ondernemers in de glazenwassersbranche hiermee om zich te beschermen tegen malafide bedrijven.

Daarnaast maken we afspraken met opsporingsdiensten, de Belastingdienst, Arbeidsinspectie, politie en openbaar ministerie om de controle en handhaving te verbeteren. Samen met het interventieteam, NLA en politie hebben we de handhaving van de vergunningplicht voor glazenwassers versterkt. De handhaving op overtredingen wordt als standaardtaak uitgevoerd. De actieve versterking en inzet in zijn huidige vorm als Speerpunt zal komende periode kritisch worden afgewogen binnen de prioritering van onze handavingsinzet.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Lasten: € 2,8 mln



Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten

Beperkt beïnvloedbaar

Dit zijn kosten op het gebied van sluitingsactiviteiten (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Op middellange termijn beïnvloedbaar zijn de kosten voor personeel (€ 2,7 mln).



Programma 6 Veiligheid

Product 6.1 Samen werken aan een veilige stad

Product 6.2 Daadkrachtig optreden

Product 6.3 Brede integrale aanpak ondermijning

Product 6.4 Jeugd & veiligheid

Product 6.4 Jeugd & veiligheid

Grensoverschrijdend gedrag vindt thuis, op straat, op school en online plaats. De gemeente werkt met een groot aantal partners samen om overlast en onveiligheid door afglijdende en criminele jongeren tegen te gaan. De samenwerking is gericht op preventie, zorg én veiligheid, binnen de vier domeinen straat, thuis, online én de school. Samen:

- vergroten we de weerbaarheid van jongeren
- organiseren we een adequaat aanbod van preventie en ondersteuning voor hen die het risico lopen de criminele wereld in getrokken te worden

- zorgen we voor een veilig klimaat op en rondom de scholen
- treden we zichtbaar en daadkrachtig op tegen incidenten op straat
- nemen we groepen en jongeren die in beeld zijn bij gemeente en politie als afglijdend en/of crimineel in aanpak zodat ze minder recidiveren

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
Overlast van rondhangende jongeren	8,6%	nb	9,5%	nb	9%	9%	Veiligheidsmonitor (eens per twee jaar)
Ervaren overlast groepen jongeren in eigen buurt	41%	38%	43%	41%	39%	39%	Zaanpeiling
Incidenten overlast jeugd	1050	603	481	525	570	570	Politie-registraties
Aantal problematische jeugdgroepen in aanpak	nb	2	2	2	4	4	Groepsscan
Cases PGA	26	39	35	60	60	45	Team Jeugd en veiligheid

Toelichting:

Overlast van rondhangende jongeren

De Veiligheidsmonitor is een tweejaarlijks onderzoek naar veiligheid, leefbaarheid en slachtofferschap, uitgevoerd door het CBS en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Ook inwoners van Zaanstad doen mee. In 2023 gaf een deel van hen aan veel overlast te ervaren van rondhangende jongeren, vooral in bepaalde buurten. De gemeente heeft extra maatregelen genomen, maar het effect daarvan is nog niet zichtbaar. In 2024 is geen meting gedaan. In 2025 volgt een nieuwe meting waarvan de resultaten in 2026 gepubliceerd worden. De inzet van de opgave jeugd en veiligheid moet bijdragen aan een daling van de overlast.

Ervaren overlast groepen jongeren in eigen buurt

De Zaanpeiling is het inwonersonderzoek van de gemeente Zaanstad. In 2023 nam de overlast toe, vooral op enkele hardnekkige locaties. Voor de aanpak zijn extra middelen vrijgemaakt, onder meer voor Saendelft en voor samenwerking rond jeugdproblematiek in Zaanstad-Noord en -Oost. Doel is het terugdringen van de overlast.

Incidenten overlast jeugd

Jeugdcincidenten namen sterk toe in 2020 en 2021, mede door de coronapandemie. In 2022 daalde het aantal snel en bereikte in 2023 het laagste niveau. Sindsdien is het aantal meldingen weer gestegen naar het niveau van 2022 en lijkt

nu te stabiliseren. De streefwaarden voor 2026 is gebaseerd op meldingen tot nu toe in 2025. Omdat niet alles wordt gemeld en de gemeente inzet op zowel meldingsbereidheid als een brede aanpak van jeugdoverlast, wordt een stabilisatie of lichte daling verwacht.

Aantal problematische jeugdgroepen in aanpak

Gemeente, politie en partners werken samen volgens het landelijke 7-stappenmodel om jeugdgroepen aan te pakken. Groepsduiding is een van de stappen in het werkproces. Het is een document voor groepsduiding. Overlast, criminaliteit en zorgsignalen worden in kaart gebracht, waarna een plan van aanpak volgt. Door extra inzet van de gemeente houden we rekening met een toename van groepen in aanpak.

Cases PGA

Dit betreft het aantal Zaanse jongeren dat in een persoonsgerichte aanpak (PGA) is opgenomen. De gemeente investeert al enige tijd in een betere samenwerking met partners en dat leidt ertoe dat meer jongeren in beeld komen en worden aangemeld. Dat zal naar verwachting leiden tot een toename van casussen.

Speerpunten 2026

Vergroten weerbaarheid jeugd

Samen met partners voeren we preventieve activiteiten uit om jongeren te beschermen tegen georganiseerde (drugs) criminaliteit, met focus op Zaanstad-Noord en Oost. We ondersteunen jongeren en gezinnen bij deelname aan school, werk en sociale activiteiten. Met onze partners voeren we de werkagenda jeugd en veiligheid 2025-2026 uit, waarin we hebben afgesproken welke vraagstukken we samen gaan oppakken om de samenwerking te verbeteren.

Eerder signaleren en preventief optreden

Door betere samenwerking en eerder signalen te delen kunnen we sneller ingrijpen bij problematisch gedrag zoals spijbelen, overlast en drugsgebruik. Kwetsbare jongeren die dreigen af te glijden naar criminaliteit krijgen intensieve begeleiding van professionals en ondersteuning. De aanpak richt zich niet alleen op het individu, maar ook op het systeem waarin zij leven. In de wijken leggen we meer verantwoordelijkheid bij de professionals en organiseren we meer efficiënte afstemming, via preventieve jeugdoverleggen (PJO).

School en veiligheid

Met schoolbesturen, politie en jongerenwerkers werken we aan een veilige schoolomgeving. Dit is vastgelegd in het Convenant School en Veiligheid en wordt uitgevoerd via kernteams schoolveiligheid op scholen voortgezet onderwijs.

Persoonsgerichte aanpak en jeugdgroepen

Voor jongeren tot 23 jaar zetten we de Persoonsgerichte aanpak Jeugd en Veiligheid (9PGA) in. Criminele of overlastgevendende groepen worden via groepsaanpak benaderd. We evalueren en vernieuwen onze aanpak op basis van inzichten en onderzoek.

Aanpak in Zaanstad-Noord

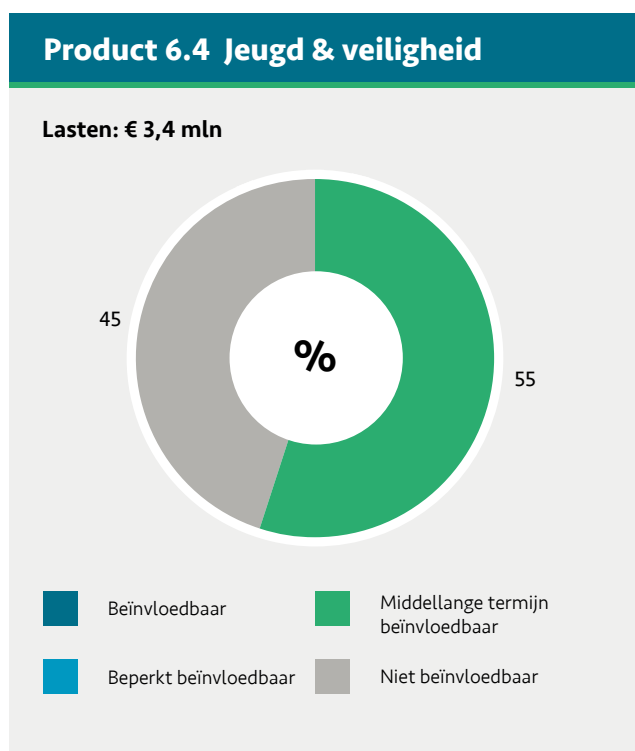
We voeren de bestuursopdracht Jeugd & Veiligheid Zaanstad Noord uit om geweld onder jongeren in Noord terug te dringen. We maken met de partners een uitvoeringsplan met de maatregelen die we gaan treffen om er onder andere voor te zorgen dat:

- Jongeren die in beeld zijn bij gemeente en politie als afglijdend en/of crimineel, minder recidiveren;
- Jongeren veiliger naar school gaan in Zaanstad Noord;
- Inwoners zich in de wijk veiliger voelen;
- Er over de hele linie een passender preventief aanbod aan voorzieningen en ondersteuning komt

Zaandam Oost

In samenwerking met het team ondermijning van de gemeente Zaanstad en de partners van het PACT Zaanstad-Oost richten we een afgestemde operationele aanpak van jeugdoverlast- en criminaliteit in. Ook leveren we onze bijdrage aan de preventieve doelstellingen van dit programma.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten

Niet beïnvloedbaar

Dit zijn kosten op het gebied van preventie met gezag, zoals de Jongerenwinkel, de Inzet informeel netw en coaching (€1,5 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit zijn personeelskosten (€ 1,5 mln) en diverse kosten op het gebied van jeugd en veiligheid, zoals Halt, huur jongerencentrum en jeugdoverlast (€ 0,3 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland**

Als gemeente opereren we nooit alleen binnen veiligheidsthema's. Zo trekken we binnen de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland gezamenlijk op rondom crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Veiligheid (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	38.689	40.199	38.401	38.570	38.616
Baten	-4.438	-2.893	-1.429	-1.613	-1.640
Saldo	34.252	37.306	36.972	36.957	36.976
Toevoegingen reserves	0	175	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	-100	-85	-85	-80
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	34.252	37.381	36.887	36.872	36.896

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 1,5 mln. hoger dan in 2025. De baten zijn in 2026 € 1,5 mln. lager dan in 2025. De toevoegingen aan de reserves zijn in 2026 €0,2 mln. hoger ten opzichte van 2025. De onttrekkingen aan de reserves zijn in 2026 € 0,1 mln. hoger ten opzichte van 2025. Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Specificatie (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)						
	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
<i>Mutaties met een effect op de begroting</i>						
1. Knelpunt: Handhaving in de openbare ruimte	100					100
2. Toekomstbestendige brandweer	329					329
3. Indexatie Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland (VRZW)	450					450
4. Maatregel: Taakstelling 2% verbonden partijen	-320					-320
5. Sail 2025	-300					-300
6. Team wijkgerichte overlast	655					655
7. Opgave regisseur jeugd en veiligheid	136					136
8. Knelpunt: Aanpak Glazenwassers	-300	140				-160
9. Knelpunt: Toezicht op Bouw en Ruimtelijke Ordening	361					361
10. Nieuwe wetgeving toezicht op bouw en ruimtelijke ordening	320					320
11. Groei van de Stad: Bouw en Ruimtelijke Ordening	91					91

12. Kostenverdeling	402	-7				395
13. Actualisatie Kapitaallasten	126					126
14. Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek	150					150
15. Bestedingsplan wet bescherming persoonsgegevens	100					100
16 Overige verschillen	281	139				420
<i>Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting</i>						
A. Bescherming Persoonsgegevens	-175		175			-
B. Team Wijkgerichte Overlast	-1.100	1.100				-
C. Pact Poelenburg: Interventieteam	-183	183				-
D. Loon-, prijs- en subsidieindex	387	-10			-377	-
Totaal	1.510	1.545	175	0	-377	2.753

Mutaties met een effect op de begroting

1. Knelpunt: Handhaving in de openbare ruimte:

Voor evenementen als Koningsdag, bevrijdingsdag is extra inzet nodig van externe beveiligingsbedrijven (€ 0,1 mln.).

2. Toekomstbestendige brandweer:

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland heeft in 2023 gekozen voor implementatie van het volledig toekomstbestendige scenario dat zich richt op versterking van de basisbrandweezorg in Zaanstad-Zuid en redvoertuigen en duikteams in de gehele regio. Dit is uitgewerkt in de kaderbrief 2026 van de VrZW. De implementatie van dit scenario dient uiterlijk 31 december 2026 gereed te zijn. Het budget wordt in drie tranches verhoogd en de laatste keer in begroting 2026 (€ 0,33 mln.).

3. Indexatie VRZW:

De Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland (VrZW) hanteert voor de begroting 2026 en verder een indexpercentage van 4,79%, waarbij Zaanstad rekening houdt met een index van 2,03%. Dit resulteert in een hogere bijdrage aan de VrZW (€ 0,45 mln.).

4. Maatregel: Taakstelling 2% verbonden partijen:

De verbonden partij (Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland) krijgt een taakstelling van 2% op de begroting.

5. Sail 2025:

In 2025 is er incidenteel budget beschikbaar voor de begeleiding van het evenement Sail.

6. Team wijkgerichte overlast

Wij zetten het Team Wijkgerichte Overlast in 2026 voort. Dit betekent een extra last van € 0,66 mln.

7. Opgave regisseur jeugd en veiligheid

Wij stellen eenmalig voor 2026 middelen beschikbaar voor een Opgaveregisseur Jeugd en Veiligheid (€ 0,14 mln.).

8. Knelpunt: Aanpak Glazenwassers

De combinatie van een vergunningsplicht en intensieve Bibob-screening en controles door het InterventieTeam Zaanstad-Oost, levert een stevige aanpak op van de problemen rondom de aanpak glazenwassers. In 2025 zijn eenmalig middelen vrijgemaakt om de aanpak voort te kunnen zetten.

9. Knelpunt: Toezicht op Bouw en Ruimtelijke Ordening.

De huidige capaciteit voor het toezicht op de bouw en ruimtelijke ordening is onvoldoende om invulling te geven aan risico gestuurd toezicht zoals opgenomen in de in het Vergunningverlening Toezicht en handhaving (VTH)-beleid gestelde kaders.

10. Nieuwe wetgeving toezicht op bouw en ruimtelijke ordening.

Het wettelijke takenpakket als gevolg van nieuwe wetgeving en verplichte taken vanuit het Rijk en Provincie groeit. Dit komt door:

- Onderzoeksplichten technisch gebouwen;
- Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb);
- Wijziging bevoegd gezag bouwtoezicht grote bedrijven.

11. Groei van de Stad: Bouw en Ruimtelijke Ordening

Het toezicht en de handhaving op de bouw en de ruimtelijke ordening ervaart direct de gevolgen van groei van de stad omdat de werkzaamheden direct te relateren zijn aan het aantal nieuw- en verbouwprojecten. Groei van het aantal inwoners zorgt ook voor een toename van meldingen op het gebied van gebruikstoezicht.

12. Kostenverdeling

Dit betreft het resterende saldo van het toerekenen van apparaatsbaten en lasten aan de prestaties over de verschillende opgaven. Voor nadere informatie verwijzen we naar de paragraaf bedrijfsvoering.

13. Actualisatie Kapitaallasten:

De kapitaallasten zijn geactualiseerd op grond van de jaarrekening realisatie over 2024. Diverse investeringen zijn doorgeschoven wat resulteert in lagere kapitaallasten in 2025.

14. Wet Bijzondere Maatregelen grootstedelijke problematiek (WBMGP)

De Wet Bijzondere Maatregelen Grootstedelijke Problematiek is sinds juli 2018 in Poelenburg en Peldersveld van kracht. De beschikbare middelen eindigen in 2025. Wij stellen voor dit moment voor het jaar 2026 eenmalig opnieuw extra middelen beschikbaar (€ 0,15 mln.).

15. Bestedingsplan wet bescherming persoonsgegevens

De bestemmingsreserve wet bescherming persoonsgegevens is gevormd. Wij verwachten dat in 2026 € 0,1 mln. en de jaren daarna € 0,08 mln. wordt besteed.

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Bescherming Persoonsgegevens:

De huidige bestaande systemen voor vastlegging persoonsgegevens binnen het veiligheidsdomein voldoen niet aan de richtlijnen en wetgeving rondom de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en privacy. Het is noodzakelijk om een systeem aan te schaffen en in te richten. Bij het opstellen van de begroting 2024 zijn middelen voor 2025 (0,18 mln.) en 2026 (€ 0,18 mln.) toegekend. De uitvoering zal over een langere periode en met een ander bestedingspatroon plaatsvinden. De middelen voor 2026 worden toegevoegd aan de Reserve Bescherming Persoonsgegevens om de kosten voor de uitvoering in toekomstige jaren te dekken.

B. Team Wijkgerichte Overlast:

De tijdelijke middelen die als dekking voor het Team Wijkgerichte Overlast zijn ingezet, eindigen per 31 december 2025.

C. Pact Poelenburg - Interventieteam:

Wij gaan in 2025 door met het interventieteam voor Pact Poelenburg (€ 0,18 mln.). Wij dekken de kosten uit het volkshuisvestingsfonds (-€ 0,18 mln.).

D. Loon-, prijs- en subsidieindex

Prijs-, loon- en subsidie indexatie voor de primitieve begroting 2026. Ten opzichte van de voorjaarsnota zijn de gehanteerde percentages niet gewijzigd. De prijsindexatie voor 2026 bedraagt 2,1%, de loonindexatie is 2% en de toegepaste subsidie indexatie is 2,03%.

Beleidsmatige risico's

Toenemende maatschappelijke onrust

Beheersmaatregel:

We blijven goed in gesprek met buurtbewoners van tijdelijke opvanglocaties en maken gebruik van de kracht van vrijwilligers om Oekraïne vluchtelingen een nieuw thuis te geven.

Capaciteitstekort bij politie

Beheersmaatregel:

Intensiveren samenwerking met Straattoezicht, incidentele inhuur van particuliere beveiligers, extra inzet jongerenwerk, meer informatiegestuurd werken en versterken preventie en vroegsignalering zodat kleine problemen klein en beheersbaar blijven.

Wachlijsten, personeelstekort en financiële tekorten sociaal domein

Beheersmaatregel:

Afspraken met ketenpartners over maximale wachttijden en escalatieprocedures, meer samenwerking tussen alle partners om onder meer overbruggingszorg te organiseren, scherper prioriteren, snelle interventies: Inzetten van kortdurende interventies (bijv. oplossingsgerichte gesprekken) in afwachting van behandeling

Beleidsnota's

- [Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2023-2026](#)
- [Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Zaanstad 2025-2026 | Lokale wet- en regelgeving](#)
- [Integraal Veiligheidsplan 2023-2026](#)
- [Anti-discriminatieplan 2019-2022](#)
- [Bibob-beleid](#)
- [Coffeshopbeleid](#)
- [Shishaloungebeleid](#)
- [Prostitutiebeleid](#)
- [Evenementenbeleid](#)
- [Vuurwerkverkoopbeleid](#)
- [Huisvestingsverordening](#)
- [Regionaal Beleidsplan Mensenhandel Zaanstreek-Wa-terland | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

Kerncijfers

BBV indicatoren					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	2,0	2,6	3,1	3,7	CBS/Waar staat je gemeente.nl
Aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners	5,0	5,3	5,2	5,1	CBS/Waar staat je gemeente.nl
Aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners	1,2	0,8	0,8	1,0	CBS/Waar staat je gemeente.nl
Aantal vernielingen, per 1.000 inwoners	4,2	4,1	4,1	4,4	Waarstaatje-gemeente.nl
Aantal verwijzingen Halt, per 1.000 inwoners	8	13	11	9	Waarstaatje-gemeente.nl



2.7 Samen werken aan Zaanstad



Portefeuillehouders:
Hamming, van der Laan, Onclin

Doelstelling

We gaan meer voor elkaar krijgen door ons nog meer bewust te zijn van onze rol. Ook werken we aan een lobbystrategie, omdat onze impact steeds vaker afhangt van samenwerking met andere overheden. We willen aansluiten bij wat leeft in de samenleving, de verschillende belangen identificeren en inzicht geven in de belangenafweging die we maken. Zo dragen we bij aan het herstel van vertrouwen in de overheid.

Dit programma maakt het mogelijk uitvoering te geven aan de opgaven en maatschappelijke vraagstukken. Door te faciliteren, dienstverlenend te zijn en kaders te stellen. De opgaven vragen niet alleen om inzet van de gemeente maar vooral ook inzet van de kracht en energie in de Zaanse samenleving. We stimuleren daarom actief burgerschap. Raad, college en organisatie hebben ieder een eigen rol om oplossingen te bieden voor de opgaven van onze stad. Hierbij helpend is een goed samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie samen met onze samenleving en bondgenoten. Daar hoort een vitale en inclusieve organisatie bij. We hechten veel waarde aan goed werkgeverschap. In de paragraaf bedrijfsvoering lichten we die ambitie nader toe.

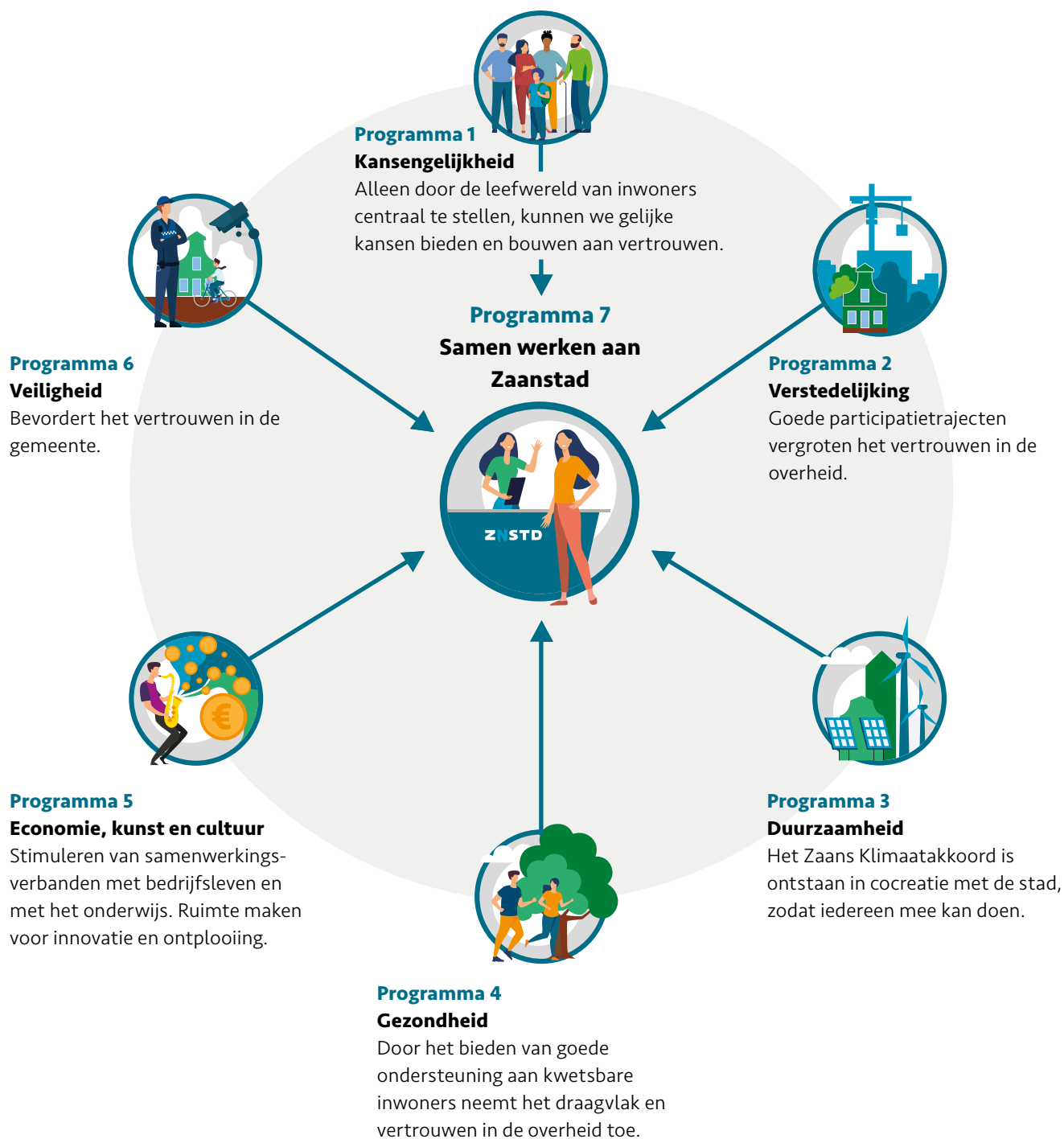
Visie

Bij het werken aan de opgaven heeft de gemeente verschillende rollen. Soms vraagt een opgave van ons om kaders aan te geven en te handhaven. Op andere momenten draait het om efficiency in dienstverlening aan inwoners. Dan weer is het actief aangaan van bondgenootschappen, hand in hand met de samenleving, de rol die de gemeente past. Onze inwoners, partners en ondernemers hebben vaak goede ideeën. Dat vraagt om een gemeente die faciliteert.

We kunnen als gemeente niet over alles beslissen. Veel taken worden bepaald door het Rijk. Daarom trekken we actief op met medeoverheden in de regio en in landelijke netwerken. Daar waar nodig voeren we een lobby voor de opgaven van Zaanstad.

We streven naar excellente dienstverlening en zorgen dat inwoners efficiënt en effectief worden geholpen. We zijn betrouwbaar, toegankelijk en transparant naar onze inwoners, partners en bedrijven. Onze inwoners mogen van ons verwachten dat we werken vanuit een open grondhouding en goed kunnen aansluiten bij wat er leeft in de samenleving. Beter bewust van onze rol scheppen we heldere verwachtingen. Als we de soms complexe verschillende belangen goed weten te identificeren, kunnen we beter inzicht geven in onze belangenafweging. We hebben de intentie om er samen uit te komen en langlopende juridische procedures te voorkomen, bijvoorbeeld door mediation. Dit alles leidt tot een groter gerechtvaardigd vertrouwen in de overheid, efficiënter handelen en een optimale benutting van alle mooie ideeën uit de samenleving zelf.

Wat dragen andere begrotingsprogramma's bij aan dit programma?



Dit programma is faciliterend aan de andere inhoudelijke opgavenprogramma's. Tegelijk brengen we onze dienstverlening, de open grondhouding, en participatie-ambitie bij het werken aan de opgaven in de praktijk.

Kansengelijkheid: de gemeente biedt iedereen gelijke kansen en mogelijkheden voor de toegang tot bestuur, organisatie en informatie. Dit is essentieel voor het vertrouwen in de overheid.

Bij **Verstedelijking** is dat als volgt zichtbaar. Ontwikkeling van nieuwe of bestaande buurten willen we met ideeën en feedback van de bewoners doen. Goede vormgeving van participatie en faciliteren van initiatieven draagt bij aan het vertrouwen dat inwoners hebben in Zaanstad als overheid, één van de doelstellingen van dit programma.

Duurzaamheid: Zaanstad geeft het goede voorbeeld met verduurzaming van eigen vastgoed.

Bij **Gezondheid** zijn de doelstellingen van dit programma zichtbaar in de intensieve samenwerking met partners. Daarnaast hebben kwetsbare inwoners meer behoefte aan ondersteuning door de gemeente dan andere inwoners. Als we deze ondersteuning bieden, de kwaliteit goed is en de dienstverlening toegankelijk en klantvriendelijk is, neemt het vertrouwen in de overheid, een belangrijke doelstelling van dit programma, toe.

Veiligheid: De handhaving van wet- en regelgeving, een basisdoelstelling, zorgt ervoor dat inwoners zich veiliger voelen en daardoor meer vertrouwen krijgen in de overheid en in het bestuur.

Economie, kunst en cultuur: Stimuleren van samenwerkingsverbanden met bedrijfsleven en met het onderwijs. Ruimte maken voor innovatie en ontplooiing. Dit zijn belangrijke waarden voor de samenleving. Als mensen deze ruimte voelen, groeit hun vertrouwen in de overheid en stimuleert het om een steentje bij te dragen met maatschappelijke initiatieven en ondernemerschap.

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft nader invulling aan onze ambitie een goed werkgever te zijn, en aan onze maatschappelijke voorbeeldrol in andere bedrijfsvoeringonderdelen. Denk aan inkoop en het streven naar diversiteit en inclusie binnen onze organisatie.





Programma 7 Samen werken aan Zaanstad

Product 7.1 Bestuur

Product 7.2 Dienstverlening

Product 7.3 Organisatie

Product 7.1 Bestuur

We willen deze periode gericht werken aan verbetering van de rollen die raad, college en organisatie elk hebben én versterking van het samenspel tussen deze drie. We werken met het voor dit college vastgesteld coalitieakkoord dat op hoofdlijnen is opgesteld. Dat geeft ons ruimte om verschillende onderwerpen samen met de raad in een raadswerkprogramma vorm te geven. Dit komt voort uit de wens op een andere manier politiek te bedrijven. Een manier die niet polariseert maar juist bindt en debatten meer inhoudelijk maakt. Als college zoeken wij de samenwerking met de raad actief op, om gezamenlijk tot

een duidelijke en eenduidige richting te komen. We zien dit als een werkwijze die het samenspel tussen raad, college en organisatie bevordert. Sinds 2022 hebben we een stuurgroep Samenspel tussen raad, college en organisatie. De stuurgroep voert de gezamenlijke ontwikkelagenda uit met focus op rolduidelijkheid en prettige onderlinge verhoudingen.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling 'ik heb vertrouwen in de burgemeester en wethouders'. Excl. weet niet/geen mening	38%	30%	34%	35%	36%	36%	Zaanpeiling
Percentage inwoners dat het (zeer) eens is met de stelling: 'Ik ben voldoende geïnformeerd over gemeentelijke plannen die mij raken / met gevolgen voor mij'	nb	nb	32%	34%	34%	34%	Zaanpeiling
Percentage inwoners dat het (zeer) eens is met de stelling "inwoners worden voldoende betrokken bij de totstandkoming van gemeentelijke plannen". Excl. weet niet/geen mening	27%	24%	23%	26%	26%	26%	Zaanpeiling

Speerpunten 2026

Vorbereiding gemeenteraadsverkiezingen in 2026

In maart 2026 zijn de gemeenteraadsverkiezingen. We zijn gestart met de voorbereidingen, om te zorgen dat de verschillende partijen over de juiste inhoudelijke informatie beschikken en de verkiezingen goed en toegankelijk verlopen. Daarnaast bereiden we een soepele bestuurswisseling voor.

Onderzoek slavernijverleden Zaanstad

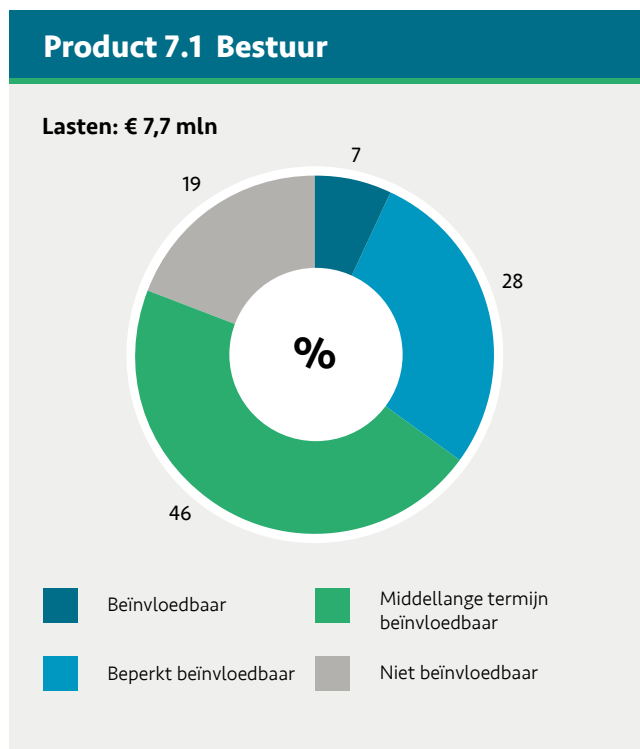
Het onafhankelijk onderzoek naar de betrokkenheid van bestuur en stedelijke elite bij de slavernij is gestart. In de herfst van 2026 worden de resultaten verwacht.

Lobby

Ook in 2026 continueren we onze extra inzet op lobby zoals afgesproken in het huidige coalitieakkoord. We doen dat

met minder capaciteit, en richten ons op het speerpunt gemeentefinanciën.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor de gemeenteraad (€ 0,3 mln) en kosten voor de raadsgriffie, het bestuur, het college en strategie (€ 0,2 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft contributies en lidmaatschappen van het College (€ 1,5 mln), accountantskosten (€ 0,4 mln) en kosten van de Rekenkamer (€ 0,25 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft toevoegingen aan voorzieningen pensioenen en wachtgeld (€ 1,2 mln) en aan de reserve wachtgeld (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft personeelskosten (€ 3,5 mln).



Programma 7 Samen werken aan Zaanstad

Product 7.1 Bestuur

Product 7.3 Organisatie

Product 7.2 Dienstverlening

Product 7.2 Dienstverlening

Veel inwoners zijn het vertrouwen in de overheid verloren. Het is aan de gemeente om het vertrouwen terug te winnen. Dat doen we door te werken vanuit een aantal waarden:

1. De gemeente moet transparant zijn in de afwegingen tussen de vele belangen die zij maakt. Actieve openbaarmaking van informatie zijn hiervoor belangrijke voorwaarden. Met Zaanstad Open! werkt Zaanstad aan openheid, conform de wet open overheid (WOO).
2. De gemeente moet ook goed toegankelijk en bereikbaar zijn. Online, met goed vindbare en begrijpelijke informatie via de website, aan de telefoon via het klantcontactcentrum, maar ook fysiek, bijvoorbeeld in Zaanstad Noord.
3. In haar contacten met inwoners en partners is het belangrijk dat de gemeente betrouwbaar en consistent is. Het nakomen van afspraken en servicenormen hoort hierbij.
4. In haar dienstverlening zet de gemeente de inwoners en ondernemers en partners centraal. Uitgangspunt is dat de gemeente iedereen vriendelijk en oplossingsgericht verder helpt, voortdurend de klanttevredenheid meet en leert van klachten.
5. Tenslotte is participatie en betrokkenheid een basis voor vertrouwen. Met het uitvoeren van de visie op lokale democratie en participatie wil de gemeente borgen dat inwoners, ondernemers en partners zicht herkennen in de manier waarop de gemeente aan de grote opgaven in Zaanstad werkt.

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2026	Streefwaarde 2026	Bron
% Inwoners dat zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling 'De brieven van de gemeente zijn makkelijk leesbaar'. Excl. weet niet/geen mening	75%	72%	70%	72%	73%	80%	Zaanpeiling
Waarderingscijfer telefonisch contact	8,3	8,5	8,5	8	8,5	8,5	Gemeentelijke registratie
% Inwoners dat zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling 'De informatie op de gemeentelijke website is goed'. Excl. weet niet/geen mening	59%	55%	53%	55%	70%	70%	Zaanpeiling
% Inwoners dat tevreden is over de balie Burgerzaken in het stadhuis. Excl. weet niet/geen mening	80%	78%	79%	80%	80%	80%	Zaanpeiling

Toelichting:

De brieven van de gemeente zijn makkelijk leesbaar

Het schrijven van goede en begrijpbare bewonersbrieven is essentieel voor de communicatie die de organisatie heeft met onze inwoners, ondernemer en organisaties.

De verschillende afdelingen binnen de gemeente Zaanstad zijn zelf verantwoordelijk voor dit proces en de inhoud hiervan.

Om de kwaliteit te verbeteren is het programma Helder Zaans de afgelopen jaren ingezet om deze afdelingen te helpen deze kwaliteitsslag te maken. Hierop is goede progressie gemaakt in het schrijven in heldere en begrijpbare taal. Daarnaast is er nu een pilot actief met AI (Artificial Intelligence) via Microsoft Co Pilot Pro om teksten nog beter in B1 Nederlands om te zetten.

Het cijfer voor de begroting 2026 is gebaseerd op de Realisatie 2024 (laatste cijfers Zaanpeiling).

Waarderingscijfer telefonisch contact

We maken gebruik van een realistischer meetinstrument sinds december 2024.

De informatie op de gemeentelijke website is goed

Op 4 juli 2024 zijn wij live gegaan met een vernieuwde website. Wij blijven de website optimaliseren en doorontwikkelen om de dienstverlening te verbeteren.

Speerpunten 2026

Zaanstad Open!

In de begroting is een aparte paragraaf Wet open overheid toegevoegd. Ook gaan we verder met het implementeren van nieuwe Rijkswetgeving, en starten we een programma 'Vertrouwen in de overheid' om de ambtelijke organisatie te leren werken vanuit de basisvaardigheden die bij de rechtsstaat horen.

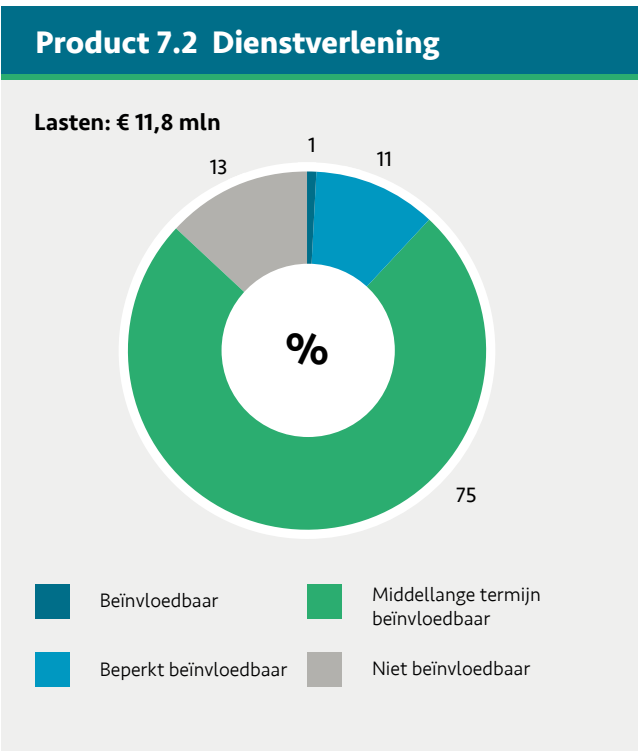
Uitvoering visie op lokale democratie en participatie

In 2026 worden de 10 werksporen uit de door de raad vastgestelde visie uitgewerkt, zodat de gemeente gaat werken volgens het bijbehorende kwaliteitskader. Een van de werksporen is de participatieverordening, die voor gemeentes per 1-1-2027 verplicht is. In het najaar van 2026 wordt deze verordening ter vaststelling aan de raad aangeboden.

Doorontwikkelen digitale dienstverlening

Waar wettelijk mogelijk zorgen we dat zaken rond levensgebeurtenissen goed digitaal geregeld worden, bijvoorbeeld het online aangeven van een geboorte. Daarnaast herzien we een aantal servicenormen en passen we werkprocessen aan. Daarnaast doen we ervaring op met nieuwe functionaliteiten op de website.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor thuisbezorging documenten (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor verkiezingen (€ 0,5 mln), kosten van het gemeentearchief (€ 0,5 mln), kosten voor GEO informatie (€ 0,2 mln) en kosten voor burgerzaken (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft leges vanuit het Rijk rondom naturalisatie, reisdocumenten, rijbewijzen en verklaringen omtrent gedrag (€ 1,6 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelskosten (€ 8,9 mln).



Programma 7 Samen werken aan Zaanstad

Product 7.1 Bestuur

Product 7.2 Dienstverlening

Product 7.3 Organisatie

Product 7.3 Organisatie

De organisatie zoekt in het werk steeds meer de verbinding met inwoners, ondernemers en partners: Voor burger- en/of overheidsparticipatie, in onze dienstverlening en bij juridische procedures. Dat doen we zowel in persoonlijk contact (offline) als via digitale kanalen (online).

De gemeente Zaanstad wil de Zaanse samenleving samen met inwoners, ondernemers en partners vormgeven. Dat vraagt om een organisatie die zijn ogen en oren open heeft voor de buitenwereld en daarmee aan de slag gaat in haar beleid en uitvoering. Daarom realiseren we gebiedsgericht. We richten ons werk steeds beter op wat er nodig is in de gebieden en wijken.

De zes opgaven zijn leidend in ons werk. De organisatie is in ontwikkeling; we zijn ingericht op opgaven en gebieden. Onze missie voor de stad is Zaanstad mooier en sterker maken door te werken aan een welvarende, veilige en duurzame stad waarin Zaanstankers prettig en gezond wonen, werken en recreëren.

Wij streven ernaar een goed werkgever te zijn. Wij willen een vitale en inclusieve organisatie zijn; een organisatie die anticipeert en inspeelt op wat zich voordoet; een organisatie waarin medewerkers hun talenten optimaal inzetten en het verschil maken door professioneel en authentiek te zijn. Een organisatie waar medewerkers zich welkom en thuis voelen en zich voor langere tijd willen verbinden aan de organisatie.

Speerpunten 2026

Opdrachtgever- en opdrachtnemerschap

We hebben een goede basis voor professioneel bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgeverschap. De opdrachtgever stelt de doelen, middelen en randvoorwaarden vast en zorgt ervoor dat de opdrachtnemer de benodigde middelen en bevoegdheden krijgt om een opdracht succesvol uit te voeren. In 2026 gaan we hiervoor de handboeken 'Sturen in Zaanstad' en 'Sturen op Capaciteit' gebruiken. Hierdoor kunnen we beter werken en meer bereiken. Ook kan Zaanstad haar capaciteitsbudgetten hierdoor beter beheren.

Ambtelijk ambacht en leiderschap

Ambtenaar zijn is een vak. Medewerkers worden aangemoedigd om zich te blijven ontwikkelen in dit vak door onder andere goede voorbeelden te delen en kennis-bijeenkomsten bij te wonen. Samenwerken, vertrouwen en ontwikkeling vormen de basis van ons werk. Het leiderschapsprogramma gaan we in 2026 verder uitbouwen naast het organiseren van de leiderschapsmiddagen. Door te blijven ontwikkelen, verbeteren we de kwaliteit van onze diensten.

Opgavegericht en gebiedsgericht werken

Opgave- en gebiedsplannen vormen een basis om capaciteit goed te gebruiken. In 2026 werken we verder aan deze basis om betere integrale keuzes te maken en zo meer resultaten voor Zaanstad te bereiken. In 2026 gaan we de visie op gebiedsgericht werken verder in de praktijk brengen door de gebiedsplannen te operationaliseren. We maken specifieke keuzes per gebied, werken op een praktische manier samen en zijn zichtbaar en actief aan de slag in de gebieden, wijken en buurten. De gebiedsmanagers werken integraal én versnellen samenwerking met onze partners in de stad en de collega's binnen Zaanstad.

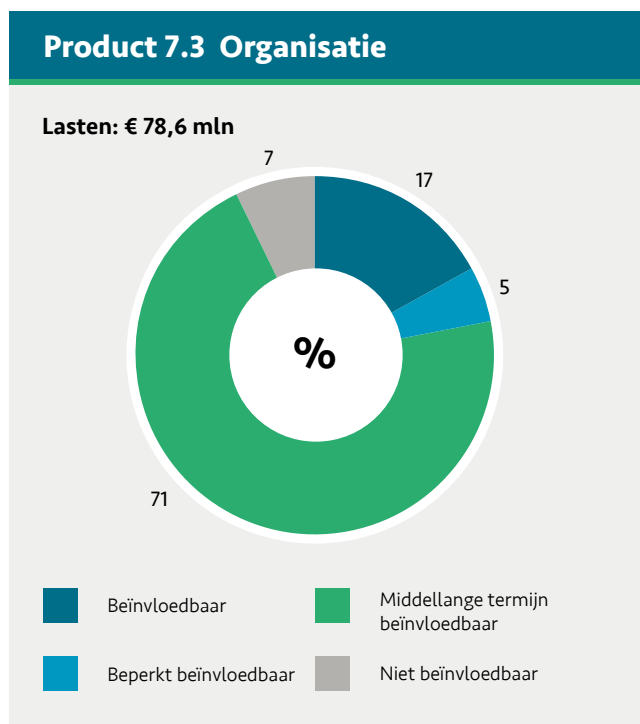
Inkomende subsidies

Extra geld van buitenaf is belangrijk voor Zaanstad. Dit helpt de gemeente om betere voorwaarden te bieden voor onder andere woningbouw en infrastructuur, zoals groene en klimaatvriendelijke voorzieningen, scholen, welzijn en gezondheidszorg. De afgelopen jaren hebben we meer subsidies ontvangen mede dankzij succesvolle lobby. Daarom gaan we in 2026 onze processen verbeteren en de koppeling met de lobby versterken.

Diversiteit & Inclusie

De organisatie wil een representatie zijn van de diversiteit van onze inwoners. Zodat inwoners zich herkennen in de organisatie. En ambtenaren vanuit diverse perspectieven kunnen kijken naar de opgaven en onze dienstverlening. Om meer diversiteit in alle lagen van de organisatie te krijgen, werven en selecteren we op een inclusieve wijze. Ook zorgen we dat divers talent behouden blijft en wie dat wil, door kan groeien. Daarbij hanteren we ook heldere, voor iedereen begrijpelijke en inclusieve manier van communiceren naar onze inwoners. Dit helpt om de toegankelijkheid te vergroten en de afstand tussen de inwoners en de organisatie te verkleinen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft kosten voor het stadhuis (€ 1,0 mln), uitbesteding van diensten (€ 3,1 mln), opleidingsbudget (€ 2,2 mln), diverse stelposten (€ 3,3 mln), inhuur flexibele schil (€ 1,4 mln), verzekeringen personeel (€ 0,5 mln), overige personeelskosten (€ 1,6 mln)

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft het beheer en diverse lasten van de gebouwen (€ 3,7 mln), en kantoorinrichting en benodigdheden (€ 0,1 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft rente en afschrijving (€ 5,1 mln) en wettelijke mutaties in de personeelslasten (€ 0,6 mln)

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft grotendeels personeelskosten (€ 45,7 mln), inrichting en onderhoud van de gebouwen (€ 2,8 mln) en kosten voor ICT (€ 7,5 mln).

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Rekenkamer Metropool Amsterdam**

De Gemeentewet verplicht iedere gemeente om een rekenkamer(funcie) vorm te geven. Amsterdam en Zaanstad hebben dit gedaan met een gemeenschappelijk rekenkamer. De Rekenkamer werkt voor de gemeenteraad, maar is wel onafhankelijk en bepaalt haar eigen onderzoeksagenda. De Rekenkamer onderzoekt hoe het bestuur van deze gemeenten het gemeentelijk beleid uitvoert: of het bestuur volgens de regels werkt, de afgesproken doelen waarmaakt en of het daaraan niet meer geld uitgeeft dan nodig. Daarmee draagt de Rekenkamer bij aan het goed functioneren van bestuur en organisatie.

- **Gezamenlijke Ombudsman metropool Amsterdam**

De ombudsman werkt voor de gemeenteraad. De Ombudsman Metropool Amsterdam is een overheidsdienst die als taak heeft om onbehoorlijke en ontoereikende dienstverlening van de gemeente waar nodig te herstellen en mogelijk te voorkomen. De ombudsman bevordert en bewaakt zodoende dat de gemeente behoorlijk omgaat met burgers. De hulp is gratis.

De burger kan contact zoeken met de ombudsman als een klacht niet naar de tevredenheid is afgehandeld. De ombudsman kijkt of de inwoner op de juiste manier is geholpen door een ambtenaar of een instantie.

- **Metropoolregio Amsterdam**

De MRA richt zich op het gezamenlijk werken aan onderwerpen die de grenzen van de gemeenten overstijgen. Bijvoorbeeld duurzaamheid, economie, mobiliteit en ruimtelijke vraagstukken, maar ook vanuit een sociaal maatschappelijke invalshoek.

- **Vereniging Nederlandse Gemeenten**

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is een belangenorganisatie en kennisplatform voor Nederlandse gemeenten. Het doel van de VNG is om de krachten van gemeenten te bundelen en gezamenlijk op te treden in het belang van de lokale overheid en haar inwoners. Dit doet zij door invloed uit te oefenen op landelijk niveau en de maatschappelijke opgaven centraal te stellen.

- **Dimpact**

Dimpact is een coöperatieve vereniging die samen met gemeenten ICT oplossingen ontwikkelt volgens de principes van Common Ground met open source software.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Samen werken aan Zaanstad (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	94.655	97.910	96.289	97.532	99.213
Baten	-12.370	-11.607	-11.326	-11.594	-11.699
Saldo	82.284	86.304	84.963	85.938	87.514
Toevoegingen reserves	210	193	175	175	175
Onttrekkingen reserves	-35	-1.015	0	0	0
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	82.460	85.481	85.138	86.113	87.689

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 3,3 mln. hoger dan in 2025.
De baten zijn in 2026 € 0,8 mln. lager dan in 2025. De toevoegingen aan de reserves zijn in 2026 € 0,02 mln. lager ten opzichte van 2025. De onttrekkingen aan de reserves zijn in 2026 € 0,98 mln. hoger dan in 2025. Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Specificatie (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)						
	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
<i>Mutaties met een effect op de begroting</i>						
1. VNG en GGU contributie	185					185
2. Bijstelling verzekeringslasten	-43					-43
3. Bijstelling ruimtegebruik stadhuis		204				204
4. Knelpunt: digitaliseren persoonskaarten (2025)	-100					-100
5. Zorg- en veiligheidshuis POK middelen	98				-98	
6. Samenwerkingsagenda Z/W	-125	91				-34
7. Implementatie nieuwe digitaliserings wetten	-350					-350
8. Externe detacheringen		246				246
Diverse (kleine) verschillen	-176	257	-18	35		57
<i>Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting</i>						
A. Actualisatie salarisbegroting	1.824				-1.824	
B. Prijs-, loon- en subsidieindexatie	1.116	-135			-982	
C. Actualisatie kapitaallasten	-169				169	
D. Kostenverdeling	-28	-31			59	
E. Aanvullende reiskostenregeling	225				-225	
F. Herverdeling Areaaluitbreiding 2026	-56				56	
G. Leges 2026-2029	-120	131			-11	
H. Wachtgeldten bestuur	1.015			-1.015		
Totaal	3.296	763	-18	-980	-2.660	361

Mutaties met een effect op de begroting

1. VNG/ GGU contributie

Sinds 2024 zijn de afdrachten aan de VNG/ GGU (Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering) fors verhoogd door de VNG. Deze stijging is het gevolg van verbetering van het eigen vermogen van de VNG, een gestegen aantal taken via de GGU, en het gestegen aantal inwoners van Zaanstad (de contributie wordt berekend per inwoner). Dit leidt tot € 0,19 mln. hogere afdracht aan de VNG met ingang van 2026.

2. Bijstelling verzekeringslasten

Als gevolg van het opnieuw aanbesteden van de brandverzekering worden structureel lagere lasten verwacht ten behoeve van het stadhuis (€ -0,06 mln.).

3. Bijstelling ruimtegebruik stadhuis

Na de coronacrisis werd aanvankelijk besloten om delen van het stadhuis te verhuren of te bezuinigen op het onderhoud, onder de aanname dat medewerkers structureel meer thuis zouden blijven werken. Inmiddels is echter gebleken dat medewerkers weer in toenemende mate op kantoor aanwezig zijn. Hierdoor is de ruimte in het stadhuis nodig voor eigen gebruik en is verhuur van delen van het gebouw niet mogelijk (€ 0,2 mln.).

4. Knelpunt in 2025: digitaliseren persoonskaarten

In 2025 zijn incidentele middelen nodig voor het digitaliseren van papieren persoonskaarten naar microfiches. Omdat deze kosten niet in 2026 zijn begroot leidt dit in 2026 tot lagere lasten (-€ 0,1 mln.).

5. Zorg- en Veiligheidshuis POK-middelen

Door het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) wordt ingezet op ondersteuning van personen met meervoudige problematiek. De inzet hiervoor wordt deels gefinancierd vanuit de POK-middelen (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag). Deze financiering was nog niet structureel opgenomen in de begroting. In programma Samenwerken aan Zaanstad wordt met ingang van 2026 voor het ZVH overhead begroot (€ 0,1 mln.).

6. Samenwerkingsagenda Zaanstreek-Waterland (Z/W)

Voor het Zaanse penvoerderschap van de Samenwerkingsagenda Z/W zijn in 2025 lasten begroot die grotendeels weer worden doorbelast aan de overige Z/W-gemeenten. Deze lasten en baten zijn in 2026 nog niet begroot omdat er nog niet voldoende zicht is op de kosten die gemaakt gaan worden. Daarom zijn de lasten en baten in 2026 (-€ 0,03 mln.).

7. Implementatie nieuwe digitaliserings wetten

In 2025 zijn kosten voor de implementatie van nieuwe digitaliserings wetten begroot. Deze kosten zijn niet aan de orde in 2026, waardoor de lasten in 2026 dalen (-€ 0,35 mln.).

8. Externe detacheringen

Vanuit programma Samen werken aan Zaanstad worden in

2025 baten verwacht met betrekking tot detacheringen naar externe organisaties. Voor het jaar 2026 zijn hiervoor nog geen baten verwacht cq. begroot, waardoor de baten in 2026 lager zijn (€ 0,25 mln.).

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Actualisatie salarisburygrooting

Bij de voorjaarsnota was in programma Samenwerken aan Zaanstad centraal een voordeel ingeboekt door scherper aan de wind te varen bij de salarisburygrooting (maatregel). Hierbij is geanticipeerd op een voordeel als gevolg van lagere inschaling van nieuwe medewerkers dan begroot. Bij de begroting 2026 wordt dit centraal begrote voordeel verdeeld over de afdelingen waar het zich voordoet. Hierdoor zijn de lasten in 2026 in programma Samenwerken aan Zaanstad hoger (€ 2,06 mln.). Gemeentebreed is in de begroting per saldo echter sprake van lagere lasten als gevolg van nog lagere inschaling en toelagen dan begroot (-€ 0,68 mln.). Voor het programma Samenwerken aan Zaanstad is het effect desondanks nadelig vanwege het muteren van de voordelige stelpost (€ 1,82 mln.).

B. Prijs-, loon- en subsidieindexatie

Deze begrotingswijziging leidt gemeentebreed tot een voordeel van -€ 0,91 mln., met name als gevolg van een het verwerken van de uitkomst van de CAO. Voor de prijs-, loon- en subsidieindexatie was bij de voorjaarsnota centraal een stelpost opgenomen in hoofdstuk Financiën. Deze stelpost wordt voor de benodigde bedragen overgeheveld naar de programma's. Naar programma Samen werken aan Zaanstad wordt € 0,98 mln. overgeheveld, wat op dit programma leidt tot een verhoging van de budgetten. De hogere baten betreffen voor het overgrote deel het verhogen van de uurtarieven waarmee wordt geschreven op grex- en investeringsprojecten, welke dekking opleveren voor de bedrijfsvoering.

C. Actualisatie kapitaallasten

Het actualiseren van de kapitaallasten leidt in programma Samenwerken aan Zaanstad tot lagere lasten (-€ 0,17 mln.). Dit wordt met name veroorzaakt door een latere start van de bouwkundige aanpassingen in het stadhuis en enkele externe onderkomens.

D. Kostenverdeling

De apparaatslasten en baten zijn gewijzigd met -€ 0,06 mln. (lager). Dit betreft het toerekenen van de apparaatsbaten en lasten aan de opgaven. Voor verdere informatie verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering.

E. Aanvullende reiskostenregeling

Er wordt meer gebruik gemaakt van de op 1 januari 2025 ingevoerde reiskostenregeling dan waar bij de invoering vanuit was gegaan. Dit komt door een toename van het aantal medewerkers en doordat medewerkers weer vaker naar kantoor gaan. Deze reiskosten worden centraal begroot op programma Samenwerken aan Zaanstad wat daar tot hogere lasten leidt (€ 0,3 mln.). De dekking voor

deze hogere reiskosten wordt gevonden door de lasten rechttevenredig te verdelen over de afdelingen. Naar de afdelingen in programma Samenwerken aan Zaanstad wordt -€ 0,07 mln. verdeeld, waardoor de lasten in programma Samenwerken aan Zaanstad in 2026 per saldo stijgen met € 0,22 mln.

F. Herverdeling Areaaluitbreiding 2026

Bij de Voorjaarsnota is capaciteitsbudget ontvangen ten behoeve van areaaluitbreiding. Hierbij is conform de afgesproken methodiek tevens overhead in programma Samenwerken aan Zaanstad begroot. Bij de begroting wordt dit capaciteitsbudget echter weer omgezet in programmabudget, benodigd voor een waterspeelpark in Darwinpark. In verband daarmee wordt ook de overhead in programma Samenwerken aan Zaanstad weer verlaagd (€ 0,06 mln.).

G. Leges 2026-2029

De tariefberekeningen voor de leges leiden in programma Samenwerken aan Zaanstad tot lagere lasten en lagere baten welke elkaar genoeg compenseren (€ 0,01 mln.)

H. Wachtgelden bestuur

Jaarlijks wordt in de reserve Wachtgelden bestuur gespaard voor de mogelijkheid dat wachtgeld aan bestuurders wordt uitgekeerd. Omdat de kans hierop het grootst is in jaren waarin gemeenteraadverkiezingen worden gehouden wordt in die jaren het geld uit de reserve gehaald en in de voorziening Wachtgelden wethouders gestort. In het jaar 2026 gebeurt dat voor een bedrag van € 1,0 mln. Dit leidt tot hogere baten omdat er extra dekingsmiddelen beschikbaar komen vanuit de reserve en hogere lasten omdat ze vervolgens aan de voorziening worden toegevoegd.

Beleidsnota's

- [Controleverordening 2023](#)
- [Verordening onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid 213a](#)

Kerncijfers

BBV indicatoren					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Demografische druk (groene + grijze t.o.v. 15-64 jaar)	68,4%	68,5%	67,8%	67,8%	Waar staat je gemeente.nl
Overhead (% van totale lasten)	8,8%	8,1%	7,7%	7,9%	Gemeentelijke registratie
Formatie (Fte per 1.000 inwoners)	8,4	8,7	9,2	9,4	Gemeentelijke registratie
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,7	8,3	8,7	8,9	Gemeentelijke registratie
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	775	812	941	1.018	Gemeentelijke registratie
Externe inhuur (kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	19,7%	21,6%	22,3%	21,4%	Gemeentelijke registratie

2.8 Hoofdstuk Financiën



Portefeuillehouder:
Onclin

Toelichting

Dit hoofdstuk bevat hoofdzakelijk financiële dekkingsmiddelen van de begroting. Binnen de begroting onderscheiden we algemene dekkingsmiddelen en specifieke dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn vrij aan te wenden. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma en doel gebonden. De besteding van de specifieke dekkingsmiddelen zijn dat wel. Specifieke dekkingsmiddelen staan daarom opgenomen in de betreffende begrotingsprogramma's. De algemene dekkingsmiddelen staan opgenomen in dit hoofdstuk.

Het college wil de gemeentelijke financiën gezond en op orde houden, nu en in de toekomst. We voeren daarom gedegen financieel beleid dat is vastgelegd in diverse door de raad vastgestelde beleidsnota's.

Lokale heffingen

De opbrengst van de algemene belastingen komt ten gunste van de algemene middelen en is vrij besteedbaar. Dit geldt niet voor de opbrengsten van rechten (retributies) en de bestemmingsheffingen (afvalstoffenheffing en rioolheffing). Die inkomsten worden besteed aan het doel waarvoor is geheven. In de paragraaf Lokale heffingen wordt een toelichting gegeven op het beleid en op de opbrengsten van lokale heffingen.

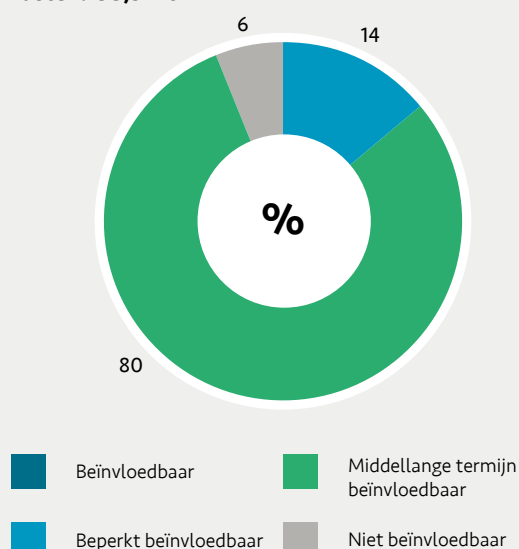
Het tarief voor rioolheffing wordt, conform de reguliere prijsindex, verhoogd met 2,1%. Om het tarief niet meer dan met deze index te laten stijgen, wordt vanuit de egalisatievoorziening riolen, net als voorgaande jaren, incidenteel een korting op het tarief gegeven. Deze korting wordt de komende jaren afgebouwd.

Het tarief voor marktgelden wordt niet verhoogd. Bij de voorjaarsnota is hiervoor incidenteel dekking beschikbaar gesteld uit de opgave Economie, kunst en cultuur. In marktvisie gaan we ook kijken naar de wijze waarop we na het jaar 2026 met de markten om kunnen gaan. Ook de tarieven van de VMR worden gelijk gehouden in het kader van de ontwikkeling van het duurzaam exploitatiemodel Zaanse Schans

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 8.1 Lokale heffingen

Lasten: € 5,3 mln



Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Dit betreft kosten in het kader van uitvoering van de wet WOZ (€ 0,8 mln).

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft met name een toevoeging aan de voorziening OZB (€ 0,3 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Dit betreft de personeelslasten (€ 4,3 mln).

Algemene uitkering

Jaarlijks ontvangt Zaanstad volgens een bepaald verdeelstelsel een uitkering uit het Gemeentefonds. Het verdeelstelsel is opgenomen in de Financiële verhoudingswet. In de verdeling van het fonds naar gemeenten wordt rekening gehouden met onderlinge verschillen in kosten waarmee de gemeenten te maken hebben en met de draagkracht van de gemeenten. De omvang van het gemeentefonds is in principe gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Echter het Rijk heeft dit principe losgelaten voor de jaren 2026 en verder. Karakteristiek voor de algemene uitkering is dat elke gemeente vrij is in de besteding van het geld.

Algemene uitkering

Hoeveel geld gemeenten uit het Gemeentefonds krijgen, hangt af van hun kenmerken en belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit geeft aan hoeveel belasting een gemeente jaarlijks kan innen. De rijksoverheid kijkt bij de verdeling van het Gemeentefonds onder meer naar:

- aantal inwoners
- aantal jongeren
- aantal uitkeringsgerechtigden
- oppervlakte van de gemeente
- grootte van de watergebieden

Deze kenmerken heten 'maatstaven' en er zijn meer dan 40 maatstaven. Elke maatstaf heeft een bedrag voor elke 'eenheid'.

De omvang van het Gemeentefonds is sinds 2024 gekoppeld aan de groei van het bruto binnenlands product (bbp). De 'samen trap op samen trap af'-systematiek is losgelaten. Het voordeel hiervan is een stabiele groei van de uitkering. Het nadeel is dat als de rijksuitgaven harder groeien dan het bbp, de gemeenten niet met hetzelfde tempo meegroeien met de rijksuitgaven. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2025.

Zorgelijke situatie

In 2026 en de jaren daarna heeft het rijk een forse korting op de algemeen uitkering doorgevoerd. Hierdoor ontvangen de gemeenten minder geld. Voor Zaanstad gaat het al gauw om een bedrag van zo'n € 23 miljoen

structureel per jaar. Daarnaast vergoedt het rijk de hogere kosten voor de jeugdzorg slechts incidenteel voor de jaren 2026 en 2027. Voor de jaren daarna is nog geen perspectief gegeven. Dit hangt deels af van de uitkomsten van de commissie 'Van Ark 2'. Ook is nog geen duidelijkheid over de vergoeding van de jaren 2023 en 2024. Dit alles is de hoofdoorzaak van de financieel zorgelijke situatie voor de gemeente. Wij blijven ons als gemeente inzetten richting rijk en VNG om alsnog de korting ongedaan te maken of de taken en middelen in balans te krijgen.

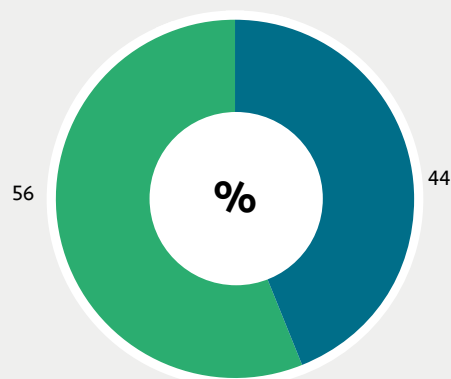
Dividend

Dividenden zijn inkomsten die de gemeente ontvangt van instellingen waarvan zij aandelen bezit. Zaanstad ontvangt jaarlijks dividend van de BNG, Alliander en garantstellingsprovisie HVC. Voor een nadere toelichting op de deelnemingen van de gemeente wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten

Product 8.3 Dividend

Lasten: nihil



	Beïnvloedbaar		Middellange termijn beïnvloedbaar
	Beperkt beïnvloedbaar		Niet beïnvloedbaar

Beïnvloedbaar

Het betreffen minimale kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

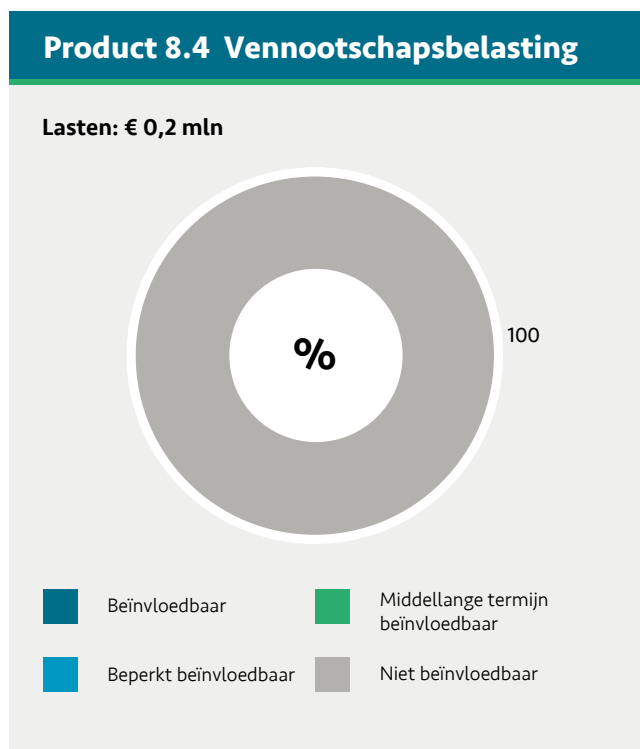
Op middellange termijn beïnvloedbaar

Het betreffen minimale kosten.

Vennootschapsbelasting

In 2016 is de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen ingevoerd. Dit is gedaan om een gelijk speelveld te creëren voor overheidsondernemingen en private ondernemingen. Op grond van artikel 8 lid 1d van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de gemeente verplicht het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting op te nemen in de begroting. Voor Zaanstad betreft het drie activiteiten: de facilitaire dienstverlening van de Omgevingsdienst, het slagboom-parkeren en de reclame-inkomsten. De gemeente betaalt jaarlijks circa € 0,2 miljoen vennootschapsbelasting.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beïnvloedbare kosten.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de vennootschapsbelasting (€ 0,2 mln).

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Saldo financieringsfunctie

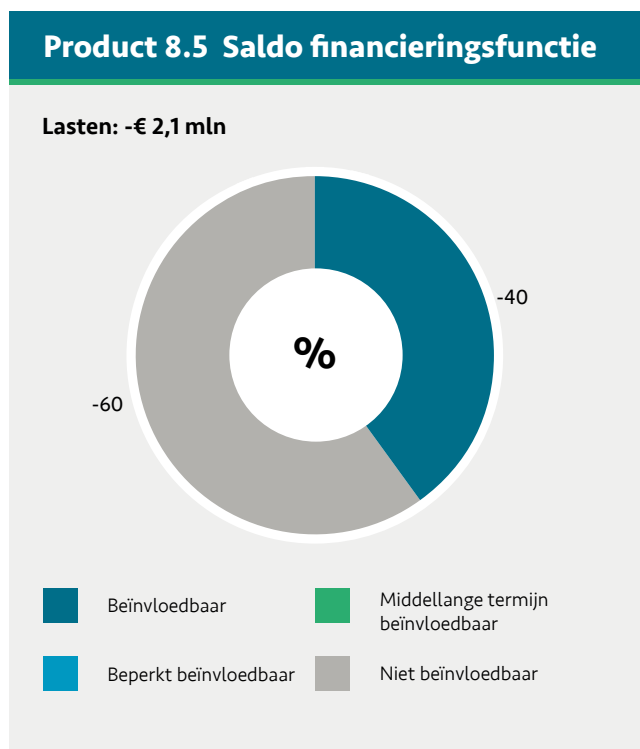
De gemeente Zaanstad werkt vanuit totaalfinanciering. Dat wil zeggen dat de aangetrokken leningen niet één op één zijn gekoppeld aan de investeringsprojecten of verstrekte leningen. We bundelen schulden en tegoeden. We salderen alle gemeentelijke kastekorten en -overschotten, voordat we ons op de kapitaalmarkt begeven. De werkwijze is vastgelegd in de door de raad vastgestelde nota Financiering. Het saldo financieringsfunctie is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de begrotingsprogramma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen. In de paragraaf Financiering wordt ingegaan op de financiering van de gemeente en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. Een toelichting op de ontwikkeling van het resultaat op geldleningen en op bespaarde rente is ook in deze paragraaf te vinden.

Toelichting

Op 5 juni 2025 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) voor de zevende maal sinds juni 2024 de rente verlaagd tot een percentage van 2 %. Verdere persconferenties zijn dit jaar alvast aangekondigd. Periodiek komt de ECB bij elkaar. De kortlopende rente is sinds december 2024 weer lager dan de wat langer doorlopende rente. De lange rente wordt met name negatief beïnvloed door de risico opslagen die de banken doorberekenen vanwege onzekerheden in de economie en in de Wereld. Ultimo juni 2025 betaal je voor een 10 jaars vaste lening een percentage van 3,22 % en voor een zes maanden lening is het tarief 2,04 %.

Bij de begroting hebben wij de parameters voor aan te trekken leningen opnieuw vastgesteld op basis van de eind mei 2025 bekende rentestanden (3,5 % voor de lange rente en 2,25 % voor de korte rente). Hiernaast is sinds 2024 gekozen voor een scherper aan de wind scenario waarbij we de rente constant houden in de periode 2024 tot en met 2027 in plaats van de rente jaarlijks met een 0,5 % te verhogen. Dit is mede gebaseerd op de verwachting van de ECB dat de rente zich gaat stabiliseren. Met het nieuwe scenario hebben we een nadeel voor de begroting oplopend tot € 0,98 mln. in 2029 ten opzichte van de voorjaarsnota. Het risico bestaat dat we rentestijging minder goed kunnen opvangen. Drie keer per jaar bij de voorjaarsnota, begroting en Narap stellen we de rentebegroting bij indien noodzakelijk om het risico te verminderen.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft de inschatting van de lagere kapitaallasten door onderuitputting bij de vervangingsinvesteringen.

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Dit betreft de rentekosten en provisie (€ -1,3 mln).

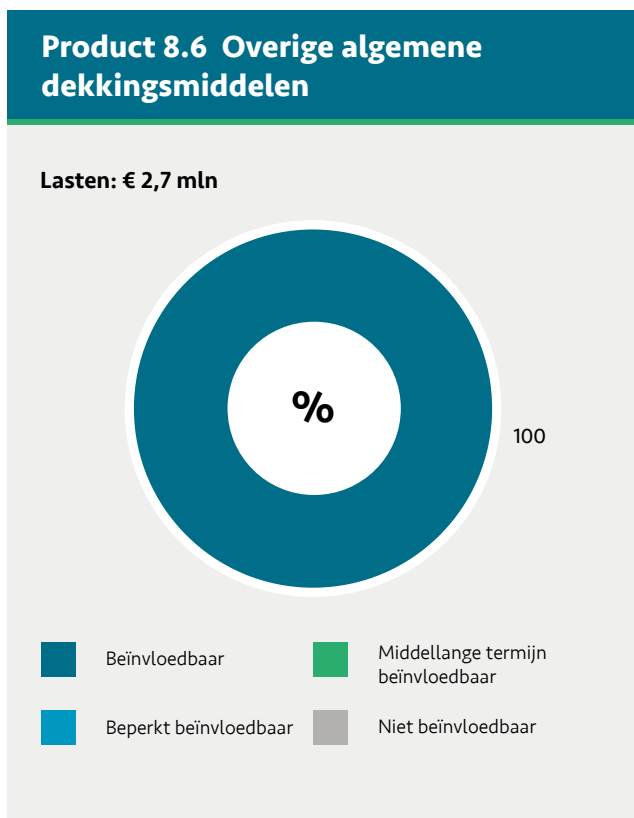
Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen zijn de overige inkomsten van de gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit is de toevoeging aan de egalisatie reserve (€ 2,7 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

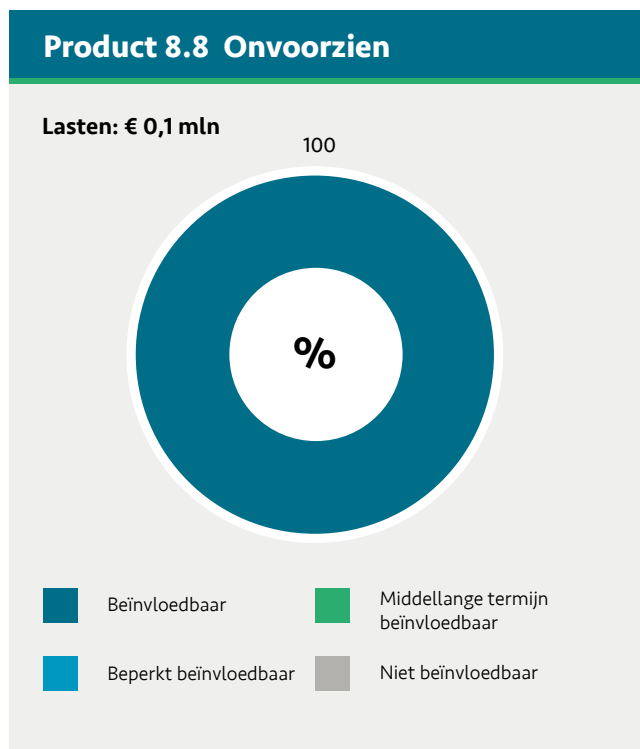
Overige baten en lasten

Onder de overige baten en lasten wordt het jaarrekening-resultaat verantwoord.

Onvoorzien

Op grond van artikel 8 lid 6 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de gemeente verplicht een post onvoorzien op te nemen in de begroting. Het budget onvoorzien is beschikbaar voor uitgaven die als onuitstelbaar en onvermijdbaar worden aangemerkt en waarvoor in de begroting verder geen bedrag is opgenomen. De post onvoorzien bedraagt jaarlijks € 0,1 mln.

Beïnvloedbaarheid van de kosten



Beïnvloedbaar

Dit betreft een stelpost onvoorziene uitgaven (€ 0,1 mln).

Beperkt beïnvloedbaar

Er is geen sprake van beperkt beïnvloedbare kosten.

Niet beïnvloedbaar

Er is geen sprake van niet beïnvloedbare kosten.

Op middellange termijn beïnvloedbaar

Er is geen sprake van op middellange termijn beïnvloedbare kosten.

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie tot dit programma:

- **Bank Nederlandse Gemeenten**

De BNG is onze huisbankier en voorziet de gemeente Zaanstad van financiële slagkracht. Zo dragen ze bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Voor nadere informatie over de BNG verwijzen we naar de paragraaf verbonden partijen.

Zie voor een verdere toelichting de Paragraaf Verbonden Partijen.

Financiën

Financiën (Bedragen x € 1.000)					
	Begroting 2025 (stand voorjaarsnota)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	9.848	3.531	5.399	7.014	8.878
Baten	-488.654	-495.108	-494.374	-481.457	-483.375
Saldo	-478.806	-491.577	-488.975	-474.443	-474.497
Toevoegingen reserves	21.854	2.732	905	0	0
Onttrekkingen reserves	-12.807	-9.036	-10.173	-4.690	-3.627
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	-469.759	-497.881	-498.243	-479.133	-478.124

Toelichting:

De lasten zijn in 2026 € 6,3 mln. lager dan in 2025. De baten zijn in 2026 € 6,5 mln. hoger dan in 2025. De toevoegingen aan de reserves zijn in 2026 € 19,1 mln. lager ten opzichte

van 2025. De onttrekkingen aan de reserves zijn € 4,5 mln. lager in 2026 dan in 2025. Deze verschillen worden hieronder toegelicht.

Specificatie (Bedragen x € 1.000) (- = voordeel, + = nadeel)

	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Relatie ander programma	Saldo
<i>Mutaties met een effect op de begroting</i>						
1. Onroerende Zaak Belasting		-1.308			0	-1.308
2. Baten parkeerbelasting		-1.104			150	-954
3. Reclamecontracten		-420			0	-420
4. Algemene reserve			-477			-477
5. Egalisatiereserve			-14.645	-3.893		-18.538
Diverse (kleine) verschillen	-59	142				83
<i>Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting</i>						
A. Centraal begroten indexatie salarisbegroting	-6.258				6.258	
B. Resultaatbestemming			-4.000	3.870	130	
C. Algemene uitkering		-3.764		482	3.282	
D. Reserve Budgetoverhevelingen				4.030	-4.030	
Totaal	-6.136	-6.454	-19.122	4.489	5.790	-22.331

Mutaties met een effect op de begroting

1. Onroerende Zaak Belasting

De opbrengsten Onroerende Zaak Belasting (OZB) worden bijgesteld als gevolg van de areaaluitbreiding van woningen en niet-woningen (-€ 0,43 mln.) en de reguliere loon- en prijsontwikkeling (-€ 0,88 mln.)

2. Baten parkeerbelasting

Het tarief voor dagparkeerkaarten wordt verhoogd van € 7,50 naar € 10,00. (-€ 0,38 mln.). Daarnaast wordt een hoger aantal naheffingsaanslagen verwacht (-€ 0,39 mln.) en wordt de reguliere loon- en prijsontwikkeling toegepast (-€ 0,33 mln.).

3. Reclamecontracten

Door het aflopen van contracten en het aanbesteden van nieuwe contracten zijn de inkomsten uit private reclame opbrengsten onzeker. Na het volgen van aanbestedings-procedures is de verwachting dat er extra inkomsten zullen komen uit de af te sluiten contracten (-€ 0,42 mln.).

4. Algemene reserve

In de voorjaarsnota 2025 is in het MPG 25.1 voor de jaarschijf 2025 een overheveling van € 0,48 mln. van de Algemene Reserve Grondzaken (ARG) naar de Algemene Reserve (AR) verwerkt. Omdat in de begroting 2026 geen toevoeging aan de Algemene Reserve is opgenomen leidt dat in 2026 tot lagere lasten in hoofdstuk Financiën (-€ 0,48 mln.).

5. Egalisatiereserve

Op de Egalisatiereserve worden in 2026 ten opzichte van 2025 per saldo lagere lasten van -€ 18,54 mln. verwacht. Dit komt omdat in 2025 € 13,7 mln aan de Egalisatiereserve is toegevoegd (lasten), terwijl in 2026 juist -€ 4,84 mln.

wordt onttrokken (baten). Vanaf 2026 wordt namelijk 10% ruimte ingezet als dekkingsmiddel.

Mutaties met een saldo-neutraal effect op de begroting

A. Centraal begroten indexatie salarisbegroting

Bij de voorjaarsnota 2025 is de indexatie van de salarisbegroting op een centrale stelpost in hoofdstuk Financiën begroot. Als de nieuwe CAO is vastgesteld wordt de salarisbegroting van de afdelingen hierop aangepast en valt de centrale stelpost vrij. Dit laatste is nog niet gebeurd.

Deze systematiek voorkomt dat deze ruimte in de salarisbegroting onterecht wordt besteed en dat geen rekening wordt gehouden met de nog te verwerken CAO-stijging. Omdat in de begroting 2026 een dergelijke stelpost niet is opgenomen leidt dit in 2026 tot lagere lasten in hoofdstuk Financiën (-€ 6.258 mln.).

B. Resultaatbestemming

Het resultaat op basis van de jaarrekening 2024 bedraagt € 3,87 mln. positief en wordt via de resultaatbestemming verwerkt in de voorjaarsnota. Op grond van de risicoanalyse uit de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing wordt € 4 mln. toegevoegd aan de Algemene Reserve (-€ 0,13 mln.).

C. Algemene uitkering

Bij de voorjaarsnota 2025 is -€ 0,48 mln. aan de reserve Vooruitontvangen Algemene uitkering onttrokken. In de begroting 2026 wordt -€ 3,76 mln. aan baten uit de Algemene Uitkering ontvangen. Per saldo stijgen hiermee de baten in 2026 in hoofdstuk Financiën (-€ 3,28 mln.).

D. Reserve Budgetoverhevelingen

Bij de voorjaarsnota 2025 is -€ 4,03 mln. aan de reserve Budgetoverhevelingen onttrokken. Omdat in de begroting 2026 geen onttrekking aan deze reserve is opgenomen leidt dit in 2026 tot lagere baten in hoofdstuk Financiën (€ 4,03 mln.).

Beleidsnota's

- [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten \(BBV\)](#)
- [Financiële verordening Zaanstad 2024](#)
- [Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2021](#)
- [Nota Reserves en voorzieningen 2019](#)
- [Nota Financiering 2024](#)
- [Nota Investerings 2019](#)
- [Nota Verbonden partijen](#)
- [Nota Kostentoerekening 2017](#)
- [Leidraad Invordering gemeentelijke belastingen 2016](#)

Kerncijfers

BBV indicatoren					
	2021	2022	2023	2024	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishoudens	898	963	977	1.015	Gemeentelijke registratie
Woonlasten meerpersoonshuishoudens	898	963	977	1.015	Gemeentelijke registratie

3. Paragrafen

3.1 Lokale heffingen

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.4 Financiering

3.5 Bedrijfsvoering

3.6 Verbonden partijen

3.7 Grondbeleid

3.8 Zaandam Oost

3.9 Wet open overheid

3.1 Lokale heffingen

Inleiding

De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten en zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De lokale heffingen bestaan uit belastingen (bijvoorbeeld Onroerendezaakbelasting en Parkeerbelasting), bestemmingsheffingen (Rioolheffing en Afvalstoffenheffing) en rechten (bijvoorbeeld Leges en Begraafrechten).

Een aanduiding van de lokale lastendruk is van belang voor de integrale afweging tussen beleid en inkomsten. Het beleid lokale heffingen is vastgelegd in de nota Kostentoerekening tarieven 2017. Het kwijscheldingsbeleid maakt het beeld van de lokale lasten compleet.

Tarieven belastingen, rechten en bestemmingsheffingen

Tarieven algemene belastingen

Op de Onroerendezaakbelastingen en overige belastingen wordt alleen een prijsindexering toegepast van 2,1%. Belastinginkomsten komen ten gunste van de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente.

Tarieven rechten en bestemmingsheffingen

Voor de tarieven van de rechten (waaronder de Leges) en de bestemmingsheffingen (zoals de Riool- en Afvalstoffenheffing) geldt dat deze 100% kostendekkend zijn, tenzij anders wordt besloten. De opbrengst van een recht of bestemmingsheffing mag niet meer bedragen dan 100% van de begrote kosten. Alleen de Vermakelijkhedenretributie is niet begrensd tot een maximum van 100% kostenverhaal en mag enigszins een overschrijding laten zien.

Loon en prijsindexering

Als uitgangspunt geldt indexering van de tarieven met de indexeringspercentages van het Centraal Planbureau. Voor de prijsindex wordt voor 2026 een percentage van 2,1% gehanteerd (2025: 2,2%) conform de zogenoemde IMOC (Index Materiële Overheidsconsumptie). Voor de loonindex 2026 geldt het nieuwe percentage van 2,0% (2025: 4,4%). De subsidie index bedraagt 2,03% (2025: 3,74%).

Woonlasten

De Afvalstoffenheffing, Rioolheffing en de OZB behoren tot de woonlasten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkeling van de woonlasten.

Soort heffing			
	Tarief 2025	Tarief 2026	Stijgingspercentage Inflatie + autonoom
Onroerendezaakbelastingen			
<i>Woningen</i>			
- eigenarenbelasting als percentage van de WOZ-waarde	0,0782%	Nnb	2,1%
<i>Niet Woningen</i>			
- eigenarenbelasting als percentage van de WOZ-waarde	0,3227%	Nnb	2,1%
- gebruikersbelasting als percentage van de WOZ-waarde	0,2433%	Nnb	2,1%
Afvalstoffenheffing	€ 355,48	€ 362,95	2,1%
Rioolheffing			
- tot 300 kubieke meter verbruikt water	€ 322,62	€ 329,40*	2,1%
- iedere 100 kubieke meter water daarboven	€ 107,54	€ 109,81*	2,1%

*Door net als in 2025 een korting vanuit de egalisatievoorziening toe te passen, blijft de stijging van de aanslag Rioolheffing beperkt tot 2,1% ten opzichte van 2025.

Gemiddelde woonlasten per heffingseenheid 2026 t.o.v. 2025 Zaanstad			
	2025	2026	-/-%
OZB*	€ 358,84	€ 366,37	2,1%
Afvalstoffenheffing	€ 355,48	€ 362,95	2,1%
Rioolheffing	€ 322,62	€ 329,40	2,1%
Totaal	€ 1.036,94	€ 1.066,89	

*Het bedrag OZB is afhankelijk van de WOZ-waarde van de woning en het tarief. Tarieven worden medio oktober berekend.

Gemiddelde woonlasten 2025 ten opzichte van andere gemeenten

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten wordt in belangrijke mate bepaald door lokale beleidskeuzes, zoals de wijze van kostenverhaal, het dekkingspercentage en de verdeling van lasten tussen eigenaar en gebruiker. Deze verschillen zorgen ervoor dat de woonlasten per gemeente sterk kunnen variëren.

Gegevens over de landelijke ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen worden gerapporteerd door het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden). In onderstaande tabel is zichtbaar hoe de woonlasten in Zaanstad zich in 2025 verhouden tot die van andere gemeenten met meer dan 90.000 inwoners (G44).

Woonlasten 2025 Zaanstad t.o.v. andere gemeenten				
	OZB-eigenaar	Reinigingsheffing (afvalstoffenheffing)	Rioolheffing	Woonlasten 2025
Zaanstad	€ 358,84	€ 355,48	€ 322,62	€ 1.036,94
Laagste	€ 263,00	€ 34,00	€ 125,00	€ 804,00
Hoogste	€ 448,00	€ 371,00	€ 226,00	€ 1.380,00
Gemiddelde	€ 894,00	€ 500,00	€ 562,00	€ 1.052,00

Bron: Atlas van de lokale lasten 2025 COELO

Belastingopbrengsten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de lokale heffingen. De begrote en werkelijke belastingopbrengsten.

Overzicht lokale heffingen (Bedragen x € 1.000)				
	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Kosten dekking 2026
Belastingen				
Onroerendezaakbelastingen	39.999	41.795	43.103	nvt
Roerende ruimtebelasting	71	62	63	nvt
Parkeerbelasting	2.217	2.364	2.747	93,8%*
Parkeervergunningen	683	662	787	nvt
Parkeerautomatengelden	3.296	3.487	4.079	nvt
Precariobelasting	132	336	343	nvt
Reclamebelasting	325	408	417	nvt
Reclameopbrengsten	789	1.206	782	nvt
Toeristenbelasting	3.133	3.010	3.073	nvt
Rechten en bestemmingsheffingen				
Afvalstoffenheffing	24.166	25.168	26.132	90,1%
Begraafrechten	1.457	1.200	1.200	100%
BIZ-plan Stadshart Zaandam	161	193	193	100%
Leges Algemene dienstverlening	3.379	4.103	4.083	94,2%
Leges onder dienstverlening Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen	6.759	7.029	8.034	99,9%
Leges onder dienstverlening Europese dienstenrichtlijn	287	272	272	66,9%
Marktgeden	170	205	205	78,6%
Rioolheffing	25.149	26.025	27.176	93,1%
Vermakelijkhedenretributie	226	401	316	77,5%
Wielklemmen/wegslepen	106	227	231	100%
Zeehavengeld	126	131	131	100%
Totaal belastingen en heffingen	112.631	118.284	123.367	

*Dekkingspercentage geldt alleen voor de naheffingsaanslag, niet voor de tarieven parkeerbelasting

Belastingen

Onroerendezaakbelasting en herwaardering WOZ

De waarde van de onroerende zaken is grondslag voor de OZB heffing. Op grond van het bepaalde in de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ), worden alle onroerende zaken binnen de gemeente jaarlijks opnieuw gewaardeerd.

De opbrengst OZB is de uitkomst van het tarief maal de WOZ waarde. De OZB tarieven worden onder meer afgeleid uit de waarde van alle onroerende zaken binnen de gemeente Zaanstad. Uitgangspunt is een gelijkblijvende opbrengst OZB ten opzichte van het voorgaande jaar. Bij de OZB opbrengst is rekening gehouden met een extra opbrengst aan OZB door een areaaluitbreiding van woningen en niet-woningen. Naast de areaaluitbreiding is er geen stijging in de opbrengst, behalve de indexering van 2,1%.

Het uitgangspunt bij een gelijkblijvende opbrengst van de OZB is de 'vuistregel van communicerende vaten':

- als de waarde van de stad stijgt, moet het tarief dalen;
- als de waarde van de stad daalt, moet het tarief stijgen.

De tarieven voor de Roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWBB) zijn op grond van artikel 221 lid 3 van de Gemeentewet gelijk aan die van de OZB.

Parkeerbelasting

De tarieven betaald parkeren zijn geïndexeerd met 2,1%. De tarieven worden, conform de normale afrondingsmethode, afgerond op 5 eurocent. Voor sommige parkeerproducten kan de prijsstijging daardoor iets meer of minder zijn, omdat de niet-afgeronde tarieven de rekenbasis voor indexering vormen.

Naheffingsaanslag Parkeerbelasting

Het tarief van de naheffingsaanslag Parkeerbelasting wordt bepaald door de gemeentelijke kosten van naheffen en een basistarief van 1 uur Parkeerbelasting. Het Rijk schrijft jaarlijks een maximum tarief voor dat gemeenten als naheffingsaanslag mogen heffen. Het maximum tarief voor 2026 bedraagt € 82,00 (Staatscourant 6 augustus 2025). Een 100% kostendekkend tarief is berekend op € 87,40. Hierdoor stijgt het tarief met 4,1% van € 78,80 in 2025 naar € 82,00 in 2026, met een kostendekking van 93,8%.

Oorzaken van de tariefstijging:

- een verhoging van de prognose naheffingsaanslagen voor 2026 met 3.500 naar 33.500;
- verhoging van de kostentoerekening toezichthouders.

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	2.191
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	-
Netto kosten taakveld	2.191
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	737
Btw	-
Totale kosten	2.928
Opbrengst heffingen	2.747
Dekking	93,8%

Precario- en Reclamebelasting

De tarieven van de Precario- en Reclamebelasting zijn conform het financieel kader geïndexeerd met 2,1%.

Reclameopbrengsten

De gemeente heeft reclamecontracten afgesloten met bedrijven voor het aanbrengen van verschillende soorten van reclame uitingen, bijvoorbeeld lichtmastreclame, reclame opabri's, sandwichborden en energiekasten. Deze contracten geven het bedrijf het alleenrecht om reclame op bepaalde plaatsen en op een vooraf vastgelegde wijze te tonen, tegen een overeengekomen vergoeding.

Bij het aangaan van een reclamecontract geldt onverkort de gemeentelijke regelgeving zoals de Welstandsnota en benodigde vergunning(en). Verder wordt uit het oogpunt op verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte en mede uit overweging van efficiency, de exploitatie van categorieën van buitenreclame bij voorkeur uitbesteed aan één partij. Dat draagt bij aan het niveau van uniformiteit van reclame-uitingen. Tevens rust op de reclamepartij de verplichting voor het schoon en heel houden van de reclame-uiting.

Toeristenbelasting

De tarieven van Toeristenbelasting zijn conform het financieel kader geïndexeerd met 2,1%.

Naar verwachting opent in juli 2026 een nieuwe camperplaats aan het Kuilpad / Dr. H.G. Scholtenstraat in Zaandam met 50 camperplaatsen. Voor een rendabele exploitatie van de nieuwe camperplaats, werd het tarief voor verblijf op kampeerterrainen en camperplaatsen in 2024 verlaagd naar € 1,70. Voor 2026 is het tarief geïndexeerd met 2,1% naar € 1,78 per persoon per overnachting.

Op basis van een bezetting van 30% gedurende 6 maanden wordt een meeropbrengst van € 7.309 verwacht.

Rechten en bestemmingsheffingen

Onder de rechten (ook wel retributies genoemd) vallen de Begraafrechten, Leges, Marktgelden, Vermakelijkhedenretributie Zaanse Schans en het Zeehavengeld. De bestemmingsheffingen zijn de Afvalstoffen- en de Rioolheffing. Voor de rechten en bestemmingsheffingen mag maximaal 100% aan begrote kosten worden verhaald. Alleen de Vermakelijkhedenretributie is niet begrensd tot een maximum van 100% kostenverhaal en mag enigszins een overschrijding laten zien.

Afvalstoffenheffing

Voor 2026 wordt het tarief voor de afvalstoffenheffing, conform de reguliere prijsindex, verhoogd met 2,1% per huishouden, wat neerkomt op € 7,47. Hierdoor zal de tariefstijging voor inwoners beperkt blijven. Dit wordt bereikt door een bijdrage uit de egalisatievoorziening te gebruiken. Deze aanpak sluit niet volledig aan bij de verwachte kostenontwikkeling in de toekomst. Daardoor is een dergelijke onttrekking op de lange termijn niet houdbaar en kan dit in 2027 tot een hogere tariefstijging leiden.

Er is geen bijdrage vanuit de algemene middelen en aanvullende btw-compensatie in het tarief opgenomen, waardoor het tarief niet 100% kostendekkend conform artikel 12 van de financiële verordening.

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	25.112
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	989
Netto kosten taakveld	24.123
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1.061
Btw	3.823
Totale kosten	29.007
Opbrengst heffingen	26.132
Dekking	90,1%

Begraafrechten

Na indexering van de kosten als gevolg van prijsstijgingen en bijstelling van de inkomsten, is het verschil tussen kosten en inkomsten nihil. Hiermee is in 2026 sprake van kostendekkendheid bij een tariefstijging van 0%.

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	909
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	909
<i>Toe te rekenen kosten:</i>	
Overhead incl. (omslag)rente	291
<i>Btw</i>	
Btw	0
Totale kosten	1.200
Opbrengst heffingen	1.200
Dekking	100%

BIZ-heffing Stadshart Zaanstad

De Wet op de Bedrijveninvesteringszones (Wet op de BIZ) maakt het mogelijk om in een aangewezen zone alle gebruikers van niet-woningen (zoals winkels, horeca en bedrijven) te laten bijdragen aan gezamenlijke activiteiten die ondernemers wenselijk achten. De bijdrage wordt geheven van de gebruiker van de niet-woning op basis van de WOZ-waarde. Als een pand niet in gebruik is, betaalt de eigenaar. Een BIZ is daarmee een wettelijk instrument voor en door ondernemers, waarmee alle ondernemers gezamenlijk investeren in de kwaliteit van hun omgeving en zo een bijdrage leveren aan de economische ontwikkeling van het gebied.

De raad heeft bij besluit 2018/18177 in 2018 de BIZ-verordening voor het Stadshart Zaanstad vastgesteld voor 2019–2023. Op verzoek van Stichting Stadshart Zaanstad is deze verlengd voor de periode 2024–2028 (raadsbesluit z7846985/d283). Na een positieve draagvlakmeting is de nieuwe verordening op 1 januari 2024 voor de duur van 5 jaren in werking getreden.

Leges

De Leges Verordening bestaat uit drie hoofdstukken; hoofdstuk 1 t/m 3. Binnen hoofdstuk 1 en 2 is kruissubsidiëring mogelijk en mag de opbrengst maximaal 100% kostendekkend zijn. Voor hoofdstuk 3 geldt een kostendekkendheid van 100% binnen de paragraaf. De kostendekkendheid wordt iets onder de 100% gehouden omdat bij overschrijding het risico bestaat dat de Verordening door de rechter (deels) onverbindend wordt verklaard

Hoofdstuk 1

De producten in dit hoofdstuk bestaan voor 95% uit diensten die geleverd worden aan individuele inwoners zoals informatie uit het gemeentearchief, paspoorten, identiteitskaarten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen. Ongeveer 5% van de diensten wordt geleverd aan (kleine) ondernemers, zoals standplaatsen en vergunningen Winkeltijdenwet.

De Leges voor paspoorten, rijbewijzen, verklaringen omtrent het gedrag en uittreksels Burgerlijke Stand zijn door het Rijk gemaximeerd (ca. 90% van de dienstverlening binnen dit hoofdstuk). Er is uitgegaan van de maximale toerekening van kosten aan de producten (inclusief compensabele btw 21%).

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	3.164
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	3.164
<i>Toe te rekenen kosten:</i>	
Overhead incl. (omslag)rente	1.172
<i>Btw</i>	
Btw	0
Totale kosten	4.336
Opbrengst heffingen	4.083
Dekking	94,2%

Hoofdstuk 2

De producten binnen dit hoofdstuk betreffen met name de dienstverlening voor het verlenen van omgevingsvergunningen op het gebied van bouwen (bijna 95%). Daarnaast betreft het vergunningaanvragen voor monumenten, sloop, asbestverwijdering, het maken van een uitrit en voor het kappen van bomen.

Verwacht wordt dat de baten enigszins lager uitvallen dan begroot. Dit komt door een afname van het aantal vergunningen en een toename van de tijdsbesteding per product (doorlooptijden verkort, wachttijden beperkt, kwaliteit verhoogd).

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	5.354
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	5.354
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	2.618
Btw	68
Totale kosten	8.040
Opbrengst heffingen	8.034
Dekking	99,9%

Nieuwe wetgeving

Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking getreden. Deze nieuwe wetgeving heeft grote impact: fiscaal juridisch, financieel en uitvoeringstechnisch. Voor de tariefberekeningen 2026 is uitgegaan van de ervaringen in 2024.

Er is nog geen besluit genomen over invoering van de WKB voor verbouwactiviteiten.

Hoofdstuk 3

Binnen dit hoofdstuk worden vrijwel alle diensten geleverd aan (kleine) ondernemers zoals horeca-exploitatievergunningen en evenementenvergunningen (buurtfeesten, kleine braderieën, Dam-tot-Dam-loop, Zaanregatta, Koningsdag, muziekfestivals e.d.).

In het coalitie akkoord is besloten om het tarief voor kleine evenementen en herdenkingsplechtigheden niet te verhogen of te indexeren. Er is structurele dekking om deze tarieven niet kostendekkend vast te stellen. Het tarief evenementen A-categorie blijft hiermee gelijk aan 2025 ad. € 52,30. Het tarief voor herdenkingsplechtigheid blijft € 0,00.

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	272
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	272
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	134
Btw	0
Totale kosten	406
Opbrengst heffingen	272
Dekking	66,9%

Marktgeden

Voor een kostendekkend tarief zou het bedrag per m² marktkraam met 12,3% moeten stijgen, van € 0,73 naar € 0,82. Deze stijging komt vooral door het wegvallen van een incidentele dekking van in 2025. Bij de Voorjaarsnota is besloten om het tarief voor 2026 gelijk te houden aan 2025, op € 0,73. De minderopbrengst van € 25.000 wordt incidenteel gedekt vanuit de egalisatie reserve. Eind van dit jaar/ begin volgend jaar worden twee beleidsvoorstellen aan de raad voorgelegd om op dit dossier een aantal duurzame keuzes te maken.

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	179
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	179
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	63
Btw	19
Totale kosten	261
Opbrengst heffingen	205
Dekking	78,6%

Rioolheffing

Het tarief voor rioolheffing wordt, conform de reguliere prijsindex, verhoogd met 2,1%. Om het tarief niet meer dan met deze index te laten stijgen, wordt - net als voorgaande jaren - vanuit de egalisatievoorziening incidenteel een korting op het tarief gegeven.

Verdeling van kosten en dekking volgens model:

Dekking volgens model (Bedragen x € 1.000)

Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	25.434
Inkomsten taakvelden, excl. Heffingen	0
Netto kosten taakveld	25.434
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1.642
Btw	2.107
Totale kosten	29.183
Opbrengst heffingen	27.176
Dekking	93,1%

*exclusief rijksuitkering slappe bodem

In 2014 heeft het Rijk de gemeenten met hogere onderhoudslasten als gevolg van een 'slappe bodem' (veengrond) financieel gecompenseerd. Zaanstad ontvangt hiervoor jaarlijks € 587.000 via de Algemene Uitkering. Deze uitkering wordt gebruikt voor de dekking van het rioolbeheer.

Vermakelijkhedenretributie Zaanse Schans

Het tarief wordt jaarlijks vastgesteld o.b.v. de geprognosteerde kosten en opbrengsten (bezoekersaantal x tarief). Uitgaande van een verwacht aantal betalende bezoekers van 575.000 in 2026 en verwachte kosten van € 0,4 mln., zou dit neerkomen op een tarief van € 0,71 per betalende bezoeker. Gezien de huidige ontwikkelingen op de Schans wordt het tarief voor 2026 gelijk gehouden aan dat van 2025 t.w. € 0,55 per betalende bezoeker.

Wielklemmen/wegslepen

Zaanstad handhaaft fiscaal rechtelijk op voertuigeigenaren die niet betalen, door middel van een naheffingsaanslag. Met ingang van 2020 wordt gebruik gemaakt van de wielklem (2019/15590). Op grond van artikel 235 eerste lid Gemeentewet kan een voertuig worden geklemd en weggesleept. De tarieven zijn een vergoeding van kosten.

Het tarief voor het wegslepen stijgt in 2026 met 0,6% naar € 431,75 (was in 2025: € 429,35).

Zeehavengeld

Gemeente Zaanstad stemt op basis van Europese regelgeving (anti-concurrentiebeding ten aanzien van andere lidstaten), jaarlijks de tarieven af op die van de gemeente Amsterdam. De tarieven van Amsterdam worden pas in januari bekend. De tariefstelling van de Zaanse Verordening Zeehavengeld wordt hierdoor - zoals elk jaar - later aan de raad voorgelegd.

Kwijtschelding

Kwijtschelding kan worden verleend voor de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing. Zaanstad hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100% en voert daarmee een maximaal kwijtscheldingsbeleid. Kwijtschelding kan onder meer worden verleend indien men:

- AOW ontvangt, eventueel aangevuld met een klein pensioen
- een bijstandsuitkering ontvangt
- een inkomen uit werk heeft dat niet hoger is dan een bijstandsuitkering
- studiefinanciering ontvangt en niet al te hoge bijverdiensten heeft
- een zakgeldregeling heeft.

Daarnaast kunnen personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen, de zogenoemde kleine ondernemers in aanmerking komen voor kwijtschelding van hun privé-belastingsschulden.

In 2025 zijn 2.800 verzoeken om kwijtschelding geautomatiseerd afgehandeld. Daarnaast zijn 3.226 verzoeken handmatig afgedaan, waarvan 1.582 geheel of gedeeltelijk zijn toegewezen. De verwachte eindstand van geheel of gedeeltelijk toegewezen verzoeken, is circa 5.000 verzoeken.

De uitkomsten van de kwijtschelding worden doorberekend in de jaarlijkse tariefstelling van de Afvalstoffen- en Rioolheffing.

Kwijtschelding heffingen (Bedragen x € 1.000)			
	Begroot 2026	Begroot 2025	Rekening 2024
Afvalstoffen	1.815	1.777	1.803
Rioolheffing	1.647	1.613	1.626
Totaal	3.462	3.391	3.429

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen

Risicobeheer

In deze paragraaf richten we ons op de impact van de risico's die op dit moment relevant zijn voor de gemeente Zaanstad, zowel financieel als niet-financieel. De paragraaf is daarbij voornamelijk ingericht op de financiële risico's, maar ook de niet-financiële risico's worden onder de aandacht gebracht. Daarbij kijken we naar zowel interne als externe ontwikkelingen. Risicomanagement is een vast onderdeel van onze bedrijfsvoering. Dit maakt het mogelijk om bij besluitvorming de risico's goed af te wegen.

Deze paragraaf begint met het doel van risicobeheer. Daarna beschrijven we het risicoprofiel. Daarbij relateren we de benodigde weerstandscapaciteit aan de beschikbare reserves. Tot slot benoemen we de werkwijze rondom het actualiseren van de risico's en het bijstellen van de algemene reserve.

Doel van risicobeheer

Het doel van risicobeheer is om op een verantwoorde manier om te gaan met onzekerheden, en zo een redelijke mate van zekerheid te bieden over het realiseren van onze doelen. We willen grip houden op risico's die gevolgen kunnen hebben voor het behalen van onze doelen, voor de gemeentelijke financiën of voor onze uitvoering van wet- en regelgeving.

Bij belangrijke besluiten kijken we vooraf naar mogelijke risico's. We schatten in wat de kans is dat het risico zich voordoet, en wat de gevolgen zijn als dat gebeurt. Zo kunnen we bepalen welke risico's we accepteren, en welke we willen beperken of voorkomen. Risicobeheer draagt bij aan:

- het realiseren van beleidsdoelen;
- een betrouwbare financiële verslaglegging;
- het beheersen van risico's in processen en projecten;
- het naleven van relevante wet- en regelgeving.

Door risico's zichtbaar en bespreekbaar te maken, helpen we de raad, het college en de organisatie om goed onderbouwde keuzes te maken. Ook wordt duidelijk of er voldoende financiële ruimte is om eventuele tegenvallers op te vangen. Dat is belangrijk voor zowel lopend beleid als

toekomstige investeringen. Meer informatie hierover tref je in de nieuwe landelijke [nota risicobeheersing en weerstandsvermogen](#).

Soorten risico's en weerstandscapaciteit

Niet alle risico's zijn financieel van aard. Sommige risico's hebben vooral organisatorische of maatschappelijke gevolgen. Toch ligt in deze paragraaf de nadruk op financiële risico's, omdat die bepalend zijn voor het weerstandsvermogen. Dit is wettelijk verplicht op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Het weerstandsvermogen laat zien of de gemeente voldoende middelen heeft om financiële tegenvallers op te vangen. Hiervoor vergelijken we:

1. de *beschikbare* weerstandscapaciteit (zoals algemene reserves en de post onvoorzien);
2. met de *benodigde* weerstandscapaciteit (gebaseerd op de risico's die we in beeld hebben).

De gemeente voert twee keer per jaar een risico-inventarisatie uit. Op basis daarvan wordt via een risicosimulatie berekend hoeveel weerstandscapaciteit nodig is. Hierbij kijken we naar zowel de kans dat een risico zich voordoet als naar het mogelijke financiële effect ervan.

Norm voor het weerstandsvermogen

In de [nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen](#) van de gemeente Zaanstad is vastgelegd dat de weerstandsratio tussen de 1,4 en 1,8 moet liggen. Dat betekent dat de beschikbare weerstandscapaciteit minstens 1,4 keer zo groot moet zijn als de benodigde capaciteit, en bij voorkeur niet meer dan 1,8 keer. De gemeente stort extra geld uit de algemene middelen in de algemene reserve als de ratio onder de 1,4 ligt. Als de ratio boven de 1,8 ligt komt er juist extra geld beschikbaar in de algemene middelen. We onttrekken dan een bedrag uit de algemene reserve om op de ratio van 1,8 uit te komen.

Deze bandbreedte is gebaseerd op de normtabel die is opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR), in samenwerking met de Universiteit Twente. Deze tabel geeft een waardering aan het weerstandsvermogen, afhankelijk van de hoogte van de ratio.

Normtabel

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Normtabel die is opgesteld door het Nederlands adviesbureau voor risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit Twente.

Werkwijze

Bij het opstellen van deze begroting zijn de risico's geactualiseerd en is de benodigde weerstandscapaciteit opnieuw berekend. Op basis van deze berekening wordt beoordeeld of de huidige stand van de algemene reserve toereikend is.

In de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen is vastgelegd dat eventuele aanpassingen in de algemene reserve (aanvullen of afromen) niet bij de begroting plaatsvinden, maar bij de jaarrekening 2025. Dan is namelijk de feitelijke stand van de algemene reserve bekend.

Bij de jaarrekening 2025 worden de risico's opnieuw beoordeeld en wordt de benodigde weerstandscapaciteit opnieuw berekend. Als uit die berekening blijkt dat de algemene reserve te laag of juist te hoog is, wordt de reserve aangepast.

Belangrijkste risico's

In de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen is opgenomen dat in deze paragraaf de belangrijkste risico's opgenomen worden. Dat zijn de risico's met de grootste financiële impact, die samen 80% van het totale risico-profiel van de gemeente beslaan.

Bij deze simulatie gaat het om 10 risico's. Bij de jaarrekening 2024 waren dit er nog 12 risico's. Dit betekent dat minder risico's samen een groter aandeel van de financiële impact vertegenwoordigen. Met andere woorden: de gemiddelde financiële impact per risico is toegenomen.

In deze paragraaf worden de risico's verder toegelicht in de volgende onderdelen:

- *Financiële risico's*: een overzichtstabel met de belangrijkste financiële risico's die samen de top 80% vormen.
- *Niet-financiële risico's*: risico's die niet of moeilijk financieel kwantificeerbaar zijn, maar nog wel relevant zijn voor onze dienstverlening en continuïteit.

- *Klimaatverandering*: een apart hoofdstuk waarin we ingaan op de risico's die voortkomen uit klimaatontwikkelingen, gezien de groeiende aandacht en impact hiervan voor gemeenten.

Financiële risico's

In deze paragraaf staan de financiële risico's centraal die gezamenlijk 80% van het totale risicoprofiel van de gemeente vertegenwoordigen.

Binnen deze groep worden de drie risico's met het hoogste invloedspercentage nader toegelicht. Deze toelichtingen geven meer inzicht in de aard en omvang van deze risico's.

Daarna volgt een overzichtstabel met de risico's die gezamenlijk de top 80% van het financiële risicoprofiel vormen.

De drie financiële risico's met de grootste impact:

R829 - De vraag naar en/of inzet van jeugdhulp in Zaanstad is groter dan waar in de begroting rekening mee is gehouden

Ook in Zaanstad blijft de vraag naar jeugdhulp toenemen, onder andere door maatschappelijke ontwikkelingen zoals stress in gezinnen en mentale druk op jongeren. Dit vergroot het risico op overschrijding van het beschikbare budget.

Door de openeinderegeling in de Jeugdwet en het feit dat meerdere partijen (zoals huisartsen en jeugdbeschermers) kunnen verwijzen, heeft de gemeente beperkte invloed op de instroom en kosten.

Zaanstad treft maatregelen om de jeugdhulp te verbeteren en kosten te beheersen, onder meer via een lokale bestuursopdracht en samenwerking met andere beleidsterreinen. Landelijk is de Hervormingsagenda Jeugd van kracht, waarin voor bepaalde kostenontwikkelingen de verantwoordelijkheid bij het Rijk ligt.

Voor 2026 is het financieel risico voor jeugdhulp geraamd op € 4 mln. In 2025 was de groei geraamd op € 5 mln. Dit zie je terug in het invloedspercentage, dat is gedaald van 22,2% naar 18,2%.

R1047 - Tarieven Wmo stijgen per juli 2026 en leiden tot hogere kosten

Per 1 juli 2026 gaan wij de WMO-ondersteuning opnieuw aanbesteden. Dit kan invloed hebben op de tarieven waar in de begroting rekening mee is gehouden. Hierdoor ontstaat het risico op hogere inkooprijzen zodat het beschikbare budget voor de Wmo overschreden wordt.

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om bij een nieuwe inkoop reële tarieven vast te stellen. De huidige tarieven

zijn enkele jaren geleden vastgesteld en sindsdien alleen geïndexeerd. Deze indexatie van de afgelopen jaren heeft de ontwikkeling van de kosten voor aanbieders slechts gedeeltelijk gevolgd. Met name de stijging van de loonkosten zorgen ervoor dat de tarieven vanaf 2026 aanzienlijk hoger uitvallen.

Het financiële gevolg is dat het Wmo-budget binnen Zaanstad onder druk komt te staan. Dit brengt het risico met zich mee dat het beschikbare Wmo-budget mogelijk niet toereikend is en overschreden wordt.

Zaanstad werkt aan een actualisatie van het inkoopbeleid voor de Wmo, waarbij gestuurd wordt op kosteneffectiviteit en samenwerking met aanbieders. Daarnaast wordt onderzocht hoe voorliggende voorzieningen en preventieve inzet versterkt kunnen worden, zodat de groei van de vraag naar ondersteuning beperkt blijft. Bij de actualisatie van de risico wordt rekening gehouden met de verwachte tariefstijgingen per 2026.

R1014 - Erfpachtdossier: juridische aansprakelijkheid, omzettingsbeleid 2007

De invoering van het Omzettingsbeleid 2007 met betrekking tot erfpacht is juridisch getoetst. Hoewel het beleid inhoudelijk als rechtmatig is beoordeeld, heeft de rechter vastgesteld dat bij de bekendmaking en invoering, met name het ontbreken van een overgangsregeling, niet

volgens de vereiste zorgvuldigheid is gehandeld. Dit heeft geleid tot juridische procedures waarbij erfpachters schadeclaims hebben ingediend tegen de gemeente. Er bestaat een risico dat deze claims (deels) worden toegekend, wat kan resulteren in financiële verplichtingen en juridische kosten. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat uitspraken in individuele zaken bredere toepassing kunnen krijgen.

Hoewel het beleid van jaren geleden is, blijft het risico actueel zolang juridische procedures lopen of nieuwe claims worden ingediend.

Overzicht belangrijkste risico's

Hieronder volgt een overzicht van de tien belangrijkste financiële risico's van de gemeente Zaanstad. Samen vormen deze risico's 80% van het totale financiële risicoprofiel. Dit geeft inzicht in de grootste aandachtspunten voor risicobeheersing en weerstandvermogen.



Overzicht belangrijkste risico's

Nr.	Risico	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Maatregelen	Invloed (%)	Jaarrekening 2024	Verschui-ving
1	R829	De vraag naar en/of inzet van jeugdhulp in Zaanstad is groter dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.	Extern - De inzet van jeugdhulp neemt nog steeds toe. Dit komt mede door maatschappelijke (en vaak landelijke) ontwikkelingen. Voorbeelden hiervan zijn de toename van stress binnen gezinnen door scheiden of doordat er meer zorgen zijn over geld(problemen) en de toename van mentale druk op jongeren, onder andere door het gebruik van sociale media. Doordat de Jeugdwet een openeinderegeling is, kunnen aanvragen voor jeugdhulp niet worden geweigerd omdat er onvoldoende budget is. Daarbij is de gemeente niet de enige verwijzer naar jeugdhulp. Onder andere huisartsen en jeugdbeschermers kunnen ook bepalen dat een inwoner hier recht op heeft. Hierdoor is het niet goed mogelijk om de inzet van jeugdhulp (financieel) te begrenzen en ontstaat het risico dat toenemende kosten voor jeugdhulp niet passen binnen de begroting.	geld - De begrote kosten voor jeugd-zorg worden overschreden.	Actief - Lokaal: Aanvullend op het uitvoeren van maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd, is binnen Zaanstad een bestuursopdracht Jeugd gestart. Met deze bestuursopdracht wordt de verantwoordelijkheid die we hebben voor de jeugd in Zaanstad verbreed naar alle opgaven in lijn met de Hervormingsagenda Jeugd. Deze bestuursopdracht vraagt om een bredere aanpak van de problemen, en richt zich op de oorzaken in de context van de gezinnen, zoals de problematiek van de ouders, de leefomgeving en sociale basis. Door hierop in te zetten beogen we jeugdigen eerder te helpen waardoor de noodzaak om specialis-tische jeugdhulp in te zetten minder aan de orde zal zijn en groei van de kosten jeugd-hulp op lange termijn af te remmen. Actief - Landelijk: Om de jeugdhulp te verbeteren en financieel beheersbaar te houden is de Hervormingsagenda Jeugd opgesteld. Hierin zijn afspraken gemaakt over de maatregelen die zowel gemeenten als het Rijk moet uitvoeren. Daarbij is ook afgesproken dat het Rijk verantwoordelijk is voor de groei van de kosten voor jeugdhulp, waar gemeenten geen invloed op hebben. In het voorjaar van 2025 heeft een onafhankelijke deskundigencommissie hier zwaarwegend advies over gegeven. Hier is uit gekomen dat de opgelopen tekorten van gemeenten t/m 2024 voor 50% voor risico en rekening van gemeenten zijn. Voor de overige 50% is het budget van gemeenten vanaf 2025 ver-hoogd., Actief - Lokaal: In de begroting van Zaanstad is voor 2026 rekening gehouden met gemiddeld 4,7% groei van de kosten voor jeugdhulp. Deze groei (los van indexa-tie) lag in de afgelopen jaren verschillende keren richting 10%. Vandaar dat op een begroting voor jeugdhulp van ruim € 80 miljoen het financieel risico is bepaald op € 4 miljoen overschrijding.	18,21%	Risico is niet verschoven	

Overzicht belangrijkste risico's

Nr.	Risico	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Maatregelen	Invloed (%)	Jaarrekening 2024	Verschuiving
2	R1047	De tarieven die voor de inkoop van Wmo per 1 juli 2026 zijn berekend, leiden tot hogere kosten dan nu het geval.	Extern - Gemeenten zijn verplicht om bij een nieuwe inkoop van Wmo reële tarieven vast te stellen. Het huidige tarief is enkele jaren geleden bepaald en sindsdien geïndexeerd. De indexatie van de afgelopen jaren is lager geweest dan de stijging van de kosten voor aanbieders. De lonen zijn sterker gestegen en de productiviteit is afgenomen (door toename verlof). Dit leidt tot hogere tarieven.	geld - Het budget voor Wmo wordt overschreden.	In voorbereiding - De gemeente heeft relatief weinig invloed op de tarieven voor Wmo voorzieningen. Deze tarieven worden bepaald aan de hand van de kosten voor personeel dat de diensten levert, plus marktconforme opslagen voor o.a. overhead. De gemeente heeft meer invloed op het aantal inwoners dat gebruik maakt van Wmo en het aantal uren/dagdelen dat per inwoner wordt geleverd. Aan de hand van de afgegeven indicaties wordt gemonitord in hoeverre de kosten passen binnen het beschikbare budget en in hoeverre bijsturing nodig en mogelijk is.	17,30%	Risico nieuw in top 80%	
3	R1014	Het Omzettingsbeleid 2007 is inhoudelijk door de rechter rechtmatig bevonden. De bekendmaking aan de erfpachters en de totstandkoming van het Omzettingsbeleid 2007, waarbij geen overgangsregeling is gehanteerd, is onrechtmatig verklaard.	Juridisch / Wettelijk - Het Omzettingsbeleid 2007 met betrekking tot erfpacht is te plotseling, zonder overgangstermijn, ingevoerd.	geld - De gemeente wordt aansprakelijk gesteld voor mogelijk geleden schade. Dit leidt tot interne en externe juridische kosten.	Actief - In afstemming met de stadsadvocaat die gespecialiseerd is in dergelijke casussen verweer voeren.	16,08%	Rang 2 in jaarrekening 2024	-1
4	R449	Algemeen afzet risico bij het voeren van grondexploitaties	Extern - Slechte marktomstandigheden	geld - Uitgifte van kavels vertraagt door het doorschuiven van deel projecten in de tijd.		9,59%	Rang 3 in jaarrekening 2024	-1

Overzicht belangrijkste risico's

Nr.	Risico	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Maatregelen	Invloed (%)	Jaarrekening 2024	Verschuiving
5	R982	De ontwikkeling van het aantal uitkeringen in Zaanstad is ongunstiger dan de gemiddelde landelijke ontwikkeling of de verdeling van het buig-budget over gemeenten wijzigt, waardoor het voordeel dat zich de afgelopen jaren heeft voorgedaan op de buig zich niet langer voordoet.	Extern - (1) De ontwikkeling van het aantal uitkeringen in Zaanstad is ongunstiger dan de landelijke ontwikkeling (lastenontwikkeling). (2) Het Rijk past de verdeling van het landelijk buig-budget aan (batenontwikkeling).	geld - Het positieve buigsaldo dat is begroot, wordt niet gerealiseerd doordat de ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden niet in lijn is met ontwikkeling van het Zaanse aandeel in het landelijke uitkeringsbudget (buig-budget).	Actief - Negatief:(1) De vangnetvoorziening is niet beschikbaar doordat de afgelopen drie jaar voordelen op de buig zijn gerealiseerd. (2) Het rijk stelt dat zij voldoende budget beschikbaar stelt voor uitkeringen. Doordat Zaanstad een meerjarig positief buig-saldo raamt en dus scherper begroot, is er minder budget beschikbaar voor uitkeringen., Actief - Positief: (1) Zaanstad zet de aanpak Werk of meedoen voort. Dit heeft combinatie van inzet op rechtmatigheid en doelmatigheid in zich. Hierdoor is de kans dat mensen onterecht een uitkering ontvangen kleiner én is de kans groter dat mensen die kunnen werken ook aan het werk gaan. (2) Door krappe arbeidsmarkt is sprake van lage instroom in de uitkering en kan meer aandacht worden besteed aan mensen die juist meer aandacht nodig hebben bij de begeleiding naar werk.	8,50%	Rang 4 in jaarrekening 2024	-1
6	R814	De gemeente Zaanstad moet op grond van de Wmo meer voorzieningen verstrekken dan dat hier budget voor beschikbaar is.	Extern - De vraag naar ondersteuning vanuit de Wmo neemt nog steeds toe. Dit komt vooral door de vergrijzing van de bevolking en doordat inwoners langer thuis blijven wonen. Hierdoor doen meer mensen een beroep op de Wmo. Daarbij is de eigen bijdrage nog steeds niet inkomensafhankelijk, waardoor vooral inwoners met hogere inkomens steeds meer gebruik maken van huishoudelijke hulp tegen het abonnementstarief. Doordat de Wmo een zogenaamde openeinderegeling is, kunnen voorzieningen niet geweigerd worden vanwege onvoldoende budget. Hierdoor ontstaat het risico dat de kosten voor Wmo-voorzieningen sterker toenemen dan het budget dat hiervoor beschikbaar is.	geld - Het budget voor Wmo wordt overschreden.	Actief - Voor de Sociale Wijkteams zijn virtuele budgetten opgesteld waarop actief wordt gestuurd door de gemeente. Maandelijks worden de budgetten gemonitord en afwijkingen worden met de wijkteams besproken., Actief - De budgetten voor Wmo-voorzieningen worden jaarlijks bijgesteld op basis van de realisatie in het voorgaande jaar, plus de verwachte groei op basis. Vanwege de financiële positieve resultaten in voorgaande jaren, is besloten om voor 2025 en verder uit te gaan van minder groei: ongeveer 2% groei in plaats van gemiddeld 4% verwachte groei o.b.v. het Wmo-voorspelmodel.	3,24%	Rang 5 in jaarrekening 2024	-1
7	R780	Het later sluiten van overeenkomsten met ontwikkelaars en vertraging in het vaststellen van bestemmingsplannen en verlenen van vergunningen.	Juridisch / Wettelijk - Onzekerheid m.b.t. stikstof, druk op elektriciteitsvoorzieningen en algemene economische ontwikkelingen.	geld - Kostenstijging door hogere doorlopende plankosten als gevolg van vertraging.	Actief - Volgen van landelijke ontwikkelingen.	2,34%	Rang 8 in jaarrekening 2024	-1

Overzicht belangrijkste risico's

Nr.	Risico	Risicogebeurtenis	Risico oorzaak	Risicogevolg	Maatregelen	Invloed (%)	Jaarrekening 2024	Verschuiving
8	R1034	Veiligheidsregio Zaanstad-Waterland geen bijdrage van rijk voor Toekomstbestendige Brandweezorg	Extern - In het verleden heeft de minister van Justitie & Veiligheid aangegeven dat aan de brandweerkorpsen extra middelen beschikbaar worden gesteld. Echter, De middelen voor deze 'verplichte bouwsteen 1' zijn nog niet beschikbaar gesteld.	geld - Wanneer het Rijk de beschikbaar gestelde gelden niet toekent, kan de VrZW een beroep doen op de deelnemende gemeenten om tot een sluitende begroting te komen; Maatschappelijk effect - Temporiseren van een deel van de personele bezetting van een redvoertuig bij het uitblijven van aanvullende rijksbijdrage	In voorbereiding - Door de VrZW is een lijst opgesteld van maatregelen opgesteld om het gat in de begroting te dichten	2,10%	Rang 9 in jaarrekening 2024	-1
9	R895	De aansprakelijkheidsstelling constructeur dekt de gemaakte meerkosten niet.	Juridisch / Wettelijk - Juridische procedure bij een partij als bouwheer en de gecontracteerde constructeur.	geld - Het bestuur legt op basis van investeringsverbod en op basis van verordening deze (constructiefout) kosten als claim bij de gemeente neer.	Actief - Met de betrokken partijen wordt besproken wat de mogelijkheden zijn en daarnaar gehandeld.	1,84%	Rang 10 in jaarrekening 2024	-1
10	R1024	De te ontwikkelen businesscase om collectorvelden op sportpark Hoornseveld te exploiteren als warmtebron blijkt niet haalbaar.	Product/Dienst - De gemeente heeft in verband met de planning van de sportvelden besloten een investeringskrediet beschikbaar te stellen voor Fase 1 van de aanleg van het SuperSub systeem onder het (hoofd)kunstgrasveld (1 veld) van ZVC'22 (alleen leidingen) alvorens een volledige businesscase is uitgewerkt met de vervolginvesteringen die noodzakelijk zijn om deze warmtebron te kunnen exploiteren.	geld - De businesscase blijkt onrendabel en de initiële investering in fase 1 moet worden afgeschreven.	Actief - Het systeem inclusief warmtepomp zal de gemeente samen met alle andere partners verder uitwerken in een bouwteam.	1,69%	Rang 11 in jaarrekening 2024	-1

Toelichting op niet-financiële risico's

Naast de financiële risico's zijn er ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de gemeente Zaanstad, maar die zich lastig in financiële termen laten uitdrukken. Deze niet-financiële risico's kunnen effect hebben op de uitvoering van beleid en de gemeentelijke dienstverlening.

Instabiele wereldsituatie

De huidige wereldsituatie wordt gekenmerkt door geopolitieke spanningen en conflicten. Voorbeelden hiervan zijn onder meer de oorlog in Oekraïne, het conflict in Gaza en de rivaliteit tussen grootmachten. Deze omstandigheden kunnen leiden tot hogere kosten van levensonderhoud en economische onzekerheid die ook voor inwoners van Zaanstad voelbaar zijn. Momenteel is het lastig kwantificeerbaar maken, echter is het wel een aandachtspunt om in de gaten te blijven houden voor in de toekomst.

Personeel en arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt blijft een uitdaging. Het vinden van geschikte kandidaten voor openstaande vacatures lukt over het algemeen goed, al vraagt dit wel veel inzet van recruitment en de organisatie. Een grotere uitdaging is om personeel te behouden. Daarnaast is er ook een relatief hoog ziekteverzuim binnen de gemeente. Het ziekteverzuim is de afgelopen jaren geleidelijk toegenomen. Dit is ook terug te zien in de cijfers van het CBS (CBS ziekteverzuim). Deze factoren kunnen leiden tot een grotere inzet van tijdelijke of externe krachten en kunnen gevolgen hebben voor de continuïteit en kwaliteit van gemeentelijke taken. Om deze risico's te beperken, investeert Zaanstad in het aantrekken en behouden van vast personeel, onder meer via opleidingsmogelijkheden, loopbaanbegeleiding en introductieprogramma's.

Technologische ontwikkelingen en cybersecurity

De gemeente Zaanstad is zich bewust van het belang om de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening te waarborgen en de digitale weerbaarheid te versterken. Cybersecurity vormt hierin een belangrijk risico. Het gaat om dreigingen zoals DDoS-aanvallen, datalekken en andere vormen van cybercriminaliteit.

Dit risico is opgenomen in onze risicoanalyse en kwantificering, maar valt buiten de top 80% van de financiële risico's en is daarom niet terug te vinden in de financiële risicotabel. Toch hechten wij er groot belang aan om dit risico scherp te monitoren en hier actief aandacht aan te besteden. Daarmee zorgen we ervoor dat de digitale weerbaarheid op peil blijft en dat de continuïteit van onze dienstverlening zo goed mogelijk wordt beschermd.

Zo was in juni 2025 een DDoS-aanval op Nederlandse organisaties, waaronder gemeenten ([Rijksoverheid - DDoS-aanvallen](#)). Meer informatie over regelgeving en

maatregelen rondom cybersecurity is te vinden in het [informatiebeveiligingsbeleid Gemeente Zaanstad 2024-2025](#). Zaanstad zet zich in om haar digitale weerbaarheid verder te versterken en de continuïteit van gemeentelijke diensten te waarborgen.

Klimaatverandering

Klimaatverandering blijft een toenemend risico voor gemeenten in Nederland, zo ook voor Zaanstad. De gevolgen zijn zichtbaar in onze leefomgeving, maar brengen ook financiële risico's met zich mee. Daarom onderscheiden we de risico's op klimaatgebied in financiële en niet-financiële risico's.

We zijn actief in gesprek met andere gemeenten over hun aanpak van klimaatverandering. De gemeente Haarlemmermeer onderzoekt verschillende scenario's en is verder in dit proces dan wij.

Later in het jaar hebben we contact met de gemeente Haarlemmermeer over hun bevindingen en aanpak.

Niet-financiële risico's

Deze risico's hebben vooral impact op de infrastructuur, gezondheid en leefbaarheid van Zaanstad:

- **Infrastructuur:** Extreme weersomstandigheden, zoals stormen en hevige regenval, kunnen schade veroorzaken aan wegen, bruggen en gebouwen. Dit zorgt voor verstoringen in het dagelijks leven.
- **Wateroverlast:** Door hevige neerslag kunnen laaggelegen gebieden overstroomd en ontstaan waterproblemen in de stad. De gemeente zet in op maatregelen uit het '[Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2024](#)' en sluit hierbij aan bij landelijke richtlijnen.
- **Hittegolven en droogte:** Langdurige hitteperiodes zijn een gezondheidsrisico, vooral voor kwetsbare groepen zoals ouderen en kinderen. Droogte legt ook druk op stedelijk groen en de drinkwatervoorziening.
- **Leefbaarheid en veiligheid:** Klimaatverandering kan de kwaliteit van leven verminderen en leidt tot maatschappelijke uitdagingen. Daarom stimuleert Zaanstad initiatieven om de stad groener en klimaat-robuuster te maken, bijvoorbeeld via het programma '[Zelf Vergroenen](#)' - ([Zaanstad klimaat-adaptie](#)).

Financiële risico's

De financiële gevolgen van klimaatverandering zijn eveneens significant:

- **Kosten klimaatschade:** Schade door extreme weersomstandigheden zoals stormen leidt tot forse herstelkosten. In 2023 zorgde storm Poly voor een

kostenstijging naar ongeveer €1,4 miljoen, terwijl de jaarlijkse kosten normaal rond €0,15 miljoen liggen.

- *Onzekerheid in begroting en jaarrekening:* De frequentie en intensiteit van klimaatgebeurtenissen zijn moeilijk te voorspellen. Dit veroorzaakt financiële onzekerheid. Het is daarom van belang deze risico's inzichtelijk te maken en mee te nemen in de financiële weerbaarheid van de gemeente
- *Investerings in preventie en aanpassing:* Om toekomstige schade te beperken, investeert Zaanstad in klimaat adaptieve maatregelen, zoals vergroening van de stad en verbeterd waterbeheer. Deze investeringen zijn vastgelegd in het 'Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie 2021-2026' en sluiten aan bij landelijke programma's zoals het Nationaal Klimaatadaptatieprogramma ([landelijk uitvoeringsplan](#)).

Aanpak en samenwerking

Gemeente Zaanstad werkt actief aan het beter inzichtelijk maken van zowel financiële als niet-financiële klimaatrisico's. We voeren klimaatadaptatie uit via concrete plannen en stimuleren inwoners om mee te doen aan vergroening en waterberging ([Klimaatakkoord Zaanstad](#)).

Daarnaast werken we nauw samen met regionale partners, zoals omliggende gemeenten, het Hoogheemraadschap en de provincie, om onze aanpak te versterken en kennis te delen. Door deze integrale samenwerking en structurele aanpak bouwen we aan een toekomstbestendige en veerkrachtige gemeente Zaanstad.

Risicoprofiel

Monte Carlo Simulatie

De Monte Carlo simulatie is een computergestuurde techniek waarbij een fysiek proces niet één keer, maar vele malen wordt gesimuleerd (100.000 keer) met elke keer een andere startwaarde. Met behulp van deze simulatie maken we een analyse van het benodigde vermogen om tegenvallers op te vangen, zonder dat hiermee de continuïteit van de organisatie in gevaar komt (ook wel *weerstandsvermogen* genoemd).

Weerstandscapaciteit

De simulatie geeft het onderstaand resultaat, waaruit blijkt dat bij een zekerheidspercentage van **90%** alle risico's kunnen worden afgedekt met een weerstandscapaciteit van € 22,3 mln. Dit is een stijging van € 1,8 mln. ten opzichte van de laatste berekening bij de jaarrekening 2024.

Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

(bedragen x € 1 mln.)

Zekerheid	Begroting 2024	Rekening 2023	Begroting 2025	Rekening 2024	Begroting 2026
85%	14,5	14,8	15,4	19,1	20,9
90%	15,8	15,9	16,5	20,5	22,3
95%	17,7	17,6	18,1	22,5	24,4

Bij een weerstandsratio van 1,4 is de benodigde minimale weerstandscapaciteit € 31,2 mln. (22,3 mln. x 1,4). Hiervan wordt € 0,1 mln. opgevangen door de structureel in de begroting opgenomen post onvoorzien. De overige € 31,1 mln. dient te worden opgevangen door de algemene reserve.

Stand algemene reserve

In deze begroting bedraagt de algemene reserve ultimo 2025 € 28,2 mln. Dit bedrag is onvoldoende om het benodigde bedrag van € 31,1 mln. volledig te dekken.

Volgens onze nota moet er minimaal voldaan worden aan de waarderingscijfer **B** (ratio 1,4 – 2,0). Om dit te bereiken, moet de algemene reserve groeien tot minimaal € 31,1 mln. Dit vereist een extra storting van € 2,9 mln. in de algemene

reserve. Zoals aangegeven bij de werkwijze vinden aanpassingen in de algemene reserve niet plaats bij de begroting, maar is de stand van de jaarrekening bepalend. Dan is namelijk de feitelijke stand van de algemene reserve bekend (zoals ook vastgelegd in onze nota Risicomanagement en Weerstandsvormogen). Effectuering vindt plaats bij de voorjaarsnota.

De verslechtering komt doordat de risico's in kans of bedrag zijn toegenomen, waardoor deze zwaarder wegen. De financiële gevolgen zijn groter geworden, waardoor de buffer ten opzichte van de risico's is afgenomen. Momenteel scoren we dus voldoende, maar niet ruim voldoende. Dit vraagt om aandacht en bijstorting van € 2,9 mln.

Risico's grondzaken

De grondexploitatie wordt beschouwd als een 'gesloten systeem'. Hiermee wordt bedoeld dat voor en nadelen binnen de grondexploitaties worden opgevangen. Dit houdt in dat voordelen uit grondexploitaties worden toegevoegd aan de algemene reserve grondzaken (ARG) en nadelen worden onttrokken.

In onderstaand overzicht wordt de hoogte van de ARG weergegeven in relatie tot de risicosimulatie voor deze specifieke reserve. Hiervoor geldt dat de reserve wordt

opgehoogd indien de stand van de reserve lager is dan 75% van het benodigd bedrag en wordt afgeroomd indien de stand hoger is dan 125%. Deze afspraken staan vastgelegd in de [nota Risicomanagement en Weerstandsvormen](#).

De benodigde weerstandscapaciteit voor het dekken van de 90% van alle risico's uit ontwikkelactiviteiten is berekend op € 6,12 mln. De ondergrens voor de ARG komt daarmee uit op € 4,6 mln.(75%) en de bovengrens op € 7,7 mln.(125%).

Benodigde weerstandscapaciteit ARG (bedragen x € 1 mln.)				
	Jaarrekening 2024	benodigd o.b.v. simulatie	minimale stand (75%)	Maximale stand (125%)
85%		5,5	4,1	6,9
90%	9,1	6,1	4,6	7,7
95%		6,9	5,2	8,6

Zoals uit de tabel blijkt, bedroeg de eindstand van de ARG in 2024 € 9,1 mln. (algemene reserve). Dit bedrag ligt boven de vastgestelde bovengrens van € 7,7 mln., waardoor afroming volgens onze nota noodzakelijk is. Voor 2025 is reeds een uitname van € 0,48 mln. begroot bij de Voorjaarsnota 2025-2029, welke gebaseerd is op het MPG 25.1 (jaarrekening 2024). Daarnaast geven de huidige ramingen (MPG 25.2) aan dat er mogelijk bij de Voorjaarsnota 2026-2030 nog eens € 0,99 mln. afgeroomd kan worden bij MPG 26.1 (jaarrekening 2025).

De hoogte van de mogelijke bijstortingen of afdrachten zullen jaarlijks bij de toekomstige jaarrekeningen bepaald worden op basis van de MPG cijfers van dat moment. Meer over het ARG staat beschreven in het kopje MPG 25.2 van de paragraaf grondbeleid.

Financiële kengetallen

Om de horizontale verantwoording te versterken zijn gemeenten verplicht om een basis set van vijf financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf weerstandsvormen. De kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die de raad in haar beoordeling van de financiële positie kan betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven. Zij leveren daarmee ook een bijdrage aan hun kaderstellende en controlerende rol. Het gebruik van kengetallen heeft geen functie als normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies of het Rijk. Het gaat om de volgende kengetallen:

1. Netto schuldquote
2. Solvabiliteitsratio
3. Kengetal grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit; woonlasten meerpersoons-huishoudens

Verloop kengetallen						
Kengetallen	JR 2024	BGR 2025	BGR 2026	BGR 2027	BGR 2028	BGR 2028
1a netto schuldquote	84,0%	108,0%	97,5%	119,1%	131,7%	147,9%
1b netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	80,0%	103,0%	94,0%	115,6%	128,5%	144,5%
2 solvabiliteitsratio	26,0%	21,2%	20,8%	19,0%	17,4%	15,7%
3 grondexploitatie	2,0%	3,4%	-0,4%	2,1%	1,5%	2,1%
4 structurele exploitatie ruimte	0,2%	0,6%	0,0%	-0,2%	-2,2%	-2,8%
5 belastingcapaciteit	102,0%	104,0%	101,4%	101,4%	101,4%	101,4%

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de kapitaallasten op de exploitatie drukken. De netto schuldquote wordt berekend door de netto schuld conform BBV te delen door de totale baten (exclusief mutaties reserves). Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote weergegeven zonder en met correctie voor verstrekte leningen. De gemeentelijke inkomsten (baten voor bestemming) zijn de afgelopen jaren geleidelijk gestegen. In de begroting 2025 is de schuldquote hoger dan in voorgaande jaren. Dit wordt verklaard doordat een deel van de besteding ontvangen rijksmiddelen inmiddels begroot is. Hiernaast is de bijstelling van de investeringsbegroting verwerkt. Vanaf 2028 verwachten we de VNG (< 130%) norm te overschrijden; in 2028 bedraagt de netto schuldquote 131,7% en in 2029 147,9%.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft aan welk deel (percentage) van het totaal van wat de gemeente aan geldwaarde heeft (balanstotaal) wordt gevormd door het eigen vermogen.

De omvang van het eigen vermogen is in verhouding tot de omvang van de balans, de begroting en de lopende projecten relatief klein, maar wordt wel toereikend geacht. In 2025 bedraagt de solvabiliteitsratio 21,2%. De daaropvolgende jaren laat dit kengetal een dalende lijn zien, tot 15,7% in 2029. De VNG geeft als signaalwaarde een percentage van 20%. Nederlandse gemeenten gaan vanwege het artikel 12 vangnet uit de Financiële Verhoudingswet niet failliet en worden nooit geliquideerd. Daarom heeft dit kengetal ondanks deze signaalwaarde maar beperkte waarde. Ook worden investeringen in maatschappelijk nut geactiveerd die niet verkoopbaar zijn, zodat de reserves niet de liquiditeitswaarde weergeven. De vraag of de gemeente de schuld met zijn inkomen kan betalen, is daarom veel belangrijker.

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van een gemeente. Bij de grondexploitaties van de gemeente investeert de gemeente in bouwgrond. Een voorbeeld van een kostenpost in een grondexploitatie is aankoop van grond. Het saldo van de kosten en baten van een grondexploitatie op een bepaald moment is de boekwaarde. Hoe hoger de boekwaarde op een bepaald moment, hoe hoger het geïnvesteerde vermogen dat de gemeente moet terugverdienen om minimaal op nul uit te komen.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de terug te verdienen boekwaarde van alle lopende grondexploitaties is in relatie tot de totale geraamde baten van de gemeente. Het afzetten van de boekwaarde tegen de totale baten van de hele gemeente geeft een indicatie van

hoeveel is momenteel geïnvesteerd in relatie tot de omvang van de gemeente. Een getal van 10% of hoger wordt gezien als kwetsbaar. Zaanstad heeft een relatief kleine grondpositie waardoor het kengetal ruim onder deze 10% blijft. In de periode 2024–2029 varieert het percentage tussen de 3,4% en 2,1%.

Kengetal structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Er is geen VNG-norm voor het niveau van dit kengetal.

Het overzicht laat zien dat de begroting in 2027 en 2028 niet sluitend is. Hierdoor is de structurele ruimte in deze jaren negatief (-0,2% in 2027 en -2,2% in 2028). Na 2028 neemt de negatieve ruimte verder toe, tot -2,8% in 2029. Dit heeft alles te maken met de onzekerheid over de rijksontvangsten.

Belastingcapaciteit; woonlasten meerpersoonshuishoudens

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De belastingcapaciteit van Zaanstad ligt in 2024 en 2025 iets boven het landelijk gemiddelde, respectievelijk op 102,0% en 104,0%. Vanaf 2026 stabiliseert deze rond de 101,4%, wat aangeeft dat de lastendruk iets boven het landelijk gemiddelde blijft. De relatief hoge lokale lasten worden veroorzaakt doordat de gemeente een hoge rioolheffing heeft als gevolg van de slappe bodem-problematiek.

Zie ook de paragraaf lokale heffingen.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over het onderhoud van de kapitaalgoederen in gemeentelijk bezit.

Kapitaalgoederen zijn onderdelen van de openbare ruimte en accommodaties waarvoor langlopende investeringen nodig zijn. Het beheer en onderhoud hiervan is gericht op de duurzame instandhouding. Deze paragraaf bevat een toelichting op het beleidskader, kwaliteitsniveau, onderhoudsplan en de financiën van de goederen op het gebied van:

- Openbare ruimte
- Riolen
- Onderwijshuisvesting
- Sport
- Gemeentelijk vastgoed

Openbare ruimte

Beleidskader

De openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen zoals wegen, groen en speelplaatsen, bruggen, kades, openbare verlichting en verkeersregelinstanties. Eind 2022 is de nota Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte (2022/2432) door de raad vastgesteld. Deze nota bevat het beleidskader voor de gemeentelijke kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

Kwaliteitsniveau

De Kwaliteitscatalogus van CROW (kennisinstituut voor de openbare ruimte) deelt de technische kwaliteit van de openbare ruimte op in vijf categorieën (A+, A, B, C en D).

Kwaliteitsniveau A staat voor een hoog kwaliteitsniveau. Kwaliteitsniveau D staat voor een slecht onderhoudsniveau; deze delen van de openbare ruimte zijn niet acceptabel of zijn aan vervanging toe.

De openbare ruimte in Zaanstad onderhouden we wat netheid betreft op kwaliteitsniveau C. Uitzondering hierop is het centrumgebied (voorheen Inverdan) bestaande uit de Gedempte Gracht, de Dam en het deel van de Westzijde dat deel uitmaakt van het kernwinkelgebied; dat onderhouden we op kwaliteitsniveau B. De (technische) vervanging van de openbare ruimte vindt plaats wanneer het onder kwaliteitsniveau C komt of dreigt te komen.

De nota 'Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte' geeft inzicht in de onderhoudstoestand (anno 2022), legt de haalbare onderhoudskwaliteit vast en geeft inzicht in de beschikbare en benodigde middelen. In de nota kijken we vooruit naar de opgave voor de jaren 2022 en verder. Zaanstad streeft ernaar om de 'onderhoudsachterstand' niet verder te laten oplopen dan 15% van het gemeentelijk areaal. In praktische zin is dit de werkvoorraad voor vervangingsinvesteringen. Deze ambitie is door de raad vastgesteld in 2017 en is vergelijkbaar met die van andere gemeenten als Amsterdam, Haarlem en Rotterdam.

Onderhoudsplan

De volgende onderhoudsplannen zijn van toepassing:

Onderhoudsplan		
Omschrijving onderhoudsplan	Looptijd plan	Achterstallig onderhoud
Nota onderhoud kapitaalgoederen	4 jaar	Nee

In 2021 zijn delen van de openbare ruimte geïnspecteerd. We actualiseerden de hoogte van de onderhoudsachterstanden en maakten een nieuwe prognose voor de benodigde financiële middelen voor de komende jaren. De totale onderhoudsachterstanden zijn gesteld op € 28,2 mln. In de geactualiseerde nota Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte 2022 zijn de nieuwe inzichten verwoord.

Jaarlijks actualiseren wij het meerjaren-investeringsplan (MIP) voor de openbare ruimte. We houden dan onder andere rekening met woningbouw/bouwimpuls en de werkzaamheden van andere partijen (hoogheemraadschap, nutsbedrijven, woningbouwcorporaties). Binnen de financiële ruimte benoemen we de vervangings-investeringen voor de komende jaren waarbij we een overplanning hanteren. Daarmee kunnen we vertragingen van projecten opvangen.

Speerpunten 2026

- *Onderhoudsniveau in de openbare ruimte*
De openbare ruimte onderhouden we op C-niveau. Het hoofdwinkelcentrum Inverdan wordt op B-niveau onderhouden.
- *Nota onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte*
In 2026 werken we aan de (vierjaarlijkse) actualisatie van de nota Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte.

Financiën

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel is vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2026	2027	2028	2029
Onderhoudsbudget (exploitatie)	10.547	10.337	10.337	10.337
Dotatie onderhoudsvoorziening	37	41	27	27
Kapitaallasten	15.387	18.277	20.393	22.524

Kerncijfers		
	2025	Bron
Verharding	6.436.136 m ²	Beheerprogramma
Bomen	79.452 st	Beheerprogramma
Gazon	191 ha	Nota kapitaalgoederen 2022
Berm en hooigras	248 ha	Nota kapitaalgoederen 2022
Speelplaatsen	478 st	Nota kapitaalgoederen 2022
Lichtmasten/tunnelverlichting/brugverlichting etc.	32.500 st	Beheerprogramma
Verkeerslichten	54 st	Beheerprogramma
Vaste verkeersbruggen	275 st	Beheerprogramma
Vaste fiets- en voetbruggen	325 st	Beheerprogramma
Op afstand bedienbare beweegbare bruggen	11 st	Beheerprogramma
Lokaal bedienbare beweegbare bruggen	15 st	Beheerprogramma

Riolen

Beleidskader

Riolerings zorgt voor de inzameling en afvoer van ons afvalwater, waardoor overlast, stank en risico's voor de volksgezondheid worden beperkt. Gezien het belang van riolerings in een stedelijke omgeving zijn de riolerings- en waterzorgtaken vastgelegd in de Omgevingswet (art. 2.16). Het gemeentelijk beleid geeft invulling aan de zorg voor afvalwater, hemelwater en grondwater en is vastgelegd in het [Gemeentelijk Riolerings- en Waterzorgprogramma](#) (GRWP).

Kwaliteitsniveau

De Zaanse riolerings voldoet aan de landelijke richtlijnen voor milieutechnisch functioneren en aan de provinciale eis om het rioolstelsel kostendekkend en kwalitatief in stand te houden.

De gemeente streeft voor de riolerings een situatie na waarbij alleen het echte vuile water wordt ingezameld en getransporteerd naar een rioolwaterzuivering. Door aanpak bij de bron wordt voorkomen dat vuilwater ontstaat. Dit geldt met name voor regenwater, dat schoon moet blijven en bij

voorkeur volgens de trits vasthouden-bergen-benutten-afvoeren (naar oppervlaktewater) wordt verwerkt. Het afkoppelen van regenwater en lokaal benutten voor de lokale groene omgeving is duurzaam omdat het leidt tot lagere energiebelasting voor het zuiveren van afvalwater en drinkwater bespaart.

Onderhoudsplan

De volgende onderhoudsplannen zijn van toepassing:

Onderhoudsplan				
Omschrijving onderhoudsplan	Vastgesteld door het college*	Looptijd plan	Volgende actualisatie	Achterstallig onderhoud
Gemeentelijk Riolerings- en Waterzorg-programma (GRWP) 2025-2029	19-08-2025	5 jaar	2030	Nee

* Dit valt onder de door de raad vastgestelde Omgevingsvisie

Regelmatige inspectie van riolering vindt plaats nadat de helft van de verwachte levensduur van een riool is verstreken. Bij een goede ondergrond wordt de levensduur op minimaal 60 jaar geschat. Door de slappe bodem in Zaanstad is de levensduur van de Zaanse riolering relatief kort, gemiddeld 40 jaar. Bij bedrijfskritische onderdelen als afsluiters, persleidingen, bergbezinkbassins, rioolgemalen en lozingspunten van persleidingen/grote lozers gelden specifieke vervangingsfrequenties. De afgelopen jaren is de onderhoudsachterstand in riolen ingelopen. In 2026 is er voor riolering geen vervangingsachterstand.

De schaarste aan materialen en personeel leidt ertoe dat vervangingsprojecten vertraging oplopen. De financiële middelen voor vervanging blijven hiervoor gereserveerd staan.

Speerpunten 2026

- *Consolideren van de vervangingsinvesteringen*
Uitgangspunt is dat we assets tijdig vervangen, zodat ze geen gevaar opleveren in het dagelijks gebruik. Binnen de financiële ruimte blijft de werkvoorraad voor vervangingsinvesteringen conform het beleidsmatige uitgangspunt ongeveer 15%.
- *Samenwerking met externe partijen*
Vervangingsprojecten vragen een integrale aanpak waar ook de inzet nodig is van nutsbedrijven. Gelet op het werkpakket is het nodig om tot goede afstemming te komen van projecten en de inzet die partijen vrijmaken om het werkpakket te kunnen realiseren. Daarnaast neemt Zaanstad deel aan het samenwerkingsverband Zaanstreek-Waterland op het gebied van rioolbeheer. Daarin wordt in 2026 onder andere gewerkt aan Beheer en onderhoud (Vervangen IBA's voor verbeterde septic tanks) en het Meetplan riolering.
- *Maatregelen Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW)*
Aan de hand van de aanbevelingen uit het Systeemoverzicht Stedelijk Water continueren we in 2026 het uitvoeren van maatregelen om knelpunten in de

afvalwaterketen (en het watersysteem) aan te pakken.

- *Onderhoud riolering*
We reinigen de riolering en de kolken en onderhouden de gemalen, drukriolering en bergbezinkbassins. Om een goed beeld te hebben van de kwaliteit van de riolering, inspecteren we deze regelmatig. Zo zorgen we ervoor dat we de riolering op tijd kunnen vervangen of repareren.

Financiën

Om het rioolstelsel in Zaanstad te beheren, te vervangen en te verbeteren zijn, investeringen noodzakelijk. De beheer- en onderhoudslasten, de kapitaalslasten ten gevolge van deze nieuwe vervangingsinvesteringen, in combinatie met de kapitaalslasten uit het verleden, leiden tot de totale lasten die door de rioolheffing gedekt worden.

We continueren de ingezette lijn om te gaan sparen voor vervangingsinvesteringen om de schuldenlast van de rioleringsinvesteringen te verminderen. Bij vaststelling van de rioolheffing voegen we de spaarcomponent toe aan de voorziening vervangingsinvesteringen met als doel nieuwe vervangingsinvesteringen versneld af te schrijven. In 2026 zetten we deze financiële middelen ter hoogte van € 8.353.125 in voor versnelde afschrijving van vervangingsinvesteringen 2026.

De egalisatievoorziening riolen kunnen we niet inzetten voor het verlagen van de schuldenlast op het gebied van riolering. De egalisatievoorziening is hoger dan het doel waarvoor deze is ingesteld. Daarom onttrekken we in 2026 een bedrag van € 1.013.925 uit deze egalisatievoorziening en geven een korting op de tarieven.

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel is vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)

Begrotingsonderdeel	2026	2027	2028	2029
Onderhoudsbudget (exploitatie)	2.830	2.664	2.664	2.664
Dotatie onderhoudsvoorziening	0	0	0	0
Kapitaallasten	9.144	9.185	9.235	9.223

Kerncijfers

	2025	Bron
Aantal rioolgemalen	172 st	Beheerprogramma, Gisib
Aantal km vuilwaterriool	466 km	Beheerprogramma, Gisib
Aantal km regenwaterriool	315 km	Beheerprogramma, Gisib

Onderwijshuisvesting

Beleidskader

De gemeente heeft op grond van de onderwijswetgeving een zorgplicht voor de huisvesting van scholen voor het basis-, (voortgezet) speciaal en voortgezet onderwijs. Deze zorgplicht is nader uitgewerkt in de 'Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Gemeente Zaanstad 2015' (2015/96725). De verwachting is dat in 2024 de aangepaste 'Verordening voorzieningen Huisvesting Onderwijs' door de raad wordt vastgesteld. Deze regeling bevat vrij gedetailleerde 'spelregels' voor de schoolbesturen en het gemeentebestuur op het terrein van de onderwijshuisvesting. In de verordening is bepaald dat schoolbesturen in Zaanstad jaarlijks aanvragen kunnen indienen voor huisvestingszaken, waaronder voor nieuwbouw en uitbreiding.

Ontwikkeling van nieuwbouw, vervangende nieuwbouw en renovatie is beleidsmatig gekaderd in twee Integrale huisvestingsplannen (IHP). Het IHP Primair en (Voorgezet) Speciaal Onderwijs (PO (V)SO) 2020-2035 (2022/9904) en het IHP Voortgezet Onderwijs (IHP VO) 2020 (2021/30065). De daarin vastgelegde ambitie voor nieuwbouw, vervangende nieuwbouw en renovatie is Energie Neutraal Gebouw (ENG).

Kwaliteitsniveau

In tegenstelling tot het overige gemeentelijke vastgoed zijn bijna alle schoolgebouwen niet juridisch in eigendom van de gemeente, maar van de schoolbesturen. Het beheer en onderhoud van deze gebouwen is vanaf 2015 primair de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. Zie hiervoor de wetgeving: Wet op het voortgezet onderwijs, Wet op de Expertisecentra en de Wet op het primair onderwijs. De schoolbesturen ontvangen hiervoor rechtstreeks middelen van het Rijk. De gemeente blijft verantwoordelijk voor nieuwbouw van onderwijshuisvesting. Er zijn een paar

schoolgebouwen die de gemeente (nog) niet juridisch heeft overgedragen, zoals een aantal tijdelijke. In die gevallen zorgen de schoolbesturen overigens voor het onderhoud alsof het eigen panden betreffen.

Voor het vaststellen van de bouwkundige staat van het gebouw en om verschillen in de bouwkundige staat te kunnen plaatsen, is een rapportage op grond van NEN 2767 nodig. Uitgangspunt hierbij is, dat voor alle bouwkundige elementen een conditie wordt toegekend. Met die condities kunnen we de kwaliteit van het totale schoolgebouw vaststellen. Deze kwaliteit delen we in de volgende niveaus:

- Conditie 1 Nieuwbouwkwaliteit of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit;
- Conditie 2 een bouw- of installatiedeel vertoont kenmerken van een beginnende veroudering;
- Conditie 3 het verouderingsproces is duidelijk op gang gekomen;
- Conditie 4 het verouderingsproces is duidelijk zichtbaar;
- Conditie 5 het verouderingsproces is niet meer te keren;
- Conditie 6 de bouwkundige staat is zo slecht dat deze niet meer onder conditie 5 kan worden gerangschikt.

Op basis van de vermelde condities krijgen we inzicht in de bouwkundige staat en of vervangende nieuwbouw noodzakelijk is. Ook de staat van andere elementen (zoals binnenmilieu, veiligheid, locatie, onderwijskundige staat) tellen hierin mee. In Zaanstad zijn de bouwplannen voor het primair, speciaal en voortgezet onderwijs opgenomen in Integraal Huisvestingsplannen, respectievelijk voor het primair/speciaal onderwijs (IHP PO) en het voortgezet onderwijs (IHP VO). In beide plannen gelden, in aanvulling op de bouwkundige kwaliteit, extra criteria (o.a. duurzaamheid, binnenmilieu, onderwijskundige functionaliteit)

om te kunnen bepalen op welke termijn vervangende nieuwbouw of renovatie noodzakelijk is.

Onderhoudsplan

Het onderhoud van schoolgebouwen en het opstellen van onderhoudsplannen zijn de verantwoordelijkheid van schoolbesturen. Zaanstad is begonnen met conditiemetingen via de NEN 2767 methode. Voorheen kwam achterstallig onderhoud alleen aan het licht als het bevoegd gezag aan het college meldde dat een gebouw niet meer nodig was voor het huisvesten van een school. Door periodieke metingen kunnen we eerder zien of er sprake is van achterstallig onderhoud. In overleg met de schoolbesturen zijn Uitvoeringsafspraken NEN2767 opgesteld. Hierin is vastgelegd welk deel van het achterstallig onderhoud voor rekening van het bevoegd gezag komt. Deze uitvoeringsafspraken zijn in maart 2025 afgehecht met de schoolbesturen. Bij het opstellen van deze begroting is het college niet bekend met achterstallig onderhoud bij schoolgebouwen.

Vooruitlopend op het opstellen van een nieuw IHP programma zal de status van de verduurzaming van alle schoolgebouwen in kaart worden gebracht. Deze verantwoordelijkheid voor het in kaart brengen van de verduurzaming en een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente en de schoolbesturen.

Financiën

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel zijn vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2026	2027	2028	2029
Onderhoudsbudget (exploitatie)	nvt*	nvt*	nvt*	nvt*
Dotatie onderhoudsvoorziening	nvt*	nvt*	nvt*	nvt*
Kapitaallasten	9.136	9.652	10.499	11.937

*verantwoordelijkheid en begroting schoolbesturen

Kerncijfers		
	2025	Bron
Aantal verduurzaamde nieuwe en gerenoveerde schoolgebouwen	2 duurzaam gerenoveerd 1 Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG)	Intern dashboard

Sport

Beleidskader

Kapitaalgoederen die onder het programma Sport vallen, zijn de gemeentelijke zwembaden, sporthallen, gymzalen (binnensportaccommodaties) en sportvelden en kunstgrasvelden (buitensportaccommodaties). De exploitatie, inclusief dagelijks onderhoud van de binnensportaccommodaties (zwembaden, sporthallen en gymzalen) is ondergebracht bij het Sportbedrijf (zie Website Sportbedrijfzaanstad.nl). Afspraken staan in een exploitatieovereenkomst. Het groot onderhoud van de binnensportaccommodaties ligt bij de afdeling Grondzaken van de gemeente. Voor het onderhoud van buitensportaccommodaties is sinds 1 juli 2025 een nieuw model geïmplementeerd waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor het groot specialistisch onderhoud en de verenigingen

de keuze hebben om het reguliere onderhoud zelf (met vrijwilligers) uit te voeren of dit ook aan de gemeente te laten uitvoeren.

Kwaliteitsniveau

Om de sporttechnische kwaliteit van de sportparken te kunnen waarborgen, volgen we de richtlijnen voor het onderhoud van de velden en de buitenruimte die worden opgelegd door de sportbonden en de Vereniging Sport en Gemeenten. Daarbij is in het beleid vastgesteld dat we ten aanzien van het reguliere onderhoud uitgaan van een kwaliteitsniveau met een rapportcijfer 7. De controle hierop wordt gedaan middels een rentmeester en beheerder buitensport.

Onderhoudsplan

Voor de zwembaden, sporthallen en gymzalen heeft de afdeling Grondzaken meerjarenonderhoudsplannen opgesteld. Bij de uitvoering treffen we waar mogelijk duurzaamheidsmaatregelen aan de panden en installaties. Daarbij treft het Sportbedrijf diverse energiebesparende maatregelen om de energielasten beheersbaar te houden en de uitstoot waar mogelijk te beperken.

Het dagelijks en groot onderhoud van de buitensportaccommodaties is sinds 1 juli 2025 een verantwoordelijkheid van de gemeente en de verenigingen, waarbij per sportcomplex is vastgelegd wie welke werkzaamheden uitvoert. De gemeente laat dit doen door een gecontracteerde aannemer. Sinds 2022 is het onderhoud van sportvreemde taken (zoals onderhoud en vervanging van pompen en gemalen) al overgenomen door de gemeente in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte.

Speerpunten 2026

- Monitoring en evaluatie van het nieuwe beheermodel van de buitensportaccommodaties
- Bezettingsgraad en multifunctioneel gebruik van de buitensportaccommodaties in samenwerking met de huurders/sportverenigingen verhogen
- Exploitatie en bezettingsgraad binnensportaccommodaties waar mogelijk optimaliseren

Financiën

Het budget voor groot onderhoud van de zwembaden, sporthallen en gymzalen is opgenomen in een onderhoudsvoorziening bij de gemeente. Het Sportbedrijf doet het dagelijks onderhoud. De gemeente betaalt hiervoor jaarlijks een exploitatiebijdrage,

Voor het groot onderhoud (renovatie en vervanging) van de buitensportaccommodaties is budget opgenomen in de exploitatie en investeringsbegroting. De verenigingen hebben een huurovereenkomst en betalen 15% van de kostprijs dekkende huur dat is gebaseerd op de totale kosten.

Onderstaand financieel overzicht geeft aan op welke wijze de kapitaalgoederen en het onderhoudsbudget financieel zijn vertaald in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2026	2027	2028	2029
Exploitatiebijdrage Sportbedrijf	4.460	4.872	4.914	4.914
Voorziening (groot onderhoud zwembaden, sporthallen en gymzalen)	nvt	nvt	nvt	nvt
Onderhoud sportparken	1.753	1.660	1.660	1.660
Kapitaallasten	2.198	2.921	4.544	4.430

Kerncijfers		
	2025	Bron
Aantal zwembaden	3	Mulier rapport ruimte voor sport 2021
Aantal sporthallen	7	Mulier rapport ruimte voor sport 2021
Aantal gymzalen	48	Mulier rapport ruimte voor sport 2021
Aantal sportparken	16	Mulier rapport ruimte voor sport 2021

Gemeentelijk vastgoed

Beleidskader

Het beleid omtrent gemeentelijk vastgoed is vastgelegd in de nota "Gemeentelijke vastgoedportefeuille" (najaar 2012). De gemeente Zaanstad heeft al haar maatschappelijk vastgoed (dat zij zelf in eigendom heeft) financieel en organisatorisch gecentraliseerd ondergebracht bij de afdeling Grondzaken. Voor deze begroting betekent dit, dat bijna al het vastgoed staat onder Grondzaken en Vastgoed

in het programma 2 Verstedelijking. De uitzondering is het stadhuis en het pand aan de Slachthuisstraat. Deze panden staan in deze begroting onder programma 7 Samen werken aan Zaanstad. Dit betreft huisvesting voor het eigen personeel (ambtenarenhuisvesting).

Onderhoudsplan

Het volgende onderhoudsplan is van toepassing:

Onderhoudsplan				
Omschrijving onderhoudsplan	Laatste actualisatie	Looptijd plan	Volgende actualisatie	Achterstallig onderhoud
Duurzame meerjaren onderhoud voorspelling	December 2024 / januari 2025	10 jaar	December 2025 / januari 2026	Nee

De werkelijke onderhoudskosten voor het vastgoed zijn niet ieder jaar gelijk en fluctueren op basis van de onderhoudsbehoefte. Niet elk jaar wordt bijvoorbeeld geschilderd. In de begroting gaan we uit van een gemiddelde over 10 jaar. Daarom heeft de gemeente naast de structurele middelen in de begroting ook een voorziening voor het groot onderhoud om deze fluctuatie op te vangen. Op 1 januari 2024 was het saldo van deze voorziening € 4,4 miljoen.

Ieder jaar werken we het onderhoudsplan voor het vastgoed bij. We verwachten dat in 2025 meer aan onderhoud wordt uitgegeven dan het jaarlijkse budget en hiervoor de voorziening gaan inzetten. Volgens de verwachting van het onderhoudsplan van begin 2025 zal de voorziening eind 2027 op nul uitkomen. Daarna zal naar verwachting de voorziening weer wat toenemen.

Speerpunt 2026

Gemeentelijk vastgoed

Het gemeentelijk vastgoed gebruiken we om voldoende maatschappelijke voorzieningen in wijken te realiseren, die het ontmoeten tussen buurtbewoners bevorderen.

Tegelijkertijd met het uitvoeren van de reguliere onderhoudswerkzaamheden nemen we zo veel mogelijk energiebesparende en energieopwekkende maatregelen mee, mits zij vallen onder de beleidsuitgangspunten. Deze luiden als volgt: de maatregelen worden uitgevoerd mits

de investering een terugverdientijd heeft die korter is dan de resterende levensduur van het pand, maar maximaal vijftien jaar. Doelstelling van alle maatregelen is dat het permanent beheerde vastgoed een label A of hoger scoort. Nu heeft 80% van onze kernportefeuille al een label A. Hiermee liggen we op schema voor onze ambitie om in 2026 voor onze gehele kernportefeuille een label A te scoren.

We onderzoeken welke panden in onze kernportefeuille klimaatneutraal te krijgen zijn in 2040, hoe daar naartoe te werken en hoe om te gaan met panden die daar bouwkundig niet geschikt voor zijn.

Financiën

Het gemiddelde budget voor het onderhoud van het vastgoed is opgenomen in de begroting van de gemeente. Onderstaand financieel overzicht geeft aan waar het vastgoed en het onderhoudsbudget is opgenomen in de meerjarenbegroting. Dit betreft de exploitatielasten. De investeringsbedragen zelf zie je terug in de paragraaf investeringen.

Financiën (Bedragen x € 1.000)				
Begrotingsonderdeel	2026	2027	2028	2029
2.6 Grondzaken en vastgoed	3.943	3.943	3.943	3.943
7.3 Organisatie	700	700	700	700

Kerncijfers

Een classificatie van onderdelen van de begroting van de gemeente is naar taakveld. Deze classificatie kan ook worden gebruikt voor het gemeentelijk vastgoed. In de onderliggende administratie van de gemeente worden kosten veelal per gebouw geregistreerd. In de tabel hieronder is een telling aangebracht van het aantal gebouwen dat de gemeente heeft geregistreerd voor de begroting. De telling is geen statisch gegeven. Gedurende een begrotingsjaar kunnen onderhoudsbedragen wijzigen of een algemener budget als onderhoudsbudget worden aangemerkt.

Kerncijfers	
	aantal
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	20
0.4 Overhead (stadhuis)	2
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	8
2.2 Parkeren	2
2.5 Openbaar vervoer	1
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	16
4.2 Onderwijshuisvesting	2
5.2 Sportaccommodaties	38
5.3 Cultuurpres., -prod. en -part.	5
5.4 Musea	1
5.7 Openb.groen en recreatie	4
6.1 Samenkracht en burgerpart.	4
7.1 Volksgezondheid	1
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	2
8.3 Wonen en bouwen	9

3.4 Financiering

Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we de uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie. De financieringsfunctie zorgt ervoor dat voldoende geld beschikbaar is zodat aan alle financiële verplichtingen kan worden voldaan. Hiervoor worden kortlopende en langlopende leningen aangetrokken. Onder de financieringsfunctie valt ook het verstrekken van leningen en garanties en het beheersen van financiële risico's.

Het wettelijk kader ligt voor een deel besloten in de nationale regelgeving en voor een deel in de Europese regelgeving. Binnen de nationale regelgeving zijn de kaders vooral de:

- [Wet financiering decentrale overheden \(Wet Fido\)](#)
- [De Wet houdbare overheidsfinanciën \(Wet Hof\)](#)
- [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)
- [De Gemeentewet](#)

Deze wettelijke kaders zijn verder uitgewerkt en vastgelegd in het Treasuryjaarplan, Financiële verordening en de nota financiering. Het beleid over verstrekken en beheren van leningen en garanties door de gemeente aan derden is opgenomen in de mei 2024 door de raad vastgestelde nota Financiering.

Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans geeft inzicht in de ontwikkeling van het materieel en financieel bezit en hoe het bezit wordt gefinancierd. In onderstaande tabel staat de vereenvoudigde geprognosticeerde balans van de gemeente. Uitgaande van de eindbalans 2024 wordt deze aangevuld met een raming voor 2025 en verder op basis van de gegevens tot en met medio augustus en de Meerjaren Investerings Planning (MIP) vanaf 2025 en de mutaties investeringsfonds. Eind 2026 bedraagt het bezit € 1.142 mln. inclusief het werkkapitaal van € 68 mln. Het werkkapitaal bestaat uit de saldering van vlottende activa en vlottende passiva. Het bezit wordt gefinancierd met € 260 mln. interne financieringsmiddelen (reserves, resultaat na bestemming en voorzieningen), met € 882 mln. externe financieringsmiddelen. De schulden stijgen naar verwachting tot een bedrag van € 1.119 mln. eind 2029.

Hierna wordt verder ingegaan op de samenstelling en ontwikkeling van de bezittingen en financieringsmiddelen. De Financiële kengetallen (netto-schuldquote en solvabiliteit) worden in Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing toegelicht.

Vereenvoudigde prognosebalans (bedragen x € 1 mln.)

	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Materieel bezit	877	934	1.042	1.116	1.184	1.256
Financieel bezit	37	35	32	29	26	26
Werkkapitaal	130	110	68	55	72	70
Totaal bezit	1.043	1.079	1.142	1.200	1.282	1.352
Reserves	266	264	238	228	223	212
Gerealiseerd resultaat	4					
Voorzieningen	27	23	22	21	21	21
Externe financieringsmiddelen	746	792	882	951	1.038	1.119
Totaal financieringsmiddelen	1.043	1.079	1.142	1.200	1.282	1.352

Bezittingen

Het materieel bezit bestond begin 2025 uit:

- Weg-, water- en rioolwerken waarvoor ter dekking een tarief wordt geheven (€ 166 mln.)
- Grond in erfpacht (€ 151 mln.)
- Investerings met economisch nut (€ 480 mln.)
- Investerings met maatschappelijk nut (€ 224 mln.)

De bezittingen nemen toe van € 877 mln. in begin 2025 tot € 1.058 mln. eind 2026 en € 1.290 mln. eind 2029. De samenstelling en ontwikkeling van de materiële bezittingen (Materiële vaste activa) wordt verder toegelicht in de paragraaf Investerings.

De financiële bezittingen (Financiële vaste activa) bestaan voornamelijk uit verstrekte leningen (BKZ, SVN, Veiligheidsregio, ZMC en AZ). Deelnemingen betreffen BNG en het warmtenet.

Financiële vaste activa (bedragen x € 1 mln.)						
	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Deelnemingen	4	4	4	4	4	4
Verstrekte leningen aan derden	32	31	28	25	22	22
Totaal	36	33	32	29	26	26

Financieringsmiddelen

De bezittingen worden gefinancierd met interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit het resultaat na bestemming en de voorzieningen. Het overige deel wordt gedekt vanuit de reserves.

Interne financieringsmiddelen (bedragen x € 1 mln.)						
	Werkelijk 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene reserve	41	55	49	41	36	32
Bestemmingsreserves	226	208	189	187	187	180
Resultaat na bestemming	4					
Voorzieningen	27	23	22	21	21	21
Totaal	298	286	260	249	244	233

Met ingang van 2025 is de egaliseringsreserve als algemene reserve in plaats van bestemmingsreserve gerubriceerd.

De externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen waarover rente en aflossing wordt betaald. De behoefte aan (langlopende) externe financieringsmiddelen stijgt volgens de prognoses vanuit de (investerings-) begroting van € 746 mln. eind 2024 naar € 1.119 mln. eind 2029. De ontvangen rijksbijdragen voor de woningbouwimpuls en volkshuisvestingsfonds worden de

komende 10 jaar besteed. De reden voor de stijging van de schuld is gelegen in de investeringsplanning voor de komende jaren.

Onderstaande tabel toont de samenstelling en ontwikkeling van de externe financieringsmiddelen uit kort- en langlopende leningen en de omvang van de nog aan te trekken financiering. Dit vertaalt zich in de "prognose nog aan te trekken langlopende schuld" in onderstaande tabel.

Externe financieringsmiddelen en korte schuld (bedragen x € 1 mln.)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kortlopende schuld waarvan het rente-risico wordt afgedekt met swaps	52	52	52	52	52	52
Overige kasgeldleningen	20	71	70	70	70	70
Vooruit ontvangen specifieke uitkeringen	150	133	118	105	88	71
Netto schulden	45	45	45	45	45	45
Overige overlopende passiva	47	47	47	48	49	49
Langlopende schulden	432	444	407	367	324	300
Prognose nog aan te trekken langlopende schulden (investeringsbegroting)	-		143	264	410	532
Totaal	746	792	882	951	1.038	1.119

Overige kasgeldleningen

In 2026 bedraagt de kasgeldlimiet € 73 mln. In de huidige situatie ligt de rente voor de lang lopende leningen hoger dan de rente voor de kortlopende leningen. Hierdoor is besloten om het totale kasgeldlimiet te gebruiken en op te nemen bij overige kasgeldleningen.

Scenario realistische schuldprognose

In bovenstaande tabel wordt uitgegaan van de investeringsplanning volgens het Meerjaren Investerings Planning (MIP). In werkelijkheid zien we de afgelopen jaren, als gevolg van plannings- optimisme, de realisatie van investeringen achterblijven bij de begroting. Voor de raming van de uitgaven aan investeringen en de ontwikkeling van de financieringsbehoefte in de tabel hierboven, wordt op basis van historische cijfers over de realisatiegraad van investeringen in vergelijking met de begroting uitgegaan van 75% van de investeringen.

Renteresultaat

Renteparameters

Voor de begroting 2026 wordt uitgegaan van een verwachte rente van: 3,5% voor de nog aan te trekken langlopende schuld (looptijd 10 jaar). Dit percentage houden we constant tot en met 2029. Dit is gebaseerd op de prognose van de rentestanden voor 2026 eind augustus 2025. De rente is nog steeds in beweging, maar blijft de laatste maanden redelijk constant. Voor de kortlopende rente (kasgeldleningen voor maximaal een jaar) ramen we voor

2026 een rente percentage van 2 % en ook dit houden we constant tot 2029. Aangezien de langlopende rente de korte rente overstijgt sturen we op een maximale benutting van het kasgeldlimiet.

Renteomslag 2025

Bij de voorjaarsnota is de renteomslag voor 2026 vastgesteld op 1,5 % (hetzelfde percentage als 2024 en 2025). We verwachten dat deze renteomslag de komende jaren constant kan blijven.

Aflossingsprofiel / renterisiconorm

Onderstaande grafiek toont een overzicht van de aflossingen van de totale bestaande langlopende schuld. Hieruit blijkt dat de aflossingsverplichtingen van de bestaande langlopende schuld goed zijn gespreid over de jaren. De renterisiconorm vanuit de wet Fido stelt dat de aflossingsverplichtingen en herfinanciering van de bestaande schuld maximaal 20% van de begrotingsomvang bedragen. In Zaanstad is het beleid prudent, gericht op begrenzing van jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen tot maximaal 10% van de begrotingsomvang. Een rentestijging van 1% zal tot maximaal 0,1% hogere rentelasten op de begroting leiden. Met een begrotingsomvang van € 844 mln. in 2026 bedraagt de renterisiconorm € 169 mln.

Onderstaande tabel is geactualiseerd met informatie tot en met medio augustus. In de grafiek is zichtbaar dat dit

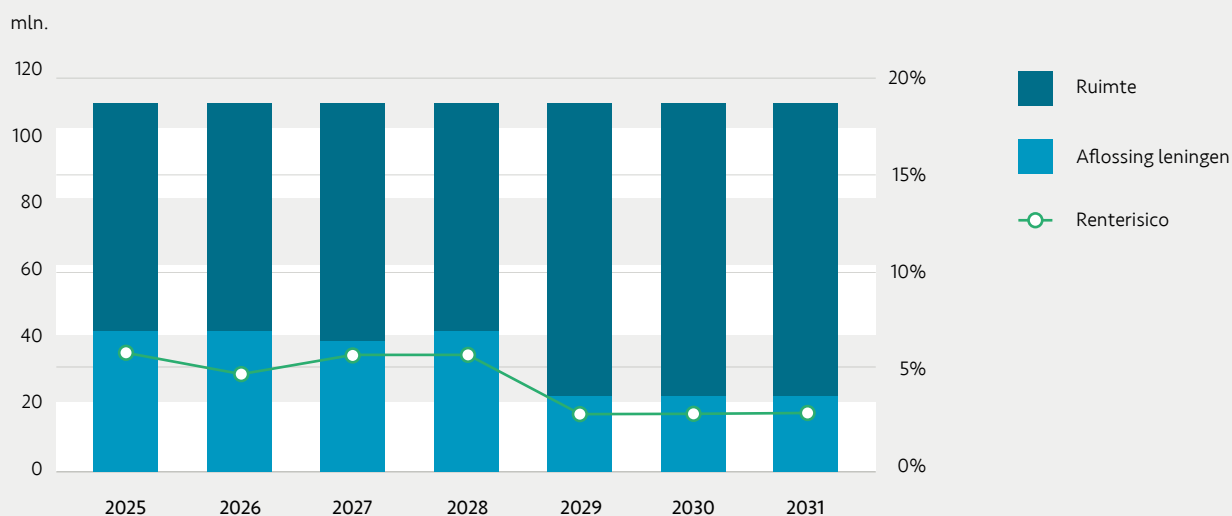
Renterisiconorm (bedragen x € 1 mln.)

	2025	2026	2027	2028	2029
(1) Omvang begroting	777	844	736	750	735
(2) Renterisiconorm (20% van (1))	155	169	147	150	147
(3) Renterisico op vaste schuld	43	43	40	43	23
Huidig risicopcentage	6%	5%	6%	6%	3 %
(4) Ruimte onder renterisiconorm (2)-(3)	112	126	107	107	124

streven voor de komende jaren gewaarborgd is, ondanks relatief hoge aflossingen in de komende 4 jaar.

De gemiddelde looptijd van de huidige leningenportefeuille bedraagt ongeveer 10 jaar.

Renterisico (bedragen x € 1 mln. / percentages)



Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet beoogt de budgettaire gevolgen van schommelingen in de rente op korte leningen te beheersen. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. In 2026 bedraagt de kasgeldlimiet € 66 mln. De kasgeldlimiet mogen we maximaal twee kwartalen achtereenvolgens overschrijden. Daarna moeten we maatregelen treffen om het kwartaal daarna aan de kasgeldlimiet te voldoen.

Renteresultaat

In het BBV is opgenomen dat de paragraaf Financiering van de begroting en jaarstukken naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook inzicht moet geven in:

- de rentelasten;
- het renteresultaat;
- de wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen en grondexploitaties;
- de financieringsbehoefte.

Onderstaand renteschema, uitgewerkt voor het begrotingsjaar 2026, geeft invulling aan de eerste drie punten:

Schema met rentetoerekening (Bedragen x € 1.000)

2026	Begroting
SCHEMA RENTETOEREKENING:	
a Externe rentelasten lang/kort OG	8.913
b Externe rentebaten	1.093
Totaal door te rekenen externe rente	7.820
MINUS:	
c Rente aan grexten door te berekenen	351
Totaal minus	351
SALDO door te rekenen externe rente	7.469
PLUS:	
d1 Rentevergoeding over EV	3.955
d2 Rentevergoeding over Voorzieningen CW	351
Bedrijfsvoeringslasten / kosten betalingsverkeer	100
Totaal plus	2.849
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	11.878
RENTERESULTAAT:	
e De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	14.473
Boekwaarde	964.866
f Renteresultaat taakveld treasury	-4.155

Voor een getrouwe weergave van de rentelasten op de taakvelden is uit hoofde van de BBV een correctie verplicht indien de werkelijke toe te rekenen rentelasten meer afwijken dan 25% van de begrote rentelasten. Op grond van bovenstaande berekening komt er een renteomslag percentage van 1,23 %. Vanwege deze reden kunnen wij het renteomslag percentage handhaven op 1,5%.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is in 1992 door de Economische en Monetaire Unie ingevoerd om vergelijkingen tussen de verschillende eurolanden mogelijk te maken. Het EMU-saldo (ook wel begrotingssaldo genoemd) is de optelsom van alle inkomsten en uitgaven van de rijksoverheid en de decentrale overheden. Volgens de regels van de EMU, zoals vastgelegd in het Verdrag van Maastricht, mag het vorderingstekort (het EMU-saldo) van een land niet hoger zijn dan 3% van het bruto binnenlands product. Hiermee wil men de economische sterkte van de eurolanden behouden. Het EMU-saldo wordt dus vooral op landelijk niveau gebruikt.

De gemeente is een decentrale overheid. In het Besluit Begroting en Verantwoording is de verplichting vastgesteld dat de gemeenten in hun begroting ramingen van het EMU-saldo dienen te verstrekken. Het EMU-saldo is voor

de individuele gemeente echter geen sturingsvariabele. Dat komt omdat bij het EMU-saldo wordt gekeken naar het saldo van de begroting volgens het kasstelsel, naar welke geldstromen er in een jaar binnen komen en welke er uitgaan. De gemeente werkt echter met een baten-lasten stelsel, waarbij gestuurd wordt op een structureel sluitende (meerjaren)begroting. Door het verschil in gehanteerde stelsel kan het voorkomen dat bij een sluitende begroting, een gemeente toch een negatief EMU-saldo heeft.

Investerings en uitgaven waarvan de lasten worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst in het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Het geprognosticeerde EMU-saldo voor Zaanstad voor 2026 komt uit op € 23 mln. nadelig. Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 23 mln. hoger zijn de inkomsten.

Het EMU-saldo geeft de kasstroom aan. Dit saldo moeten we financieren. De komende jaren neemt het EMU-saldo af omdat investeringen met maatschappelijk nut worden geactiveerd. Voorheen kwamen deze rechtstreeks ten laste van de begroting. De vrijkomende ruimte in de begroting voegen we jaarlijks toe aan het Transformatiefonds.

EMU-saldo (Bedragen x € 1.000)					
	2025	2026	2027	2028	2029
Exploitatiesaldo voor mutatie reserves	4	26	10	27	35
Afschrijvingen	-32	-37	-41	-44	-47
Grondexploitaties	3	-44	-14	16	0
Bruto dotaties aan voorzieningen	-8	-8	-9	-11	-9
BTW Compensatiefonds	-38	-34			
Investerings die worden geactiveerd	121	120	93	88	91
Totaal EMU-saldo	52	23	39	76	70

Verstrekke leningen, garanties en borgstellingen

Zaanstad verstrekt leningen als het publiek belang is gediend en er geen andere financiers zijn. . Uitgangspunt is dat we vanuit de financiële analyse van de onderliggende business case aan alle aflossings- en renteverplichtingen kunnen voldoen. Dit is echter niet zonder risico's. Juist de combinatie van publiek belang en de afwezigheid van een externe financieringsmogelijkheid maakt het risico bovengemiddeld hoog. Garanties worden alleen verstrekt als dit een toegevoegde waarde oplevert ten opzichte van een lening.

De treasurer koppelt aan iedere verstrekte (achter) borgstelling een risicoprofiel, zodat we het totale risico van de gehele portefeuille aan (achter)borgstellingen continu kunnen inschatten.

Binnen de gemeente Zaanstad onderscheiden wij vier risico klassen. De risico-indicaties 'minimaal', 'laag', 'middel' of 'hoog' betekenen dat er respectievelijk een minimale, lage, gemiddelde of hoge kans bestaat dat de garantie wordt ingeroepen. Dat heeft tot gevolg dat de gemeente de omvang van de garantie gedeeltelijk of in zijn geheel moet verstrekken aan de begunstigde. Bij wijziging van de risicoklasse besluiten we om de intensiteit van de monitoring te verhogen of te verlagen.

De gemeente Zaanstad heeft geen aparte reserve voor optredende risico's die zich voordoen als de gemeente een verplichting moet overnemen. Een dergelijke last moeten we dan opvangen in de exploitatie of komt direct ten laste van de algemene reserve. Het risicoprofiel van de portefeuille (achter)borgstellingen nemen we mee bij het bepalen van de omvang van het weerstandsvermogen.

Verstrekte geldleningen

Ultimo 2025 is er € 36 mln. aan leningen verstrekt, waarvan de belangrijkste aan BKZ, AZ, Alliander ZMC en Svn. Van de verstrekte leningen heeft de lening aan het ZMC (€ 5 mln. per balansdatum 2024) een hoog risicoprofiel.

Garanties en borgstellingen

Garanties met een risico-indicatie middel of hoog en de garanties met een risico-indicatie laag die groot van omvang zijn worden hieronder nader toegelicht.

Garanties en borgstellingen (Bedragen x € 1.000, stand per 31 december)				
Risicocategorie	Portefeuille	2024	2025	2026
Minimaal	WSW	1.119.348	1.119.348	1.119.348
Minimaal	NHG	449.000	426.000	403.000
Totaal minimaal		1.568.348	1.545.348	1.522.348
Laag	Gemeenschappelijke regelingen	7.652	9.916	9.916
Laag	Woningbouw excl. WSW	863	-	-
Laag	Divers	2.489	2.178	2.001
Laag	Zorg	1.803	1.576	1.433
Laag	Sport	424	332	291
Laag	Sociaal	41	33	26
Totaal laag		13.272	14.035	13.667
Middel	Milieu	37.537	37.524	37.524
Middel	Divers	-	-	-
Totaal middel		37.537	37.524	37.524
Hoog	Ziekenhuis	821	393	262
Totaal hoog		821	393	262
Eindtotaal ex WSW en NHG		51.630	51.952	51.453

Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) (achtervangpositie)

Het WSW staat borg voor de rente en aflossingen van leningen van woningcorporaties, waardoor de corporaties tegen gunstige voorwaarden kunnen lenen. De achtervang van de deelnemende Nederlandse gemeenten en het Rijk is onderdeel van een bredere zekerheidsstructuur die uit drie lagen bestaat:

- De primaire zekerheid ligt in de onderlinge waarborg tussen de corporaties binnen het WSW (solidariteit). Als een corporatie niet meer kredietwaardig is, kan deze saneringssteun ontvangen die opgebracht wordt door de andere corporaties middels de saneringsheffing.
- Als de saneringssteun onvoldoende is of besloten wordt om niet te saneren, kunnen financiers aanspraak doen op het WSW (secundaire zekerheid). Het WSW zal proberen haar zekerheden – het onderpand van de noodlijdende corporatie(s) – uit te ponden om met de opbrengsten de schade zo veel mogelijk te beperken. Resterende schade wordt bekostigd uit het eigen vermogen van het WSW. Indien het vermogen van het WSW onder een bepaald niveau dreigt te komen (0,25% van garantievolume) is het WSW verplicht bijstortingen op te vragen bij de deelnemende corporaties. Pas als ook deze zekerheden niet toereikend zijn wordt aanspraak gedaan op de achtervangpositie.

- De tertiaire zekerheid wordt verstrekt door de Nederlandse gemeenten en het Rijk. Deze vullen het garantievermogen van het WSW met renteloze leningen aan, zodanig dat het WSW de borgstellingen aan geldverstrekkers kan nakomen.

Begin 2025 was de stand van het Zaanse geborgde aandeel € 1.119 mln. op een totaal voor Nederland van € 94,9 miljard. De kans dat aanspraak gemaakt wordt op de gemeentelijke achtervang is minimaal. Hieronder vermelden we de bedragen ultimo 2024.

1. *Huisvuilcentrale (HVC) € 37,5 mln.*
Zaanstad staat voor 9% hoofdelijk garant voor de leningen die HVC zelfstandig kan aantrekken. Het risico van deze garantstelling wordt middel ingeschat. Zie ook de paragraaf verbonden partijen.
2. *Gemeenschappelijke regelingen € 9,9 mln.*
Verder heeft Zaanstad een borgstelling afgegeven aan de GGD en de Veiligheidsregio via een gemeenschappelijke regeling samen met andere publieke samenwerkingspartners. Zaanstad staat niet voor het totaalbedrag garant, maar voor ruim 46%. Het risico wordt als laag ingeschat.

3. *St. de Zaanse Schans € 1,9 mln.*

De gemeente Zaanstad heeft een borgstelling afgegeven voor de aankoop van monumentale panden op de Zaanse Schans. De gemeente Zaanstad heeft het recht van eerste hypotheek. De Stichting Zaanse Schans heeft de panden aangekocht gezien het belang voor de toekomstvisie van de Zaanse Schans. Vanuit de gemeente is de Stichting hiervoor ook de aangewezen partij: het veiligstellen van de coherentie in de gezamenlijke ontwikkeling van alle panden op de Zaanse Schans is van groot strategisch belang voor de gemeente Zaanstad (2017/2299). Het risico wordt laag ingeschat.

4. *Zorgcentrum Saenden € 1,6 mln.*

In 2005 heeft de gemeente een borgstelling afgegeven aan de Katholieke Stichting Zorgcentrum Saenden, in 2010 is deze borgstelling verlengd. In 2011 is de Katholieke Stichting Zorgcentrum Saenden gefuseerd met stichting de Zorgcirkel. Het risico van deze garantstelling wordt laag ingeschat.

5. *Zaans Medisch Centrum (ZMC) € 0,4 mln.*

In de jaren 90 zijn diverse garanties verstrekt aan het Zaans Medisch Centrum (ZMC); deze lopen af in 2028. Het restant is momenteel nog € 0,8 mln. In 2012 stelde de gemeente ook een kredietfaciliteit van € 5 mln. beschikbaar in verband met de nieuwbouw. In maart 2022 is deze faciliteit verhoogd naar € 7,5 mln. Dit was vanwege het businessplan, waarbij alle belanghebbenden (huisbankiers, zorgverzekeraars, medisch specialisten en gemeente) van ZMC zich hebben ingezet om de continuïteit van ZMC te waarborgen. De kredietfaciliteit (in de vorm van een achtergestelde lening) wordt gebruikt om tijdelijke liquiditeitskortingen (bijvoorbeeld in verband met uitbetaling vakantiegeld of eindejaarsuitkering) te overbruggen. Hiernaast blijkt dat het regelmatig lang duurt voordat prijsafspraken met zorgverzekeraars definitief zijn. Momenteel (september 2025) staat er € 5 mln. uit voor de faciliteit. Elk kwartaal ontvangt het ZMC een rentenota. Het financiële toezicht op ZMC is aangescherpt. ZMC verstrekt ons financiële stukken (begroting, kwartaalrapportages en jaarrekening). ZMC voegt scenario's toe aan de begroting en de kwartaalrapportages zijn inmiddels aangevuld met de risico's. Deze stukken zijn bestemd voor ambtelijke toetsing door de treasurer en de treasury commissie. We hebben het risico op de garanties en achtergestelde lening op hoog ingeschat en dit monitoren we bij elk P&C product.

6. *Sport € 0,3 mln.*

De gemeente Zaanstad heeft voor verschillende sportverenigingen een borgstelling afgegeven. Het risico hiervoor wordt laag ingeschat.

3.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

Voor u ligt de paragraaf bedrijfsvoering. Programma 7 Samenwerken aan Zaanstad beschrijft de uitdagingen waar de organisatie voor staat, en haar rol in het samenspel met college en raad. Ook bedrijfsvoering moet zich richten op de nieuwe sturingslijnen van opgaven, gebieden en clusters.

Voor 2026 zien wij de volgende speerpunten:

- Wij zoeken nog meer de verbinding met de stad m.b.t. diversiteit en inclusie door het organiseren van Roze zaterdag 2025, het delen van kennis en (slavernij) verleden en we nemen actief deel in de stad aan initiatieven die inclusie bevorderen en diversiteit waarderen.
- In 2025 werken we verder uit hoe we de werkhuizen van het stadhuis willen indelen, op basis van de uitkomsten van het experiment en gesprekken met leidinggevendenden. De verwachting is dat dit project doorloopt tot 2026.

Deze paragraaf zoomt eerst in op een aantal ontwikkelingen binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering. In het tweede onderdeel van deze paragraaf 'Onze mensen en middelen' leest u meer over het capaciteitsbudget (salaris- en inhuurkosten), cao gemeenten en pensioenakkoord.

Algemene beleidsontwikkelingen bedrijfsvoering

Informatiebeveiliging en privacy

Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat de gemeente Zaanstad zorgvuldig met (persoons)gegevens omgaat. Hiervoor neemt de gemeente verschillende maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. We meten jaarlijks het niveau van privacy en informatiebeveiligingsmaatregelen ten opzichte van het voorgaande jaar. De gemeente legt hierover

verantwoording af in de jaarverslagen. Hierin staan aanbevelingen om een hoger niveau te bereiken. Aanbevelingen uit de rapportages worden in de organisatie opgepakt. Op deze manier hebben we een verbetercyclus waarbij de mate van privacybescherming en informatiebeveiliging mee groeit met de toename van digitalisering en de toename van bedreigingen. Nieuwe Europese wetgeving regelt dit steeds gedetailleerder en vereist dit van de gemeente (NIS2 en AI Act)*. In 2025 gaan we ons voorbereiden op deze nieuwe wetgeving. Dit loopt door in 2026 als de NIS2 ingaat.

Bescherming van gegevens vindt plaats door juridische maatregelen en maatregelen op het gebied van mens, organisatie en techniek. Maatregelen zijn onder andere bewustwording, risico analyses (DPIA's- data protection impact analyse) uitvoeren, afhandeling van datalekken en rechten van betrokkenen. Transparantie en kennis over wat we doen, met wie en waarom, zodat we dat altijd goed kunnen uitleggen aan de inwoners.

In het kader van informatiebeveiliging zetten we in 2026 in op de volgende drie punten:

- invoering van de NIS2,
- formaliseren van bedrijfscontinuïteitsplannen,
- vergroting van het bewustwordingsniveau van medewerkers.

Als we geen goede maatregelen nemen, lopen we risico's op het gebied van:

- beschikbaarheid, aantasting integriteit en vertrouwelijkheid gegevens;
- geld: Boetes AP, schadevergoeding/ aansprakelijkheid, losgeld, acute herstelacties bij incidenten zoals hacks en datalekken;
- reputatieschade, maatschappelijke schade voor inwoners zoals discriminatie of uitsluiting en Identiteitsdiefstal of -fraude.

*NIS2 = Network Information Security, AI = Artificial Intelligence

Lokaal, circulair en duurzaam inkopen

Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI 2022-2025)

Aan het eind van 2025 stopt ons huidige actieplan voor maatschappelijk verantwoord inkopen (MVOI 2022-2025).

Maar ook daarna blijven we duurzaam inkopen.

We zorgen ervoor dat in 2026 minstens de helft van de grote inkoopprojecten duurzaam is. Dit geldt voor Europese én nationale aanbestedingen van meer dan €150.000. In 2026 kijken we of we het plan moeten aanpassen om onze ambities (100% klimaatneutraal 2040 en 100% circulair in 2050) tijdig te behalen.

Minder CO₂ uitstoten

De gemeente wil minder CO₂ uitstoten en duurzamer werken. Daarom willen we een hogere trede halen op de CO₂-prestatieladder. Dit is een systeem dat laat zien hoe goed we omgaan met CO₂-uitstoot. Zie Opgave 3 Duurzaamheid. Daarbij moeten we ook kijken naar de CO₂-uitstoot van bedrijven waar we mee samenwerken. Onze inkoop is een krachtig middel om hier op te sturen. Dat doen we onder meer door in aanbestedingen criteria op te nemen die CO₂-reductie stimuleren (bijv. via gunningscriteria of eisen aan de uitvoering). Ook worden opdrachtnemers vaak verplicht zelf gecertificeerd te zijn op de CO₂-prestatieladder.

Schoon en emissieloos bouwen

We werken ook aan schonere bouwprojecten. Hiervoor gebruiken we de routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB). Hiermee zorgen we dat bij de aanbesteding van bouw- en sloopwerk steeds schonere machines, voertuigen en boten worden gebruikt. Zo zorgen we voor minder CO₂-uitstoot op de bouwplaats. Deze aanpak helpt ons ook om in de toekomst een hogere trede te halen op de CO₂-prestatieladder.

Circulair inkopen

We zetten stappen op het gebied van circulair inkopen. Dit betekent dat we bij nieuwe aankopen letten op hergebruik van materialen en minder afval. Bij iedere Europese aanbesteding én bij projecten in de openbare ruimte kijken we waar kansen liggen voor circulariteit. Zo bereiden we nu een nieuwe aanbesteding voor van ons kantoormeubilair. Circulariteit speelt hierbij een grote rol. We willen ook onderzoeken of transport over water kansen biedt. Zo kunnen we vervoer slimmer en duurzamer maken. Dit kan helpen om minder vrachtverkeer door de stad te laten rijden. Samen met collega's en bedrijven willen we kijken naar slimme combinaties met andere opgaven in de stad. Denk aan:

- minder CO₂, NO_x en fijnstof in de lucht;
- minder zwaar verkeer in de stad, dus meer leefbaarheid;
- beter gebruik van materialen via circulaire hubs;
- betere samenwerking tussen Zaanse bedrijven en Amsterdamse projecten;
- meer ruimte op de weg door vervoer over water;
- schoner vervoer op bedrijventerreinen (zero emissie).

Zo werken we stap voor stap aan een schonere, slimme en circulaire stad.

Vinden, binden & boeien

Werving & selectie

Gezien de aanhoudende arbeidsmarktkrapte blijven we ons inzetten om nieuw talent aan te trekken en vacatures te vervullen. We bouwen voort op de campagne "Werken met karakter" om Zaanstad als aantrekkelijke en inclusieve werkgever te positioneren. Dit doen we door online en offline zichtbaar te blijven.

De veranderingen op de arbeidsmarkt vragen dat we anders kijken naar talent. Daarom leggen we extra nadruk op objectieve selectieprocedures, waarbij we competentiegericht werven om de beste kandidaten te vinden. Dit zorgt voor een eerlijke, toegankelijke en transparante wervingsprocedure en draagt bij aan een diverse en inclusieve werkomgeving.

Met ons nieuwe recruitmentsysteem blijven we ontwikkelen op het vlak van efficiënte processen en gebruikersgemak, zowel voor de collega's van Zaanstad als kandidaten. Na de implementatie in 2025 blijven we in 2026 kijken naar de inrichting van het systeem en de uitbreidingen die ons recruitmentproces kunnen ondersteunen.

Gesprekscyclus

We ontwikkelen onze goede gesprekscyclus door waarbij er meer aandacht is voor vitaliteit en ontwikkeling van medewerkers. Ook verbeteren we het systeem dat dit proces ondersteunt.

Loopbaanloket

Daarnaast hebben we sinds 2025 een loopbaanloket om interne mobiliteit te verbeteren en talent binnen Zaanstad te behouden. We willen medewerkers (en leidinggevendenden) helpen zich te ontwikkelen, zodat zij met plezier en energie blijven werken. Door loopbaanontwikkeling te stimuleren, verkleinen we de kans op uitstroom. We hoeven daardoor mogelijk/ hopelijk ook minder externen in te huren. We hopen vanaf 2026 een mooi resultaat hiervan te gaan zien.

Jonge ambtenaren programma

In 2025 is het eerste Jonge Ambtenaren traject succesvol afgerond. Dit traject zal komende jaren worden voortgezet waardoor we jaarlijks +/- 12 jonge ambtenaren, met diverse functies en opleidingsachtergronden, kunnen laten deelnemen aan dit persoonlijk ontwikkeltraject. Wij hopen op deze manier de jonge ambtenaren aan ons te binden en boeien.

Vitaal aan het werk

Omgaan met agressie & ongewenst gedrag

Naast ons verstevigde beleid en het meldingssysteem (landelijk Gemeentelijk Incidenten registratiesysteem) is het van belang medewerkers te trainen in het omgaan met

agressie & ongewenst gedrag. In 2025 trainen wij alle medewerkers die veel publieke contacten hebben op basis van een pilot met 2 trainingsbureaus. Deze trainingen gaan wij eind 2025 evalueren en dan willen wij een trainingsaanbod aanbesteden voor de periode vanaf 2026.

Norm Weerbare Overheid

Een specifiek aandachtspunt is ondermijnende criminaliteit. Om de weerbaarheid van de organisatie te vergroten, is de Noord-Hollandse Norm Weerbare Overheid vastgesteld. Deze norm sluit aan bij het programma weerbaarheid en ondersteunt gemeenten en provincies in het omgaan met ondermijning, agressie en intimidatie van ambtenaren en politieke ambtsdragers, evenals andere externe dreigingen. Weerbaar zijn betekent dat medewerkers en leidinggevendenden in staat zijn om signalen te herkennen, gepast te handelen en zich gesteund weten door een organisatie die duidelijke kaders en ondersteuning biedt.

In 2026 gaan we extra inzetten op bewustwording dmv presentaties, trainingen en gesprekken binnen afdelingen.

Ook de manier waarop politieke ambtsdragers worden bejegend, verruwt. Veel wethouders, gemeenteraadsleden en Statenleden ervaren hierdoor een drempel om hun standpunten uit te dragen. Voor wat betreft ongewenst gedrag & agressie worden daarom de volgende acties ondernomen.

- Een aangepaste handleiding en richtlijn 'Omgaan met ongewenst gedrag & agressie' voor politieke ambtsdragers
- Een Zaanse Presentatie Weerbare Overheid opstellen en onderdeel maken van het inwerkprogramma
- Aanbieden van de training omgaan met ongewenst gedrag en agressie

Arbobeleid

Eind 2025 wordt het nieuwe arbobeleid opgeleverd waarvan de implementatie deels zal plaatsvinden in 2026. In het beleid gaan we de taken, verantwoordelijkheden en processen updaten en nog beter vastleggen.

Preventiemedewerkers en ergocoaches

We hebben preventiemedewerkers bij afdelingen en teams waar veel risico's zijn gerelateerd aan de aard van specifieke werkzaamheden. Denk aan onderhoud in de openbare ruimte, straattoezicht en havens en vaarwegen. Preventiemedewerkers zijn de ogen en oren op de werkvloer, hebben kennis van de werkzaamheden en zodoende kunnen zij tijdig nieuwe risico's signaleren. Preventiemedewerkers worden vanaf 2025 ook opgeleid tot ergocoach. Een ergocoach is een medewerker die opgeleid is om collega's te coachen en adviseren over ergonomisch werken en fysieke belasting. Ze helpen voorkomen dat collega's overbelast raken en stimuleren een gezonde werkhouding. In 2026 gaan wij de preventiemedewerkers/ergocoaches weer trainen op basis van de actuele ontwikkelingen.

Verzuim en inzetbaarheid

Het monitoren, naleven en uitvoeren van het verzuim- en inzetbaarheidsbeleid blijft van groot belang om verzuim terug te dringen. Het motto van het vitaliteitsbeleid is 'Meer Dan Fit': er is meer (nodig) dan alleen maar gezond zijn. Randvoorwaarden zijn verbinding met het team en Zaanstad (relatie), voldoende ruimte in het eigen werk ervaren (autonomie) en voldoende kennis en vaardigheden hebben/ontwikkelen om hun werk goed te kunnen doen (competentie).

Daarnaast zijn er op veel afdelingen vitaliteitsplannen gemaakt die ook vanaf 2026 verder opgepakt en gemonitord blijven.

Om medewerkers en leidinggevendenden te ondersteunen zijn workshops en trainingen beschikbaar, maar daarnaast is er ook een providerboog. Hierin zitten hulpmiddelen en interventies die ingezet kunnen worden om verzuim te voorkomen of als er al sprake is van verzuim. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om bedrijfsmaatschappelijk werk, psychologische hulp, een werkplekonderzoek, fysiotherapie, het loopbaanloket of mindfulness. Daarnaast is er extra capaciteit op casemanagement voor een goede begeleiding en afhandeling.

Vitaliteitsweken

De vitaliteitsweken, die we twee keer per jaar organiseren om bewustzijn te vergroten, worden zeer goed ontvangen door de medewerkers. Dit willen wij de komende jaren blijven doen met veel aandacht voor gezondheid, vitaliteit en inclusiviteit door middel van een gevarieerd programma. Hierbij hebben we ook aandacht voor diverse groepen (bijv. vrouwen in de overgang, neurodiversiteit)

Blijven leren & ontwikkelen

Zaanstad heeft een eigen leer management systeem (LMS); wat wij de Zaanstad Academie hebben genoemd. In de Zaanstad Academie worden alle opleidingen centraal aangeboden en geregistreerd. In 2026 gaan we het gebruik en de ervaringen van de Zaanstad Academie evalueren. Aan de hand van deze evaluatie bepalen wij of we de overeenkomst willen verlengen en/of willen aanpassen.

In 2026 komt er zoals ieder jaar een mooi opleidingsprogramma voor en door collega's tijdens de zomer in de Summerschool. Daarnaast zorgen we voor maatwerkprogramma's bijv. voor nieuwe leidinggevendenden.

Integriteit

Het komende jaar staat in het teken van het verder versterken en duurzaam verankeren van integriteit binnen de organisatie. Integriteit vraagt om meer dan het naleven van regels; het vraagt om bewustwording, morele reflectie en een organisatiecultuur waarin medewerkers zich veilig voelen om dilemma's bespreekbaar te maken. Werken aan integriteit en sociale veiligheid betekent het gesprek voeren met elkaar om grenzen en dilemma's te leren (h)erkennen.

We trainen collega's in wat zij kunnen én moeten doen, en ondersteunen hen in het daadwerkelijk handelen. Dit vraagt om het bieden van handelingsperspectief en is een continu proces, met steeds nieuwe collega's en een snel veranderende werkelijkheid.

Sociale veiligheid is daarbij een essentiële voorwaarde. Medewerkers moeten zich vrij voelen om zorgen te uiten, dilemma's te delen en elkaar aan te spreken. Daarom zetten we in op het versterken van sociale veiligheid, onder meer door het bevorderen van morele oordeelsvorming binnen de organisatie.

Leiderschap speelt hierin een sleutelrol. Leidinggevend creëren ruimte voor leren en zijn verantwoordelijk voor een veilige werkplek waarin tegenspraak en het delen van meningen worden gewaardeerd en actief georganiseerd. Ook hen ondersteunen en trainen we om hierin vaardiger te worden.

Vertrouwenspersonen blijven een belangrijke schakel in het ondersteunen van medewerkers bij integriteitsvraagstukken en ongewenste omgangsvormen. In het komende jaar worden zij beter gefaciliteerd, onder meer door het organiseren van bijeenkomsten waarin kennisdeling, ervaringsuitwisseling en het oefenen van vaardigheden centraal staan. Daarnaast wordt er ook gewerkt met externe vertrouwenspersonen.

Inhuur

Vast werk laten we zoveel mogelijk door vaste medewerkers doen. Waar dit niet lukt kunnen (tijdelijk) inhuren. We blijven onze Richtlijn externe inhuur verstevigen en de sturing daarop. Deze richtlijn is het kader voor externe inhuur. En beschrijft wanneer we inhuren, wie we (niet) inhuren, voor hoe lang, tegen welk uurtarief en voor hoeveel uur per week. Zo zetten we externe inhuur op de juiste wijze in.

Daarnaast blijven we ons stappenplan beoordeling inhuur ZZP (Zelfstandige Zonder Personeel) verstevigen en de sturing daarop. Dit stappenplan helpt ons om op een zorgvuldige manier te toetsen of de inzet van een ZZP'er juridisch mag volgens de Wet DBA. En welke stappen we moeten nemen als dat niet zo is. Hierover hebben we goed contact met o.a. de Belastingdienst.

Zaanstad gaat over op een ander inhuurmodel: een Managed Service Provider (MSP). Deze externe partij hebben we aanbesteed en zij neemt het proces, de administratie en de rechtmatigheidsrisico's van inhuur uit handen. Eind december 2025 nemen we definitief afscheid van onze eigen Inhuurdesk en zal alle inhuur via de MSP gaan.

Onze mensen en middelen

Deze paragraaf gaat over de ontwikkelingen binnen het capaciteitsbudget, de inhuur (kosten en percentages) en personele kengetallen.

Toelichting en werking van het capaciteitsbudget

Het capaciteitsbudget bestaat uit drie onderdelen:

1. het salarisbudget personeel,
2. inhuurbudget bij ziekte en vacatures en
3. inhuurbudget voor overige inhuur.

Dit zijn communicerende vaten. Dit betekent dat we salarisbudget mogen omzetten naar inhuurbudget en andersom. Daarbij mag het totaal niet hoger worden. We mogen het totaal alleen ophogen met andere budgetten bijv. rijksbijdragen, subsidies en materiële* budgetten.

**Materiële budgetten zijn budgetten die bedoelt zijn voor het inkopen van goederen en/of diensten, anders dan bedoelt voor het betalen van salarissen óf medewerkers externe inhuur.*

Een budgethouder verdeelt zijn capaciteitsbudget over de drie genoemde onderdelen. Het uitgangspunt is dat vast werk wordt uitgevoerd door medewerkers die in dienst zijn bij Zaanstad. Om verschillende redenen kan de budgethouder kiezen voor externe inhuur. Bijvoorbeeld wanneer het werk tijdelijk is of wanneer er sprake is van tijdelijk geld.

De begrote inhuurkosten voor 2026 zijn anders dan de daadwerkelijke inhuurkosten

Dit komt doordat we een groot deel van de inhuur niet in de begroting opnemen. Dit komt in de praktijk door ontwikkelingen die gedurende het jaar plaatsvinden zoals:

- het aantal niet vervulde vacatures;
- uitval door ziekte;
- keuzes die we in verschillende programma's / projecten tijdens het jaar maken;
- gelden vanuit het Rijk die Zaanstad soms ontvangt voor taken en/of programma's;
- het omzetten van materiële budgetten

Tabellen capaciteitsbudget

In onderstaande tabellen vind je de kosten die bij de gemeente Zaanstad gepaard gaan met het vaste personeel en de externe inhuur.

Capaciteitsbudget (Bedragen x € 1.000)

	Jaarrekening 2024	Voorjaarsnota 2025	Actuele stand Begroting 2026
Salaris personeel	129.573	142.110	150.100*
Externe inhuur bij ziekte en vacatures	14.898	10.324	**
Externe inhuur overig	20.426	14.155	**
Totaal externe inhuur	35.324	24.479	-
Totaal capaciteitsbudget	164.897	166.589	165.947

* De nieuwe CAO gemeenten is verwerkt in deze cijfers.

** Gedurende het jaar vinden er ontwikkelingen plaats waardoor de inhuur gegevens nu nog niet beschikbaar zijn.

Het verschil van de salariskosten personeel tussen de Voorjaarsnota 2025 en de Actuele stand Begroting 2026 komt onder andere door een toename van het aantal medewerkers en de verhogingen uit de CAO* die zijn doorgevoerd.

Kengetallen capaciteitsbudget* (Bedragen x € 1.000)

	Jaarrekening 2024	Voorjaarsnota 2025	Actuele begroting 2026
Capaciteitsbudget (apparaatskosten) per inwoner*	€ 1.018	€ 1.015	€ 1.006
Percentage inhuur (€) Totaal externe inhuur als percentage van totaal salaris en inhuur	21,4%	14,7%	(nnb)**

*) Aantal inwoners per 1 januari 2024 (prognose): 161.969, per 1 januari 2025 (prognose): 164.101, per 1 januari 2026 (prognose): 164.900 (Bron grondslagen)

** Zie toelichting onder het kopje "De begrote inhuurkosten voor 2026 zijn anders dan de daadwerkelijke inhuurkosten"

Overige ontwikkelingen op het gebied van personeel

De nieuwe cao tekst is pas begin juli bekend en in het laatste kwartaal 2025 volgt een VNG brief met een toelichting op de cao afspraken die ingaan vanaf 2026.

Cao Gemeenten 2025-2027

De nieuwe Cao Gemeenten geldt van 1 april 2025 tot en met 31 maart 2027. De CAO bevat afspraken voor de jaren 2025, 2026 en 2027. De belangrijkste nieuwe afspraken voor 2026 zijn:

De salarisschalen gaan omhoog

- 1 januari 2026: minimum uurloon van € 16,- in de cao
- 1 januari 2026: alle salarisschalen gaan met € 35,- omhoog
- 1 juli 2026: 1,25% omhoog

Nieuwe Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) vroegpensioenregeling zware beroepen

Vanaf 1 januari 2026 wordt de RVU in de cao vernieuwd. Voor de nieuwe regeling geldt dat de medewerker:

- Er niet eerder dan 2 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd gebruik van kan maken, en
- Bij de startdatum van de RVU 20 jaar in dienst was bij

een bij ABP aangesloten werkgever, en

- De laatste 10 jaar in dienst was van een werkgever in de sector gemeenten, en
- De medewerker voldoet aan de criteria van een "zwaar beroep". Die criteria komen in het onderzoek dat voor 1 november 2025 wordt afgerond.

Verhoging toelage beschikbaarheidssdienst

De toelage beschikbaarheid wordt het maximum uurloon van schaal 8 (per 1 januari 2026).

IKB-doelen: aflossen studieschuld

Aan het IKB (Individueel Keuzebudget) wordt als vast doel toegevoegd:

- Vanaf 1 januari 2026 het aflossen van een DUO studieschuld van de reguliere studiefinanciering. Dit kan tot en met 31 december 2030 (5 jaar). Voor maximaal € 1.250 per medewerker per jaar. Totaal maximaal € 6.250 per medewerker.

Inclusieve cao (vanaf 1 januari 2026)

- (Betaald) ouderschapsverlof geldt ook voor meeroudergezinnen die nu buiten de wettelijke (Wazo) definitie vallen.
- Medewerkers mogen Tweede Paasdag en Tweede Pinksterdag omruilen voor een andere feest- en/of herdenkingsdag. Als die dag te maken heeft met religie, culturele achtergrond, nationaliteit of levensovertuiging. Het omruilen van de feestdag kan alleen als dit past bij de functie/het werk en in overleg met de leidinggevende.
- Het aantal te werken uren per jaar wordt opgenomen in de cao: Het aantal kalenderdagen in het jaar verminderd met: het aantal zaterdag en zondagen in het jaar en het aantal feestdagen in het jaar dat niet valt op een zaterdag of een zondag. Dit aantal resterende dagen wordt vermenigvuldigd met 7,2 uur en afgerond op hele uren. Hierdoor ontstaat gelijkheid tussen fulltimers en parttimers bij de toekenning van feestdagen.



3.6 Verbonden partijen

Inleiding

Gemeenten werken steeds meer samen met andere gemeenten e/o organisaties. Het bedrag dat gemeenten uitgeven via (regionale) samenwerking is in de afgelopen jaren sterk gegroeid doordat zij steeds vaker op tal van terreinen kiezen voor samenwerking.

Met samenwerking komen gemeentelijke taken meer op afstand te staan. Hoe houden we vanuit de gemeente grip op deze samenwerking?

Ook kiezen gemeenten vaker voor andere vormen van samenwerking die niet onder de reikwijdte van verbonden partijen vallen. Er ontstaan daardoor situaties waarin er geen formele verplichting is om de raad te informeren, terwijl deze informatie de raad kan helpen om haar controlerende taak uit te voeren.

Gemeente Zaanstad heeft 27 verbonden partijen

1. Partijen waarmee gemeente Zaanstad een financieel en bestuurlijk belang heeft (definitie BBV)

2. Partijen die de gemeente Zaanstad
 - a. structureel bekostigt via één of meer geldstromen. Denk aan begrotingsfinanciering, subsidie of een overeenkomst van opdracht **en** een bestuurlijk belang (aanbeveling commissie BBV)
 - b. structureel bekostigt **en** voldoet aan één of meer van de volgende voorwaarden:
 - i. gemeente Zaanstad stelt de begroting van de partij vast of
 - ii. gemeente Zaanstad heeft benoemingrecht of voordrachtsrecht in bestuur of raad van toezicht
3. Partijen waarmee de gemeente nauw samenwerkt bij strategisch belangrijke programma's. Deze partijen hebben noch een financieel, noch een bestuurlijk belang. Deze partijen worden aan het begin van elke coalitieperiode benoemd door de raad met een maximum van 2. Ook wordt dan afgesproken over welke onderwerpen de raad in de paragraaf verbonden partijen wordt geïnformeerd.

De meeste verbonden partijen (23) vallen onder categorie 1.:

Categorie 1 (23 verbonden partijen)			
Vorm	Publiek/ privaat	Financieel belang	Bestuurlijk belang
Gemeenschappelijke regelingen	publiek	Verplichte jaarlijkse bijdrage	Collegeleden / raadsleden in bestuur
Deelnemingen	Privaat	Aandelen	Stemrecht via Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Stichtingen	Privaat	Jaarlijkse bijdrage	College vaardigt collegelid af in bestuur
Verenigingen	Privaat	Jaarlijkse bijdrage	Stemrecht via Algemene Ledenvergadering

Een aantal verbonden partijen (4) vallen onder categorie 2 en 3:

Categorie 2 en 3 (4 verbonden partijen)				
Vorm	Categorie	Publiek/ privaat	Financieel belang	Bestuurlijk belang
Stichting Jeugdteam	2	Privaat	Structurele bekostiging Quasi-inbesteding	Benoemingsrecht directeur en RvT
Stichting Sportbedrijf Zaanstad	2	Privaat	Structurele bekostiging Quasi-inbesteding	Benoemingsrecht RvT Vaststellen begroting
Stichting Marketing Zaanstreek	2	Privaat	Structurele bekostiging Quasi-inbesteding	Benoemingsrecht RvT Vaststellen begroting
Metropoolregio Amsterdam	3	Privaat	Jaarlijkse bijdrage	Geen Er is een informeel bestuurdersnetwerk

De uitvoeringsregels verbonden partijen volgen in 2026

Op basis van de nota verbonden partijen worden de uitvoeringsregels vernieuwd. Hierin worden de kaders op uitvoerend niveau geactualiseerd. De nieuwe uitvoeringsregels worden ter kennisname aan de raad gestuurd.

Elke verbonden partij is ingedeeld in een risicoprofiel

Na oprichting van of deelname in een verbonden partij wordt het risicoprofiel van de verbonden partij bepaald. Bij een hoog risicoprofiel wordt het toezicht op de verbonden partij intensiever dan bij een laag risicoprofiel verbonden partij.

Ontwikkelingen

In juli 2024 heeft het college het plan van aanpak Grip op Warmtenet Zaanstad vastgesteld. En ter kennisname naar de raad gestuurd (RIB 8640879). Het gaat om de volgende aanbevelingen:

1. Zorg altijd voor een goede borging van het publiek belang.
2. Pas de Nota Verbonden Partijen systematisch toe volgens het 'pas toe, of leg uit-principe'.
3. Maak de rol van de gemeenteraad bij oprichting verbonden partijen expliciet.
4. Stel een toekomstvisie en exitstrategie vast.
5. Maak met WNZ nieuwe afspraken over de jaarstukken.
6. Verbeter het risicomanagement in de gemeentelijke organisatie.
7. Verbeter het toezicht.
8. Monitor de doelstellingen van WNZ en informeer de raad adequaat.
9. Verstevig de regierol van de gemeente.
10. Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit.

Aanbeveling (3) is in 2024 opgepakt en gereed.

De procedure voor het aangaan van een verbonden partij met het correct toepassen van een wensen- en bedenkingenprocedure is gewijzigd. Hiermee is deze aanbeveling uitgevoerd.

Aanbeveling 1 en 7

Het publiek belang wordt opgenomen in de statuten van WNZ. De statutenwijziging bevat tevens het instellen van een RvC en wordt geformaliseerd bij de notaris als een voorzitter voor de RvC is geworven.

Aanbeveling 4, 8 en 9; samenhang met landelijke wetgeving

De toekomstvisie, exitstrategie, de doelstellingen en de regierol worden in samenhang met de aankomende wetwijzigingen rondom warmte uitgewerkt.

Aanbeveling 2, 6 en 10

deze aanbevelingen worden uitgewerkt in de uitvoeringsregels verbonden partijen.

Sociale wijkteams

Op 31 december 2026 eindigen de huidige contracten rondom de sociale wijkteams. Zaanstad onderzoekt hoe zij de voortzetting van deze taken wil vormgeven. Hierbij neemt zij de uitkomsten van het rekenkameronderzoek naar opdrachtgeverschap & partnerschap mee. Ook de wensen en bedenkingen die zijn geuit tijdens het Zaanstad Beraad op 13 mei rondom de bestuursopdracht jeugd worden hierin betrokken.

Totaal overzicht verbonden partijen

Op basis van artikel 15 van de BBV is het verplicht om een totaal overzicht van de verbonden partijen op te nemen in de jaarstukken met daarin een aantal vaste onderdelen. Dit overzicht is onderstaand weergegeven.

Overzicht

In de onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven van financiële gegevens en stemverhouding per verbonden partij. Er wordt onderscheid gemaakt daar publiekrechtelijke verbonden partijen en privaatrechtelijke verbonden

partijen. Deze laatste wordt opgesplitst naar deelnemingen en overige privaatrechtelijke verbonden partijen.

Legenda

Bijdrage GR	EUR geeft het bedrag weer dat gemeente Zaanstad betaalt aan de gemeenschappelijke regeling (GR), in euro's. Het % geeft het aandeel van gemeente Zaanstad weer in het totaal van de bijdragen die de GR van de deelnemers ontvangt.
Bestuurlijk	Stem% geeft het aandeel stemmen van gemeente Zaanstad aan in het Algemeen Bestuur.
EV	Eigen vermogen begin en eind van het jaar, gebaseerd op jaarrekening van de verbonden partij
VV	Vreemd vermogen begin en eind van het jaar, gebaseerd op de jaarrekening van de verbonden partij
NW	Nettowinst, gebaseerd op de jaarrekening van de verbonden partij
Belang	EUR geeft het financieel belang weer in de deelneming, stichting of vereniging. Het % geeft het % stemmen dat de gemeente Zaanstad heeft in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in het geval van een <u>deelneming</u> . Bij een % van meer dan 50% is sprake van een meerderheidsbelang. In het geval van een stichting gaat het om het % stemmen dat gemeente Zaanstad heeft het bestuur van de stichting, in het geval van een vereniging om het % stemmen in de ledenvergadering
Leningen / Garanties	Het bedrag dat gemeente Zaanstad heeft verstrekt aan leningen (L)/garanties (G) aan de verbonden partij

Publiekrechtelijk (Gegevens o.b.v. jaarrekening 2024, bedragen x € 1.000)

Naam	Bijdrage GR		Bestuurlijk stem %	EV		VV		NW
	EUR	% totaal		1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
Centraal Nautisch Beheer	11	nvt	15%	0	0	0	0	0
Ombudsman MRA	57	1,9	nvt	309	363	222	413	58
GGD ZW	8.004	48%	14%	3.233	1.781	8.046	9.122	74
MRA	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Omgevingsdienst NZKG	3.632	5,16%	9,8%	5.932	9.357	29.783	37.306	4.486
Werkom		62%	50%	2.342	2.339	4.816	5.718	-4
Recreatieschap RAUM	417	23%	12,5%	1.426	1.452	231	762	26
Recreatieschap Twiske-Waterland	250	9%	12,5%	5.204	5.417	283	278	213
Regionale samenwerking decentralisaties SD	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Rekenkamer Amsterdam-Zaanstad	242	9%	nvt	897	790	165	22	73
Veiligheidsregio ZW	14.978	28%	12,8%	1.360	1.456	20.709	22.596	141
Vervoerregio	nvt	nvt	11,3%	0	0	389.047	560.460	0

Deelnemingen (Gegevens o.b.v. jaarrekening 2024, bedragen x € 1 miljoen)

Naam	Belang		EV		VV		NW	Leningen/ Garanties	Dividend
	EUR	%	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec			
Alliander	nvt	0,9%	4.749	6.038	4.433	4.265	976	5,75	1,66
BNG	0,9	0,07%	4.721	4.777	110.819	123.164	294	nvt	0,9
BKZ	0,05	100%	21,5	22,0	0,97	0,87	0,7	7,4	nvt
InWest Regio B.V.	5	4,6%	41,612	41,579	0,112	0,111	-1,854	nvt	nvt
HVC	nvt	7,15% aandelen A	231	256	918	955	24	37,5	nvt
RON ASP	0,2	33,33%	2,243	2,510	0,979	0,781	0,268	0,254	nvt
Warmtenet	1,9	39,0%	8,06	8,3	0,654	0,7	-0,4	nvt	nvt

Stichtingen en verenigingen (Gegevens o.b.v. jaarrekening 2024, bedragen x € 1 miljoen)

Naam	Belang		EV		VV		NW	Leningen/ Garanties
	EUR	%	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
Dimpact		1 van de 40 stemmen	2.991	703	4.587	7.567	-2.289	nvt
Stichting Masterplan NZKC		17%	316		1.665			
Stichting Jeugdteam Zaanstad			833	732	1.740	1.965	-101	nvt
Stichting Marketing Zaanstreek		nvt	232	194	89	174	-38	nvt
Stichting Sportbedrijf Zaanstad		nvt	4.495		3.905			
Vereniging Bedrijvenpark HoogTij		<1%	103	191	114	187	88	nvt
VNG			56.301	60.361	118.819	195.596	-26	nvt



GGD Zaanstreek Waterland

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam**

Oprichtings-/publicatiedatum: **1 september 2016**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezihtsregime: **Hoog**

Openbaar belang

GGD Zaanstreek-Waterland beschermt, bewaakt en bevordert de gezondheid en de (sociale) veiligheid van alle mensen in de regio. Daarbij staat een preventieve en collectieve aanpak voorop, met specifieke aandacht voor bevordering van participatie en ondersteuning van de eigen regie van mensen. Als uitvoeringsorganisatie van de gemeenten sluit de GGD aan bij de gemeentelijke verantwoordelijkheden in het sociaal domein.

Bestuurlijk belang

Een lid van het Algemeen Bestuur (AB) heeft in de vergadering van het AB één stem. In die gevallen waarin Zaanstad en Purmerend zwaarwegende bezwaren hebben tegen een voorstel en met het oog daarop tegenstemmen, leidt die tegenstem tot verwerping van het voorstel. Het voorgaande is niet van toepassing op het voorstel tot vaststelling van de begroting respectievelijk de jaarrekening van de GGD. Wethouder Onclin is voorzitter van het DB en het AB, plaatsvervanger wethouder Slegers.

Stemverhouding: 14%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

De GGD werkt inmiddels op basis van de afspraken die gemaakt zijn in het GGD 3.0 traject. Dit traject heeft als doel gehad toe te werken naar een toekomstbestendige GGD. In 2024 is de evaluatie van de Governance gestart met als insteek inzicht te krijgen hoe de (nieuwe) werkgroepen (waarin gemeenten en GGD) de sturing van de GGD ervaren. Het kernteam met daarin de directeur van de GGD en managers vanuit de gemeenten is opdrachtgever van deze evaluatie. De directeur is betrokken bij de evaluatie. Dit evaluatieproces loopt nog en is nog niet afgerond.

De gezamenlijke huisvesting van GGD ZW en VrZW heeft vertraging opgelopen, dit heeft tot gevolg dat de verhuizing ook later volgt. Zie hiervoor de "Update businesscase Samen Sterker" die door de GGD verzonden is aan alle gemeenten op 19 december 2024.

GGD en VrZW hebben afgesproken dat (onderzoek naar) verdere samenwerking wordt uitgesteld tot na de verhuizing.

GGD ZaWa werkt actief samen met GGD Amsterdam op het gebied van infectieziektebestrijding. Eind 2024 heeft het AB de samenwerkingsafspraken met GGD Amsterdam vastgesteld (zie GGD-raadsinformatiebrief 19 december 2024 Update uitvoering IZB). Om de toegankelijkheid voor specifieke kwetsbare groepen te vergroten, worden vanuit het centrum seksuele gezondheid wekelijks spreekuren in Zaandam aangeboden.

De GGD start in Q3 2025 met een wijkgerichte aanpak om de vaccinatiegraad op peil te houden op basis van een incidentele plustaak vanuit GALA middelen. Idealiter zou je hier een meerjarig programma voor opstarten, daarvoor is echter structureel budget nodig. Landelijke middelen hiervoor zijn helaas alleen aan de G4 toebedeeld. GGD Amsterdam heeft positieve resultaten laten zien van hun wijkaanpak. Als gevolg van de nauwe samenwerking tussen deze 2 GGDen is deze kennis binnen handbereik. Over de algemene Infectieziektenbestrijding zijn 2 raadsinformatiebrieven verzonden (9451505 en zNINA).

Ook zetten we samen met de GGD stappen om beter inzicht te krijgen in de context van door de GGD opgeleverde cijfers bij bestaande (contract)taken. Hierover worden nieuwe resultaatafspraken gemaakt. Een voorbeeld hiervan is dat we graag willen weten hoeveel deelnemers uit kwetsbare doelgroepen bereikt worden, en niet alleen het aantal deelnemers aan een interventie.

Het SPUK gala loopt in 2026 gedeeltelijk af en/of wordt met 10% gekort. Een deel van de plustaken worden hieruit gefinancierd. Er zal gekeken moeten worden naar mogelijkheden voor voortzetting door tijdig zoeken naar alternatieve financiering (afhankelijk van de wens om uitvoering van taken wel of niet voort te zetten). Dit heeft dus mogelijk gevolgen voor de omvang van ons plustakenpakket bij de GGD.

Risicoprofiel

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om een GGD in stand te houden voor de uitvoering van de taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. Het risicoprofiel van de GGD is hoog: de financiële bijdrage in de Gemeenschappelijke Regeling is groot (ongeveer € 12 mln. deelnemersbijdrage voor het basispakket en € 3,5 mln. aan plustaken in 2025), terwijl de gemeente Zaanstad maar beperkte invloed heeft in het Algemeen Bestuur. Iedere gemeente heeft één stem. Dit betekent voor Zaanstad een stemverhouding van 14% en een financiële deelnemersbijdrage van 47% voor het basispakket. De politieke en maatschappelijke betrokkenheid zijn eveneens groot: de activiteiten van de GGD betreffen de gezondheid en veiligheid van de inwoners. Een

probleem op het gebied van volksgezondheid of veiligheid haalt direct de pers en heeft zijn weerslag op de politiek.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

De jaarrekening 2024 geeft een positief resultaat van € 73.912. Zoals in de Financiële Verordening is opgenomen, hoeft de jaarrekening niet ter zienswijze te worden voorgelegd aan gemeenteraden, bij een resultaat (bestemming) kleiner dan € 100.000. Vandaar dat de Jaarrekening 2024 ter besluitvorming wordt voorgelegd aan het Algemeen Bestuur (juli 2025). Voorgesteld wordt om het positieve resultaat te bestemmen voor het vervangen van het instrumentarium van Jeugdgezondheidszorg. Dit instrumentarium is verouderd en er is onvoldoende budget voor de nodige vervanging.

Rechtmatigheidsverantwoording

De accountant heeft een goedkeurende controleverklaring afgegeven over de getrouwheid; dat alle baten en lasten juist en volledig in de jaarrekening zijn verwerkt. Bij de jaarrekening 2024 heeft het dagelijks bestuur voor de tweede keer zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgegeven; of wet- en regelgeving is nageleefd. De rechtmatigheidsafwijkingen (rechtmatigheidsfouten en onduidelijkheden) komen boven de overeengekomen verantwoordingsgrens uit. Dit komt doordat inkopen in het verleden niet Europees zijn aanbesteed, terwijl dit vanwege de waarde van de inkopen wel had gemoeten. Dit geldt onder andere voor inkopen (zoals inhuur personeel) die tijdens de “coronajaren” 2021 en 2022 zijn gedaan en zijn verlengd. De rechtmatigheidsfout bedraagt voor 2024 € 3,2 mln. De GGD heeft hierop een verbetertraject gestart met als doel om alle contracten in het vervolg rechtmatig af te sluiten. Volgens het accountantsverslag heeft de GGD “in 2024 stappen gezet om dit proces te verbeteren en strikter toe te zien dat aanbestedingen volgens de juiste procedures worden uitgevoerd

Begroting 2026-2029 inclusief bezuinigingsvoorstel

De begroting 2026 is inclusief bezuinigingsvoorstel ter zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraden. De begroting is opgesteld binnen de kaders van de kadernota 2026. De Kadernota 2026 van de GGD is niet ter zienswijze aan de gemeenteraden voorgelegd. Naast autonome (indexatie loonkosten) en neutrale wijzigingen (verschuivingen van plustaken naar het basispakket), is hierin voor € 710.000 structureel aan extra kosten opgevoerd voor document- en archiefbeheer, cybersecurity en ICT. Deze kosten zijn voor bijna € 600.000 gedekt door voordelen op de bedrijfsvoering (o.a. door voordelen uit de samenwerking met de VrZW). Het overige deel van deze kosten is autonoom, omdat de GGD moet voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van archiefbeheer.

De deelnemersbijdrage van Zaanstad komt in de Begroting 2026 van de GGD uit op € 12.504.125. Dit is € 36.274 lager (voordeel) dan waar bij de Kadernota 2026 van is uitgegaan.

Dit komt vooral voort doordat de indexatie van de loonkosten is verlaagd. De raad heeft een positieve zienswijze gegeven over het vaststellen van de begroting.

Verder heeft de GGD een bezuinigingsscenario voorgelegd, waarin wordt bezuinigd op taken waar beperkte directe impact is voor bewoners. Dit scenario bevat een bezuiniging van 2,3% ten opzichte van de deelnemersbijdrage van Zaanstad. Ook hierover heeft de raad een positieve zienswijze afgegeven.

Zowel de Begroting 2026 als het bezuinigingsvoorstel wordt in september 2025 ter besluitvorming voorgelegd aan het Algemeen Bestuur.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico: Personeelstekorten (landelijk fenomeen) leiden tot verslechteren dienstverlening aan inwoners en wachtlijsten
Beheersmaatregel: In samenwerking met GGD sturen op prioriteren van dienstverlening aan meest kwetsbare inwoners. Stimuleren van bovenregionale samenwerking om dienstverlening op peil te houden. GGD stuurt actief op terugdringen van het ziekteverzuim. Een extern bureau voert exitgesprekken om inzicht te krijgen in en grip te krijgen op het verloop en het behoud van werknemers.

Risico: Aanbod GGD sluit niet voldoende aan op behoefte inwoners/ maatschappelijke visie gemeente
Beheersmaatregel: periodiek inhoudelijk overleg om beleidskeuzes door te nemen en bestaand aanbod te verbeteren of nieuw aanbod te implementeren.

Risico: GGD is eigen risicodragers. Afschaling van taken/ opdrachten kunnen leiden tot (langdurige) frictiekosten die aan gemeenten worden doorbelast
Beheersmaatregel: Zaanstad communiceert als goed opdrachtgever tijdig het afstoten van taken/ opdrachten, zodat de GGD tijd heeft om passende maatregelen te nemen de frictiekosten te beperken. Verder zullen we erop aansturen om heldere afspraken te maken over frictiekosten en de wederzijdse verantwoordelijkheid om deze te beperken.

Risico: Autonome ontwikkelingen, wetwijzigingen en landelijke initiatieven kunnen leiden tot uitbreiding van capaciteit c.q. aanbod en toename van de kosten.
Beheersmaatregel: Periodiek overleg dat aansluit op de PDCA cyclus om daarmee sneller te kunnen anticiperen op ontwikkelingen in vraag en aanbod, en toekomstige wijzigingen.

Risico: Financiële tekorten groter dan € 450.000 kunnen niet worden opgevangen binnen het weerstandsvermogen (algemene reserve) van de GGD. Beheersmaatregelen: Vanuit de GGD wordt de risicoanalyse verder aangescherpt. De volgende stap is om risico's te kwantificeren en te toetsen dat er voor het geheel aan risico's voldoende weerstandsvermogen aanwezig is. Aangezien gemeenten verantwoordelijk zijn voor de financiering van de GGD, is

het zo dat gemeenten uiteindelijk zullen moeten bijdragen
als de situatie zich voortdoet dat er tekorten zijn bij de
GGD waarvoor onvoldoende weerstandsvermogen
aanwezig is.



Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam**

Oprichtings-/publicatiedatum: **17 december 2015**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezichtsregime: **Hoog**

Openbaar belang

De regeling is getroffen ter ondersteuning van de colleges bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten. Voorts wordt de regeling getroffen ter behartiging van de taken voortvloeiend uit het Besluit risico's zware ongevallen 1999.

Sinds 1 januari 2024 zijn de Wabo en het Besluit risico's zware ongevallen 1999 opgegaan in de Omgevingswet.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin is lid van het Algemeen Bestuur, plaatsvervangend door wethouder Breunese. Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 9,8%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

De inhoudelijke activiteiten van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied liggen voor een groot deel vast vanuit wet- en regelgeving en beleidsdoelstellingen van de opdrachtgevers. De werkzaamheden van de dienst zijn vertaald in de vastgestelde strategische agenda voor 2023-2025 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

De strategische agenda bestaat uit drie samenhangende en elkaar versterkende onderdelen:

1. Inhoudelijke opgaven op het gebied van klimaat, milieu-gerelateerde gezondheid, en transformatie gebieden
2. Versterking van ons instrumentarium op het vakgebied vergunning verlenen, toezicht houden, handhaven en adviseren
3. Organisatieontwikkeling: wat is er nodig binnen de ODNZKG om punt 1 en 2 te realiseren.

De Uitvoerings- en Handhavingsstrategie 2024-2027 die in 2023 is vastgesteld dient ter ondersteuning van de

strategische agenda. De strategie is opgavegericht ingestoken, de doelen van de Omgevingswet dienen als vertrekpunt. Aanvullend zijn diverse ontwikkelingen opgenomen die impact hebben op de uitvoering van de taken. Ook geven deze mede richting geven aan de koers voor de komende jaren, zoals de energietransitie.

Rekenkamerrapport energiebesparingsplicht

In maart 2023 is een kritisch rapport van de Rekenkamer verschenen over de sturing en controle van de gemeente Zaanstad op de energiebesparingsplicht van Zaanse bedrijven. De conclusies en aanbevelingen uit het rapport hebben een breed gevoeld besef van urgentie laten ontstaan. De OD NZKG werkt in samenspraak met de deelnemers aan de aanbeveling uit het rapport met als doel verbetering aan te brengen. Bespreking en afstemming tussen de OD en de dienst hierover vindt periodiek zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau plaats. In 2025 zullen een of meerdere scenario's nader uitgewerkt worden ter verbetering van de sturing en controle

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het financiële resultaat van de OD NZKG over 2024 is € 4,5 mln. positief. Bij de halfjaarrapportage was al een positief saldo voorzien van € 2,6M. Het jaarrekeningresultaat is € 1,8 mln. positiever dan begroot. Het saldo bestaat ten opzichte van de begroting uit lagere baten ad € 4,4 mln. en lagere lasten ad € 6,1 mln. De € 4,4 mln. lagere baten komen én voort uit een lagere Rijkssubsidie én anderzijds uit het niet volledig realiseren van de uitvoeringsovereenkomsten. De OD NZKG sluit elk jaar een uitvoeringsovereenkomst (UVO) af met alle 11 opdrachtgevers. In 2024 bedraagt het totaal van deze uitvoeringsovereenkomsten € 80,1M. Dit is voor 95% gerealiseerd. De onderschrijding komt voort uit minder vraag uit de markt en doordat de formatie nog niet volledig op sterkte is. De onderschrijding van € 6,1 mln. aan de lastenkant wordt grotendeels veroorzaakt doordat de formatie niet volledig op sterkte is, lagere implementatiekosten van het nieuwe VTH-zaaksysteem, lagere kosten voor groot onderhoud en lagere kosten voor implementatie van de Omgevingswet.

In 2024 was de bijdrage van de gemeente Zaanstad €3.632.190. Dit is lager dan de €4.724.050 die was begroot in de UVO 2024 (-€ 1.091.860). Dit voordeel is reeds verwerkt in het resultaat over 2024. Op basis van de halfjaarrapportage van de omgevingsdienst was € 500.000 reeds als verwachte onderschrijding opgenomen in de Narap 2024. Het restant is verwerkt in de jaarrekening 2024 van de gemeente.

De voorgestelde resultaatbestemming is om € 4.486.000 terug te betalen aan de deelnemers. Voor Zaanstad

betekent dit een incidenteel voordeel in 2025 van € 214.000 (dit zal worden verwerkt in de Narap 2025).

Begroting 2026

In de meerjarenbegroting 2026-2029 zijn de lasten en baten in evenwicht. Het totaal der lasten bedraagt € 90,3 mln. in 2026 waarvan € 87,1 mln. wordt gedekt vanuit de uitvoeringsovereenkomsten met de deelnemers. Het Zaanse aandeel hierin bedraagt € 4,7 mln.

In de tussen Zaanstad en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied te sluiten Uitvoeringsovereenkomst 2026 zal de exacte bijdrage worden vastgelegd, rekening houdend met de werkzaamheden in 2026 en eventueel gewijzigde of aanvullende volumes en ambities. Na afloop van het jaar zal uiteindelijk conform de systematiek worden afgerekend op basis van daadwerkelijk geleverde diensten, producten en uren.

De gemeenteraad heeft naar aanleiding van de ontwerp-meerjarenbegroting 2026-2029 de volgende zienswijze ingediend in juni 2025:

- Gemeente Zaanstad vraagt aan haar grote gemeenschappelijke regelingen om voor het begrotingsjaar 2026 een bezuiniging van 2% ten opzichte van de begroting 2025 te verwerken. In de voorliggende Meerjarenbegroting 2026-2029 van de Omgevingsdienst is deze taakstelling ten opzichte van de begroting 2025 reeds verwerkt.
- Het verzoek om de komende jaren terughoudend te zijn met het aangaan van nieuwe financiële verplichtingen en niet over te gaan tot het invoeren/uitvoeren van nieuw beleid. En rekening te houden met een eventuele korting van de gemeentelijke bijdrage en daartoe de nodige voorbereidingen te treffen voor een scenario van 3% korting in 2028. Om gelet op de door de raad in 2024 ingediende zienswijze op de meerjarenbegroting 2025-2028 betreffende prioriteiten in relatie tot de opgaven op het gebied van gezondheid en veiligheid, en de gemaakte afspraken hierover tussen de gemeente en de OD NZKG, vaart te maken met de bestending van de afspraken van het Rekenkamerrapport en inzicht geven in actualisaties van de vergunningen.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

De noodzakelijke weerstandscapaciteit van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied wordt bepaald door kwantificering van de gewogen risico's. Deze risico's zijn:

1. wet- en regelgeving (met name omgevingswet),
2. conjuncturele ontwikkelingen, arbeidsmarkt en Groen Staal
3. bedrijfsvoering
4. prestatiegericht financieren

Beheersmaatregelen

Om risico's op te kunnen vangen heeft de OD NZKG een risicobuffer in het leven geroepen. Daarnaast zijn er frequent overleggen tussen gemeente en OD, zowel bestuurlijk als ambtelijk op diverse niveaus.

De beschikbare weerstandscapaciteit en de noodzakelijke weerstandscapaciteit worden tegen elkaar afgezet met de ratio weerstandsvermogen. Het algemeen bestuur heeft in 2017 een ratio van 1 tot 1,5 vastgesteld. Deze ratio is naar verwachting voor het jaar 2025 toereikend.

Meerjarig voldoet de verhouding tussen noodzakelijke en beschikbare weerstandscapaciteit aan de ratio weerstandsvermogen (1 tot 1,5), mits de reserve gelijk blijft aan zijn huidige omvang.

Participatiebedrijf Zaanstad Purmerend (Werkom)

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - bedrijfsvoeringsorganisatie**

Oprichtings-/publicatiedatum: **1 januari 2018**

Vestigingsplaats: **Purmerend**

Toezichtsregime: **Hoog**

Openbaar belang

De gemeenschappelijke regeling is getroffen voor het doeltreffend en doelmatig uitvoeren of doen uitvoeren van de taken van de colleges voortkomend uit of samenhangend met de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening.

Bestuurlijk belang

Per 1 januari 2018 hebben de gemeenten Purmerend en Zaanstad samen het Participatiebedrijf opgericht om effectiever te zijn in de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening en de Participatiewet. Namens Zaanstad heeft wethouder Onclin zitting in het bestuur en wethouder Groothuismink is waarnemer.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 50%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

- Werkom heeft een belangrijke rol in de opgave om zoveel mogelijk mensen naar werk te begeleiden. Door de invoering van de Participatiewet moet Werkom haar activiteiten steeds meer richten op het begeleiden naar werk bij reguliere werkgevers, terwijl ze ook (beschutte) werkgelegenheid blijft bieden aan mensen die beperkte/ geen kansen hebben bij reguliere werkgevers. Het kabinet stelt vanaf 2025, voor 10 jaar, extra middelen ter beschikking voor een toekomstbestendige infrastructuur van de Werk Ontwikkel Bedrijven. Momenteel wordt samen met Purmerend en Werkom een voorstel uitgewerkt voor de besteding van deze structurele middelen per 2025 tot 2035. Dit in combinatie en integratie met de beschikbare gestelde incidentele middelen vanuit Zaanstad en Purmerend. De effecten worden in 2026 gevolgd en bijgestuurd.
- Het programma "meedoen voor Vermogen" is in uitwerking. Dit betreft een procesverbetering ingevoerd per 2026 tussen Zaanstad, de Sociale Wijk Teams en Werkom om het onderdeel werk bij Werkom te positioneren. De effecten worden in 2026 gevolgd en bijgestuurd.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel is hoog. Het maatschappelijk belang is groot, het gaat om kwetsbare mensen. De financiële bijdrage van de gemeente is aanzienlijk.

Risico analyse

Governance

De governance van Werkom is dual. We sturen als eigenaar van het bedrijf, maar ook als opdrachtgever van het bedrijf. Om die rollen duidelijk te scheiden is ervoor gekozen om de rol van eigenaar bij de wethouder financiën neer te leggen. De rol van opdrachtgever ligt bij de vakwethouder, zijnde de portefeuillehouder Werk en Inkomen. Dat heeft ook tot gevolg dat de risicobeheersing ook dual is en dat verschillende aspecten van risico en beheersing onder de verantwoording van verschillende rollen valt. De rollen kunnen niet los van elkaar opereren. Het gaat om het samenspel van de rollen. De meerjarige kaders vanuit de eigenaarsrol werken door in gewijzigde dienstverleningsovereenkomsten in de opdrachtgeversrol. Signalen vanuit de voortgangsgesprekken worden meegenomen in de eigenaarsrol. Dit samenspel wordt ambtelijk en bestuurlijk georganiseerd door een overlegstructuur.

- **Eigenaarsrol**
Vanuit de eigenaarsrol wordt gestuurd op een meerjarig sluitende begroting. In juni 2024 is de zienswijze op de begroting 2025 in het Zaanstad Beraad behandeld. Hieruit blijkt dat de extra bijdragen die eerder nodig waren van gemeenten voor 2025 en verder naar beneden zijn bijgesteld. Werkom werkt vanuit een strategische agenda aan financiële resultaatverbeteringen en verbetering van de dienstverlening.
- **Opdrachtgeversrol**
De opdrachtgeversrol wordt gestuurd vanuit de nadere dienstverleningsovereenkomst voor de Participatiewet-taken.
In de periodieke voortgangsgesprekken over de Participatiewet-taken wordt met Werkom gesproken over instroom, uitstroom, doorlooptijden, klanttevredenheid, kwaliteit van dienstverlening, werkgeversbenadering en de mogelijkheden voor bijsturing. De maatschappelijke opgave vraagt van Werkom om blijvend de dienstverlening aan te sluiten bij de mensen en de werkgevers die zij beide ondersteunen.

Overige

Gemeente Zaanstad is daarnaast ook klant van Werkom. Als klant neemt Zaanstad diensten af voor onder meer groenonderhoud, post & print en het reinigen van de herbruikbare bekers.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het financiële resultaat van Werkom over 2024 was beter dan begroot. Dit is mede het gevolg van een hogere netto toegevoegde waarde en lagere kosten door met name minder Zaanse kandidaten in begeleiding. Door toepassing van de koepelvrijstelling heeft dit geleid tot een lagere extra bijdrage van gemeenten (€ 0,7 mln.). Door de afrekening van de werkelijke kosten per gemeente, leidt dit gunstigere resultaat voor Zaanstad tot een terugbetaling (€ 1,0 mln.) en voor Purmerend tot een aanvullende bijdrage (€ 0,3 mln.)

In 2021 is het besluit genomen om Werkom BV op te heffen en de activiteiten van de BV voort te zetten in Werkom BVO. In 2024 is dit formeel afgerond.

Rechtmatigheidsverantwoording

Werkom heeft in de financiële verordening afspraken vastgelegd over de rechtmatigheidsverantwoording. € 0,9 mln. van de verantwoorde baten en lasten is niet in lijn met de vastgestelde kaders. Hiervan is € 0,6 mln. van deze afwijkingen toch acceptabel omdat ze passen binnen vooraf vastgesteld beleid. Resteert € 0,3 mln. aan afwijkingen die als onrechtmatig worden beschouwd, omdat ze niet in overeenstemming zijn met aanbestedingsregels.

Begroting 2026

De begroting 2026 is sluitend met een verhoging van de gemeentelijke bijdrage als gevolg groei van het aantal beschut werkplekken en van job coaching. Daarnaast zijn met Werkom afspraken gemaakt over incidentele inzet die een bijdrage levert aan structurele versterking van de infrastructuur. Deze incidentele inzet gaat vooraf aan de structurele aanpak die start in 2026 waarvoor een plan wordt gemaakt met Purmerend en Werkom (zie onder ontwikkelingen).

De raad heeft op 24 juni 2025 een positieve zienswijze gegeven op de gewijzigde begroting 2025 en de primaire begroting 2026. Vanwege de financiële uitdagingen waar de gemeente voor staat (ravijnjaar) heeft de raad Werkom daarbij opdracht gegeven om in de begroting 2026 alsnog een korting van 2% te verwerken op de gemeentelijke bijdrage met uitzondering van het WSW-budget. Werkom heeft in zijn reactie op het zienswijzebesluit laten weten aan deze oproep gehoor te geven.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

In de Werkom-begroting zijn de volgende risico's benoemd in de risicoparagraaf:

- Toenemende druk op het operationele resultaat door daling van aantal medewerkers met een SW-indicatie en groei van het aantal beschut werkplekken en omzet
- Ondanks alle inspanningen van Werkom gericht op privacy en informatiebeveiliging, blijft het risico bestaan op een hack of andere activiteiten van cybercriminelen.

Beheersmaatregelen

- Werkom werkt aan het opvangen van de krimp van medewerkers met een SW-indicatie binnen de leerwerkbedrijven en acquisitie van opdrachten die passen bij de doelgroep.
- In de Werkom begroting wordt rekening gehouden met de verwachte groei van het aantal beschut werk-indicaties. De realisatie blijft tot nu toe binnen die verwachting.
- Werkom werkt aan goede meerjarige afspraken en stabiele relaties met afnemers.
- Werkom heeft een chief information security officer (CISO) voor de informatiebeveiliging en een externe functionaris gegevensbescherming (FG), die jaarlijks rapporteren over risico's en ondernomen of te ondernemen verbeteringen.
- De regels over de rechtmatigheidsverantwoording zijn verwerkt door wijziging van de financiële verordening Participatiebedrijf Zaanstad Purmerend 2023. De Raad heeft op 30 januari 2025 een positieve zienswijze afgegeven op de wijziging van deze financiële verordening.

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam**

Oprichtings-/publicatiedatum: **26 januari 2017**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezietsregime: **Hoog**

Openbaar belang

Door intergemeentelijke samenwerking uitvoering geven aan:

- het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises;
- het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald;
- het adviseren van het college van B&W over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid;
- het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing;
- het instellen en in stand houden van een brandweer;
- het instellen en in stand houden van een GHOR;
- het voorzien in de meldkamerfunctie;
- het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel;
- het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d, e, f, en g genoemde taken.

Bestuurlijk belang

Burgemeester Hamming is voorzitter van het AB en DB, vervangend wethouder Van der Laan.

Stemverhouding: 12,8%

Actualiteiten en risico's

Brandweezorg

VrZW richt zich op een toekomstbestendige brandweezorg. Eind 2023 is gestart met een brede toekomstverkenning brandweer, gericht op de hele brandweerketen van risicobeheersing tot en met incidentbestrijding (fase 2 – toekomstverkenning). Het bestuur heeft verzocht eerst het regionale beeld en de opgave scherper te maken en pas daarna aan de slag te gaan met het oplossen ervan. Op 10 juli 2024 is de toekomstverkenning gepresenteerd. Om te komen tot gezamenlijke beeld- en oordeelsvorming over de trends, vraagstukken en ontwikkelopgaven heeft begin 2025 een bestuurlijke themabijeenkomst plaatsgevonden, waarna verdere uitwerking plaatsvindt. De verwachting is dat dit proces ook in 2026 nog doorloopt.

Nieuw beleidsplan 2025-2028

Op 4 maart 2025 heeft het college van B&W het beleidsplan van de VRZW besproken. De gemeenteraad is middels een raadsinformatiebrief geïnformeerd over het beleidsplan en had hierbij de mogelijkheid om nog vragen te stellen. Hiervan is geen gebruik gemaakt. Het plan is op 25 maart 2025 vastgesteld in het AB van de VrZW.

Organisatie

De samenvoeging van de VRZW en GGDZW in het pand aan het Pr. Bernhardplein, resulteert in de tijdelijke verhuizing van het hoofdkantoor VRZW, naar de kazerne Purmeren (Gorslaan 50, 1441 RG Purmerend). De verhuizing staat gepland van 30 juni 2025 tot en met 3 juli 2025. Vanaf 4 juli is alles weer operationeel in Purmerend. De verwachting is dat de verhuizing terug naar het Pr. Bernhardplein gerealiseerd kan worden in augustus 2026. Tijdens de verhuizing wordt de crisisbeheersing uitgevoerd vanaf de uitwijklocatie in Alkmaar.

Versterken informatievoorziening en ICT

In de ontwerpbegroting van de VrZW is de structurele post van €230.000 per jaar vanaf 2025 specifiek bestemd voor informatiebeveiliging en ICT-informatie. Dit omvat o.a.:

- De implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheden (BIO). De VrZW moet voldoen aan deze nationale richtlijn voor cybersecurity. De middelen worden ingezet voor noodzakelijke beveiligingsmaatregelen, risicobeheersing en compliance-monitoring
- Inzicht in ICT-architectuur en contractmanagement. Overgang naar nieuw documentmanagementsysteem (DMS). Verbetering van documentbeheer in lijn met vernieuwde archiefwetgeving en de Wet Openoverheid (WOO), vereist personele ondersteuning. Rond de €100.000 aan extra incidentele kosten in 2025 met een structurele versterking van formatie voor deze taak.

Personeelsontwikkelingen

De werkgeversvereniging (WVSV) en vakbonden hebben een akkoord gesloten over de arbeidsvoorwaarden voor de duur van vijftien maanden. De afspraken gaan met terugwerkende kracht in per 1 mei 2024 en lopen tot 1 augustus 2025.

Weerbare samenleving

De komende jaren worden rijks gelden beschikbaar gesteld voor het versterken van de weerbare samenleving. In het veiligheidsberaad van 6 oktober wordt besloten rondom besteding en verdeling van het budget. Pas daarna volgt duidelijkheid over de gevolgen van deze rijks gelden voor de VrZW.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

De jaarrekening is ter kennisgeving aangeboden aan Zaanstad. 2024 is afgesloten met een negatief resultaat van € 141.000, dit is € 643.000 hoger dan begroot. De belangrijkste afwijkingen zijn gerealiseerd bij de crisis beheersing en brandweezorg. In de raadsvergadering van 22 mei 2025 is kennis genomen van de jaarstukken 2024.

De solvabiliteit is ten opzichte van 2023 verder gedaald. In 2023 werd de solvabiliteit al beoordeeld als onvoldoende en het laat een dalende trend zien. Dit vormt een risico in combinatie met het beperkt eigen vermogen en de liquide middelen.

Een aantal risico's zijn niet kwantitatief gemaakt waardoor zij een negatief effect kunnen hebben op het weerstandsvermogen. Het weerstandsratio wordt niet weergegeven in de voorlopige jaarrekening.

Rechtmatigheidsverklaring

De grens waarboven afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording moeten worden opgenomen is door het Algemeen Bestuur op 20 oktober 2023 bepaald op 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 423.000.

In de Beleidsnota Rechtmatigheid van VrZW is door het Algemeen Bestuur een rapporteringsgrens vastgesteld op een absoluut bedrag, te weten € 25.000.

Het Dagelijks Bestuur stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen een bedrag van € 110.000 bedraagt. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van € 423.000. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het Dagelijks Bestuur overigens een bedrag van € 110.000 acceptabel op basis van door het Algemeen Bestuur vastgestelde afspraken.

Begroting 2026

VrZW heeft de volgende strategische opgaven benoemd:

- Toekomstgerichte crisisbeheersing
- Toekomstbestendige brandweezorg (beleidsintensivering)
- Samen sterker: VrZW en GGD-ZW samen op het Prins Bernhardplein

De VrZW kent voor 2026 een begrotingstotaal van € 49,3 miljoen, de gevraagde bijdrage van Zaanstad is € 17,43 miljoen (begroting 2025: € 16,32 miljoen).

Zienswijze

In de door de gemeenteraad op 22 mei 2025 vastgestelde zienswijze zijn de volgende aandachtspunten meegegeven:

- aandacht voor het gelijklopen van loon- en prijsstijging bij VrZW met die van de gemeentelijke sector met

betrekking tot autonome ontwikkelingen.

- Een positieve zienswijze ten aanzien van de verhoging van de gemeente bijdrage van € 450.452, - in 2026 als gevolg van indexatie.
- Een positieve zienswijze ten aanzien van de verhoging van de gemeente bijdrage van € 328.630, - in 2026 als gevolg van de derde tranche Toekomstbestendige Brandweezorg.
- Aandacht voor de niet-sluitende ontwerpbegroting voor 2026. Binnen de begroting van de VrZW zijn er geen middelen zijn om de verliezen op te vangen. Tegelijkertijd is aan de Veiligheidsregio gevraagd om rekening te houden met 5% lagere gemeentelijke bijdrage.
- Positieve zienswijze voor Scenario A. Maatschappelijke en bedrijfseconomische betekenis van samenwerking met een doelmatigheidswinst van op de kortere termijn (binnen drie jaar) indicatief € 712.000,- (2%) op de middellange termijn (binnen 7 jaar) indicatief € 2.079.000,- (5%). Het dagelijks bestuur wordt verzocht om toe te werken naar een versnelling van de 5% besparing zodat deze uiterlijk in 2029 gerealiseerd kan worden.
- Positieve zienswijze voor Scenario H. Maatschappelijke betekenis van verduurzaming met een doelmatigheidswinst van € 50.000 en investeringsprogramma PM.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

- Het regionaal risicoprofiel van de VrZW is een wettelijke verplichting vanuit de Wet veiligheidsregio's. De VrZW actualiseerde het risicoprofiel (concept) in juli 2024. De deelnemende gemeente hebben de mogelijkheid om hier een zienswijze op te geven. Begin 4de kwartaal 2024 bespreekt de raad het risicoprofiel en de zienswijze hierop. Daarna stelt het Algemeen Bestuur van de VrZW het risicoprofiel met evt wijzigingen vast.
- De dubbele rol van de gemeente Zaanstad in het Algemeen Bestuur in de rol van voorzitterschap en de rol van vertegenwoordiging van Gemeente Zaanstad kan leiden tot conflicterende belangen.
- Onvoldoende sturing op de exploitatie van de restcapaciteit van het oefencentrum voor commerciële activiteiten. De Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland is verantwoordelijk voor de uitvoering van de exploitatie van het oefencentrum, Gemeente Zaanstad kan hier beperkt op sturen, maar is wel financieel verantwoorde-lijk.
- VrZW heeft een beperkt eigen vermogen, verdere verslechtering leidt tot extra financiële lasten voor Zaanstad
- Zaanstad draagt softservices en klein onderhoud over aan VrZW, eventuele toekomstige tekorten zullen zij mogelijk bij Zaanstad willen neerleggen Overdracht takengemeente naar VrZW, dit is nog niet afgerond. Eventueel ambtelijk escaleren?
- Er is sprake van personeelskrapte op de arbeidsmarkt met een tendens tot afname van animo voor vrijwilligers. De betalingsvoorwaarden voor vrijwilligers zijn gelijk aan beroepskrachten.

- Crisisbeheersing Bij het onderdeel bevolkingszorg is er bij de VrZW ook sprake van krapte aan personeel. Dit kan met name een risico vormen in het geval van langdurige crisissen. Momenteel loopt de discussie in hoeverre gemeenten dit deels kunnen opvangen.
- Korting vanuit het Rijk op brede doeluitkering rampenbestrijding (BDuR)
- Toekomstbestendige brandweer, uitgangspunt is het extra middelen scenario. Dit scenario is momenteel onzeker. Voor Zaanstad kan dit oplopen tot € 0,3mln.
- Samen Sterk, kosten overstijgen de begroting

Beheersmaatregelen

- In samenwerking met de andere gemeenten in Zaanstreek-Waterland wordt het proces om te komen tot een integraal (ambtelijk) advies aan de burgemeesters in het veiligheidsbestuur op belangrijke financiële / beleidsvraagstukken gemonitord.
- De gemeenteraad wordt jaarlijks de mogelijkheid gegeven haar zienswijze te geven inzake de (meerjaren) programmabegroting van de VrZW. Daarnaast is de VrZW transparant met haar overige P&C producten zoals de bestuursrapportages en de jaarrekening.

Centraal Nautisch Beheer

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - bedrijfsvoeringsorganisatie**

Oprichtings-/publicatiedatum: **18 maart 1994**

Vestigingsplaats: **Amsterdam**

Toezihtsregime: **Middel**

Openbaar belang

Het Centraal Nautisch Beheer (CNB) heeft als doel het verkrijgen van eenheid in het beleid en de uitvoering van taken van gemeenten en het rijk die betrekking hebben op het scheepvaartverkeer binnen het Noordzeekanaalgebied. De regeling is ook bedoeld om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van infrastructurele voorzieningen en de toegankelijkheid van de vaarweg.

Bestuurlijk belang

Wethouder Slegers is lid van het bestuur, plaatsvervanger wethouder Onclin.

Stemverhouding: 15%

Actualiteiten en risico's

Algemeen beeld

Het Centraal Nautische Beheer draagt zorg voor de begeleiding van het scheepvaartverkeer in het Noordzeekanaalgebied, het toezicht op de verwijdering van scheepsafval en veiligheidsaspecten rondom het scheepvaartverkeer en de beveiliging van havenfaciliteiten in het kader van havenbeveiliging.

Ontwikkelingen

Havenbeveiliging

Op 1 januari 2024 zijn de gewijzigde Havenbeveiligingswet en de nieuwe Havenbeveiligingsregeling in werking getreden. Deze wetswijziging wordt niet door CNB uitgevoerd en geïmplementeerd maar door gemeenten zelf. Voor de uitvoering van deze wet is door Zaanstad de wachtplaats in de Wim Thomassenhaven gecertificeerd overeenkomstig de vigerende wetgeving.

Regionale Havenverordening

Er worden enkele technische wijzigingen doorgevoerd om het uniforme karakter van deze verordening zoveel als mogelijk te behouden. Deze verordening wordt niet alleen gebruikt in de havens behorende bij het CNB, maar ook door de havens van Rotterdam. Daarom is het wenselijk om enkele wijzigingen door te voeren en deze verordening in 2025 door de Raad opnieuw te laten vaststellen. De aanpassingen betreffen wijzigingen op het gebied van goed havenbeheer in relatie tot nieuwe ontwikkelingen in de scheepvaart.

Samenwerkingsovereenkomst Zaanstad-CNB

In 2025 dient er een nieuwe samenwerkingsovereenkomst gesloten te worden met betrekking tot de geleverde diensten voor Zaanstad. Het ligt in de lijn der verwachting dat de bijdrage voor deze dienst zal worden verhoogt van €11K naar ong. €15K.

Rechtsmatigheidsverantwoording

Het CNB doet onderzoek naar een (kosten)efficiënte en juridisch dekkende wijze van de rechtsmatigheidsverantwoording behorende bij de gemeenschappelijke regeling. Naar verwachting volgt er in het najaar van 2025 een extern advies.

Mandaatverlening

De onderliggende mandaten voor uitvoering dienen geüpdatet te worden. Hiervoor is een voorstel van het CNB ontvangen, welke zal worden voorgelegd met bijbehorend advies.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van de gemeenschappelijke regeling Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied is "gemiddeld" laag. Financieel draagt de gemeente Zaanstad nauwelijks bij in de gemeenschappelijke regeling. Het Havenbedrijf Amsterdam NV draagt het exploitatiesaldo. Zaanstad heeft 15% van de stemmen in het Algemeen Bestuur.

Financiële positie

Jaarrekening 2023

- Resultaat 2023: € 2.900 positief ten opzichte van het budget
- Voorstel bestemming resultaat: komt ten gunste van Havenbedrijf Amsterdam NV

Rechtsmatigheidsverklaring

Bij de jaarrekening 2023 is geen rechtsmatigheidsverklaring afgegeven.

Begroting 2025

- De begroting gaat uit van een uitgave aan publieke taken van € 30,9 mln.
- Financiële impact: Er is geen financiële impact, omdat Havenbedrijf Amsterdam risicodragend voor CNB is. Zaanstad draagt € 11 duizend aan de GR bij. Er zijn gesprekken gaande over de indexering van dit bedrag
- Herijking begroting 2024: niet van toepassing.

Zienswijze

Er is een positieve zienswijze gegeven over de ontwerp-jaarrekening 2023 en de ontwerp-begroting 2025. De reguliere taakuitvoering van het CNB en de genoemde

ontwikkelingen komen het scheepvaartverkeer ten goede en dragen bij aan een duurzaam en veilig havengebied.

Zaanstad betaalt jaarlijks een bedrag van € 11 duizend als bijdrage voor het uitvoeren van veiligheidsinspecties bij zeeschepen. Voor het overige garandeert het Havenbedrijf Amsterdam de financiële exploitatie van de GR Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied. Er zijn gesprekken gaande over een indexering van de bijdrage.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico 1: Het CNB heeft geen eigen weerstandsvermogen.

De publieke taakuitoefening is door het CNB gemandateerd aan de Divisie Havenmeester van het Havenbedrijf Amsterdam NV. De governance-regels waaraan Havenbedrijf Amsterdam NV moet voldoen, onder andere die van solvabiliteit en liquiditeit, waarborgen dat onverwachte financiële tegenvallers de publieke taakuitoefening niet in gevaar brengen.

Beheersmaatregelen vanuit gemeente Zaanstad:

- Begroting en jaarrekening van de afgelopen drie jaren zijn beschikbaar.
- Zaanstad neemt deel aan het Algemeen bestuur van CNB. Minimaal twee keer per jaar is er een bestuursvergadering. De vaststelling van de begroting en jaarrekening vindt plaats in het Algemeen bestuur CNB. Alvorens de jaarstukken ter vaststelling voor te leggen, kunnen de gemeenteraden jaarlijks een zienswijze geven op de jaarstukken.
- Zaanstad participeert in het Beleidsoverleg van het CNB. Dat komt elke twee maanden bij elkaar.
- Voorstellen van Verbonden Partijen tot aanpassing van de statuten en gemeentelijke deelname worden altijd besproken met sector Strategie en Control.

Risico 2: Havenbedrijf Amsterdam NV hanteert een systeem van risicomanagement gebaseerd op Enterprise Risk Management (COSO-ERM).

Risico's op verschillende deelgebieden zijn geïnventariseerd en geclassificeerd op basis van kans en mogelijke impact. Periodiek wordt deze inventarisatie herhaald om gewijzigde of nieuwe risico's tijdig te kunnen onderkennen.

Beheersmaatregelen

- goed opgeleid personeel (regelmatige oefening en bijscholing, eigen simulator);
- up-to-date-systemen en technische infrastructuur tot heldere processen & procedurebeschrijvingen met duidelijke bevelstructuur;
- het onderhouden van nauwe contacten met belangrijke externe belanghebbenden zoals Rijkswaterstaat;
- periodieke evaluatie of de bestaande beheersmaatregelen nog afdoende zijn en of aanvullende maatregelen nodig zijn.

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - gemeenschappelijk orgaan**

Oprichtings-/publicatiedatum: **7 februari 2017**

Vestigingsplaats: **Amsterdam**

Toezichtsregime: **Middel**

Openbaar belang

Deze regeling is aangegaan om op een effectieve en efficiënte wijze vorm en inhoud te geven aan de door de Gemeentewet aan de raad gegeven mogelijkheid om voor de behandeling van verzoekschriften een gezamenlijke ombudsman in te stellen. Het betreft een gemeenschappelijk orgaan.

Bestuurlijk belang

Op grond van artikel 13 van de GROMA stelt de Ombudsman zelf jaarlijks de begroting voor het volgende kalenderjaar vast. De Ombudsman maakt werkafspraken met de deelnemers over de toezending van de conceptbegroting en het al of niet kunnen uitbrengen van zienswijzen.

De ombudsman stelt conform artikel 15 van de Gemeenschappelijke Regeling Ombudsman Metropool Amsterdam (GROMA) zijn jaarrekening vast na controle door de Auditdienst ACAM. Aan de gemeenteraad van Amsterdam wordt gevraagd positief te adviseren over de jaarrekening. De ombudsman voert ten minste jaarlijks overleg met een vertegenwoordiging van de raden.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Naar aanleiding van de onderzoeksbevindingen uit het rekenkamerrapport klachtenbehandeling hebben de Ombudsman Metropool Amsterdam en de Rekenkamer Amsterdam - Zaanstad besloten om twee onderwerpen gezamenlijk nader te onderzoeken. Het betreft een onderzoek naar de klanttevredenheid rondom de klachtbehandeling en de wijze waarop Zaanstad leert van klachten. De gemeenteraad heeft de rekenkamer verzocht het onderzoek met minimaal één jaar uit te stellen.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het resultaat, na effect bestemmingsreserves, over 2024 bedraagt € 57.732. Dit resultaat is toegevoegd aan de bestemmingsreserve website. Als gevolg van de nieuwe regelgeving omtrent de toegankelijkheidseisen (WCAG) en Wet open overheid (Woo) ontstaat de noodzaak om dit in 2025 te doen.

De jaarrekening van de ombudsman is conform de gemeenschappelijke regeling gecontroleerd door de auditdienst van de gemeente Amsterdam (ACAM).

Begroting 2026

De bijdragen werden jaarlijks nominaal geïndexeerd conform het percentage voor personele lasten uit de begrotingscirculaire van de Gemeente Amsterdam. In 2025 is de wijze van indexeren gewijzigd omdat er geen begrotingscirculaire van de gemeente Amsterdam meer bestaat. Vanaf 2025 hangt de indexatie daarom samen met de loonontwikkeling op basis van de cao-gemeente. Voor 2026 is dit vastgesteld op 1,67% conform de CPB-raming van mei 2025.

De Ombudsman heeft de begroting 2026 vastgesteld op een lastentotaal van € 3.188.198. Het lastentotaal van de begroting 2025 na eerste wijziging is vastgesteld op € 3.207.250.

Sinds 2014 voorziet de GROMA in de mogelijkheid een positief resultaat toe te voegen aan de algemene reserve om een buffer op te bouwen van 10% van de totale bijdragen van alle deelnemer. Indien er sprake is van een overschrijding van de begroting dient deze reserve als eerste aangesproken te worden. De verwachting is dat zowel 2025 als in 2026 de algemene reserve niet aangesproken hoeft te worden omdat inkomsten en uitgaven in balans zijn.

In de gemeenschappelijke regeling is de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten vastgesteld. Voor 2026 zijn alle bijdragen geïndexeerd tegen 1,67%.

De bijdragen werden jaarlijks nominaal geïndexeerd conform het percentage voor personele lasten uit de begrotingscirculaire van de gemeente Amsterdam. Dit percentage was ten tijde van het schrijven van de begroting voor 2025 berekend op 3,8%. In 2025 is de wijze van indexeren gewijzigd omdat er geen begrotingscirculaire van de gemeente Amsterdam meer bestaat. Vanaf 2025 hangt de indexatie daarom samen met de loonontwikkeling op basis van de cao-gemeente. Voor 2025 is dit vastgesteld op 3,9%. De toegepaste indexatie vindt plaats vanaf 1 januari van het desbetreffende jaar.

Zienswijze

Op grond van artikel 13 van de GROMA stelt de Ombudsman zelf jaarlijks de begroting voor het volgende kalenderjaar vast. De Ombudsman maakt werkafspraken met de deelnemers over de toezending van de conceptbegroting en het al of niet kunnen uitbrengen van zienswijzen. Nu de bijdragen van de overige deelnemers (niet zijnde gemeente Amsterdam) vaststaan dient de

(wettelijk verplichte) mogelijkheid tot het uitbrengen van een zienswijze door een deelnemer geen zinvol doel. Het versturen van conceptbegrotingen en het verplicht in de gelegenheid stellen van een deelnemer om een zienswijze uit te brengen is daarnaast een administratief zware procedure bij een gemeenschappelijke regeling met een groot aantal deelnemers. De ombudsman maakt daarom onderlinge afspraken met de deelnemers hoe hier praktisch beter mee omgegaan kan worden.

Risico's en beheersmaatregelen

De financiële risico's voor de ombudsman zijn beperkt.

- Bij financiële krapte bestaat het risico dat niet voldoende personeel wordt aangesteld (om tekorten zoveel mogelijk te verkleinen). Dit legt een ongewenste druk op het bureau bij de uitvoering van de wettelijke taak.
- Langdurige ziekte van personeel is een risico voor een kleine organisatie als de ombudsman. Om dat risico af te dekken is de afspraak gemaakt dat de kosten voor personeel dat langdurig ziek is, niet meer volledig (maximaal voor de duur van 6 maanden) ten laste komen van het budget van de ombudsman. De daarna beschikbaar komende middelen kan de ombudsman dan inzetten voor vervangende personele capaciteit.
- Wat betreft de inkomsten bestaat er enig risico wat betreft de bijdragen van de overige deelnemende gemeenten. Die inkomsten maken echter een relatief klein gedeelte uit van de totale inkomsten. Bij uittreding van een van de overige deelnemende gemeenten is in de Gemeenschappelijke Regeling bepaald dat dit ruim van tevoren meegedeeld moet worden en dat de financiële gevolgen van de uittreding voor rekening van de uittredende gemeente zijn.

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam**

Oprichtings-/publicatiedatum: **5 april 2007**

Vestigingsplaats: **Uitgeest**

Toezihtsregime: **Middel**

Openbaar belang

Het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM) is een samenwerkingsverband van twaalf omliggende gemeenten en de provincie Noord-Holland. Het zet zich in voor:

- het verzekeren van een evenwichtige ontwikkeling van de recreatie en de watersport op en rondom het meer en aangrenzende gebieden;
- het tot stand brengen, bewaren en onderhouden van het landschap en een evenwichtig natuurlijk milieu dat is afgestemd op het onder bovenstaande geformuleerde.

Bestuurlijk belang

Wethouder Breunese lid van het Algemeen Bestuur, plaatsvervangend door wethouder Tuijn.

Stemverhouding: 12,5%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Belangrijke punten uit 2025:

- Het bestuur is conform het vaststellen van de kadernota 2025 akkoord met de benodigde incidentele participantenbijdragen over de jaren 2025 t/m 2031 van in totaal € 1,15 miljoen, met daarbij de dekking voor de participanten vanuit de BCF-btw van de investeringsprojecten;
- Bij het besluit van het bestuur om onderzoek naar de governance te doen is opheffing van de gemeenschappelijke regeling de voorkeursoptie. Met uitzondering van aangegane verplichtingen (zoals de 2e fase natuurontwikkeling Sakerleidendam) wordt de ontwikkeling van plannen gepauzeerd; RIB 9423319 onderzoek governance RAUM Het onderzoek naar nieuwe projecten (bureau Ginder) wordt afgerond;
- De invoering van de recreatiekaart wordt gestaakt.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van deelname aan de gemeenschappelijke regeling is hoog. Het weerstandsvermogen is onvoldoende. De omvang van de huidige algemene reserve (weerstandscapaciteit) is € 43 en ligt onder het niveau van het benodigde weerstandsvermogen van € 427. Het bestuur van het RAUM heeft besloten aan te sluiten bij het uitgangspunt van de regio Noord-Kennemerland om slechts een beperkte algemene reserve aan te houden voor de GR: de norm is 2,5% van de lasten. De consequentie

hiervan is dat een beroep op de participanten gedaan moet worden indien de risico's die zich voordoen het bedrag van de algemene reserve overschrijden.

Financieel beeld

Jaarrekening 2024

De jaarrekening 2024 sloot met een positief resultaat van € 26.000, terwijl een negatief resultaat van €252.000 was begroot. Het verschil wordt o.a. verklaard door uitgestelde projecten zoals de visieschets Aagtenpark en reclamezuilen /recreatiearken.

Rechtmatigheidsverantwoording

Het dagelijks bestuur is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens. Er zijn geen afwijkingen vastgesteld boven genoemde grens van € 80.077.

Toekomst recreatieschap

Het bestuur van het recreatieschap ziet het als zijn verantwoordelijkheid om fundamenteel na te denken over de toekomst van het recreatieschap. Een voortzetting op de huidige manier is niet houdbaar zonder extra participantenbijdragen. De volgende vragen spelen een rol:

- Wat zijn de kerntaken?
- Kunnen de recreatieopgaven in het gebied op een andere manier georganiseerd en gefinancierd kunnen worden?
- En wat is daarin de rol is van gemeenten, provincie, terreinbeherende organisaties, waterschap etc.?

Begroting 2026

De totale begrote lasten liggen afgerond € 56.500 lager dan de begroting 2025 na wijziging. Dat verschil wordt bepaald door:

- Minder kosten inzake incidentele projecten (€ 174.000);
- Kosten stijging door indexatie (€ 80.000);
- Meer rentelasten door looptijd lening een heel jaar (€ 27.000);
- Minder inzet RNH inzake aanbesteden onderhoudscontracten (€ 19.000);
- Meer kapitaalslasten door diverse investeringen (€ 15.000);
- Meer advieskosten externen, met name Cyber (€ 14.500).

De begrote baten zijn afgerond € 1.092.500 hoger dan de begroting 2025 na wijziging. Dat verschil wordt veroorzaakt door:

- Meer opbrengsten door incidentele bijdrage participanten (€ 1.064.000). Bij de vaststelling van de Kadernota 2025 heeft het AB besloten om de tekorten in de begrotingsjaren 2025 t/m 2029 te dekken met incidentele bijdrage door de participanten ten gunste

van de reserves conform de geldende verdeelsleutel;

- Meer opbrengsten door indexatie participantenbijdrage conform gemeenschappelijke regeling en overige opbrengsten (€ 58.500);
- Minder subsidie opbrengsten incidentele projecten (€ 30.000);
- Meer opbrengsten uit erfpacht en overige opbrengsten als gevolg van indexatie (€ 12.500);
- Minder rentebaten door teruglopen banksaldi en lagere spaarrente (€ 12.500).

Zienswijze

De gemeenteraad gaf in mei een positieve zienwijze op de jaarrekening 2024 en de begroting 2026, met de volgende aandachtspunten:

- Neemt met instemming kennis van het financieel resultaat 2024, dat licht positief is;
- Steunt het onderzoek naar de huidige governance- en samenwerkingsstructuur en of deze toekomstbestendig is en welke alternatieven mogelijk zijn;
- Dringt erop aan zo spoedig mogelijk – uiterlijk op het moment dat de eerste resultaten van het governance onderzoek openbaar worden – inzicht te geven in de (financiële) verplichtingen die het recreatieschap niet meer aangaat, welke het gaat pauzeren en welke het schap afhandelt;

De gemeenteraad heeft daarbij het volgende amendement aangenomen:

- 25A40 Amendement Granulliet is een risico.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's:

- Overmacht: optreden extreem weer, brand, (vogel) ziekte en plagen flora en fauna, verslechtering zwemwaterkwaliteit door warm weer en (drugs) dumpingen;
- Zorgelijke financiële positie
- Veranderende en verzwarende wet- en regelgeving.
- Uitstel/afstel project Sakerleidendam
- Bestuurlijk draagvlak vermindert. Heiloo heeft aangekondigd te willen onderzoeken of uittreden mogelijk is, risico op nog meer deelnemers die uittreden.
- De huidige weerstandscapaciteit is onvoldoende voor het benodigde weerstandsvermogen. Op de (middel) lange termijn moeten o.b.v. de onderhouds- en investeringsplannen wel bestuurlijke keuzes worden gemaakt.

Beheersmaatregelen:

- Inzetten op omgevingsmanagement: informatie stakeholders als raden en ondernemers
- Meer gezamenlijk optrekken met betrokken partijen om een integraal resultaat te behalen
- Meer inzet op toezicht en handhaving;
- Opstellen van een financieel plan

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam**

Oprichtings-/publicatiedatum: **4 april 2013**

Vestigingsplaats: **Zaanstad**

Toezietsregime: **Middel**

Openbaar belang

Het bevorderen van een evenwichtige ontwikkeling in de openluchtrecreatie - in samenhang met de vorenstaande Gemeenschappelijke Regelingen - tot stand brengen en bewaren van een evenwichtig natuurlijk milieu, het tot stand brengen en duurzaam in stand houden van het specifieke en gedifferentieerde karakter van het landschap door bescherming, ontwikkeling en consolidatie van de waarden die het in zich draagt.

Bestuurlijk belang

Wethouder Breunessse is lid van het AB, plaatsvervangend door wethouder Tuijn. Sinds eind 2023 is wethouder Breunessse ook lid van het DB

Stemverhouding: 12,5%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Belangrijkste punten in 2026 voor het recreatieschap zullen zijn:

- De groei van de bevolking in de metropoolregio Amsterdam (MRA) en daarmee de toename van de recreatiebehoefte in de regio.
- In 2026 verwachten gemeenten een kleinere uitkering uit het gemeentefonds, waardoor er financiële krapte zal ontstaan bij de gemeenten. Voor het recreatieschap levert dit de opgave op om kritisch te kijken naar haar uitgaven en naar haar inspanningen in relatie tot de doelstellingen.
- Natuurwaarden die onder druk staan door onder meer de stikstofdepositie en afname van de biodiversiteit;
- Het beter verbinden van groen met de stad.
- Door klimaatverandering krijgt Nederland steeds vaker te maken met extremer weer; van droge of zeer natte perioden tot extremer wordende stormen, het recreatieschap moet voorbereid zijn door te adapteren aan het extremere klimaat;
- Samenwerking van de recreatieschappen met Staatsbosbeheer (SBB), Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten en lokale agrarische- en natuurverenigingen;
- Het rapport van het recreatief Grid wat in opdracht van het algemeen bestuur is opgesteld, wordt door participanten gebruikt bij de totstandkoming van de recreatieve en toeristische visies;

- In 2025 is er begonnen met het doorlopen van een zorgvuldig proces voor de werving van een nieuw evenement voor het evenemententerrein Hogelkamp.
- Vanuit de regiodeal ZaanIJ groen en meedoen is geld beschikbaar gekomen voor een drietal achterstandswijken in Zaanstad en Amsterdam om een programma te ontwikkelen om meer in het groen te recreëren.
- In 2025 is gestart met de herontwikkeling van het dynamische ontvangstgebied Twiske-poort.
- In 2025 zijn de gemeente Zaanstad en Recreatie Noord-Holland in gesprek gegaan over het overnemen van het beheer van de Jagersplas.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van deelname aan de gemeenschappelijke regeling is gemiddeld. Het berekende weerstandsvermogen is voldoende. Zaanstad heeft voor onderdeel Twiske 16,7% van de stemmen, voor onderdeel Waterland 8,3% van de stemmen.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

De jaarrekening 2024 sluit met een positief resultaat van € 213.371. Dit resultaat komt ten gunste van de algemene reserve. Het positieve resultaat komt door lagere kosten voor incidentele projecten, hogere rente inkomsten en parkeerinkomsten.

Rechtmatigheidsverantwoording

In de jaarrekening is de rechtmatigheidsverantwoording van het dagelijks bestuur opgenomen. Zoals daar weergegeven is het dagelijks bestuur van mening dat de verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de vastgestelde materialiteitsgrens van 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves volgens de begroting na wijziging (voor 2024 een bedrag van € 148.237).

Begroting 2026

- In 2025 is er begonnen met het doorlopen van een zorgvuldig proces voor de werving van een nieuw evenement voor het evenemententerrein Hogelkamp. In samenspraak met de gemeente Landsmeer wordt hier gewerkt aan een passende invulling waarbij in 2026 een mooi nieuw evenement zal plaatsvinden;
- In 2025 is gestart met de herontwikkeling van het dynamische ontvangstgebied Twiske-poort;
- Vanuit de regiodeal ZaanIJ groen en meedoen is geld beschikbaar gekomen voor een drietal achterstandswijken in Zaanstad en Amsterdam om een programma te ontwikkelen om meer in het groen te recreëren. Dit betekent ook dat voor het recreatieschap gekeken zal moeten worden naar mogelijkheden om de bereikbaarheid voor de doelgroep te verbeteren.

Zienswijze

De gemeenteraad gaf in mei een positieve zienswijze op de jaarrekening en begroting met de volgende aandachtspunten:

- De raad is verheugd dat het onderzoek naar het overnemen van het recreatiegebied Jagersveld/ Jagersplas wordt opgepakt;
- Dringt erop aan om met scenario's te komen om de gevolgen van korting van de rijksbijdrage aan de gemeenten in 2026 op te vangen. Zaanstad verkent de mogelijkheden om de tegenvallers op te vangen; alle gemeenschappelijke regelingen maken onderdeel uit van die verkenningen met een generieke bezuiniging van 5%;
- Constoteert met tevredenheid dat u in de stukken onderscheid maakt tussen structurele en incidentele uitgaven en is akkoord om incidentele uitgaven te dekken uit de algemene reserve
- Vraagt om ten aanzien van de reserves inzichtelijk te maken welke financiële ruimte het recreatieschap ziet voor de uitvoering van het uitvoeringsprogramma. Projecten waar al een besluit voor uitvoering voor is genomen krijgen een bestemmingsreserve, maar is het ook mogelijk om financieel te sturen op de realisatie van het uitvoeringsprogramma?
- Verzoekt het recreatieschap om schadebeperkend op te treden en het financiële risico van de toepassing van Duomix onder de fietspaden in het Purmerbos te beschrijven, te waarderen, op te nemen in de risico-inventarisatie en zo nodig het weerstandsvermogen te verhogen.

De gemeenteraad heeft daarbij de volgende amendementen aangenomen:

- [25A41 Staalslakken zijn een risico](#)
- [25A43 Ganzenjacht Twiske-Waterland](#)

Risico's en beheersmaatregelen

De belangrijke risico's voor Twiske-Waterland zijn:

- Overmacht: optreden extreem weer, brand, (vogel) ziekte en plagen flora en fauna, slechte kwaliteit zwemwater door warm weer en (drugs)dumping;
- Te weinig evenementen die geld genereren, zowel door wijzigingen bij Landsmeer als het evenementenbeleid van TW zelf;
- Problemen bij invulling / bemensing gekwalificeerd personeel.

Beheersmaatregelen:

- Per risico wordt de kans vermenigvuldigd met de potentiële omvang in euro's. De omvang van de algemene reserve (weerstandscapaciteit) is per 31-12-2024 € 2.786.155 en ligt ruim boven het niveau van het benodigde weerstandsvermogen (€ 970.000).

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - regeling zonder meer**

Oprichtings-/publicatiedatum: **21 januari 2016**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezietsregime: **Middel**

Openbaar belang

Gezamenlijke inkoop en beleidsvoorbereiding en -uitvoering.

Bestuurlijk belang

Deze lichte vorm van publieke samenwerking kent geen bestuur.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's

Zowel de Regeling zonder Meer (RzM) en daarbij behorende Dienstverleningsovereenkomsten (DVO) Jeugd en Wmo liepen af op 31 december 2024 af. De regiogemeenten moesten daarom opnieuw een besluit nemen over de voortzetting van de gemeenschappelijke regeling, de dienstverleningsovereenkomsten en de daarbij horende mandaten, volmachten en machtigingen.

De Regeling zonder Meer (RzM) is verlengd tot maximaal 1 januari 2029. Als de wet "verbetering beschikbaarheid zorg jeugdigen" sneller is aangenomen door Tweede en Eerste Kamer, dan zal de RZM en DVO eerder worden beëindigd. De verwachting is dat de nieuwe wet verplicht dat jeugdhulpregio's moeten gaan samenwerken in een gemeenschappelijke regeling in de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie, een openbaar lichaam of een centrumgemeente. Een Regeling zonder Meer voldoet dan niet meer. De periode tot 1 januari 2029 zien we daarom als een overbruggingsperiode.

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - openbaar lichaam**

Oprichtings-/publicatiedatum: **7 maart 2017**

Vestigingsplaats: **Amsterdam**

Toezichtsregime: **Middel**

Openbaar belang

De Vervoerregio Amsterdam heeft als doel het, door samenwerking van gemeenten, oplossen van regionale problemen en benutten van regionale kansen in de regio Amsterdam.

Bestuurlijk belang

Wethouder Slegers is lid van het AB/DB.

De wethouder van Amsterdam is voorzitter van het DB en tevens voorzitter van de Regioraad

Stemverhouding: 11,3%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Kabinet valt

Met de val van het kabinet ontstaat er onzekerheid over de gemaakte afspraken met het Rijk. Of dit ook effect heeft op de beoogde 10% korting op de BDU is onzeker. De val van het kabinet biedt ook kansen. Op dit moment wordt slechts 1,2% van het BBP aan infrastructuur gespendeerd, daarmee bungelen we onderaan het Europese gemiddelde. Een nieuw kabinet biedt kansen om dit niveau op te krikken.

Bezuinigingen Rijk

Ook de Vervoerregio krijgt te maken met bezuinigingen vanuit het Rijk. Dit zijn:

- 10% korting door het Rijk opgelegd vanaf 2026
Het nieuwe kabinet wil € 110 mln. bezuinigen op het openbaar vervoer in de Vervoerregio Amsterdam en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. Voor de Vervoerregio Amsterdam betekent dit een bezuiniging van € 51 miljoen. Het bestuur van de Vervoerregio Amsterdam dringt er bij het kabinet op aan om de bezuiniging terug te draaien.
- Herijken studenten OV, korting € 10 mln. vanaf 2026
Parallel loopt de aanpassing van de vergoeding die onze vervoerders krijgen voor de ov- studentenkaart. Die aanpassing volgt waarschijnlijk al in 2025 en is het gevolg van de laatste meting die laat zien dat studenten minder gebruik maken van het openbaar vervoer. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het voor de vervoerders van de Vervoerregio om een vermindering van € 10 mln. per jaar

Indien de Vervoerregio de vervoerders compenseert voor de ov-studentenkaart betekent het voor de Vervoerregio

een versobering van in totaal ongeveer € 62 mln. per jaar. De extra middelen uit de motie Bikker zullen hierdoor grotendeels verdampen. Op maandag 23 juni maakten de Vervoerregio's gezamenlijk bezwaar.

Motie Bikker

De Tweede Kamer heeft op 21 september 2023 de motie Bikker aangenomen, waarin structureel € 300 mln. beschikbaar wordt gesteld voor het regionale openbaar vervoer. Het doel van dit geld is het voorkomen van verschralling van het ov, waaronder het voorkomen van de tariefstijging van 11,72% die in 2024 doorgevoerd zou moeten worden.

De Vervoerregio ontvangt vanuit de motie Bikker structureel € 85 mln. per jaar. Een deel hiervan gaat naar het structureel voorkomen van de tariefstijging 2024, de rest gaat in de periode 2024-2026 door middel van een maatregelenpakket naar het voorkomen van verschralling van het ov. Het maatregelenpakket is in 2024 door de Regioraad vastgesteld. Vanuit de motie Bikker zijn nog steeds gelden beschikbaar. Gemeenten kunnen aanspraak hierop maken met de voorwaarden dat het geld uiterlijk in december 2026 is besteed.

Problemen EBS

- Uitval
Eind 2023 startte er een nieuwe concessie. Vanaf dat moment zijn er veel problemen (rituitval, bussen die niet rijden) met EBS. Dit komt door een te lage laadcapaciteit als gevolg van software problemen. Hierdoor is er maar één laadpunt beschikbaar is. Elektrische bussen zijn hierdoor te weinig inzetbaar. Dit is niet op te vangen door dieselbussen. EBS deelt maandelijks rapportages over uitval. Dit geeft een wisselend beeld qua beschikbaarheid.
- De rituitval schommelt met de maanden maar over het algemeen zien we een dalende trend naar beneden. In de laatste rapportage over de maanden februari/maart was de totale rituitval gemiddeld 1,5%.
- Personeelstekort
De Vervoerregio heeft in 2024 een onderzoek laten doen naar de oorzaken van het personeelstekort onder buschauffeurs. De aanbevelingen uit het rapport worden de Vervoerregio opgepakt. EBS neemt nog steeds nieuw personeel aan en het aantal chauffeurs neemt langzaam toe.

Regionaal Deelmobiliteitssysteem

De vervoerregio wil vanaf 2026/2027 een regionaal deelmobiliteitssysteem introduceren voor alle 14 gemeenten die binnen de VRA vallen. Dat betekent dat er net als bij het busvervoer één systeem komt voor alle regio's en waar de Vervoerregio voor aan de lat staat. Op donderdag 26 juni presenteerde de Vervoerregio haar

plannen aan de Zaanse raad. Het systeem vereist vergaande harmonisatie. Zo zal elke gemeente de APV moeten aanpassen naar het model van de VRA en overige afspraken implementeren. Door dit verstrekkende karakter wordt het systeem pas van kracht na formele instemming van alle gemeentelijke raden.

Risicoprofiel

Er is sprake van profiel middel.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

In 2024 zijn binnen het programma Verkeer en Vervoer € 32,8 miljoen minder lasten gemaakt (onderbesteding) en € 7,0 miljoen meer baten gerealiseerd dan oorspronkelijk begroot. Daarnaast waren de rentelasten bij de Algemene dekkingsmiddelen € 0,7 miljoen lager dan verwacht, en viel een beschikking € 0,8 miljoen hoger uit dan waarmee rekening was gehouden. Ook bij de overhead zijn € 0,1 miljoen meer baten gerealiseerd dan begroot. In totaal leidt dit in 2024 tot een positief saldo van € 41,4 miljoen.

Rechtmatigheidsverantwoording

Het dagelijks bestuur van de VRA stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen bedrag € € 1.989.966 bedraagt. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van € 10.696.940. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het dagelijks bestuur van VRA overigens een bedrag van € 1.977.966 acceptabel op basis van door de regioraad vastgestelde afspraken

Begroting 2026-2029

De begroting en het UPM bouwen verder op eerdere begrotingen, de ingezette lijn wordt doorgezet en constant beleid is geborgd. Vanaf 2026 gaat de Vervoerregio uit van een structurele bijdrage van € 599 miljoen per jaar. Jaarlijks is er ook sprake van de indexatie van de rijksbijdrage Brede Doeluitkering Verkeer & Vervoer (BDU). De 10% korting op de BDU is echter nog niet van de baan en creëert een grote mate van onzekerheid voor de begroting. In de meerjarenbegroting 2026 zijn de volgende zaken verwerkt:

1. De ophoging van de budgetten naar prijspeil 2025 voor de indexatie van de BDU. Voor de begroting is deze ingeschat op 3,8%. Dit percentage is inclusief een correctie op prijspeil 2024 (0,0456%) +/- € 22 miljoen per jaar;
2. Het opnemen van budgetten die uit 2024 zijn doorgeschoven naar latere jaren om de verplichtingen voor lopende projecten te kunnen voldoen
3. Extra budget in 2026 – 2029 voor de volgende intensivering uit de kadernota 2026;
 - Voor het intensiveren van het OV, gezien de groei de komende jaren, is vanaf 2027 een bedrag van € 3 miljoen extra opgenomen. Met een jaarlijkse toename van dit bedrag met € 3 miljoen.

- Een tariefmaatregel in 2026 en het voortzetten van de compensatie voor de verminderde bijdrage voor het studenten ov reisproduct, ieder voor 10 miljoen euro per jaar vanaf 2027. In 2026 zitten beide maatregelen in het reeds vastgestelde maatregelenpakket Bikker.
- Voorziene stijging bij het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit (UPM) in het kader van nieuwe mobiliteitsprojecten in de komende 10 jaar, 15 miljoen per jaar.
- Regionale aanpak van deelmobiliteit: implementatiebudget in 2026 € 0,7 miljoen, realisatiebudget in 2027 € 1 miljoen en de jaren daarna jaarlijks € 8 miljoen

De top10 grootste projecten, die in 2026 tot uitgaven komen zijn:

1. Aanpak Verkeersdruk Thorbeckeweg - N516 – AVANT
2. Multimodale Knoop Schiphol
3. Zuidasdok OV-Terminal en no-regret maatregel verlenging Noord/Zuidlijn
4. HOV Sloterdijk-Amsterdam CS
5. Verlengen IJtram 1e fase Strandeiland
6. Herinrichting Middenweg/Linnaeusstraat
7. HOV Schiphol Rijk - Schiphol Oost zuidelijk deel
8. Oranje Loper Amsterdam
9. Guisweg Zaanstad - planuitwerkingsfase
10. Fietsenstalling Zaandam Oostzijde Jaarlijks brengen we verslag uit over de voortgang

Risico's en beheersmaatregelen

- *Nieuw kabinet/regeerakkoord*
Nu het kabinet Schoof ruim een half jaar onderweg is, worden politieke keuzes duidelijk. Tel daarbij op de ontwikkelingen op wereldtoneel en we weten welke onzekerheden op ons afkomen.
Er zijn forse bezuinigingen op het ambtenarenapparaat in het regeerakkoord van PVV, VVD, NSC en BBB ingeboekt. De vier partijen zijn van plan structureel 22% minder uit te geven aan het ambtelijk apparaat, wat betekent dat er flink minder ambtenaren zullen zijn. De nieuwe coalitie wil de specifieke uitkeringen overhevelen naar het gemeentefonds, maar past wel een budgetkorting van 10% toe. De overheveling naar het gemeentefonds is afgewend, de budgetkorting hangt nog boven de markt.
Door uitspraken van de Amerikaanse president Trump over mogelijke vredesonderhandelingen met Rusland, staan de oorlog in Oekraïne en de toekomst van het land opnieuw hoog op de Europese politieke agenda. Veel partijen maken zich zorgen over mogelijke Russische agressie en willen dat er meer geïnvesteerd wordt in de eigen verdediging. Verschillende lidstaten van de EU maken de keuze de defensie uitgaven te verhogen en in lijn te brengen met de NAVO-norm.
- *OV-schaalsprong*
Het westelijke en zuidwestelijke deel van de Vervoerregio kent grote mobiliteitsopgaven. Er is een

groeïende behoefte aan snelle OV-verbindingen met name naar de plekken waar wonen, werk en onderwijs zich concentreren. Daarnaast is sprake van grootschalige gebiedsontwikkeling in Amsterdam en Haarlemmermeer, waarmee in een belangrijke nationale en regionale woningbouwbehoefte wordt voorzien. Met schaalspronginvesteringen, zoals de OV-verbindingen Amsterdam-Haarlemmermeer (OVAH) (verlenging Noord/Zuidlijn) en Sloterdijk-Amsterdam Centrum (OVSA) (onder andere Ringlijn) wordt het mogelijk om meer regionale, nationale en internationale verbindingen te leggen. Het zijn bouwstenen om de beleidsambities van de Vervoerregio op het gebied van een bereikbare regio en duurzame en inclusieve mobiliteit te realiseren. Stagnatie van deze projecten – of een terugtrekkende beweging van het rijk – raakt ook andere ambities, zoals aanpassingen op station Amsterdam CS.

- *Klimaat*

We zullen moeten leven met de effecten van klimaatverandering. We verwachten meer stortregens, zwaardere stormen en lange drogere en hete perioden. Nederland is extra kwetsbaar voor overstromingen omdat ons land voor een groot deel onder de zeespiegel ligt. Ook de infrastructuur van het openbaar vervoer is kwetsbaar. Metro's rijden op taluds die kunnen verdrogen en tunnels kunnen onderlopen bij extreme regenval. Het huidige vervoersysteem is hier niet goed op ingesteld. Klimaatrisico's zijn bijvoorbeeld niet benoemd of geprijsd in de overeenkomsten met GVB. De effecten van klimaatverandering staan steeds prominenter op ons netvlies. Bij de herijking van contracten of nieuwe projecten houdt de Vervoerregio inmiddels rekening met de effecten en kosten van klimaatverandering. Dit is nu bijvoorbeeld al een serieus aandachtspunt in de MIRT-verkenningen voor de OV-verbindingen Amsterdam-Haarlemmermeer en Sloterdijk-Amsterdam Centrum

- *Risicodragend opdrachtgeverschap*

Onderdeel van de nieuwe governance-afspraken tussen de gemeente Amsterdam, GVB en de Vervoerregio is het overdragen van het opdrachtgeverschap voor het werkend vervoersysteem naar de Vervoerregio. Met ingang van 1 januari 2022 zijn hiertoe nieuwe overeenkomsten afgesloten. Een belangrijke overeenkomst is die voor het assetmanagement railinfrastructuur (AMRI) tussen de opdrachtgever Vervoerregio en opdrachtnemer GVB. Beide partijen moeten vertrouwd raken met hun nieuwe rol en de organisaties en processen daarop inregelen. Concreet betekent dit: zicht krijgen op het meerjarig onderhoud & vervangingsprogramma, kritieke prestatie-indicatoren en risico-inventarisatie. De groei naar excellent opdrachtgeverschap is een speerpunt van de Vervoerregio.

- *Transitie naar elektrische bussen*

De Vervoerregio zet de laatste stappen in de transitie naar elektrisch vervoer. Dit gaat met name om investeringen in elektrische bussen en laadinfrastructuur.

tuur. Dit draagt bij aan de doelstelling om vanaf 2025 een volledig elektrische busvloot te hebben.

Onzekerheid in de levering van onderdelen in de keten zorgt voor vertraging en/of afstel van deze plannen.

- *Inbestedingen (GVB)*

De Vervoerregio sluit een nieuwe concessie af voor het Amsterdamse werkgebied. De concessie wordt, net als in 2012, niet aanbesteed maar inbesteed. Opdrachtnemer is GVB. Het afsluiten van een concessie is complex. Hierin worden afspraken vastgelegd die meer dan tien jaar beslaan en over de hele looptijd maximaal moeten bijdragen aan een goed werkend vervoersysteem. We hebben gezien dat verlenging van de huidige concessie met maximaal twee jaar nodig was. GVB heeft een tweede kans gekregen om tot een verbeterde bieding te komen. Het doel is dat de aangepaste bieding in mei 2025 wordt ingediend en dat de concessie – bij voldoen aan de eisen – wordt gegund in juli 2025.

Om de concessie goed te ontwerpen en in te regelen werkt de Vervoerregio nauw samen met GVB om te zorgen dat de risico's en ontwerpvragestukken goed in beeld zijn. Problemen of issues worden direct geadresseerd en waar nodig geëscaleerd. Door intensief samen te werken, groeit het onderling vertrouwen en daarmee de kans van slagen.

- *AMRI: kunstwerken*

Groot onderhoud aan kunstwerken in het metro-netwerk, zoals bruggen, viaducten en fly-overs, kost meer geld dan de betrokken partijen kunnen dragen. Vooralsnog zijn er geen signalen dat dergelijk onderhoud ophanden is.

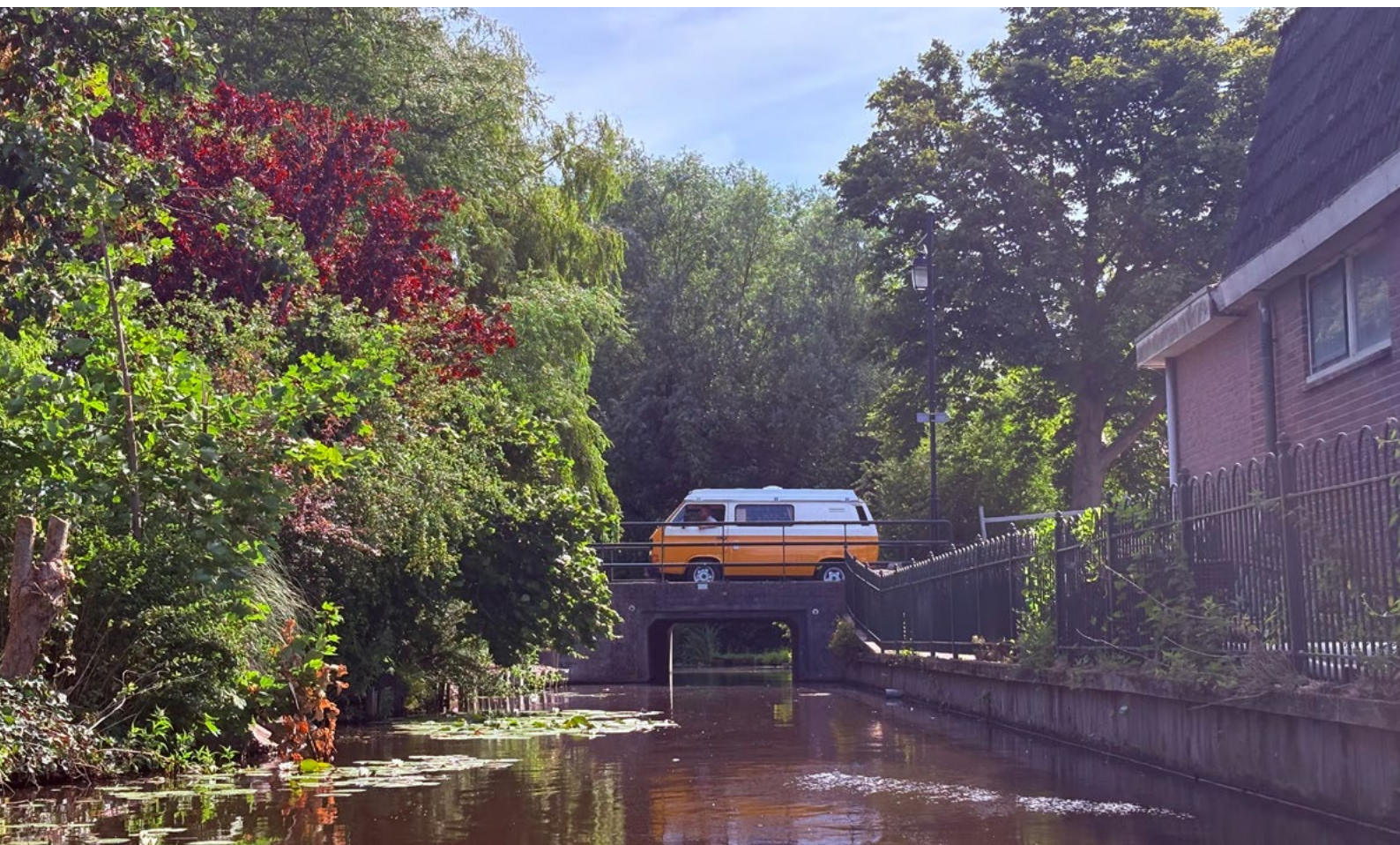
In de overeenkomst 'beheer metro- en traminfrastructuur' is vastgelegd dat de gemeente Amsterdam het beheer en onderhoud van het areaal bekostigt dat niet behoort tot de Wet lokaal spoor (Wls). Het gaat hoofdzakelijk om de metrostations. Daarbij geldt dat de demarcatie tussen het Wls-deel en het niet-Wls-deel wel is verkend maar nog moet worden aangebracht. De eerste verkenning naar de kosten van het beheer en onderhoud van het niet-Wls-deel uit 2022 kwam uit op een bedrag van € 23,0 miljoen per jaar. Dat partijen geen overeenstemming hebben bereikt over de demarcatie doet overigens niets af aan de afspraak dat de gemeente het beheer en onderhoud van het niet-Wls-deel dient te bekostigen.

- *Stabiliteit & slagkracht vervoerbedrijven*

De Vervoerregio is opdrachtgever voor het openbaar vervoer binnen haar grondgebied. En daarbij afhankelijk van de performance van de vervoerbedrijven. Dat bewijzen de volgende voorbeelden.

Sinds EBS eind 2022 het busvervoer in onder andere Zaanstreek-Waterland heeft overgenomen, is er veel kritiek. Reizigers klagen over uitvallende ritten, volle bussen en een gebrekkige communicatie. Ook chauffeurs luiden de noodklok: er is een personeelstekort, en de werkdruk is hoog. Vooral de vraag of de Vervoerregio goed genoeg heeft gekeken naar de capaciteiten van EBS voordat het contract werd gegund,

blijft open. Was er voldoende onderzoek gedaan naar de financiële stabiliteit en operationele slagkracht van het bedrijf? Of was de keuze vooral gebaseerd op de laagste prijs, zonder voldoende oog voor de uitvoering? De investering van de concessie GVB is niet binnen de reguliere tijd afgerond. Om GVB de tijd te geven hun bieding te verbeteren en vanwege de bedrijfscontinuïteit, is de huidige concessie met twee jaar verlengd 'onder gelijklopende voorwaarden'. Dat wil zeggen met dezelfde regels die voor de huidige concessie gelden. De verlenging vervalt zodra het bob van GVB wordt goedgekeurd en de nieuwe concessie is gegund.



Rekenkamer Amsterdam-Zaanstad

Rechtsvorm: **Gemeenschappelijke regeling - gemeenschappelijk orgaan**

Oprichtings-/publicatiedatum: **20 augustus 2015**

Vestigingsplaats: **Amsterdam**

Toezihtsregime: **Laag**

Openbaar belang

Deze regeling is aangegaan om gezamenlijk een rekenkamer in te stellen. Dit is wettelijk verplicht. Het betreft een gemeenschappelijk orgaan.

Bestuurlijk belang

De rekenkamer heeft één lid. Dit lid is tevens directeur. De raden benoemen het lid van de rekenkamer op voordracht van een afvaardiging van de raden door een gelijkluidend besluit. Geen afvaardiging van een collegelid in deze regeling.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

In de gemeenschappelijke regeling is vastgesteld dat de beide gemeenteraden eens in de zes jaar de gemeentelijke bijdragen aan de rekenkamer zullen vastleggen. In 2023 hebben de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad besloten om de huidige samenwerking te continueren en de jaarlijkse (geïndexeerde) gemeentelijke bijdragen, die golden voor de periode 2016-2021, voort te zetten voor de jaren 2024 tot en met 2028.

In de Beleidsvisie 2023-2028 zijn de missie, de beleidsvisie en een meerjarenraming opgenomen. Daarnaast zijn enkele focuspunten vastgelegd.

- Zo richt de Rekenkamer Amsterdam-Zaanstad (RAZ) zich de komende jaren op doorwerking: lessen die te leren zijn voor de gemeentebesturen en gemeentelijke organisaties. Met het oog op de doorwerking wil RAZ ook de interactie met de ambtelijke organisatie vergroten.
- RAZ besteedt meer tijd aan 'nazorg' en interactie tussen de directeur van de rekenkamer en de top van de ambtelijke organisatie.
- RAZ intensificeert het contact met de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad en wil ze het onderzoek beter onder de aandacht brengen bij burgers.
- Ook brengt ze meer diversiteit aan in de producten voor raadsleden en burgers.

De Beleidsvisie is terug te vinden via de link <https://www.rekenkamer.amsterdam.nl/content/uploads/2023/08/Beleidsvisie-RMA-2023-2028-def.pdf>

In 2024 heeft de rekenkamer een bijdrage geleverd op de monitor informatie Zaanse financiën met een observatie bij de jaarstukken 2023 en de begroting 2025. Deze bijdrage wordt in 2025 voortgezet.

De gemeenschappelijke regeling is gewijzigd en sinds 6 juli 2024 van kracht.

Het Benchmarkonderzoek Klachtbehandeling Zaanstad dat is opgeleverd in juli 2024 zou opgevolgd worden door een verdiepend onderzoekklanttevredenheid rondom klachtbehandeling samen met Ombudsman. Op verzoek van de raad is dit minimaal één jaar uitgesteld.

De onderzoeksoepzet sociale wijkteams is met name gericht op opdrachtgeverschap en partnerschap en is gedeeld in september 2024. Op 19 juni 2025 is het eindproduct gepubliceerd.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

De jaarrekening 2024 heeft een positief resultaat van € 72.965, het resultaat is als volgt bestemd:

- Toevoeging algemene reserve € 72.965

Rechtmatigheidsverantwoording 2024

Bevinding: De bestuurder stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen bedrag € 0 bedraagt. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van € 88.024.

Begroting 2026

Het saldo van baten en lasten voor 2026 wordt begroot op € 155.115 (negatief). Dit tekort komt door hogere personeelslasten en de kapitaallasten voor ICT- en huisvestingsinvesteringen. Door € 107.005 te onttrekken aan de algemene reserve en € 48.110 aan de bestemmings-reserves, ontstaat er een sluitende begroting. De bijdrage van Zaanstad voor 2026 is vastgesteld op € 259.080, hierbij is een indexatie van 2,5% ten opzichte van 2025 toegepast. Het bestuur van de rekenkamer heeft na de besluitvorming in de raden de Begroting 2026 ongewijzigd vastgesteld op een lastentotaal van € 2.988.685.

Voor het opvangen van schommelingen in de uitgaven streeft RAZ ernaar om een algemene reserve aan te houden tussen de 10 en 15% van de te ontvangen jaarlijkse gemeentelijke bijdragen. Eind 2026 bedraagt de algemene reserve naar verwachting circa € 283.357 of 10,0% van de jaarlijkse bijdragen. Daarmee is algemene reserve binnen de gewenste bandbreedte van 10 en 15% van de jaarlijkse bijdragen. Wanneer de algemene reserve boven de 15% uitkomt, wordt in overleg met het Overlegorgaan RAZ nagegaan hoe die middelen worden bestemd.

Eerste begrotingswijziging 2025

De lasten 2025 worden verhoogd met € 155.018. Dit heeft betrekking op de lastenstijging in de personeelslasten, overige personeelslasten, huisvestingskosten, ICT-kosten en kapitaallasten. Het budget voor de post onvoorzien is verlaagd.

De overige opbrengsten worden verhoogd met € 1.500.

Het verwachte tekort van € 144.575 zal worden onttrokken aan de algemene reserve. De algemene reserve zal per 31 december 2025, na eerste begrotingswijziging, een omvang hebben van € 390.362. Dit is circa 14,1% van de jaarlijkse gemeentelijke bijdragen in 2025. Daarmee valt de stand van de algemene reserve, ondanks de daling, aan de bovenzijde van de streefwaarde van 10 tot circa 15% van de te ontvangen jaarlijkse bijdragen

Zienswijze begroting 2026

Op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen dient het bestuur van de rekenkamer jaarlijks een begroting vast te stellen. De rekenkamer heeft een ontwerpbegroting opgesteld en voorgelegd aan het Overlegorgaan RAZ. Het Overlegorgaan RAZ - samengesteld uit vertegenwoordigers van de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad - gaf een positief advies over de ontwerpbegroting. Op 10 juli 2025 gaf de raad een positieve zienswijze.

Betaalbare Koopwoningen Zaanstad Holding B.V.

Rechtsvorm: **Besloten Vennootschap**

Oprichtings-/publicatiedatum: **6 oktober 2005**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezietsregime: **Hoog**

Openbaar belang

Het doel van Betaalbare Koopwoningen Zaanstad Holding B.V. (BKZ) is tweeledig:

- Het bevorderen van de volkshuisvesting overeenkomstig het beleid van de gemeente Zaanstad
- Het realiseren van kwalitatief hoogwaardige sociale koopwoningen in de gemeente Zaanstad; het via erfpacht beschikbaar stellen van deze woningen aan de gewenste doelgroep en het uitvoeren van een beleid teneinde deze woningen zoveel mogelijk voor de doelgroep te behouden

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad is voor 100% eigenaar van de aandelen. Het voltallig college vertegenwoordigt de enige aandeelhouder gemeente Zaanstad.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 100%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen BKZ

In 2024 zijn er minder tranches en gronden afgenomen, dit gebeurt nog steeds tegen hoge waarden. In een stijgende markt leidt dit tot hogere waarden bij verkochte tranches. Bij de verplichte opleggingen aan zittende bewoners ontstaat er echter regelmatig schuring tussen de financieringsmogelijkheid en het bedrag van de afnamefactuur. Hier heeft BKZ diverse mogelijkheden om dit zowel voor de bewoner als BKZ tot een goed resultaat te brengen. Voor 2025 verwacht BKZ ongeveer een gelijk aandeel in de afname van de tranches. De ontwikkelingen voor de BKZ Starterswoningportefeuille zien er als volgt uit:

- In 2025/2026 worden 44 woningen in Kreekrijk en 30 woningen in Houthavenkade door BKZ verkocht
- In de periode 2025-2028 wordt de start verkoop verwacht van ca 160 woningen
- In 2025 wordt besluitvorming verwacht voor een project met ca.30 BKZ Starterswoningen. Dit betreft een directe financiering in gronden en woningen. Deze gronden en woningen dienen als waarde onderpand voor de financiering.

- De 10 starterswoningen in Oostzijderpark zijn zonder aandeelhoudersbesluit aangekocht vanuit het eigen vermogen van BKZ. Als dit besluit is genomen (met terugwerkende kracht), kan de koppeling tussen de kredietfaciliteit Starterswoningen en de woningen worden hersteld.

In de periode 2023-2031 richten de gemeente en BKZ zich op het Herstel van maximaal 200 bestaande woningen middels een VHF DFZ regeling. Vanaf 2026 zal de portefeuille daarom weer een grotere omvang hebben maar verwacht wordt dat uiteindelijk niet alle 200 VHF woningen gebruik zullen maken van het DFZ model. Het model wordt alleen ingezet indien de eigenaar geen financiering op de markt kan verkrijgen en het DFZ-model noodzakelijk is om tot een sluitende businesscase te komen per blok.

In de zomer van 2025 is er een nieuwe een statutair directeur en een operationeel directeur bij BKZ in dienst, gekomen. Dit vloeit voort vanuit de aanscherping en controles van de Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties. In september 2025 is er een nieuwe voorzitter benoemd in de RvC. Daarnaast wordt de werving opgestart voor nog een nieuw RvC lid. Ook is de honorering van de RvC aangepast.

Samen met de nieuwe directie pakt gemeente Zaanstad de aanbevelingen uit het governance rapport van bureau AEF op in 2025 en 2026. Deze governance zorgen voor een verbetering van de samenwerking en duidelijkheid over de rolinvulling van aandeelhouder, directie en RvC.

Risicoprofiel

Het zwaartepunt van de risico's van BKZ liggen op het politieke en financiële vlak. De doelstelling van BKZ is bijdragen aan de volkshuisvesting binnen de gemeente Zaanstad. Deze doelstelling heeft politiek de aandacht. Vanwege de rekening courant en de leningsovereenkomst, die BKZ heeft afgesloten met de gemeente Zaanstad voor BKZ traditioneel tot een maximumbedrag van respectievelijk 5,5 miljoen euro en voor de Garantierelatingen tot 31 miljoen, is het financieel belang groot te noemen. De gemeente heeft voor het duurzaam funderingsherstel een lening (kredietfaciliteit) verstrekt aan BKZ van € 30 miljoen om grond en tranches casco woning aan te kopen.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

- De jaarrekening 2024 BKZ Holding BV presenteert een positief resultaat na belasting van €674.912,-. Het

resultaat is grotendeels gerealiseerd

- door de waarden van de gronden in het model erfpachtvariant die na 10 jaar niet door de bewoners zijn afgenomen,
- de waarde stijgingen van de gronden en de gerealiseerde resultaten bij verkoop van tranches boven boekwaarde.
- Het saldo van de rekening courant BKZ Holding BV met gemeente Zaanstad bedraagt per ultimo 2024 ongeveer € 7,5 miljoen positief. (Dit bestaat uit het saldo van de GRZ BV van € 1,9 miljoen positief en de rekening courant van BKZ BV (traditioneel) van € 5,6 miljoen positief.)
- Het eigen vermogen van BKZ Holding BV bedraagt € 22, mln.
- Het positief resultaat (€ 674.912,-) over 2024 is als volgt bestemd:
 - a. Toevoeging overige reserves € 308.204.
 - b. Toevoeging herwaarderingsreserves € 366.708.

De jaarrekening 2024 is vastgesteld in de Ava op 3 juli 2025.

Begroting 2025

De begroting over 2025 is nog niet aangeboden aan Gemeente Zaanstad.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

- Het trancherisico op de opstal betreft een lange termijnrisico en hangt samen met de conjunctuur. Hierbij worden de tranches (20% (traditioneel) en 30% (afzetgarantiewoningen) van de opstalwaarde) niet afgenomen door de kopers (en dus niet terugbetaald op korte termijn). Dit komt omdat er geen inkomensstijging plaatsvindt. Gevolg is dat pas bij (door)verkoop de resterende tranches worden gerealiseerd (afgelost). BKZ monitort dit. Het risico wordt vertaald in de kasstroom.
- Langetermijnrisico van waardevermindering van de grond in de toekomst. De grond wordt na 25 jaar geherwaardeerd.
- Hoogconjunctuur leidt tot positieve kasstroom door afname van tranches en grond dit risico wordt beperkt door de stijgende rente waardoor woningbezitters niet verhuizen. Echter hierdoor daalt het aantal BKZ woningen en beschikbaarheid van woningen voor de doelgroep.
- Uitvoering DFZ (VHF woningen) door tekort aangeleverde woningen. Gemeente Zaanstad is verantwoordelijk voor de aanlevering van de betreffende VHF woningen en deze worden nog beperkt aangeleverd. Op dit moment zet de gemeente zich in om meer woningen aan te leveren aan BKZ.
- Het afkopen van de schuld wordt momenteel met afbetalingsregeling binnen BKZ opgevangen. Het gaat om een combinatie van funderingsherstel en verduurzaming. De AFM staat dit momenteel nog toe, BKZ loopt het financiële risico, hierover wordt gerapporteerd in het directieverslag.
- De starterswoningen 2.0 zijn aangekocht zonder AvA besluit vanuit het Eigen Vermogen.

- Indien er verzoek tot dividend uitkeringen zou komen moet de gemeente scherp houden welke financiële verplichtingen BKZ heeft ten opzicht van de gemeente (kredietverstrekking) en de mate waarin het risicoprofiel verder toeneemt.
- Overgang van project - naar structurele organisatie kan leiden tot vertrek van personeel waardoor kennis verloren gaat.

Beheersmaatregelen

- Jaarlijkse inkomstenstoets bij kopers door BKZ;
- Periodieke kwartaalrapportages worden aan verantwoordelijke wethouders, college en raad verstrekt. Deze rapportages bevatten gegevens met betrekking tot aantal woningen, liquiditeit, prognoses cashflow, risico's, etc.
- 1 à 2 keer per maand overleg tussen ambtenaren en de directeur van BKZ; Governance regulier overleg 4 X per jaar (AEF rapport)
- Het betaalbaar houden van de koopwoningen van BKZ. Organiseren van de werkzaamheden van het model BKZ Starterswoning waarbij BKZ woningen langer voor de doelgroep kan behouden. Verwachting is dat de komende 5 jaar er ca 200 woningen in dit model kunnen worden gerealiseerd. BKZ investeert in de grond en de woning.
- Operationalisering van het herijkte VHF-DFZ model waarbij geld is gereserveerd voor renovatie en sloop-nieuwbouw in de periode 2022-2031 van maximaal 200 woningen. Voor investering in de grond en de woning is een lening afgesloten tussen gemeente en BKZ van € 30 miljoen;
- Gekeken wordt hoe het pallet van BKZ instrumenten de komende tijd weer kan worden ingezet voor het stimuleren van de woningbouw en de mogelijkheden die de Woningbouwimpuls subsidie biedt.
- Gemeente en BKZ zijn in overleg welke Starterswoningen projecten zullen worden aangeboden voor besluitvorming.
- Governance wordt verder uitgewerkt /opzetten structurele organisatie.
- Toetsing WNT norm van directie en RvC door accountant. Door het benoemen van 2 directeuren is continuïteit en kennis bij BKZ beter geborgd.

Rechtsvorm: **Naamloze vennootschap**

Oprichtings-/publicatiedatum: **2 januari 1991**

Vestigingsplaats: **Alkmaar**

Toezihtsregime: **Hoog**

Openbaar belang

De HVC heeft als doel het zeker stellen dat tegen de laagste kosten en op verantwoorde wijze het Zaanse rest-, grof- en gft-afval wordt verwerkt.

Bestuurlijk belang

De gemeente Zaanstad heeft 265 aandelen in HVC op een totaal van 3.654 uitgegeven aandelen. Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Tuijn.

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 7,15% aandelen A

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Op 5 juni 2025 was de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). De AvA besloot over de volgende onderwerpen:

Jaarverslag 2024

Met haar jaarverslag geeft HVC een uitgebreide toelichting op haar activiteiten en de jaarrekening geeft blijk van een financieel gezonde positie. De jaarrekening wordt onder 'financiële positie' verder toegelicht.

Ontwikkeling warmtesysteem Westland - realisatie geothermieproject Wippolderlaan

De toekomstige afname van warmte vanuit project Wippolderlaan is geborgd. Het project heeft in de vorm van leveringsopties op dit moment al meer afname gecontracteerd dan benodigd is voor een positieve business case. Naast de glastuinbouw wordt ook een aansluiting op de gebouwde omgeving gerealiseerd. In De Lier, nabij het geplande warmtenet, wordt een nieuwe woonwijk ontwikkeld genaamd Molensloot. Hier zullen circa 650 woningen worden aangesloten. De geraamde investering voor HVC in project Wippolderlaan bedraagt € 60 miljoen. Het voorliggende voorstel voor goedkeuring gaat van dit investeringsbedrag uit. Het is de bedoeling om na start warmteproductie projectfinanciering aan te trekken. Daarmee zal naar verwachting de benodigde financiële inbreng worden teruggebracht tot circa € 20 miljoen eigen vermogen.

Voordracht tot benoeming tot lid van de raad van commissarissen

In de Algemene Vergadering van 5 juni 2025 is een nieuw lid benoemd voor de RvC.

Dividendbeleid

Voor zover ruimte overblijft, zal deze benut worden voor het matigen van de tarieven.

Afval

HVC ondersteunt gemeenten om stappen te zetten naar een circulaire economie en volgt hierbij het uitvoeringsprogramma 'Van Afval naar Grondstof (VANG)'. Het streven is om via het scheiden van schone stromen uit het restafval te komen tot preventie van afval/grondstoffen. Hiertoe zijn de volgende uit de Menukaart Afvalpreventie de volgende pijlers gekozen: voedselverspilling, wasbare luiers, delen en lenen, de ja-ja sticker en reparatie. Een andere pijler is recycling om te voorkomen dat waardevolle grondstoffen verloren gaan. Hiertoe is een hoogwaardig systeem van inzameling voor bron- en nascheiding vereist. Bronscheiding geldt voor PMD (laagbouw) gft-e, oud papier, textiel en glas. Daar waar inwoners, vanwege hun woonsituatie, denk hierbij aan hoogbouw, geen gelegenheid hebben voor bronscheiding is technische nascheiding voor de stromen metaal en verpakkingsmaterialen mogelijk via een sorteerinstallatie. Verbranding van restafval levert bodemas op die wordt bewerkt in een installatie waardoor ijzer, staal en non-ferro wordt gerecycled en als grondstof wordt vermarkt. Het residu van de bewerkte bodemas bestaat uit fosfaat. In samenwerking met meerdere partijen is er een pilot gestart voor fosfaat-terugwinning zodat deze schaarse grondstof niet via mijnbouw uit de natuur wordt gehaald. Naast deze innovatie zijn er initiatieven ontwikkeld voor het vervaardigen van natuurlijke plasticvervangers die volledig biologisch afbreekbaar zijn. Een derde innovatie is de voorbereiding van een grootschalige -afvanginstallatie voor bij de afvalenergiecentrale in Alkmaar.

Warmte

HVC is betrokken bij de verkenning naar mogelijke warmte oplossingen voor Krommenie. HVC profileert zich steeds meer als publiek warmtebedrijf en wil in samenwerking met de gemeente bijdragen aan een verkenning naar mogelijke aardgasvrije oplossingen voor het verwarmen van woningen in Krommenie.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van de HVC is hoog (op basis van de methodiek). Dit wordt veroorzaakt door grote financiële belangen in de HVC van Gemeente Zaanstad via het aandeelhouderschap en onzekerheid over de ontwikkeling

van de elektriciteitsprijs. Daarnaast participeert HVC in diverse consortia, waaronder het Windmolenpark. De publieke en maatschappelijke betrokkenheid bij HVC is hoog, (inzameling en) verwerking van grondstof en afval raakt de burger.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het nettoresultaat van HVC over 2024 bedraagt € 24,5 miljoen. Dit is € 10 miljoen minder dan in 2023. De belangrijkste reden hiervoor is de energieprijzen. Tevens zijn de dividendinkomsten (uit deelnemingen) substantieel lager dan in 2023. Dit is naar verwachting een timingverschil, omdat het uitkeren van dividend afhankelijk is van de cashpositie van de deelneming.

Net als in 2023 investeerde HVC opnieuw in warmtenetten, duurzame warmtebronnen en zonneparken. Ook investeerde HVC in een nieuwe installatie voor het drogen van slib. Gemeente Maassluis is als aandeelhouder in 2024 toegetreden. Hierdoor treedt verwatering op van het belang van gemeente Zaanstad (van 7,25 naar 7,15% in de Aandelen A).

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

- Veiligheid, betrouwbaarheid en continuïteit van de installaties.
Incidenten (kunnen) leiden tot uitval, letsel en discontinuïteit van processen. Een adequaat onderhoudsprogramma is een randvoorwaarde voor veilige, betrouwbare installaties. Daarnaast is het uitgangspunt van HVC dat de installaties binnen de vigerende milieunormen presteren.
- Volatiliteit prijzen commodities, kostprijzen grondstof/transport en levering materieel
Na de extremen van 2022, zijn de energieprijzen weer enigszins gestabiliseerd. Toch blijven de risico's op veranderingen in energieprijzen gezien de geopolitieke omstandigheden hoog.
- Klimaatrisico
HVC is zich zeer bewust van de eigen rol in verduurzaming en klimaatverandering. In relatie tot de eigen doelen en ambities op die vlakken wordt vooral het element tijd als een bedreiging gezien.
- Financiële risico's
Renterisico, prijsrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico

Beheersmaatregelen

- Annotaties van de agenda van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in het college van B&W
- Ambtelijk overleg met verschillende klankbordgroepen (zowel financiële als beleidsmatige) met de overige aandeelhouders van HVC.
- De HVC informeert de aandeelhouders vooraf en achteraf over de AvA door middel van een vooruitblik en terugblik. Deze informatie wordt door het college actief gedeeld met de raad op het RIS
- Bij financieringsverplichtingen > € 10 mln. is een zienswijze van de raad verplicht

Rechtsvorm: **BV**

Oprichtings-/publicatiedatum: **1 januari 2019**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezihtsregime: **Hoog**

Openbaar belang

Het op gang brengen van de transitie naar een aardgasloze gebouwde omgeving. De legitimering van een overheidsinterventie op basis van marktfalen is hier van toepassing op de casus warmtenet in Zaandam-Oost. Het doel is (duurzame) warmtelevering aan (potentiële) afnemers van warmte mogelijk te maken. Op dit moment transporteert WNZ de warmte van de biomassacentrale naar afnemers in Zaandam Oost.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Tuijn.

Gemeente Zaanstad is samen met Duurzame Energië-netwerken Noord-Holland (DEN-NH) eigenaar van het Warmtenetwerk Zaanstad BV. Gemeente Zaanstad heeft een belang van 39% in de Aandelen (uitsluitend stemgerechtigd), alsmede een belang van 100% in de Aandelen C (stemrechtloos).

Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 39,0%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

- In de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) van 12 mei 2025 zijn de volgende besluiten genomen:
 - Het vaststellen van de jaarrekening 2024
 - Het actualiseren van het meerjarenplan, met het oog op de doorontwikkeling van WNZ in relatie tot o.a. de Wet Collectieve Warmte (Wcw)
 - De AvA maakt afspraken voor de RvC. De leden van de RvC worden in 2025 geworven.
- In voorbereiding op de komst van de Wcw, oriënteert WNZ zich op de ontwikkeling naar een integraal warmtebedrijf, waarin warmtebronnen, distributie en levering onder één entiteit plaatsvindt.
- De biomassacentrale, voorheen eigendom van Bioforte, is overgenomen door Essent. De leveringszekerheid van duurzame warmte is hierdoor beter gewaarborgd. Ook heeft Essent zich voorgenomen om de biomassacentrale uiteindelijk te vervangen door een warmtepompcentrale.

- In Zaandam Oost wordt een innovatieve warmtebron ontwikkeld, waarmee warmte van een kunstgrasveld wordt afgevangen en opgewerkt tot een temperatuur waarmee het zwembad en/of het warmtenet van warmte kunnen worden voorzien.
- WNZ zal in de 2de helft van 2025 voorstellen doen aan de AvA over het Annual Business Plan 2026, benoeming Raad van Commissarissen inclusief reglement en een wijziging van de statuten.

Financiële positie

Voorziening

De voorziening is gevormd bij de oprichting van WNZ voor de onrendabele top. Het niveau van de voorziening wordt gehandhaafd met de volgende overwegingen:

- De onrendabele top is nog steeds aanwezig
- De onderneming heeft sinds haar oprichting verliezen geleden
- De huidige businesscase nog niet positief
- Het Zaanse aandeel in het eigen vermogen van WNZ overstijgt de boekwaarde van ons aandeel in de jaarrekening van de gemeente.
- De opdracht tot doorontwikkeling van WNZ leidt pas later tot verandering van de financiële resultaten.

Jaarrekening 2024

De jaarrekening over 2024 is op 12 mei 2025 vastgesteld. Het verlies over het boekjaar 2024 bedroeg € 383.000,- en is in mindering gebracht op de algemene reserve.

Financiering van nieuwe ontwikkelingen

Bij het Annual Businessplan WNZ 2025 is inzicht gegeven in een investeringsbegroting waarin nieuwe ontwikkelingen in Zaandam Oost zijn verwerkt. Het verder uitwerken van een financieringsplan is vooruitgeschoven naar 2025. De financiering van nieuwe ontwikkelingen houdt verband met het aandelenbelang van de aandeelhouders en het aantrekken van vreemd vermogen. Daarnaast speelt de Wcw en de ontwikkeling van WNZ naar integraal warmtebedrijf een rol. Besloten is om het financieringsvraagstuk hiermee breder op te pakken en voor langere periode te bestendigen

Risicoprofiel

Het financieel belang is hoog. De gemeentelijke deelneming is onderhandeld op € 4,2 miljoen. Deze deelneming is op die basis nu gewaardeerd op € 1,9 miljoen. Gemeente Zaanstad heeft een voorziening getroffen voor het verschil van € 2,3 miljoen. Het risico dat de getroffen voorziening te klein blijkt (omdat de marktwaarde van de deelneming daalt) is opgenomen als risico voor het weerstandvermogen. De politieke en maatschappelijke betrokkenheid zijn groot: de activiteiten van Warmtenet-

werk Zaanstad B.V. richten zich op het leveren van warmte aan inwoners. De gemeente participeert in het Warmtenetwerk Zaanstad B.V. vanuit het publieke belang en de maatschappelijke doelen die de gemeente wil realiseren.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

- **Achterblijven omzet**
Ook in 2025 blijft de omzet achter op de begroting. De oorzaak hiervan is tweeledig. Nog steeds zijn geprognoseerde aansluitingen niet gereedgekomen. Met name de oplevering van fase 2 van Oostzijderpark en het te realiseren zwembad vertegenwoordigen een flinke warmtevraag (16.000GJ) en een inkomstenderving van 106k€. Anderzijds is het stookgedrag van mensen sinds de energiecrisis veranderd en worden aangesloten gebouwen beter geïsoleerd. Hierdoor is in 2025 tot nu toe de omzet ca 15% lager dan begroot.
- **Opwarming klimaat**
Door opwarming van het klimaat daalt de gemiddelde warmtevraag en daarmee dus ook de omzet.
- **Publieke opinie rondom biomassa en gebrek aan alternatieven**
De publieke opinie rond biomassa als warmtebron is nog steeds vrij negatief. Voor alternatieve warmtebronnen is meer elektriciteit nodig. De aansluitcapaciteit wordt nu nog beperkt door congestie op het elektriciteitsnet.

Beheersing

- WNZ heeft met het AvA besluit van 7 december 2023 extra capaciteit gekregen om de ontwikkeling van afzet te stimuleren. Door extra commerciële acties meer operationele kosten (vooruitlopend op extra afzet). Nieuwe afzetmogelijkheden voor het bestaande warmtenet zijn, buiten de reeds geplande uitbreidingen, beperkt. Wel ziet WNZ volop doorontwikkelmogelijkheden in Zaandam Oost, waarbij clusters van bestaande en nieuwe gebouwen kunnen worden aangesloten op een collectieve warmtevoorziening.
- Opwarming van het klimaat speelt zich af over een tijdsperiode die langer is dan wij hier beschouwen. Wel is duidelijk dat er 2% minder graaddagen zijn wanneer het gemiddeld aantal graaddagen van de afgelopen 3 jaar wordt vergeleken met de afgelopen 10 jaar. Als deze daling een op een wordt doorgezet naar omzetsdaling, dan scheelt dat circa €10k op jaarniveau. Aanvullend zien we ook ander gedrag bij de afnemers. Het gevolg is een verdere daling van de afname.
- WNZ heeft twee ontwikkelaars actief om de ontwikkeling van collectieve warmte in Zaandam Oost te versnellen.

- Met de overname van de biomassacentrale in Zaandam Oost, heeft Essent de ambitie uitgesproken om deze centrale op termijn om te bouwen naar een warmtepompcentrale. Wanneer op termijn het netcongestieprobleem wordt opgeslot, kan deze warmtepompcentrale worden gerealiseerd. Samen met de warmtebron onder het sportveld Hoornseveld vormen dit belangrijke alternatieve warmtebronnen voor de stook van snoeihout. Het gebrek aan alternatieven leidt niet tot problemen met leveringszekerheid. De warmtelevering blijft met de hulpwarmtecentrales gegarandeerd.
- In 2025 zal een Raad van Commissarissen (RVC) worden geïnstalleerd, bestaande uit drie leden. Deze RVC houdt toezicht op het beleid, de strategie en de risicobeheersing van WNZ en staat de directie ter zijde met gevraagd en ongevraagd advies.

Alliander N.V.

Rechtsvorm: **Naamloze Vennootschap**
Oprichtings-/publicatiedatum: **1 juli 2009**
Vestigingsplaats: **Arnhem**
Toezichtsregime: **Middel**

Openbaar belang

Netbeheer en distribueren van elektriciteit en gas voor producenten en afnemers. Voor burgers en ondernemers is een goed werkend en betaalbaar distributienetwerk van gas en elektriciteit cruciaal. Alliander heeft een belangrijke rol in het mogelijk maken van verdere verduurzaming van de Nederlandse energievoorziening.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangende wethouder Tuijn. Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 0,9%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

In 2024 is de samenwerking met Liander versterkt. De gemeente heeft capaciteit vrijgemaakt om Liander te faciliteren in de verzwaring van het elektriciteitsnet binnen Zaanstad en om concrete knelpunten gezamenlijk op te lossen.

Alliander publiceerde in juli het halfjaarbericht 2025

In het eerste halfjaar van 2025 investeerde Alliander € 968 miljoen in het uitbreiden, verzwaren en onderhouden van gas- en elektriciteitsnetten. Dit is een stijging van 21% ten opzichte van dezelfde periode 2024. De investeringen bestaan uit o.a.:

- Ombouwen 1.248 transformatorhuisjes
- Aanleggen 1.312 kilometer kabel
- Vervangen van 74 kilometer aan gasleiding om het gasnet betrouwbaar en veilig te houden.

Ondanks deze groei blijft er meer nodig. Slimmer omgaan met energie om piekbelasting op het elektriciteitsnet te voorkomen, is daarvoor cruciaal. Niet alleen voor bedrijven, maar ook voor huishoudens. Door het elektriciteitsnet efficiënter en slimmer te gebruiken, blijft energie ook in de toekomst voor iedereen toegankelijk en betaalbaar.

Financiële resultaten op een rij:

- Bedrijfsopbrengsten: € 1.725 miljoen (eerste halfjaar 2024: € 2.315 miljoen)
- Nettoresultaat zonder incidentele baten: € 127 miljoen (eerste halfjaar 2024: € 122 miljoen).

Het hele halfjaarbericht is na te lezen op de [website van Alliander](#).

Op 16 april 2025 vond de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) plaats

De AvA besloot over o.a. de volgende punten:

- Jaarrekening over het boekjaar 2024
- Aanpassing van het dividendbeleid
- Overdracht van het hoogspanningsnet Randmeren aan Tennet
- Herbenoeming lid van de Raad van Commissarissen

Op de website van Alliander staat een [terugblik op de AvA](#).

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het jaar 2024 is voor Alliander financieel positief afgesloten. Het nettoresultaat bedraagt € 976 miljoen. In 2023 was dit € 267 miljoen. De reden voor het fors hogere resultaat is de verkoop van Kenter. In januari 2024 vond de aandelenoverdracht plaats. Het nettoresultaat exclusief Kenter bedraagt € 219 miljoen. Dit is € 141.000 lager dan begroot. Bij de Najaarsrapportage 2025 wordt dit verwerkt. Alliander investeerde in 2024 bijna € 1,8 miljard in de aanleg van infrastructuur. Het investeringsniveau is afgelopen jaren flink toegenomen. Het investeringsvolume steeg van € 573 miljoen in 2017 naar ruim € 1,4 miljard in 2023.

De uitvoering van de daaraan verbonden projecten in 2024 liepen vertraging op. Complexiteit en de behoefte aan specialistische kennis spelen hier een rol.

Het personeelsbestand van Alliander groeide in 2024 naar circa 9.900 werknemers.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

Alliander onderkent de volgende risico's in de SWOT analyse:

- Cybercriminaliteit
- Onvoldoende langetermijnnoriëntatie van wet- en regelgeving
- Krapte technische arbeidscapaciteit
- Schaarste in componenten en grondstoffen
- Lange termijn financierbaarheid
- Sterk groeiend werkpakket

Beheersmaatregelen

De hierboven benoemde risico's worden door Alliander afgedekt met beheersmaatregelen. Vanwege het beperkte belang wordt voor gemeente Zaanstad de beheersmaatregelen beperkt tot:

- Annotaties van de agenda van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in het college van B&W

Rechtsvorm: **Naamloze Vennootschap**

Oprichtings-/publicatiedatum: **23 december 1914**

Vestigingsplaats: **Den Haag**

Toezihtsregime: **Middel**

Openbaar belang

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Slegers. Zaanstad is niet vertegenwoordigd in de RvC.

Er is sprake van duale aansturing.

Stemverhouding: 0,07%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

In 2020 heeft BNG Bank haar strategie aangescherpt. Op basis van haar purpose 'gedreven door maatschappelijke impact' kiest de bank ervoor om zich exclusief te richten op de publieke sector. Daarbij ligt de focus op vier Sustainable Development Goals (SDG's) waarmee de bank samen met publieke klanten het verschil wil maken:

- goede gezondheid en welzijn (SDG 3)
- kwaliteitsonderwijs (SDG 4)
- betaalbare duurzame energie (SDG 7)
- duurzame steden en gemeenschappen (SDG 11)
- klimaatactie (SDG 13)

BNG heeft op 14 november 2024 samen met 'Coalition of the Willing' de Handreiking Duurzaamheidsrapportage en -verantwoording voor lokale overheden uitgebracht. Deze coalitie bestaat uit 20 partijen waaronder: Gemeente Utrecht, BNG, PwC, Deloitte en De Vrije Universiteit Amsterdam. De Handreiking helpt lokale overheden te rapporteren over duurzaamheid en is gebaseerd op de Europese richtlijn 'Corporate Sustainable Reporting Directive' (CSRD)

BNG Bank streeft niet naar winstmaximalisatie, maar naar maatschappelijke impact en een redelijk rendement voor de aandeelhoudende overheden. De nettowinst over 2023 is uitgekomen op € 254 miljoen. Dat is € 46 mln. lager dan 2022. Specifieke oorzaken van de daling zijn de hogere bedrijfslasten en een lager resultaat financiële transacties. Het resultaat financiële transacties was in 2023 € 78 mln. negatief. In 2022 bedroeg dit resultaat € 113 mln. positief.

De omvang van nieuw verstrekte langlopende leningen bedraagt € 11,7 miljard. Een stijging van € 0,4 miljard. ten opzichte van 2023. Vergeleken met vorig jaar is het provisieresultaat gestegen met € 4 mln. tot € 30 mln. Dit komt door een hogere solvabiliteit plichtige omzet. De totale langlopende kredietportefeuille is in 2024 met € 3,9 miljard gestegen tot € 93,1 miljard. BNG hanteert een doelstelling van 90% solvabiliteitsvrije uitzettingen in de totale kredietportefeuille. In 2024 is de doelstelling gehaald met 91,8%.

BNG hanteert een doelstelling van 90% solvabiliteitsvrije uitzettingen in de totale kredietportefeuille. In 2024 is de doelstelling gehaald met 91,8%.

Het financieringsbeleid van BNG Bank blijft onveranderd gericht op permanente toegang tot de geld- en kapitaalmarkt voor de gewenste looptijden en volumes tegen zo laag mogelijke kosten. De volatiliteit op de financiële markten zal dit jaar naar verwachting groot blijven.

De Europese Centrale bank (ECB) heeft bepaald dat BNG vanaf 1 januari 2025 een kapitaalreserve van 10% moet aanhouden. Dit betekent dat BNG voldoende geld moet hebben om eventuele financiële problemen op te vangen. De kapitaalpositie van BNG bank bleef onveranderd ten opzichte van het jaar hiervoor. Op ultimo 2024 had de BNG een Tier 1-ratio van 40%. Dit betekent dat de BNG ruim boven de vereiste van de ECB zit. Per 31 december 2024 bedroeg het eigen vermogen van BNG € 4,8 miljard.

Het dividend van de BNG wordt altijd verantwoord in het jaar dat de aandeelhoudersvergadering plaatsvindt. Het komt bij ons dus altijd een jaar later in de boeken als waar het betrekking op heeft. Het dividend vertoont de laatste jaren een vrij grillig verloop. Zoals blijkt uit deze tabel met het dividend over de afgelopen vijf jaar:

Dividend over de afgelopen 5 jaar

(Bedragen x € 1.000)

2020	2021	2022	2023	2024
€ 753	€ 950	€ 1.041	€ 899	€ 1.045

Door een stijging in de winst heeft de BNG bank over 2024 (te verwerken in boekjaar 2025) het dividend vastgesteld op totaal € 140 mln. Voor ons komt dit uit op € 1,05 mln. Dit ligt € 0,15 mln. hoger dan de begroting verwachte dividend.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van de BNG is middel.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het jaar 2024 is afgesloten met een positief saldo van € 294 mln. Het resultaat zal als volgt worden bestemd:

- 50 % wordt als dividend uitgekeerd, gecorrigeerd voor de uitkering op het additioneel Tier1-kapitaal (€ 140 mln.).
- Het restant van € 154 mln. wordt toegevoegd aan het eigen vermogen.

Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2024 € 4,8 miljard op een balanstotaal van € 127,9 miljard.

Begroting 2026

Er zijn geen specifieke speerpunten. Momenteel hebben we € 0,9 mln. dividend geraamd. Gelet op de realisatie over 2024 kunnen we nagaan in hoeverre de meeropbrengst van € 0,15 mln. structureel is.

Risico's en beheersmaatregelen

Het risico is dat het begrote dividend niet wordt gerealiseerd. Hiertoe volgen we de tussentijdse berichten en de jaarrekening van de BNG. We hebben er nauwelijks zelf invloed op vanwege het geringe belang van 0,07 %.

Rechtsvorm: **Besloten Vennootschap**

Oprichtings-/publicatiedatum: **7 oktober 2012**

Vestigingsplaats: **Haarlem**

Toezietsregime: **Middel**

Openbaar belang

Deelname van Zaanstad aan InWest Regio B.V. en ROM InWest B.V. draagt bij aan het versneld mogelijk maken van de grote opgave op het gebied van klimaat, duurzaamheid en circulariteit.

Bestuurlijk belang

InWest Regio heeft 23 aandeelhouders. Gemeente Zaanstad is houder van 4,6% van de aandelen. Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Slegers. Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder.

Stemverhouding: 4,6%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Activiteiten 2024

In de AvA van 30 mei 2024 besloten de aandeelhouders tot wijziging van de organisatiestructuur. Bij oprichting van de BV's is uitgegaan van de mogelijkheid tot het vormen van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. De belastingdienst gaf aan dat dit in de huidige structuur niet kan. Als de organisatiestructuur niet wijzigt, dan leidt dit tot hogere kosten (niet aftrekbare BTW). Het betreft een wijziging van de structuur met een fiscale grondslag. Door de verkoop van de aandelen migreren de aandelen van ROM InWest van een indirect belang naar een direct belang voor de gemeente. Feitelijk betekent dat dat de gemeente Zaanstad nu twee verbonden partijen heeft. In de praktijk wordt er gerapporteerd over ROM InWest als één verbonden partij.

In navolging op de AvA van 30 mei 2024 is tijdens de AvA van 28 november 2024 besloten om de organisatiestructuur te wijzigen. Tegelijkertijd is in de statuten de mogelijkheid tot digitaal vergaderen verankerd.

In de loop van 2024 is door een aantal regio-gemeenten geconstateerd dat ROM Inwest (muv Amsterdam) onvoldoende zichtbaar is. Met de directie van ROM InWest is afgesproken dat in regio Zaanstreek Waterland extra voorlichtingsbijeenkomsten voor ondernemers worden georganiseerd. De eerste is in het voorjaar 2025 in Purmerend gehouden de tweede volgt in het najaar in Zaanstad. Daarnaast volgt er in het najaar ook een extra voorlichting aan de accountmanagers

Economie in de regio Zaanstreek Waterland

Inmiddels bestaat ROM InWest 4 jaar. Overeenkomstig de bestuursovereenkomst volgt er eind 2025 een evaluatie. De resultaten van de evaluatie zullen begin 2026 gepresenteerd worden.

Risicoprofiel

In de risicoweging komt ROM InWest Regio B.V. uit op "midden". De financiële risico's zijn beperkt vanwege de gevormde voorziening van € 1,5 miljoen zoals afgesproken met de raad.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

InWest Regio B.V. heeft een verlies van € 1,9 miljoen geleden. ROM InWest heeft een verlies geleden van €2,1 miljoen, hiermee komt het totale verlies in 2025 uit op €3,9 miljoen. De verklaring voor de verliezen is dat in de eerste jaren de kosten voor de baten uitgaan. De investeringen in bedrijven hebben tijd nodig om te renderen. Positieve resultaten zijn pas zichtbaar in het resultaat als InWest Regio B.V. (of één van haar deelnemingen) de portefeuille van de hand doet. Dit gebeurt pas vanaf het moment dat het goed gaat met het bedrijf waarin is geïnvesteerd.

Begroting 2026

Voor 2026 zijn er nog geen plannen bekend, het college en de raad zullen hierover geïnformeerd worden wanneer het jaarplan bekend is.

Risico's en beheersmaatregelen

Risico's

In het jaarverslag 2024 benoemt de ROM een aantal risico's:

- Strategische risico's: balans treffen tussen de strategische lijn en de verwachtingen van aandeelhouders en mogelijke reputatieschade door investeringsbeslissingen. Het gevolg hiervan is uitblijven van beslissingen. De beheersmaatregel is interactie met stakeholders waar ook wordt gesproken over de allocatie van middelen.
- Compliance risico's: fraude- en cyber security risico's. De beheersingsmaatregel is zorgvuldig opgestelde processen en procedures waarin deze risico's zijn geadresseerd en worden gemonitord.
- Operationele risico's: het niet kunnen vinden van de juiste talenten en experts en deze binnen de organisatie houden. Er wordt actief gestuurd op recruitment en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden worden aangeboden. Met teamleden wordt actief gesproken over perspectief, ontwikkeling en cultuur.

Rechtsvorm: **Besloten Vennootschap**

Oprichtings-/publicatiedatum: **20 december 2005**

Vestigingsplaats: **Amsterdam**

Toeziichtsregime: **Middel**

Openbaar belang

De RON Achtersluispolder I is het uitvoeringsinstrument voor het (her)ontwikkelen van bedrijventerreinen in de Achtersluispolder.

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad is houder van 33 1/3% van de aandelen. Wethouder Onclin vertegenwoordigt de gemeente in de AvA, plaatsvervangend wethouder Slegers. Er is sprake van duale aansturing waarbij de wethouder financiën invulling geeft aan de eigenaarsrol en het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de beleidsportefeuillehouder. In het collegebesluit 2021/24740 kiest het college ervoor om te kiezen voor een ambtelijke vertegenwoordiging in het bestuur. De samenwerking heeft een operationeel karakter. Mocht dit in de toekomst wijzigen dan wordt dit besluit herzien.

Aandelenkapitaal € 18.000

Stemverhouding: 33,33%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Bij de ontmanteling van de RON NV is de gemeente, op verzoek van de gemeenteraad, aandeelhouder geworden van Achtersluispolder I BV (een dochter van RON NV) om zeggenschap te houden over het Houtcentrum. De gemeente is 33 1/3 % aandeelhouder van RON Achtersluispolder I B.V. en het Havenbedrijf Amsterdam aandeelhouder van de overige 66 2/3% aandelen. Op de korte en middellange termijn wordt het Houtcentrum verhuurd aan verschillende bedrijven en het COA voor de opvang van asielzoekers.

Het gebied wordt aanhouden om de toekomstige ontsluiting mogelijk te maken, daarnaast dient het gebied ook om in te zetten op intensivering van bedrijventerreinen om daarmee ruimte te maken voor bedrijfsverplaatsingen. In 2024 is het Houtcentrum BV een verkenning gestart naar de mogelijkheden van gestapelde bedrijfsfuncties.

De gemeente Zaanstad en Port of Amsterdam NV zien als aandeelhouders van de RON Achtersluispolder I BV mogelijkheden en kansen om via deze deelneming gezamenlijk actief grondbeleid te voeren op de Zaanse bedrijventerreinen langs het Noordzeekanaal. B&W stemde voor de zomer in met een verkenning. In deze verkenning onderzoeken we of en onder welke voorwaarden de

samenwerking kan plaatsvinden middels de RON ASP BV. We verwachten dat de verkenning begin 2026 afgerond zal zijn.

Uit ambtelijke verkenningen binnen de gemeente Zaanstad en Port of Amsterdam is gebleken dat de RON ASP I BV wellicht een goed instrument is om actief grondbeleid mee te realiseren. Dit aangezien bedrijfsverplaatsingen en het intensiveren van bedrijfskavels op dit moment niet door de markt worden opgepakt. In juli besloot B&W om een verkenning te starten samen met Port of Amsterdam. We verkennen hierin de haalbaarheid om de RON Achtersluispolder BV in te zetten voor actief grondbeleid.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het jaar 2024 is afgesloten met een positief saldo van € 026 mln. De bestemming van dit resultaat is door het toe te voegen aan de overige reserves die hierna € 2,5 mln. bedragen. De bezitting bestaat voornamelijk uit de deelneming (50,3%) in het Houtcentrum BV € 3 mln., welke gebaseerd is op de nettovermogenswaarde. Het Houtcentrum BV heeft een eigen vermogen van € 5,1 mln. op een balanstotaal van € 10,1 mln. De financiële positie is gelet op de solvabiliteit van 50% goed te noemen.

Begroting 2025

De RON Achtersluispolder I BV heeft geen begroting. RON Achtersluispolder I BV behoudt de deelneming in het Houtcentrum BV. Verder zijn er geen activiteiten gepland.

Risico's en beheersmaatregelen

Het financiële risico bestaat uit het bedrag van € 0,2 mln., zijnde 33,33% van onze deelneming in het aandelenkapitaal van RON Achtersluispolder I BV, welke gewaardeerd is tegen de verkrijgingsprijs. En de uitgegeven geldlening € 0,25 mln. welke is opgenomen tegen de nominale waarde. Beheersmaatregel bestaat uit het jaarlijks beoordelen van de jaarrekening van RON Achtersluispolder I B.V. Gelet op de financiële positie van RON Achtersluispolder I BV is er geen aanleiding om een voorziening op te nemen omdat het eigenvermogen (ruim € 2,5 mln.) en ons aandeel hierin (33,33%) hoger is dan de verkrijgingsprijs.

RON Achtersluispolder I BV betreft een beheersmaatschappij welke aandelen houdt in Houtcentrum BV (belang 50,3%). De waardering Houtcentrum BV heeft dus invloed op het risicoprofiel/ waardering van ons belang in RON Achtersluispolder I BV

Rechtsvorm: **Vereniging**

Oprichtings-/publicatiedatum: **28 februari 1912**

Vestigingsplaats: **Den Haag**

Toezihtsregime: **Middel**

Openbaar belang

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten zijn de 342 gemeenten (per 1-1-2023) samen, ondersteund door de VNG-organisatie. De VNG heeft als doel om de lokale overheid te versterken en de lokale democratie te vitaliseren. De gemeenten werken, via de VNG, met elkaar aan maatschappelijke opgaven.

Bestuurlijk belang

Zaansstad heeft 75 stemmen in de Algemene Ledenvergadering. Elke gemeente die lid is van de vereniging, brengt door tussenkomst van haar vertegenwoordiger zoveel stemmen uit als het aantal veelvouden van één duizend (1.000) inwoners dat de bevolking van de door haar gerepresenteerde gemeente telt, met dien verstande dat zij tenminste één en ten hoogste vijfenzeventig (75) stemmen uitbrengt.

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Op 18 juni 2025 stemde de Algemene Ledenvergadering (ALV) in met de VNG resolutie VNG-inzet Tweede Kamerverkiezingen. DE VNG maakt met de resolutie de politieke partijen duidelijk op welke punten gemeenten het nodig achten om oplossingen en perspectief te bieden. De resolutie benoemt als onderwerpen waarop gemeenten kunnen bijdragen aan oplossingen met perspectief:

- Bestaanszekerheid
- Migratie
- Wonen en stikstof
- Energie en klimaat
- Zorg en jeugdzorg
- Weerbaarheid en digitale veiligheid
- Kwaliteit openbaar bestuur

Gemeenten kunnen en willen met deze oplossingen daadkrachtig en voortvarend aan de slag door het initiatief te nemen voor onze inwoners en samen te werken met andere partijen. Dat kan alleen met voldoende financiële slagkracht. Het VNG-bestuur blijft zich onverminderd inspannen voor de randvoorwaarde om te kunnen investeren in het publieke domein: voldoende structurele middelen in het Gemeentefonds. Hierbij is het cruciaal dat er een afspraak komt met het nieuwe kabinet om de balans tussen taken en middelen van gemeenten zoveel als mogelijk te herstellen en te borgen.

Op de ALV van 18 juni 2025 is verder o.a. gesproken e/o besloten over:

- Jaarverslag 2024
- Contributievoorstel VNG 2026
- Kadernota 2026
- Oprichting VNG Risicobeheerfonds
- Collectieve digitalisering

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het jaar 2024 bracht in financieel-economisch opzicht geen grote schokken. Het bedrijfsresultaat is weliswaar een rood cijfer, maar beter dan begroot. Het bedrijfsresultaat is uitgekomen op € 3,396 miljoen negatief, € 1,665 miljoen boven de raming. Het werken met een negatief resultaat is conform de afspraak met de gemeenten om gefaseerd het eigen vermogen in te zetten. Zolang de kosten niet 100% worden gedekt uit contributie, wordt het begrotingstekort gefinancierd uit het vermogen. Het rendement op de beleggingsportefeuille was 7%. De VNG-bedrijven hadden gezamenlijk een positief resultaat. Het financieel resultaat is gunstig beïnvloed doordat de organisatie meer nieuwe, extern gefinancierde projecten opzette.

Contributie 2026

Tijdens de ALV 2018 hebben de leden ingestemd met de uitgangspunten voor de meerjarige ontwikkeling van de contributie. Daarbij is afgesproken om de VNG-begroting weer in evenwicht te brengen door een combinatie van geleidelijke contributieverhoging en het inzetten van het vermogen van de VNG. Binnen dit uitgangspunt beweegt de contributie op basis van twee componenten:

- Compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling op basis van CPB-indexcijfers
- 1,0% voor de groei naar volledige dekking van de kosten van de kernorganisatie van de VNG
- vanuit de contributie.

Voor 2026 betekent dit een verhoging van de bijdrage met 2,1%. De ingroei van 1% neemt de VNG zelf voor haar rekening.

Risico's en beheersmaatregelen

- Projecten namens derden worden mede uitgevoerd door medewerkers met een vaste aanstelling. Risico bij het wegvallen van projecten is dat er onvoldoende dekking is voor de salarislasten en eventueel kosten voor afvloeiing van projectmedewerkers. Om de risico's te beheersen worden alleen die projecten begroot die zeker zullen worden gerealiseerd. Voorts wordt voor de uitvoering van projecten zo veel mogelijk gewerkt met personeel dat flexibel over de projecten ingezet kan worden.
- Risico van een fictief dienstverband bij inhuur. Risicobeheersing vindt hier plaats door vooraf de opdrachtformulering helder en duidelijk neer te zetten en te toetsen. Inkoop Service Desk ondersteunt en bewaakt het inkoopproces.

- Risico dat achteraf het subsidiebedrag naar beneden wordt bijgesteld als de Vereniging niet aan de subsidievoorwaarden heeft voldaan, terwijl de lasten wel zijn gemaakt. Dit risico wordt onder meer beperkt door periodiek te monitoren of de gemaakte lasten binnen het toegekende budget vallen en een strikt tijdschrijfbeleid te handhaven zodat projecturen na afloop te verantwoorden zijn.
- Als indirect 100% aandeelhouder deelt de Vereniging in de resultaatseffecten als gevolg van de ondernemingsrisico's van de deelnemingen. Mitigeren van het risico door sinds 2019 het resultaat van de deelnemingen niet meer mee te nemen in de begroting.
- Koersrisico over het belegd vermogen. Het risico op een negatief effect op het vermogen wordt beperkt door het aanbrengen van spreiding in de portefeuille. Er is gekozen voor een middellange beleggingsstrategie. Door het hanteren van een herwaarderingsreserve worden ongerealiseerde koersresultaten niet in het resultaat betrokken.
- VNG is eigen risicodragers voor de WW- en Bovenwettelijk WW rechten van de oud-medewerkers. Voor alle opgebouwde rechten wordt op het moment dat het recht zich voordoet een voorziening gevormd. Om eventuele opbouw van nieuwe rechten te beperken, werkt VNG voor een deel met tijdelijke contracten, indien het om tijdelijk werk en een tijdelijke financiering gaat.

Dimpact

Rechtsvorm: **Coöperatie**
Oprichtings-/publicatiedatum: **lidmaatschap gestart in oktober 2020**
Vestigingsplaats: **Enschede**
Toezichtsregime: **Laag**

Openbaar belang

Binnen de onafhankelijke coöperatie Dimpact werken 40 gemeenten samen. Zij co-creëren en leren van elkaar op het gebied van digitale innovatie van dienstverlening. Als lid van Dimpact kan Zaanstad (tegen betaling) gebruik maken van de producten die onder regie van Dimpact ontwikkeld zijn door de leden en evt externe partijen.

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad heeft één stem in de Algemene Ledenvergadering van Dimpact. Wethouder Van der Laan vertegenwoordigt de gemeente in de ledenvergadering

Stemverhouding: 1 van de 40 stemmen

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

- Strategische koers 'Ons Dimpact Kompas, richting 2030' is vastgesteld. De koers is gericht op vier pijlers: inwoners en bedrijven centraal, duurzame groei met actieve leden, versterken van de regierol, en landelijke belangenbehartiging.
- Bedrijfsplan 2026 is goedgekeurd, inclusief de bijbehorende begroting en investeringen in PodiumD.
- PodiumD vormt het fundament voor de digitale dienstverlening van de toekomst. PodiumD is een modern, modulair en open source dienstverleningsplatform voor digitale gemeentelijke dienstverlening. Het platform bestaat uit verschillende producten (zoals formulieren, klantportalen, zaakafhandeling en meldingen) en is ontwikkeld volgens de landelijke Common Ground-principes. Omdat leverancier Atos in 2026 stopt met eSuite, stappen de leden die dit pakket nog gebruiken over op PodiumD, dat vervangende functionaliteit biedt. Deze overgang is onderdeel van het programma Beyond23, dat zich richt op de migratie van eSuite naar PodiumD. Voor andere leden – waaronder Zaanstad – blijft PodiumD een keuze.
- Innovatie en pilots: Zaanstad is actief betrokken bij innovatieve pilots zoals het Generiek Publicatieplatform-Woo (GGP-Woo) en experimenten met AI, waaronder een gemeentelijke chatbot. Het GGP-Woo is een gezamenlijk ontwikkelde voorziening waarmee gemeenten voldoen aan de Woo-publicatieplicht. Het platform maakt het mogelijk om geanonimiseerde documenten op uniforme wijze uit verschillende

- bronsystemen te publiceren, doorzoekbaar te maken en aan te bieden via een publieksportaal. De ontwikkeling sluit aan bij Common Ground en richt zich op open standaarden, informatieveiligheid en toegankelijkheid.
- De ledenbijdrage stijgt naar € 15.000 per jaar vanaf 2026 voor gemeenten zonder productafname, zoals Zaanstad. Alle leden, inclusief voormalige Beyond23-deelnemers, dragen vanaf 2026 bij aan de doorontwikkeling van PodiumD. De verhoging van de ledenbijdrage wordt door Zaanstad gezien als een noodzakelijke investering in de toekomstbestendigheid van de digitale infrastructuur.
 - Functionele volwassenheid en strategische afweging: Zaanstad kijkt positief naar de ontwikkelingen binnen Dimpact en de potentie van PodiumD als toekomstbestendig platform voor digitale dienstverlening. Tegelijkertijd blijft de gemeente kritisch op de functionele volwassenheid van PodiumD en de mate waarin het platform aansluit bij de eigen behoeften. Daarom organiseert Zaanstad in Q4 2025 een architectuursessie samen met Dimpact om inzicht te krijgen in de strategische kansen voor gezamenlijke ontwikkeling en/of afname van informatievoorziening.

Financiële positie

- Jaarverslag 2024 en jaarrekening zijn vastgesteld. Het negatieve resultaat van € 2.288.601 is ten laste gebracht van het eigen vermogen, dat daarmee is gedaald tot € 702.863 eind 2024. De verwachting is dat het eigen vermogen uiterlijk eind 2027 weer is aangevuld tot circa € 3,2 miljoen, conform de herijkte businesscase Beyond23.
- Financiering Beyond23 : Het eigen vermogen van Dimpact wordt tijdelijk ingezet voor de financiering van Beyond23. Dit heeft geleid tot een tijdelijke verlaging van het weerstandsvermogen. De verwachting is dat het weerstandsvermogen in 2027 weer op het gewenste niveau is.
- Begroting 2026: De totale omzet stijgt naar € 16,7 miljoen (+12%). De inkoopkosten nemen toe tot € 10,2 miljoen (+15%), vooral door investeringen in PodiumD en indexatie.

Samenvatting financiële positie (Bedragen x € 1.000)				
	2023	2024	2025 (begroot)	2026 (begroot)
Eigen vermogen	2.991	703	753	1.403
Omzet	16.301	14.951	14.981	16.727
Resultaat	244	-2.289	156	651
Ledenbijdrage Zaanstad	6,9	6,9	6,9	15

- Resultaat 2026: Begroot op € 650.536 positief, waarmee het eigen vermogen weer wordt aangevuld

Risico's en beheersmaatregelen

Complexiteit en onzekerheid doorontwikkeling Podium D

De uitrol en doorontwikkeling van PodiumD is omvangrijk en kent onzekerheden, onder meer door afhankelijkheid van externe ontwikkelpartners, veranderende wet- en regelgeving en de noodzaak tot integratie van diverse producten. Als beheersmaatregel werkt Dimpact met multidisciplinaire productteams en een kortcyclische ontwikkelaanpak (agile), waarbij leden via governance-structuren zoals de portfolioraad en architectuurraad actief betrokken zijn bij prioritering en besluitvorming. Daarnaast wordt jaarlijks in het bedrijfsplan geëvalueerd of de ontwikkelcapaciteit, financiering en planning nog aansluiten bij de ambities en risico's.

Beperkt weerstandsvermogen

Door de tijdelijke inzet van eigen vermogen voor Beyond23 is het weerstandsvermogen in 2025 en 2026 lager dan de norm. Dit wordt door de ALV geaccepteerd, maar vraagt om blijvende aandacht. Dimpact houdt bij het herstel van het weerstandsvermogen nadrukkelijk rekening met de verwachte groei van de organisatie. Deze groei moet duurzaam verlopen, met een evenwichtige uitbreiding van het ledenbestand en een schaalbare inrichting van de organisatie. Als beheersmaatregel wordt jaarlijks in het bedrijfsplan geëvalueerd of aanvullende financiële maatregelen nodig zijn, zoals het verhogen van ledenbijdragen, het beperken van uitgaven of het aantrekken van aanvullende financiering (bijv. subsidies). Het doel is om het weerstandsvermogen uiterlijk in 2027 weer op norm te brengen.

Samenwerking ontwikkeling Generiek Publicatieplatform-Woo (GGP-Woo) en deelname AI-pilots

De financiële risico's van onze samenwerkingsprojecten, GGP-WOO en AI-pilots, met Dimpact zijn zeer beperkt, doordat investeringen stapsgewijs en in samenwerking met andere gemeenten plaatsvinden. Daarbij worden risico's zoals technische haalbaarheid en gebruiksvriendelijkheid vroegtijdig ondervangen door toetsing bij ICT-partners en het toepassen van herbruikbare open source gebruikersinterfaces.

Juridische structuur Dimpact als risicobeperkende factor

Dimpact is een coöperatieve vereniging U.A. (Uitgesloten van Aansprakelijkheid). Dit betekent dat de leden van de vereniging, waaronder Zaanstad, niet aansprakelijk zijn voor eventuele schulden van de coöperatie. Deze juridische structuur is een beheersmaatregel en beperkt het financiële risico voor individuele leden en draagt bij aan het vertrouwen in gezamenlijke investeringen en samenwerkingsprojecten.

Rechtsvorm: **Vereniging**
Vestigingsplaats: **Haarlem**
Toezichtsregime: **Laag**

Openbaar belang

Bevordering van het kwaliteitsniveau en de behartiging van de gezamenlijke belangen van de eigenaren van de gronden en gebouwen op bedrijventerrein HoogTij in Westzaan.

Bestuurlijk belang

Er participeert niemand van het college in het bestuur van de vereniging. Ieder lid is bevoegd tot het uitbrengen van een zodanig aantal stemmen als overeenkomt met iedere vierkante meter grond in het bedrijvenpark waartoe het lid is gerechtigd. Het algemeen bestuur bestaat uit 4 leden. De gemeente wordt als grondeigenaar en ontwikkelaar in de ledenvergadering vertegenwoordigd door een medewerker van de gemeente Zaanstad die is benoemd.

Stemverhouding: <1%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Zaanstad is van oudsher als grondeigenaar/ontwikkelaar lid van Vereniging Bedrijvenpark HoogTij (VBH). KG Parkmanagement geeft in opdracht van de gemeente (in de rol als eigenaar van openbare ruimte en ontwikkelaar van nog niet nog niet uitgegeven kavels) en de leden van de VBH (alle bedrijven op HoogTij) invulling aan het parkmanagement. De vereniging is verantwoordelijk voor een blijvende kwaliteit van de openbare ruimte en samenwerking op het terrein. Dit is van cruciaal belang voor een goed vestigingsklimaat, nu en in de toekomst. De vereniging is daarnaast het eerste aanspreekpunt voor de ondernemers op HoogTij en behartigt de collectieve belangen. Zaanstad heeft zich ingespannen en zal zich blijven inzetten om, samen met de grondeigenaren en ondernemers, de kwaliteit van het bedrijventerrein te behouden en te versterken. De rol van Zaanstad in de vereniging is afnemend, gezien de ontwikkeling dat steeds meer grond wordt uitgegeven. Uiteindelijk zal Zaanstad alleen als eigenaar van de openbare ruimte een opdrachtgeversrelatie houden met de vereniging/parkmanagementorganisatie.

Risicoprofiel

Het risico voor de gemeente bij de VBH is laag. Zaanstad is lid van de vereniging en betaalt de werkelijke kosten voor het beheer en onderhoud van nog niet uitgegeven kavels en de openbare ruimte op HoogTij. De organisatiegraad op HoogTij is hoog, alle bedrijven zijn lid van de vereniging. Het bestuur van de vereniging staat in samenhang met KG Parkmanagement in nauw contact met de bedrijven/leden, behartigt de belangen van de leden en voert structureel overleg met de gemeente over ontwikkelingen op HoogTij.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

Het jaar 2024 is afgesloten met een positief saldo van € 88.352,-. De vereniging is financieel zeer gezond. Teneinde niet vennootschapsbelastingplichtig te worden is er de afgelopen jaren sprake geweest van een korting op de lidmaatschapsgelden.

Begroting 2026

De begroting voor 2026 wordt eind 2025 besproken/vastgesteld in de ALV van de VBH.

Risico's en beheersmaatregelen

Het risico voor de gemeente is laag, aangezien de bijdrage van de gemeente aan de VBH is gebaseerd op de werkelijke onderhoudskosten voor het beheer van nog niet uitgegeven bedrijfskavels en de openbare ruimte. Over de hiermee gepaard gaande kosten vindt structureel overleg plaats tussen de vereniging en de gemeente.

Stichting Jeugdteam Zaanstad

Rechtsvorm: **Stichting**

Oprichtings-/publicatiedatum: **1 januari 2022**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezihtsregime: **Hoog**

Openbaar belang

Het verlenen van jeugdhulp aan jeugdigen in Zaanstad, het beoordelen en doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp en het voeren van regie op ondersteuningsplannen van gezinnen. Dit doet het jeugdteam door integraal samen te werken met de Sociale Wijkteams, het onderwijs, de huisartsen, specialistische aanbieders en andere partners in de wijken.

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad heeft geen zetel in het bestuur, maar benoemt wel de directeur-bestuurder en de leden van de Raad van Toezicht van de stichting.

Actualiteiten en risico's

Governance

- Er is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor onbepaalde tijd (2022/14158).
- Gemeente Zaanstad benoemt de directeur-bestuurder van de stichting.
- De directeur-bestuurder is eindverantwoordelijk voor de prestaties van de stichting en voor de uitvoering van de opdracht zoals verstrekt door de gemeente Zaanstad. De directeur-bestuurder is eerste aanspreekpunt voor de gemeente en de Raad van Toezicht.
- Gemeente Zaanstad benoemt de leden van de Raad van Toezicht van de stichting.
- De Raad van Toezicht houdt integraal toezicht op de besturing van de organisatie van de stichting. Onder het houden van toezicht vallen bijvoorbeeld het goedkeuren van besluiten van het bestuur alsmede het monitoren van het functioneren van het bestuur.
- De strategische visie is conform de Statuten ter goedkeuring aan de Gemeente Zaanstad voorgelegd. Na de goedkeuring van de Gemeente Zaanstad, heeft de Raad van Toezicht de Strategische visie en (meerjaren) begroting overeenkomstig vastgesteld. De strategische visie heeft een looptijd van ongeveer drie jaar en is nu halverwege.
- Elk jaar bespreekt de directeur van de gemeente de jaarrekening en de begroting en jaarplan van het jaar erop en besluit hierop.
- Er is een governance structuur afgesproken. Elk kwartaal zijn er voortgangsgesprekken met de opgavemanager gezondheid waarin de managementrapportage wordt besproken, elke maand is er een

operationeel overleg (teamleiders) met de gemeente en een ontwikkeloverleg (meer tactisch overleg over de ontwikkelingen). De overlegstructuur biedt de mogelijkheid om tijdig bij te sturen.

Ontwikkelingen

- De gemeenten geven uitvoering aan de Hervormingsagenda jeugd 2022-2028 zoals is afgesproken met het rijk. De doelstelling is tweeledig: kwalitatief goede jeugdhulp voor de kinderen die het hardst nodig hebben en terugdringen van de kosten.
- De overeenkomsten met de Sociaal wijkteams lopen af en we sorteren voor op verregaande samenwerking rondom gezinnen. Het toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming is landelijk in voorbereidende fase, de verwachting nu is dat er een andere inrichting komt waarbij expertiseteams dichter tegen de jeugd- en wijkteams aan komt. In 2025 en 2026 is de experimenteerfase. De uitrol van de nieuwe werkwijze, wordt op zijn vroegst in 2027 verwacht.
- Het college heeft met de raad afgesproken periodiek over de voortgang van de jeugdhulp in Zaanstad te rapporteren via een voortgangsrapportage met een frequentie van tweemaal per jaar. De rapportages worden ter kennisname aangeboden. Met deze rapportage wordt een van de aanbevelingen van het rekenkameronderzoek Jeugdhulp in Zaanstad opgevolgd. In de voortgangsrapportage staat een update de aantallen jeugdigen in de jeugdhulp, de kostenontwikkeling, de besparende maatregelen en de lopende trajecten rondom jeugd. De laatste voortgangsrapportage is in september 2025 aangeboden.
- Personeel: er is vrij weinig verloop onder het personeel, wel wordt een toename van de werkdruk ervaren. Door een grotere toestroom van hulpvragen waarbij de formatie gelijk blijft neemt de werkdruk voor de medewerkers toe. Vanuit oogpunt van continuïteit wordt momenteel ingezet op vaste mensen voor een deel van de inhuur.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel is hoog. Het maatschappelijk belang is groot, het gaat om kwetsbare kinderen. De financiële bijdrage van de gemeente is aanzienlijk.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

De jaarrekening van Stichting Jeugdteam is over 2024 uitgekomen op een financieel tekort van € 101.000. Op de totale omzet van € 11,5 mln. is dit een tekort van 0,9%. Het

tekort is vooral het gevolg van hogere personeelskosten, wat weer wordt veroorzaakt door hogere kosten voor inhuur van personeel.

Het resultaat is verrekend met de Algemene Reserve van Stichting Jeugdteam. De Algemene Reserve van Stichting Jeugdteam bedraagt voorafgaand aan 2025 € 732.000. Het Eigen Vermogen van Stichting Jeugdteam mag maximaal 10% van de begroting in het daaropvolgende jaar zijn. Afgezet tegen de begroting 2025 van € 11,9 mln. mag het Eigen Vermogen maximaal € 1,19 mln. zijn. De buffer in het Eigen Vermogen stelt de stichting in staat om tenevens zelf op te vangen zodat ook strakker begroot kan worden.

Begroting 2026

De Begroting 2026 wordt in het najaar van 2025 vastgesteld. Uitgangspunt voor deze begroting is de begroting van 2025. Deze wordt vermeerderd met de afgesproken indexatie op basis van de Overheidsbijdrage in de Arbeidsontwikkeling (OVA). Dit komt voor 2026 (vooralsnog) uit op 5,2%.

Het vinden van personeel blijft lastig. Indien mogelijk wordt gebruik gemaakt van tijdelijk personeel. Het Jeugdteam heeft in de begroting voor 2025 de ambitie opgenomen om de kosten voor inhuur terug te brengen en hiervoor personeel in dienst voor aan te nemen.

Risico's en beheermaatregelen

- **Rechtmatigheid:** Uit controles die door de gemeente bij Stichting Jeugdteam zijn uitgevoerd, is gebleken dat Stichting Jeugdteam bepaalde inkopen (inhuur van personeel) Europees had moeten aanbesteden. Dit heeft geleid tot een onrechtmatigheid van € 420.000. Deze onrechtmatigheid heeft doorgewerkt in de Jaarrekening 2024 van de gemeente.
- Vanuit het risk control raamwerk opgesteld door KPMG zijn de belangrijkste risico's een hoge werkdruk, het behouden en aantrekken van personeel en op het doelmatig en rechtmatig besteden van financiële middelen.
- Een belangrijke vervolgstap is het gezamenlijk met de stichting opstellen van een plan waarin risico's worden geprioriteerd en een roadmap wordt gecreëerd om mitigerende maatregelen te introduceren, evalueren en implementeren.
- In de begroting van Zaanstad zijn geen financiële risico's opgenomen voor de stichting.

Beheersmaatregelen

- **Rechtmatigheid:** De gemeente gaat in overleg met Stichting Jeugdteam over het aanleveren van tussentijdse informatie over de gedane inkopen en de mogelijke financiële onrechtmatigheden daarvan. Ook is geadviseerd om de inhuurprocedure aan te passen om onrechtmatigheden op dit proces te voorkomen. Monitoring hiervan vindt gedurende 2025 plaats.
- Bij de Stichting worden verbijzonderde interne controles uitgevoerd. Aandachtspunten zijn welke gegevens vanuit privacyoogpunt in het dossier mogen worden opgenomen en hoe de prestatielevering op alle dossiers goed kan worden aangetoond.
- Het zaakstelsel Mens Centraal wordt opnieuw ingericht zodat aan alle registratie- en privacy eisen kan worden voldaan.
- Het vinden en behouden van goed gekwalificeerd personeel blijft een uitdaging. Trajecten kennen veelal een langere doorlooptijd. Vanuit stabiele continuïteit van zorglevering door dezelfde begeleider leidt dit tot een toename van wachtlijsten.
- Door de inrichting van de overlegstructuur tussen de stichting en de gemeente is tijdige bijsturing op FTE's en kosten mogelijk.
- Zaanstad onderhoudt goed contact met directeur.

Masterplan Noordzeekanaalgebied

Rechtsvorm: **Stichting**

Vestigingsplaats: **IJmuiden**

Toezietsregime: **Middel**

Openbaar belang

Het op duurzame wijze versterken van de regionale economie in het Noordzeekanaalgebied door het benutten van de potentie van het regionale haven- en industrieel complex.

Bestuurlijk belang

Wethouder Onclin en wethouder Tuijn zijn beiden lid van het stichtingsbestuur.

Stemverhouding: 17%

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Via de stichting Masterplan Noordzeekanaalgebied werken gemeenten, provincie Noord Holland, het Rijk, havenbedrijven, partners uit het bedrijfsleven, netbeheerders en kennisinstellingen samen. Er wordt gewerkt aan de opgaven in de regio om het gebied aantrekkelijk te houden om te werken, te wonen en te recreëren.

Het Noordzeekanaalgebied is door het rijk eind 2021 aangewezen als een van de gebieden van nationaal belang en daarbij de NOVEX status verkreeg. In 2023 in opdracht van het Bestuursplatform NZKG de scope van de programmering verbreed ten opzichte van de oorspronkelijke programmering die was gebaseerd op de Visie NZKG 2040. Het Rijk en de regio hebben grote ambities met het Noordzeekanaalgebied. In 2024 is het Ontwikkelperspectief NZKG vastgesteld en wordt gewerkt aan een uitvoeringsprogramma voor het gebied.

Het programma Energietransitie NZKG is verder doorontwikkeld en in uitvoering. De gezamenlijke ambitie is om in 2050 te komen tot een bijna volledig neutrale en circulaire economie en hiertoe zijn sleutelprojecten benoemd en wordt gewerkt met versnellingsstafels en een versnellingsloket.

In 2024 is bekend gemaakt dat het Noordzeekanaalgebied twee tranches van 50 miljoen euro ontvangt in het kader van het programma Wind op Zee. Rijk, provincie en gemeenten hebben een bestuursovereenkomst getekend en gaan aan de slag met verschillende projecten die de leefkwaliteit in de regio verbeteren. Voor Zaanstad zijn er drie projecten die in aanmerking komen in de eerste tranche met als doel om de openbare ruimte te verbeteren door

vergroening en verduurzaming; de aanleg en openstelling van het Hembrugbos, toevoegen van bomen en groen op sportpark Poelenburg voor het flexwonen en de herinrichting bij pont Buitenhuizen aan de Zaanse kant. Voor de tweede tranche zal Zaanstad een aantal projecten voordragen.

Financiële positie

Jaarrekening 2023

Over 2023 heeft de stichting een positief resultaat van € 6.019 behaald, dit resultaat is toegevoegd aan de algemene vrije reserves. De algemene vrije reserves bedragen € 316.197 per 31 december 2023.

Begroting 2025

Vooralsnog is de begroting 2025 van de gemeente Zaanstad € 75.000 opgenomen, in de begroting van het Programmabureau NZKG wordt € 78.805 gevraagd. De beperkte verhoging van de bijdrage zal u bij de Voorjaarnota 2025-2028 worden voorgelegd.

Begroting voor 2025 is vastgesteld in het BO.

Governance

Het Stichtingsbestuur NZKG ziet toe op de bedrijfsvoering van het Programmabureau NZKG en is verantwoordelijk voor de jaarrekening. Het stichtingsbestuur stelt op voordracht van het Bestuursplatform NZKG de directie aan en besluit over de meerjarige begroting en het jaarplan. Het Bestuursplatform NZKG benoemt uit haar leden, de leden van het stichtingsbestuur. In het stichtingsbestuur zitten de wethouders van de gemeenten Amsterdam, Beverwijk, Velsen en Zaanstad. De gedeputeerde van de provincie Noord-Holland is voorzitter van het stichtingsbestuur.

Risico's en beheersmaatregelen

Financieel gezien zijn er geen risico's op dit moment. Wel is het de verwachting dat de algemene reserve sterk zal afnemen als gevolg van de toename van de kosten van het Programmasecretariaat (kosten voor detachering en inhuur). Dit zorgt ervoor dat de financiële positie er niet beter op wordt. Door structureel de bijdragen van de partners te verhogen kan worden voorkomen dat de algemene reserve verder afneemt.

Rechtsvorm:

De MRA is **geen juridische entiteit** en heeft geen mogelijkheden om bindende besluiten te nemen. Het is een netwerk waarin wordt samengewerkt met provincies, gemeenten en de VRA. In de Samenwerkingsafspraken 2021 staat hoe de deelnemers met elkaar samenwerken.

Oprichtings-/publicatiedatum: **1 januari 2007**

Vestigingsplaats: **Amsterdam**

Toezietsregime: **Middel**

Openbaar belang

Het gezamenlijk werken aan onderwerpen die de grenzen van de gemeenten overstijgen. Bijvoorbeeld duurzaamheid, economie, mobiliteit en ruimtelijke vraagstukken, maar ook vanuit een sociaal maatschappelijke invalshoek.

Bestuurlijk belang

Metropool Regio Amsterdam (MRA) kent geen bestuurlijke vertegenwoordiging.

Er is in juridische zin geen bestuurlijk belang. Er kunnen binnen de MRA geen bindende besluiten worden genomen, dit is aan de gemeenteraden van de individuele deelnemers. Er is een informeel bestuurdersnetwerk.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

Vanaf de start van 2025 wordt er samengewerkt op basis van de lange termijn ambities zoals benoemd in de MRA Agenda 2025-2028.

1. De acht ambities in de MRA Agenda 2025-2028 zijn: We willen een klimaatneutrale en circulaire regio zijn in 2050
2. We versterken de (digitale) concurrentie- en innovatiekracht van de MRA om bij te dragen aan de transitie die nodig zijn
3. We willen tekorten op de arbeidsmarkt verminderen en toekomstbestendig werk bieden aan huidige en nieuwe inwoners waardoor zij zich kunnen (blijven) ontwikkelen (door een optimale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt)
4. We willen voldoende, passende, bereikbare en toekomstbestendige werklocaties in de nabijheid van (potentiële) werkenden
5. We willen leefbare steden en dorpen met voldoende, betaalbare, bereikbare en toekomstbestendige woningen, in een gezonde leefomgeving.
6. We behouden en (waar mogelijk) versterken de kwaliteit van ons landschap en cultuurhistorisch erfgoed.
7. We willen dat het (inter)nationale toerisme en de recreatiemogelijkheden bijdragen aan de leefkwaliteit van al onze inwoners.

8. We willen dat eenieder zich op toekomstbestendige en betaalbare wijze kan verplaatsen in de MRA en dat we het logistieke vervoer en de internationale connectiviteit verduurzamen.

Bij de MRA Agenda 2025 – 2028 is ook een Meerjaren Uitvoeringsprogramma (MUV) opgesteld door de platforms (Economie, Ruimte en Mobiliteit). Het MUV dient als sturingsmiddel voor de bestuurders in de platforms. In de platforms maken de afgevaardigde bestuurders van de MRA-deelnemers de komende jaren afspraken over verdere uitwerking, bijstelling of uitbreiding van de opgenomen acties.

Bij vaststelling van de meerjarenbegroting is afgesproken om een nullijn voor de inwonersbijdrage gedurende de looptijd van de meerjarenbegroting te hanteren. De bijdrage voor 2025 – 2028 bedraagt €1,62 per inwoner. Daarnaast levert Zaanstad ambtelijke capaciteit.

Jaarlijks verzendt de MRA een Termijnagenda en Voortgangsnota aan de MRA-deelnemers. Hierin staan respectievelijk de plannen voor het komende jaar en de resultaten van het afgelopen jaar. Naast deze stukken is er in 2025 ook voor het eerst een jaarverslag verschenen. Voor 2026 wordt de voortgangsnota en het jaarverslag samengevoegd om de informatie dichtheid van deze stukken te vergroten en het goede gesprek tussen raad en college te bevorderen.

Governance

In de MRA Samenwerkingsafspraken is omschreven hoe de samenwerking is vormgegeven. De MRA bestaat uit 30 gemeentes, 2 provincies en de Vervoerregio Amsterdam (VRA). De deelnemende gemeenten werken vanuit zeven deelregio's. Uitgangspunt hiervoor is de huidige geografische indeling: Amsterdam, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland, IJmond, Zaanstreek-Waterland, Gooi en Vechtstreek, Almere-Lelystad. Iedere deelregio is met minimaal één afgevaardigde vertegenwoordigd in het Bestuur, de bestuurlijke platforms en de portefeuillehoudersoverleggen. In de Algemene Vergadering is iedere deelnemer vertegenwoordigd.

In 2025 is de rol van het MRA bestuur onder de loep genomen om de afbakening van de taken van het bestuur te verduidelijken. De inhoudelijke rol van het MRA bestuur is hiermee beter afgebakend. Ook is de frequentie van vergaderingen teruggebracht.

(1) Algemene Vergadering

- De Algemene Vergadering (AV) is het algemeen bestuur van de MRA.
- Elke deelnemer aan de MRA heeft rechtstreeks zitting in de AV.

- De AV controleert het Bestuur en is de primaire link met de deelnemers.
- In de AV worden financiële en procesmatige kaders gesteld, en wordt het gesprek gevoerd over de langere termijn en de cultuur van de MRA-samenwerking.
- De vergaderingen van de AV gaan niet over inhoudelijke onderwerpen: deze zijn belegd bij de bestuurlijke platforms, de portefeuillehoudersoverleggen en het Bestuur.

(2) Bestuur

- Heeft de dagelijkse leiding over de samenwerking in de MRA.
- Bewaakt de voortgang op de centrale ambitie en de drie inhoudelijke doelen uit de samenwerkingsafspraken. Als onderwerpen onderbelicht blijven, bijvoorbeeld omdat deze overkoepelend/platformoverstijgend zijn, geeft het MRA Bestuur (on)gevraagd advies en/of wordt er een voorstel gedaan voor de aanpak.
- Gezicht naar buiten: coördineert de lobby in Den Haag en Brussel en zorgt dat met één mond wordt gesproken.
- Relaties onderhouden met relevante partners, bijvoorbeeld met de Amsterdam Economic Board.
- Stijgt boven de deelbelangen uit en signaleert bredere ontwikkelingen die voor de MRA van strategisch belang zijn.
- Toezien op het functioneren van de MRA samenwerking, zowel bestuurlijk als ambtelijk (governance en organisatie)
- Verantwoordelijk voor draagvlak voor te nemen besluiten.
- Legt verantwoording af aan algemene vergadering.
- Twee keer per jaar wordt er een langere sessie belegd en daartussen in komt het MRA Bestuur nog drie tot vier keer samen.
- Bestaat uit: Burgemeester Amsterdam (voorzitter en formateur), Commissaris van de Koning Noord-Holland, Commissaris van de Koning Flevoland, en per Bestuurlijk platform één afgevaardigde, niet zijnde de voorzitter (geografisch verdeling). De directeur van de MRA is secretaris van het bestuur.

(3) Bestuurlijke platforms

- 3 platforms (Economie, Ruimte, Mobiliteit).
- 2 portefeuillehoudersoverleggen (Bouwen & Wonen, Cultuur & Erfgoed).

(4) Raadtafel

- De Raadtafel geeft gevraagd én ongevraagd advies over de processen die de gemeenteraden en Provinciale Staten van de MRA-deelnemers aangaan, waaronder de jaarlijkse Voortgangsnota, de Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'.
- Alle gemeenteraden en beide Provinciale Staten zijn met één lid vertegenwoordigd in de MRA Raadtafel.

(5) Directie

- ondersteunt het Bestuur, de bestuurlijke platforms (en daaraan gekoppelde andere overleggen) en Algemene Vergadering in al hun werkzaamheden;
- draagt zorg voor een optimale betrokkenheid van raden en Staten bij de MRA-samenwerking en ondersteunt daartoe onder meer de MRA Raadtafel;
- voert de dagelijkse werkzaamheden uit voor de uitvoering van de MRA Agenda;
- voert een actieve interne- en externe communicatie;
- beheert de MRA-financiën en voert daartoe een deugdelijke administratie;
- signaleert en initieert thema's die regionale afstemming vereisen, en faciliteert het maken van regionale afspraken hierover;
- stelt elke vier jaar een directieplan op, waarin zij inzichtelijk maakt welke inzet nodig is om enerzijds de MRA-samenwerking mogelijk te maken (de kern van de Directie) en anderzijds de uitvoering van de MRA Agenda te bewerkstelligen (de flexibele schil). Het Bestuur komt op basis van dit plan met een voorstel aan de Algemene Vergadering om deze inzet beschikbaar te stellen.

Deelnemers MRA:

- Gemeenten (30)
Aalsmeer, Almere, Amstelveen, Amsterdam, Beverwijk, Blaricum, Bloemendaal, Diemen, Edam-Volendam, Gooise Meren, Haarlem, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Hilversum, Huizen, Landsmeer, Laren, Lelystad, Oostzaan, Ouder-Amstel, Purmerend, Uitgeest, Uithoorn, Velsen, Waterland, Wijdmeren, Wormerland, Zaanstad, Zandvoort.
- Provincies (2)
Noord-Holland, Flevoland
- Vervoerregio Amsterdam (VRA)

Rechtsvorm: **Stichting, geen bestuurlijke deelname, quasi inbesteding**

Oprichtings-/publicatiedatum: **1 januari 2015**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezihtsregime: **Middel**

Openbaar belang

Het Sportbedrijf is verantwoordelijk voor de exploitatie van sporthallen, gymzalen en zwembaden en de uitvoering van sportstimuleringsactiviteiten en de impuls onderwijs, sport en cultuur. De opdracht van de gemeente Zaanstad aan het Sportbedrijf is vastgelegd in een exploitatieovereenkomst.

Bestuurlijk belang

De leden van de Raad van Toezicht worden door het College van burgemeester en wethouders van de gemeente Zaanstad benoemd, geschorst en ontslagen.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

De huidige exploitatieovereenkomst loopt 5 jaar, van 1 januari 2025 tot en met 31 december 2029.

De zwemlessen blijven onverminderd in trek, ook doordat kinderen via de Meedoen Regeling hun zwemdiploma A en B kunnen halen.

Naast de exploitatie van zwembaden, sporthallen en gymzalen biedt het sportbedrijf een variëteit aan sporten om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de behoefte van de inwoners. Hiermee geven zij invulling aan het sportbeleid van gemeente Zaanstad. Het Sportbedrijf heeft de coördinatie voor valpreventie op zich genomen en werkt steeds nauwer samen met de afdeling Openbare Orde en Veiligheid om groepen jongeren bezig te houden tijdens risicovolle momenten, bijvoorbeeld tijdens oud en nieuw.

Financiën

De Gemeente stelt jaarlijks een budget ter beschikking aan de Stichting ten behoeve van de exploitatie van de accommodaties en de uitvoering van de activiteiten (Exploitatiebijdrage). Jaarlijks stelt de stichting de begroting op voor het komende jaar binnen dit kader en legt deze voor ter goedkeuring aan de gemeente. Voor 2026 heeft het college een bezuiniging opgelegd van € 87.000 en deze is in de begroting 2026 door het Sportbedrijf verwerkt

Jaarrekening 2024

Het resultaat van de jaarrekening 2024 is voor toevoeging aan de reserves € 146.229 negatief en na toevoeging aan de reserves € 1.114.679 negatief. Dit tekort wordt gedekt uit het bij de Stichting opgebouwde Bestemmingsfonds Nog te besteden Exploitatie Sportbedrijf. Het tekort is ontstaan

door een CAO stijging van 6,1% met ingang van 2025 en hogere kosten voor energie. De reserveringen bevatten daarom zo'n € 1,1 miljoen voor verduurzamingsmaatregelen in de zwembaden Crommenije en Zaangolf. Daarnaast is € 500.000 gereserveerd voor de inrichting van de horeca en kantoren in het nieuw te bouwen zwembad De Slag. De bouw daarvan is gestart. Het zwembad zal in 2027 in gebruik worden genomen. De reserve "nog te besteden exploitatie Sportbedrijf" daalt na de bestemmingen van ruim € 2,2 miljoen naar ruim € 1,1 miljoen.

De afrekening over de afgelopen 5 jaren komt daarmee uit op € 0. Zaanstad ontvangt geen geld terug, maar hoeft ook niet bij te betalen.

Begroting 2026

De exploitatiebijdrage wordt verhoogd met de 2,1% prijsindex die gemeente Zaanstad in de begroting 2026 heeft gehanteerd en de opgelegde bezuiniging van € 87.000 is verwerkt. Ook de CAO stijging van 6,6% met ingang van 1 januari 2026 is in de begroting verwerkt. De exploitatiebijdrage komt daarmee uit op € 5.963.186,- exclusief btw en het begrote tekort op € 220.010.

Doordat de prijsindexering die de gemeente toepast fors lager is dan de stijging van de loonkosten en met name de energielasten, wordt het voor Sportbedrijf lastig om een positieve exploitatie te realiseren. Het Sportbedrijf heeft nu een meerjarenbegroting opgesteld voor de jaren 2025 tot en met 2029, waarbij vanaf 2029 pas weer sprake zal zijn van een sluitende begroting. Daarnaast is in deze meerjarenplanning een belangrijk voorbehoud opgenomen ten aanzien van de vergoeding via de BTW SPUK. Doordat deze regeling gewijzigd is, bestaat de kans dat de definitieve uitkering lager is dan waar nu rekening mee gehouden wordt. De voorziene tekorten kunnen enige tijd door het Sportbedrijf zelf opgevangen worden, door inzet van de reserve "nog te besteden exploitatie Sportbedrijf". Hoe dit doorwerkt op de lange termijn is beperkt in te schatten.

Risico's en beheersmaatregelen

- **Zwembadcapaciteit wordt niet volledig benut**
Er is landelijk sprake van een groeiend tekort aan zwemdocenten, waardoor op veel plaatsen geen gebruik gemaakt kan worden van de volledige zwembadcapaciteit. Met als gevolg dat de inkomsten onder druk staan en de wachtlijsten toenemen. Dit is ook een risico voor Stichting Sportbedrijf Zaanstad. In 2025 heeft het Sportbedrijf de roosters in kunnen vullen waardoor dit risico niet is opgetreden. Het blijft echter een aandachtspunt.
- **Vertraging oplevering nieuw zwembad De Slag**
Het huidige zwembad De Slag is verouderd. Als de oplevering van het nieuwe zwembad vertraagt, moeten

we langer gebruik maken van het huidige zwembad. Dit leidt tot extra onderhoudskosten omdat het pand in verouderde staat is

- *Stijgende loonkosten en energielasten*

De indexering van de gemeente Zaanstad is lager dan de werkelijke stijging van de loonkosten en energielasten. Het Sportbedrijf kan dit nu nog opvangen, maar dit wordt steeds moeilijker. Zie ook de uitleg bij de begroting 2026.



Risicoprofiel: Laag

Stichting Marketing Zaanstreek

Rechtsvorm: **Stichting (op basis van quasi-inbesteding)**

Oprichtings-/publicatiedatum: **Oprichting 8 juli 2010, laatste statutenwijziging 26 juni 2024**

Vestigingsplaats: **Zaandam**

Toezihtsregime: **Laag**

Openbaar belang

Citymarketingdiensten worden ingezet om de positie en het 'merk' van de gemeente te versterken in het algemeen belang.

Bestuurlijk belang

Gemeente Zaanstad heeft geen zetel in het bestuur, maar verleent goedkeuring aan de Raad van Toezicht in de benoeming van de directeur-bestuurder, de leden van de Raad van Toezicht van de stichting worden direct door Zaanstad benoemd.

Stemverhouding: nvt

Actualiteiten en risico's

Ontwikkelingen

2024 was een intensief jaar waarin de uitwerking van de nieuwe citymarketingopdracht centraal stond. In 2025 verlegt SMZ de focus grotendeels op haar kernactiviteiten. De meerjarenstrategie wordt uitgevoerd volgens de uitgestippelde roadmap en diverse nieuwe projecten zijn opgepakt, waar de viering van Roze Zaterdag een belangrijk voorbeeld van is.

In 2025 heeft zowel de gemeente als SMZ stappen gezet met het verder inregelen van de processen in de organisatie. Zo zijn bijvoorbeeld de KPI's vastgesteld, waarmee de voortgang en effectiviteit van de uitvoering meetbaar wordt gemaakt. De bronnen en systemen om deze KPI's te monitoren, worden dit jaar ingericht.

De focus ligt dit jaar op het versterken van verbindingen en het samenbrengen van belanghebbenden, om zo een structurele samenwerking te realiseren die initiatieven op economisch, gastvrijheids- en cultuurgebied mogelijk maakt.

In het meerjarenplan van de stichting staat dat de focus komende jaren ligt op:

- Promotie van evenementen en activiteiten in samenwerking met lokale partners.
- Fysiek gastheerschap, zoals informatiepunten en bezoekersbegeleiding.
- Beeldbepalende projecten die bijdragen aan de identiteit van Zaanstad.

- Samenwerking met ondernemers en instellingen in de regio én met partners in de Metropoolregio Amsterdam

Governance

- Er is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor onbepaalde tijd (2024/8599079).
- De directeur-bestuurder wordt benoemd door de RvT na goedkeuring van de gemeente.
- De directeur-bestuurder is eindverantwoordelijk voor de prestaties van de stichting en voor de uitvoering van de opdracht zoals verstrekt door de gemeente Zaanstad. De directeur-bestuurder is eerste aanspreekpunt voor de gemeente en de Raad van Toezicht.
- Gemeente Zaanstad benoemt de leden van de Raad van Toezicht van de stichting.
- De Raad van Toezicht houdt integraal toezicht op de besturing van de organisatie van de stichting. Onder het houden van toezicht vallen bijvoorbeeld het goedkeuren van besluiten van het bestuur alsmede het monitoren van het functioneren van het bestuur.
- De strategische visie wordt conform de Statuten ter goedkeuring aan de Gemeente Zaanstad voorgelegd. Na de goedkeuring van Gemeente Zaanstad, stelt de Raad van Toezicht de Strategische visie en (meerjaren) begroting overeenkomstig vast.
- Voorgangsgesprekken Zaanstad – stichting:
- Er is een governance structuur afgesproken. 2-3 keer per jaar is er een bestuurlijk overleg met ambtenaren en wethouder waar de directeur en RvT rapporteert over de jaarrekening of tussentijdse rapportages, bereik en effect van campagnes en activiteiten, tevredenheidsonderzoeken en reputatiemetingen. Waar nodig wordt tussentijds bijgestuurd op de opdracht.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel is laag met een minimaal toezichtsarrangement.

Financiële positie

Jaarrekening 2024

De controleverklaring is door de accountant op (nog in te vullen) afgegeven. Het resultaat over 2024 bedraagt € -37.769 en is veroorzaakt door tegenvallende partnerinkomsten en door de verduurzaming van het personeelsbestand. Het negatieve resultaat wordt verrekend met de organisatie-ontwikkelingsreserves van de organisatie.

De jaarrekening is vastgesteld door het bestuur op 2 juni 2025.

Begroting 2026

De begroting 2026 en het bijbehorende activiteitenplan is goedgekeurd door de portefeuillehouder op 19 juni 2025.

De begroting is gebaseerd op de uitwerking zoals opgenomen in de businesscase. Het activiteitenplan 2026 wordt eind 2025 opgeleverd en vastgesteld.

Risico's en beheermaatregelen

Risico's

- Te beperkte inzichtelijkheid in de toegevoegde waarde van SMZ.
- Overschrijding van de bovengrens van 20% externe baten waardoor de voorwaarden van quasi-inbesteding worden geschonden.
- Toename financiële druk bij de gemeente doordat partners afhaken.
- De Zaanstore ziet de stijging van inkoopkosten en het (deels) verrekenen van deze stijging als risico op daling van omzet en marge.
- De omvang en diversiteit van de opdracht zorgen voor een hoge druk op de beschikbare personele capaciteit, wat risico's oplevert voor de voortgang en kwaliteit van de uitvoering.

Beheersmaatregelen

- Het meten van de toegevoegde waarde met behulp van korte- en langetermijndoelstellingen en met behulp van duidelijke KPI's.
- De directie van SMZ rapporteert periodiek over de bevinding voor de 80/20 verhouding.
- De directie van SMZ informeert de gemeente over nieuwe opdrachten.
- De directie van SMZ zet stevig in op samenwerking en stimuleert lokale initiatieven.
- Jaarronde monitoring van marges en omzet van de Zaanstore, meegenomen in periodiek rapportages.
- Vanaf 2025 wordt gestart met het werken met een productbegroting en het bijhouden van een urenregistratie ter voorbereiding op de definitieve invoering per 2026. Hiermee kan de gemeente beter kan sturen op de opdracht.
- Vanaf het begrotingsjaar 2025 geldt de verplichting dat SMZ een sluitende begroting dient op te stellen.

3.7 Grondbeleid

Grondbeleid in Zaanstad

De gemeente Zaanstad heeft ervoor gekozen om het grondbeleid (nog) niet via een nota vast te leggen, maar via de paragraaf grondbeleid aan te geven hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. De gemeente is bezig de artikelen omtrent Grondzaken uit de Financiële Verordening op te nemen in een nota Grondbeleid. Op het moment van schrijven van deze begroting wordt hieraan gewerkt, daarna kan formele besluitvorming hierover plaatsvinden.

Waar moet de paragraaf Grondbeleid aan voldoen?

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn eisen gesteld aan de inhoud van de paragraaf grondbeleid:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- een aanduiding van de wijze waarop de provincie onderscheidenlijk gemeente het grondbeleid uitvoert;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van grondzaken.

Daarnaast zijn in de Financiële Verordening van de gemeente Zaanstad ook een aantal verplicht op te nemen onderdelen opgenomen:

- de totaal geraamde kosten en opbrengsten van de actieve gemeentelijke grondexploitaties;
- de ontwikkeling van de grondprijzen;
- de ontwikkeling van de reserves van grondzaken.

De meer inhoudelijke rapportage omtrent kosten en opbrengsten van de actieve gemeentelijke grondexploitaties en de reserves van grondzaken vindt plaats in het Meerjaren Perspectief Grondzaken (MPG). Gezien de actualiteit van de teksten van de projecten uit MPG 25.1 wordt nu alleen over de belangrijkste financiële ontwikkelingen gerapporteerd. Verderop in deze paragraaf

staat onder het kopje MPG 25.2 de financiële update van de MPG 25.2 cijfers.

Visie op het grondbeleid

De gemeente Zaanstad heeft zes strategische opgaven geformuleerd: verstedelijking, economie, kansengelijkheid, duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. Deze zes opgaven zijn door de raad als strategische opgaven voor de fysieke leefomgeving vastgesteld en keren daarom terug in raads- en collegeprogramma's en in beleidsnota's. De opgaven kennen vervolgens elk hun eigen vertaling naar een bepaald ruimtegebruik, c.q. ruimtelijk beleid. Grondbeleid is een middel om dat ruimtelijk beleid op een zo economisch verantwoord mogelijke wijze te realiseren. Het grondbeleid is dus geen doel op zich. Dit betekent ook dat het grondbeleid geen visie omvat over hoe de gemeente zich in ruimtelijk opzicht zou moeten ontwikkelen. Deze visie biedt onder andere MAAK.Zaanstad en straks de Omgevingsvisie.

Het grondbeleid biedt wel de instrumenten om de regie over die ruimtelijke ontwikkeling te kunnen voeren. Door een goede regievoering kunnen vervolgens opbrengsten worden gegenereerd die de kosten die gepaard gaan met de verwezenlijking van de ruimtelijke ontwikkeling kunnen dekken.

Het geformuleerde beleid vormt een instrument dat mede ondersteuning biedt aan het realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economische ontwikkeling en milieu.

De nagestreefde hoofddoelstellingen betreffen:

- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst ruimtegebruik,
- Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik binnen de gemeente, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt.
- Het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en de gemeente Zaanstad.

Vormen van grondbeleid

Vormen van grondbeleid en beleidsuitgangspunten

De gemeente Zaanstad voert vanaf 2005 een sturend grondbeleid, waarbij zowel actief-, faciliterend als combinaties mogelijk zijn. De voorkeur ligt bij het faciliteren van ruimtelijke ontwikkelingen door externe partijen. Indien externe partijen geen of onvoldoende initiatieven ondernemen kan de gemeente ook besluiten een actieve rol in te nemen om de gemeentelijke doelstellingen op ruimtelijk gebied te realiseren. Hiermee komt de gemeente tot een sterk initiërende en regisserende rol met waar mogelijk meer marktwerving.

Bij actief grondbeleid (her)ontwikkelt de gemeente zelf de locaties om de ruimtelijke doelstellingen te realiseren. De gemeente heeft de gronden in bezit, koopt de gronden of koopt gevestigde erfpachtrechten terug. Vervolgens worden voor eigen rekening en risico de gronden bouwrijp gemaakt en verkocht aan derden. De gemeente legt de publieke voorzieningen aan en kan in beginsel alle productiekosten doorberekenen in de gronduitgifteprijsen.

Bij faciliterend grondbeleid verwerft de gemeente geen gronden. De gemeente probeert haar doelen te bereiken door het geven van heldere kaders via het omgevingsplan en in overleg met grondeigenaren door middel van anterieure overeenkomsten. De private eigenaar van grond en/of vastgoed, zorgt voor de ruimtelijke ontwikkeling/transformatie van het gebied.

De gemeente Zaanstad hanteert de volgende beleidsuitgangspunten:

- De gemeente behoudt haar strategische grondposities en waar mogelijk worden strategische grondposities verworven dan wel versterkt.
- Grondexploitaties dragen bij aan de opbouw van een financiële buffer binnen Grondzaken voor de opvang van risico's, onvoorziene kosten en mogelijkheden tot verevening.
- Nieuwe grondexploitaties zijn minimaal kostendekkend.
- Gronden worden uitgegeven op basis van waardering in relatie tot de functionele bestemming.
- Onrendabele exploitaties van maatschappelijke voorzieningen worden niet gesuppleerd via gereduceerde grondprijzen.
- Op gronden die tegen gereduceerde prijs worden/zijn uitgegeven, is bij doorverkoop en/of gebruiksverandering het profijtbeginsel van toepassing, waardoor een eventuele waardeinstijging aan de gemeente toekomt
- Door concurrentie tussen marktpartijen, via tenders, te bevorderen streeft de gemeente naar een optimalisatie van grondopbrengsten.

Grondbeleid vergt maatwerk

Van belang is flexibel te zijn in de aanpak naar aanleiding van doelen en omstandigheden. Er is sprake van

verschillende soorten locaties met ieder hun eigen doelstellingen ten aanzien van die locaties. Daarnaast zijn de grondposities van gemeente en marktpartijen ook sterk bepalend voor de strategie die kan worden gevolgd. Helder is dat de gemeente, indien zij een grondpositie heeft, een sterkere positie in het ontwikkelingsproces heeft dan in die gevallen waarin zij geen grondpositie heeft.

Grondprijsbeleid

De gemeente Zaanstad hanteert bij de uitgifte van commerciële gronden een marktconform grondprijsbeleid, waarbij de methodiek van de residuele grondwaardeberekening of de comparatieve methodiek wordt toegepast. Uit oogpunt van de eigen financiële (onderhandelings)positie worden commerciële grondprijzen niet gepubliceerd.

De residuele grondwaarde wordt berekend door de investeringskosten (bouw- en bijkomende kosten) in mindering te brengen op de commerciële waarde (verkoopwaarde). Het restant (residu) is de grondprijs. Bij de comparatieve berekeningswaarde wordt de prijs vastgesteld op basis van vergelijking met gerealiseerde prijzen voor soortgelijke gronden.

Bij niet-commerciële gronden, stroken grond (snippergroen), buitensportaccommodaties en bij grond ten behoeve van de bouw van woningen via het model van de Betaalbare Koopwoningen Zaanstad (BKZ) gelden andere berekeningswijzen. De uitgangspunten voor de berekening van deze grondprijzen worden door het college vastgesteld en gepubliceerd in de Grondprijzenbrief.

Gronduitgifte

De gemeente Zaanstad kiest niet voor een bepaalde systematiek van gronduitgifte, maar weegt per geval af welke systematiek van gronduitgifte en/of selectie wordt toegepast. Op deze manier kan per geval maatwerk worden geleverd met als doel een opbrengstoptimalisatie en een kwalitatief hoogwaardig product. Het kiezen van een bepaalde wijze van uitgifte is daarbij afhankelijk van de locatie en het doel.

Ten aanzien van de wijze van gronduitgifte door middel van verkoop zijn diverse methoden te onderscheiden. Dit kan bijvoorbeeld via een marktinitiatief of via competitie (selectie of aanbesteding).

Voor gronduitgifte bij nieuwbouw specifiek voor huurwoningen met een huurprijs onder de grens zoals opgenomen in de Wet op de huurtoeslag aan Toegelaten Instellingen in de zin van de Woningwet (woningcorporaties) wordt een sociale grondprijs gehanteerd. Deze grondprijs is vastgesteld op basis van comparatieve benadering rekening houdend met verschillende woningtypen en huurcategorieën.

Bij gronduitgifte worden de regels van staatssteun en aanbesteding in aanmerking genomen.

Erfpacht

In de gemeente Zaanstad heeft de afnemer van gemeentelijke grond bij gronduitgifte de keuze uit verwerving in vol eigendom of met recht van erfpacht.

De gemeente Zaanstad, ook via het model van de Betaalbare Koopwoningen Zaanstad zet het instrument erfpacht gericht in om de financiële haalbaarheid van ruimtelijke ontwikkelingen te verbeteren en/of de woningbouw dan wel bedrijfsvestigingen te stimuleren, alsmede funderingsherstel en verduurzaming van de bestaande voorraad te bevorderen.

Erfpacht omzetten naar vol eigendom

In de gemeente Zaanstad kunnen erfpachters het recht van erfpacht omzetten naar vol eigendom. De erfpachter betaalt hiervoor een vergoeding (koopsom) aan de gemeente. Ook hier hanteert de gemeente een marktconformiteit voor de berekening van de koopsom. De methodiek hiervoor is vastgelegd in de uitvoeringsregels omzettingen van het recht van erfpacht naar vol eigendom van terreinen die door de gemeente Zaanstad voor woondoeleinden in erfpacht zijn uitgegeven. De parameters voor het berekenen van de koopsom worden jaarlijks vastgesteld.

Kostenverhaal

De gemeente Zaanstad kiest bij voorkeur voor kostenverhaal via het privaatrechtelijk spoor (sluiten van anterieure overeenkomsten). De gemeente is verplicht de kosten van de grondexploitatie volledig te verhalen op particuliere grondeigenaren. Dit geldt ook onder de omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking is getreden. Het kostenverhaal kent twee sporen: een privaatrechtelijk spoor van overeenkomsten en een publiekrechtelijk spoor. Volgens de wetgever heeft het de voorkeur dat de kosten contractueel worden verhaald, langs de privaatrechtelijke weg. Het kostenverhaal langs de publiekrechtelijke weg fungeert als 'stok achter de deur'.

- *Privaatrechtelijk spoor: overeenkomsten*
De wet maakt onderscheid in "anterieure overeenkomsten", dit zijn overeenkomsten die worden gesloten voorafgaand aan de wijziging van het omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit of een projectbesluit dat de ontwikkeling mogelijk maakt, en "posterieure overeenkomsten", dit zijn overeenkomsten die worden gesloten nadat er al kostenverhaalregels zijn opgenomen in een omgevingsplan, omgevingsvergunning voor buitenplanse omgevingsplanactiviteit of projectbesluit. De gemeente Zaanstad heeft de voorkeur om het kostenverhaal overeen te komen en te verzekeren door middel van een anterieure overeenkomst over de grondexploitatie. In een dergelijke overeenkomst wordt, naast allerlei inhoudelijke afspraken, een afspraak gemaakt over een bijdrage van de grondeigenaar in de gemeentelijke (plan)kosten van de grondexploitatie.

- *Publiekrechtelijk spoor: integrale gebiedsontwikkeling en organische gebiedsontwikkeling*
Als het kostenverhaal niet wordt geregeld via het privaatrechtelijke spoor (in een overeenkomst), moet het kostenverhaal via het publiekrechtelijke spoor worden geregeld. In de omgevingswet wordt een onderscheid gemaakt tussen publiekrechtelijk kostenverhaal met tijdvak en publiekrechtelijk kostenverhaal zonder tijdvak. De eerste variant ziet op integrale gebiedsontwikkelingen met een concreet eindbeeld. De tweede variant is gericht op organische gebiedsontwikkeling zonder concreet eindbeeld en vindt alleen een regeling in een omgevingsplan. In deze variant hoeft in het omgevingsplan alleen het maximale kostenverhaal voor het gebied (kostenplafond) te worden vermeld en de maximale kostenverhaalbijdrage per activiteit.
Toepassing van de regeling voor publiekrechtelijk kostenverhaal moet uiteindelijk leiden tot betaling en afrekening van de verschuldigde kostenverhaalsbijdrage. Deze wordt berekend bij kostenverhaalsbeschikking, op basis van de regels in het omgevingsplan. Hiervan kan niet worden afgeweken. De vaststelling van de geldschuld gebeurt ambtshalve of op verzoek. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij uit eigen beweging betaalt. Er geldt immers een bouwverbod als niet bij aanvang van de bouwactiviteit is betaald.

Vastgoedbeleid

Het beleid van de gemeente Zaanstad van de laatste jaren is gericht op een compacte vastgoedportefeuille voor het faciliteren van de gemeentelijke kerntaken en de ondersteuning van gebiedsontwikkelingen. De gemeente hanteert hierbij een drietal categorieën te weten: permanent beheer, tijdelijk beheer en voorraad.

- *Permanent beheer*; dit betreft panden die voor onbepaalde tijd in beheer worden gehouden omdat de bestemming aansluit bij een gemeentelijk beleidsveld. Deze panden blijven voor langere tijd in bezit waardoor de gemeente verplicht is deze te verduurzamen. Voor deze panden wordt gestreefd naar een kostendekkende exploitatie. Deze objecten zijn vooral in eigendom, omdat de normale vastgoedmarkt deze niet aanbiedt of omdat het voordeliger is om eigenaar te zijn.
- *Tijdelijk beheer*; dit zijn objecten binnen een grondexploitatie die tot het moment van herontwikkeling tijdelijk worden beheerd.
- *Voorraad*; dit betreft panden en gronden die niet binnen een beleidsveld passen of vanuit de categorie tijdelijk beheer in de voorraad zijn opgenomen na stagnatie van een exploitatieplan of ruimtelijke ontwikkeling. De voorraad komt voor verkoop of herontwikkeling in aanmerking.

Vastgoed dat niet nodig is voor het faciliteren van de kerntaken van de gemeente wordt tegen marktconforme

prijzen verkocht. De gemeente is aan het heroverwegen om misschien meer vastgoed in bezit te houden in plaats van te kiezen voor verkoop. Zo is onlangs in 2024 besloten om een voormalige onderwijs locatie in Koog a/d Zaan in eigendom te houden en te investeren in het gebouw om het gereed te maken voor verhuur. Voor de panden die in permanent beheer zijn bij de gemeente streeft de gemeente naar een marktconforme huur en in ieder geval kostprijs dekkend.

Financieel

Meerjaren Perspectief Grondzaken (MPG) 25.2

Een grondexploitatie is een middel om de meerjarige kosten en opbrengsten die gepaard gaan met de ruimtelijke ontwikkeling projecten te beheersen. De grondexploitaties van de gemeente zijn de plannen die vallen onder actief grondbeleid.

Voor een uitgebreide beschrijving en toelichting van de lopende grondexploitatie projecten wordt terug verwezen naar het Meerjaren Perspectief Grondzaken (MPG) 25.1. Voor deze begroting zijn de ramingen (financiën) geactualiseerd. In deze paragraaf zijn de recente MPG 25.2 cijfers gehanteerd.

In de tabel hieronder staat onder andere voor de grondexploitaties een samenvatting van het totale saldo. Het saldo ofwel de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties is de som van het tot aan begin 2025 gerealiseerde saldo van kosten en opbrengsten en het nog te realiseren deel in de jaren die volgen. Dit laatste deel betreft een raming van de nog te verwachten baten en lasten. Uiteraard is er onzekerheid of de geraamde eindwaarde ook daadwerkelijk zal worden behaald.

Opbrengsten zijn in de tabel met een negatief bedrag aangegeven. Een negatieve eindwaarde geeft een batig saldo aan.

Saldo grondexploitaties (Bedragen x € 1.000)					
Omschrijving	Boekwaarde	Geraamde kosten 2025 t/m eindjaar	Geraamde opbrengsten 2025 t/m eindjaar	Geraamde eindwaarde	Contante waarde 1-1-2026
Actief Grondbeleid (grondexploitaties)	29.946	126.276	163.959-	7.737-	7.113-
Te starten grondexploitaties	15.338	4.762	20.100-	0	0
Faciliterend grondbeleid	1.318-	52.532	47.812-	3.402	3.140
Voorziening	12.746-			n.v.t.	n.v.t.
Totaal	31.221	183.570	231.871-	4.334-	3.979-

In de tabel hieronder zijn de twaalf actieve grondexploitaties van de gemeente Zaanstad opgesomd. De kolom met het eindjaar in de tabel geeft aan tot wanneer een project volgens de geactualiseerde raming loopt.

Grondexploitatie		
	Plaats	Eindjaar
Inverdan Overtuinen	Zaandam	2031
Inverdan West	Zaandam	2031
Inverdan Knoop	Zaandam	2031
Poelenburg Oost	Zaandam	2030
Poelenburg Japersstraat	Zaandam	2028
Weiteveen	Zaandam	2030
Herontwikkeling Bannehof	Zaandijk	2025
Binnengebied Westerkoog	Koog a/d Zaan	2027
Oostzijderveld fase1	Zaandam	2027
HoogTij	Westzaan	2031
Provily Slibkuil	Krommenie	2028
Gasfabriekterrein	Krommenie	2027

De eindwaarde van de grondexploitaties bestaat uit de ramingen van alle twaalf grondexploitaties samen. Volgens de bovenstaande tabel is dit een batig saldo van € 7,7 mln. Wanneer we hiervan de contante waarde per 1 januari 2026 willen weten dan maken we bij de berekening gebruik van 2% en komen we op € 7,1 mln. Het percentage van 2% is landelijk bepaald door de commissie BBV.

In de tabel valt overigens op dat Inverdan nu als drie grondexploitaties in plaats van één wordt weergegeven. De looptijd voor alle delen is nog gezamenlijk tot 2031, maar het in delen rapporteren geeft meer transparantie.

Op dit moment is het niet de verwachting dat alle (onderliggende) grondexploitaties een batig eindsaldo hebben. In de bovenstaande tabel is te zien dat een voorziening is getroffen van € 12,7 mln. voor de grondexploitaties en het faciliterende grondbeleid gezamenlijk. Op basis van de huidige ramingen is het de verwachting dat deze voorziening meerjarig verder zal worden opgehoogd met circa € 4 mln. Hiervan is circa € 2 mln. aan toekomst

stige rentekosten. De voorziening is namelijk niet op eindwaarde, maar op de op contante waarde. De voorziening is voor het grootste deel voor Inverdan. De totale kosten van dit langlopende herontwikkelingsproject in het centrum zijn hoger dan de bijbehorende opbrengsten. Deze bijbehorende opbrengsten zijn voornamelijk grondverkoop en subsidies.

Plannen waarbij de grond niet van de gemeente zelf is, vallen in de boekhouding onder de noemer faciliterend grondbeleid. Voor het verhaal van de kosten maakt de gemeente gebruik van anterieure (exploitatie) overeenkomsten. Volgens de financiële tabel hierboven wordt een totaal nadelig eindsaldo van deze plannen verwacht van

€ 3,4 mln. Dit komt vooral omdat voor enkele plannen de gemeente zelf ook zorgt voor aanleg van openbare ruimte. De gemeente werd ook hier geconfronteerd met de effecten van de hoge inflatie. Deze kan niet altijd verhaald worden op de private ontwikkelaar en komt hiermee dan voor rekening van de gemeente. Daarnaast wordt met ingang van MPG 25.1 een deel van Inverdan voor de niet eigen grondposities gerapporteerd onder faciliterend grondbeleid waar voorheen geheel Inverdan onder de noemer grondexploitaties werd gezet. De onderstaande tabel laat de huidige actieve plannen zien waarvoor een anterieure (exploitatie) overeenkomst is gesloten en die ook voor 2026 deel uitmaken van de geactualiseerde (MPG) 25.2 raming.

Exploitatieovereenkomst			
	Plaats	Eindjaar	Overeenkomst
Aris van Broekweg locatie	Zaandam	2026	22.2
Badhuisweg	Zaandam	2026	22.2
Gedempte Gracht 19-23	Zaandam	2026	23.2
Hembrugterrein	Zaandam	2032	18.1
Hilko	Zaandam	2028	24.2
Houthavenkade	Zaandam	2026	20.2
Inverdan Catharinatoren	Zaandam	2031	(24.1)
Inverdan Heldin Stelling	Zaandam	2031	(24.1)
Inverdan Overtuinen A	Zaandam	2031	(24.1)
Inverdan Saendenborch	Zaandam	2031	(24.1)
Inverdan Zaanse Helden	Zaandam	2031	(24.1)
Kan Palen	Zaandam	2028	20.2
Paltrokstraat	Zaandam	2029	22.1
Peperstraat	Zaandam	2029	23.1
Plan Jonker Juffer	Zaandam	2026	21.2
Slachthuisstraat 67-67A	Zaandam	2026	22.2
Zeemanstraat 79A	Zaandam	2026	23.2
ZMC 2 / Gouwpark	Zaandam	2026	18.2
Ardagh locatie	Zaandijk	2026	22.2
Zuideinde 83	Westzaan	2027	25.2
De Overhoeken	Assendelft	2027	14.2
Kreekrijk	Assendelft	2027	13.2
Saendelft Middengebied	Assendelft	2027	24.1
Saendelft vinex	Assendelft	2026	14.2
Smeeke Ven	Assendelft	2026	25.1
Dorpsstr.707 & Aldi-vdGragt-KPO	o.a. Assendelft	2026	21.1
Lidl Vlasblomweg	Wormerveer	2028	25.2
Meneba	Wormerveer	2027	20.1
Noordzaan Brokking	Westknollendam	2026	17.2
Rosariumplein	Krommenie	2027	24.2

Het tussentijdse saldo van de actief en faciliterend grondbeleid plannen

Een belangrijk financieel cijfer van de ruimtelijke ontwikkeling projecten die vallen onder grondbeleid is de boekwaarde. Dit betreft het saldo van de kosten minus de opbrengsten op een bepaald moment. Een boekwaarde

moet minimaal terugverdiend worden om op nul uit te komen. Onderstaande tabel en grafiek toont de ontwikkeling van de boekwaarde van zowel actief als mede faciliterend grondbeleid. Voor de eenvoud is die beginstand gewoon naar de volgende jaren doorgetrokken.

Ontwikkeling boekwaarde (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begin 2025	Begin 2026	Ultimo 2026	Ultimo 2027	Ultimo 2028	Ultimo 2029
Verwachting boekwaarde actief	45.284	40.082	22.617	41.724	37.997	43.039
Verwachting boekwaarde faciliterend	-1.318	266	-797	206	593	1.153
Verlies voorziening	-12.746	-12.746	-12.746	-12.746	-12.746	-12.746
Saldo boekwaarde	31.221	27.602	9.074	29.185	25.844	31.446

De tabel laat zien dat het verwachte saldo van de terug te verdienen boekwaarde van actief grondbeleid per 01-01-2025 € 45 mln. bedraagt. Hierin zitten niet alleen de actieve grondexploitaties, maar ook de geïnvesteerde bedragen in te ontwikkelen grondposities en gemaakte (geactiveerde) voorbereiding kosten voor nog te starten grondexploitaties. Een boekwaarde van een (deel)project moet minimaal op nul uitkomen om van dat (deel)project uit de kosten te komen. Het verwachte saldo van de boekwaarden laat voor het jaar 2026 zien dat deze daalt omdat er meer opbrengsten dan kosten verwacht. In het jaar erna loopt de boekwaarde naar verwachting weer op.

De ontwikkeling van de Algemene Reserve Grondzaken

De Algemene Reserve Grondzaken (ARG) doet dienst als een buffer tussen de jaarlijkse algemene middelen van de gemeente en de grondexploitaties. De ARG dient tevens als een vereveningsreserve, omdat opbrengsten van rendabele plannen worden gebruikt om onrendabele plannen te dekken.

De belangrijkste resultaten uit de actualisatie van de grondexploitaties staan in onderstaande tabel. Voor de resultaten van plannen gaat het in de tabel zowel om ruimtelijke plannen zijnde grondexploitaties van de gemeente alsmede om plannen op basis van een anterieure overeenkomst. In de categorie van de grondexploitaties zitten ook (eventuele) afboekingen van voorbereidingskosten voor grondexploitaties. Deze mogen namelijk maar vijf jaar geparkeerd in een boekwaarde blijven staan, daarom is in de onderliggende cijfers nu ten dele een afboeking als kostenpost opgenomen.

Winsten kunnen pas worden ingeboekt als er voldoende zekerheid is voor winst nemen, hierbij wordt het percentage van gereedheid ('percentage of completion' methode) gevolgd. Bij het eerder winst nemen dan op het moment van afsluiten van grondexploitaties wordt ook gekeken naar de risico's van de grondexploitatie.

Ontwikkeling van de ARG (Bedragen x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028	2029
Beginsaldo ARG	9.080	7.997	6.912	8.111	7.928
Grondexploitaties inclusief voorbereidingskredieten	1.856	-432	935	114	0
Exploitatie overeenkomsten	26	4	567	0	22
Te treffen voorzieningen	-2.488	-311	-303	-297	-291
Saldo ARG	8.474	7.258	8.111	7.928	7.658
ondergrens ARG (75%)	4.591	4.591	4.591	4.591	4.591
bovengrens ARG (125%)	7.651	7.651	7.651	7.651	7.651
Benodigd weerstandvermogen	6.121	6.121	6.121	6.121	6.121
Afdracht ARG	477	346	0	0	0

Het beschikbare weerstandsvermogen tegenover de risico's uit ontwikkelactiviteiten wordt gevormd door de Algemene Reserve Grondzaken (ARG). De ARG heeft een bufferfunctie tussen de financiële schommelingen die eigen zijn aan ruimtelijke ontwikkeling en de gemeentelijke exploitatie. Die bufferfunctie van de ARG brengt rust in de begroting. Dit omdat alleen tot aanvulling vanuit de algemene middelen naar de ARG wordt overgegaan als de ARG onder de benedengrens (75%) van het benodigde weerstandsvermogen zou uitkomen. En alleen als de bovengrens (125%) wordt overschreden, vindt afdracht aan de algemene middelen plaats.

De benodigde weerstandscapaciteit voor het dekken van alle risico's uit ontwikkelactiviteiten is berekend op circa € 6,1 mln. De bovengrens voor de ARG komt daarmee uit op € 7,7 mln.

Zoals de tabel laat zien, was de beginstand 2025 voor de omvang van de ARG € 9,1 miljoen. Voor 2025 is een uitname begroot van € 0,48 mln. op basis van de stand van de jaarrekening 2024. Op basis van de huidige ramingen zou een jaarrekening 2025 eindstand hoger zijn dan de bovengrens en misschien € 0,35 mln. kunnen worden afdragen uit de ARG naar de AR. Bij de werkelijke

jaarrekening 2025 zal opnieuw worden gekeken naar het benodigd weerstandsvermogen en zal de werkelijke eindstand van de ARG bekend zijn. Op dit moment zal worden bepaald wat in mogelijke afdracht van de ARG wordt. Deze afdracht zal dan worden opgenomen in de voorjaarsnota 2026. Voor de jaren erna is het op basis van de huidige ramingen niet de verwachting dat er afdracht uit de ARG kan plaatsvinden.

Elk halfjaar worden de ramingen van de grondexploitaties en de risico inventarisatie voor bepaling van het weerstandsvermogen zoals gebruikelijk geactualiseerd. De hoogte van de mogelijke bijstortingen of afdrachten zullen jaarlijks bij de toekomstige jaarrekeningen bepaald worden op basis van de MPG cijfers van dat moment.



3.8 Zaandam Oost

Pact Zaandam Oost 2024-2044



1. Onze ambitie: kinderen in Zaandam Oost krijgen alle kansen om hun talenten maximaal te ontwikkelen en op een kansrijke toekomst

Zaandam Oost is een gebied met grote maatschappelijke opgaven én kansen. Met het Pact Zaandam Oost hebben gemeente, maatschappelijke partners, bewoners en andere betrokkenen de handen ineengeslagen om samen te werken aan een toekomst waarin iedereen mee kan doen. Het Pact is gericht op het versterken van de leefbaarheid, het verbeteren van kansen voor bewoners en het duurzaam ontwikkelen van de wijk. De ambitie is helder: kinderen in Zaandam Oost

krijgen alle kansen om hun talenten maximaal te ontwikkelen en op een kansrijke toekomst.

Het Pact Zaandam-Oost is in 2024 vastgesteld door de gemeenteraad en vormt sindsdien het kompas voor de gebiedsgerichte aanpak in Zaandam Oost. Samen werken we aan vijf belangrijke opgaven: Jeugd, Participatie & Armoede, Fijn Wonen, Veiligheid en Gezondheid. Deze vijf opgaven zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. We bouwen met alle partners aan een inclusieve wijken waar gezondheid, veiligheid, werk, onderwijs en wonen hand in hand gaan.

De opgaven zijn samen met de partners uitgewerkt in het [Uitvoeringsplan](#). Daarin is opgenomen met welke interventies de partners aan de slag gaan om te zorgen voor zichtbare veranderingen in Zaandam Oost. En

daarmee de lange termijn ambitie dichterbij te brengen. In het plan staat ook wie de interventies uitvoert, hoe coördinatie en financiële dekking is afgesproken en hoe we resultaten meten. In deze begrotingsperiode bouwen we hierop voort samen met partners en bewoners.

Leeswijzer

We hebben als partner onze handtekening gezet onder het Pact Zaandam-Oost. Daarmee hebben we nadrukkelijk gekozen voor een nieuwe manier van samenwerken, gebaseerd op gelijkwaardigheid van de 40 partners. Dat betekent dat de gemeente een gelijkwaardige partner is in de alliantie.

In volgende paragraaf leest u wat we het komend jaar gaan doen om onze gezamenlijke ambitie dichterbij te brengen. Dit doen we vanuit onze partnerrol en aan de hand van het uitvoeringsplan. We geven daarbij een toelichting op de verschillende dekkingsbronnen van het uitvoeringsplan, wat wij als partner doen en we geven een toelichting op de rapportagemomenten vanuit het programmabureau.

Tegelijkertijd heeft de gemeente een bijzondere positie, als lokale overheid die op basis van de wet een rol en taak heeft in de samenleving. En we hebben de rol van beheerorganisatie. Via deze rol faciliteren we de alliantiesamenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en bijvoorbeeld in de rol van werkgever. In de laatste paragraaf lichten we deze rol nader toe.

2. Via het uitvoeringsplan brengen we onze ambitie dichterbij

Uitvoeringsplan Pact Zaandam Oost

Door de partners is samengewerkt aan een Uitvoeringsplan voor een periode van vier jaar (2024 tot en met 2027). In het uitvoeringsplan is te zien met welke acties de partners in het Pact de komende vier jaar aan de slag gaan om te zorgen dat de ambitie van het Pact Zaandam Oost dichterbij komt.

In haar rol als gelijkwaardige partner binnen het Pact Zaandam Oost voert de gemeente Zaanstad diverse interventies uit die bijdragen aan de gezamenlijke ambitie. Voorbeelden hiervan zijn het Super Snel Schoonteam, het team wijkgerichte overlast en het interventieteam. Deze interventies zijn opgenomen in de gemeentelijke begrotingsprogramma's. De inzet van deze teams draagt bij aan een schone, veilige en leefbare wijk, en sluit aan bij de integrale aanpak van het Pact. De dekking van deze interventies is deels afkomstig uit gemeentelijke middelen en deels uit Rijksbijdragen, zoals opgenomen in het uitvoeringsplan.

Financiën

Bij het uitvoeringsplan van het Pact is een begroting opgesteld. Onderstaande tabel geeft deze begroting weer.

Totaal begroting 2025-2027			
	2025	2026	2027
Jeugd	7.844	7.707	6.414
Veiligheid	4.891	5.277	5.277
Participatie & Armoede	1.891	1.681	917
Fijn wonen	5.191	3.582	1.354
Gezondheid	462	40	0
Integraal	2.834	1.994	2.043
Totaal begroot	23.113	20.281	16.005
Bijdrage rijk	20.562	16.694	3.341
Bijdrage partners	2.551	2.491	2.292
Totaal tekort	0	-1.096	-10.372

Rijksmiddelen beschikbaar 2024-2027	
Kansrijke Wijk	20.190
Volkshuisvestingsfonds 1	5.762
Regiodeal I - ZaanIJ	4.121
Regiodeal II - ZaanIJ Groen en Meedoen	9.320
Preventie met Gezag	4.680
Energiemiddelen Zaandam Oost	1.309
POK-middelen	221

De dekking van deze begroting komt voort uit de subsidies die zijn toegekend aan Zaandam-Oost (o.a. Regiodeals, Kansrijke Wijken, Volkshuisvestingsfonds 1, Preventie met Gezag, zie onderstaande tabel) en de bijdrage van partners. Daarvan is jaarlijks circa € 1,5 mln. afkomstig van de gemeente.

Onzekere structurele dekking

Een 20 jarig programma vraagt om structurele en integrale financiering. De regelingen die nu beschikbaar zijn voor Zaandam Oost zijn op dit moment voornamelijk incidenteel en in de vorm van specifieke uitkeringen. Dit is ook terug te zien in de begroting bij dit uitvoeringsplan 2024-2027: er zijn voldoende financiële middelen voor de jaren 2024 en 2025. Dat geldt nu nog niet voor de uitvoering in 2026 en 2027. Inmiddels is duidelijk dat Preventie met Gezag een vervolg krijgt en ook de regeling Kansrijke Wijk wordt gecontinueerd. De Woontopafspraken met 19 gebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) geven een impuls aan het gebied. De regiodeal wordt niet voortgezet. Dit betekent dat een groot deel van de interventies in het uitvoeringsplan tot en met 2028 kan worden gecontinueerd. En een groot deel van de interventies die nu gefinancierd worden uit de Regiodeal kan worden opgenomen in de nieuwe aanvraag voor de regeling Kansrijke Wijk.

Voor een aantal interventies is dat niet het geval, omdat deze niet passen binnen de voorwaarden van de regeling. Voor deze interventies geldt dat er op dit moment nog geen zicht is op (structurele) vervolfinanciering. Dit betreffen interventies die door de gemeente worden uitgevoerd: gebiedsteam openbare ruimte (super snel schoonteam), het team wijkgerichte overlast en het interventieteam. In 2026 stelt het college dekking ter beschikking om de inzet van het team wijkgerichte overlast voort te zetten. Indien er onvoldoende structurele middelen beschikbaar komen na 2026, zullen keuzes moeten worden gemaakt om weer tot een sluitende begroting te komen. We zetten ons daarvoor samen met de andere Pact partners in, o.a. door lobby richting het Rijk.

Zodra de aanvragen voor de regelingen Preventie met Gezag en Kansrijke Wijken toegekend zijn, wordt het overzicht van de interventies en bijhorende begroting, voor zowel de kosten als inkomsten, geactualiseerd.

Monitoring en rapportagemomenten

De voortgang van het Pact wordt nauwgezet gemonitord en gerapporteerd. Jaarlijks stelt het programmabureau een voortgangsrapportage op, inclusief een stoplichtenrapportage die inzicht geeft in welke acties op schema liggen en welke extra aandacht nodig hebben. Bovendien rapporteren we in de diverse programma's in de P&C-cyclus over onze eigen bijdrage en inzet aan het uitvoeringsprogramma. Het Rijk vraagt één keer per jaar een verantwoording van de NPLV-gebieden. Deze is ook beschikbaar voor de gemeenteraad. Naast deze reguliere rapportages wordt

bij een aantal Rijksregelingen gevraagd om een (jaarlijkse) verantwoording. De gemeente Zaanstad verzorgt de financiële verantwoording (Sisa), het programmabureau van het Pact rapporteert inhoudelijk, zowel kwalitatief als kwantitatief, over de voortgang als onderdeel van de integrale voortgangsrapportages van het Pact.

3. Faciliteren via de beheerorganisatie

Zoals gezegd vervult de gemeente naast een partnerrol ook de rol van beheerorganisatie voor het Pact Zaandam Oost. Dit doen we omdat het Pact zelf geen juridische entiteit is. Via deze rol faciliteren we de alliantie samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en bijvoorbeeld in de rol van werkgever.

In de rol van beheerorganisatie voor het Pact Zaandam Oost zorgt de gemeente voor de organisatorische, juridische en administratieve ondersteuning van het Pact, inclusief financieel beheer en verantwoording. De gemeente Zaanstad is formeel verantwoordelijk voor de in- en uitgaande geldstromen en is daarom vroegtijdig betrokken bij subsidieaanvragen, verstrekken van middelen naar partners en de (financiële) verantwoording.

Als beheerorganisatie heeft de gemeente een specifieke set verantwoordelijkheden, bevoegdheden en rollen, namelijk:

1. De rol van werkgever: medewerkers van het programmabureau zijn in dienst van de gemeente Zaanstad en werken binnen de kaders van de gemeente Zaanstad
2. De rol van kassier: inkomende en uitgaande geldstromen lopen via administratie en bankrekeningen van de gemeente en zijn hiermee onderdeel van de gemeentelijke begroting en jaarrekening.
3. De rol van penvoerder bij de aanvraag en ontvangen van subsidies.
4. Verstrekken van informatie aan Programmabureau over de inkomende en uitgaande Pact-middelen
5. Ondersteunende bedrijfsvoering en advisering

3.9 Wet open overheid

Wet open overheid

Open en transparant werken volgens de Wet open overheid

De gemeenteraad sprak op 9 februari 2023 de wens uit voor maximale transparantie. Het college werkt daar actief aan. We maken informatie openbaar en zorgen dat onze informatiehuishouding op orde is. Dat doen we zoals de Wet open overheid dat vraagt. Zo willen we zorgen voor meer vertrouwen, minder juridische problemen en betere dienstverlening. Ook zetten we ICT slim in om dit mogelijk te maken.

In de periode 2026–2029 werkt het college via het programma Zaanstad Open! aan de volgende onderdelen:

- We maken eerst informatie actief openbaar die belangrijk is voor de stad. Zo krijgen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties beter zicht op wat de gemeente doet.
- We zorgen dat informatie ook op verzoek beschikbaar is. We spreken alle leidinggevendenden aan op hun rol hierin. Zo wordt openbaar maken – zowel uit onszelf als op verzoek – een vast onderdeel van het werk.
- We voeren de laatste adviezen van de Rekenkamer uit. Bijvoorbeeld door verzoeken om informatie sneller en beter af te handelen. We houden goed contact met de aanvrager. Dat zorgt voor meer vertrouwen in de gemeente.
- De contactpersoon Wet open overheid (Woo) wordt zichtbaarder. Deze persoon is een herkenbaar aanspreekpunt voor inwoners, ondernemers en organisaties. Deze persoon zorgt dat vragen en signalen uit de stad goed landen in de organisatie en helpt collega's om informatie op tijd en goed openbaar te maken. Zo ontstaat een sterke brug tussen de stad en de gemeente.
- We maken de laatste informatiecategorieën actief openbaar. Dat doen we stap voor stap.
- We verbeteren het openbaarmakingsplatform. Denk aan een betere zoekfunctie en duidelijkere structuur. Zo vinden inwoners en ondernemers sneller wat ze zoeken.

- We brengen onze informatiehuishouding verder op orde. Dat doen we tot 2030. In 2026 richten we ons op:
 - a. het invoeren van een nieuw zaakstelsel. We werken straks in één zaakstelsel dat voldoet aan wet- en regelgeving;
 - b. het opschonen van onze computerbestanden zodat we ook daar beter voldoen aan wet- en regelgeving zoals informatiebeveiliging en archivering.
 - c. het ordenen van papieren archieven. We vernietigen informatie die volgens de wet vernietigd moet worden. Zo houden we overzicht en voldoen we aan de wet;
 - d. het overbrengen van informatie naar het Gemeente Archief. Zo wordt die informatie openbaar;
 - e. het voorbereiden van een aanbesteding voor een digitaal depot en een systeem voor collectiebeheer.

Meer informatie vindt u in de [raadsinformatiebrief van maart jl.](#)

4. Financiële begroting

4.1 Overzicht van baten en lasten

4.2 Grondslagen begroting

4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

4.1 Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten (Bedragen x € 1.000)						
	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Kansengelijkheid	178.395	183.461	187.959	161.953	163.491	164.792
Verstedelijking	143.267	164.643	223.497	153.463	168.073	148.522
Duurzaamheid	38.158	44.229	45.152	40.747	37.013	36.714
Gezondheid	194.875	215.441	221.947	218.111	216.486	216.708
Economie, kunst & cultuur	22.590	25.991	23.256	22.061	21.277	21.021
Veiligheid	34.623	38.689	40.199	38.401	38.570	38.616
Samen werken aan Zaanstad	100.797	94.655	97.910	96.289	97.532	99.213
Financiën	7.440	9.848	3.531	5.399	7.014	8.878
- Lokale heffingen	7.220	5.429	5.349	5.399	5.399	5.399
- Dividend	75	78	1	1	1	1
- Vennootschapsbelasting	165	170	225	225	225	225
- Saldo financieringsfunctie	- 24	-1.387	-2.145	-1.332	282	2.147
- Overige baten en lasten	0	5.458	0	1006	1.006	1.006
- Onvoorzien	4	100	100	100	100	100
Totaal Lasten	720.146	776.958	843.452	736.424	749.456	734.464
Baten						
Kansengelijkheid	-124.180	-112.765	-113.705	-88.611	-88.585	-89.053
Verstedelijking	-101.869	-106.410	-150.651	-88.395	-99.655	-74.453
Duurzaamheid	-32.980	-36.957	-31.823	-31.306	-28.726	-28.639
Gezondheid	-10.414	-9.232	-8.614	-7.142	-7.042	-7.048
Economie, kunst & cultuur	-3.712	-3.154	-3.245	-4.133	-3.870	-3.677
Veiligheid	-4.730	-4.438	-2.893	-1.429	-1.613	-1.640
Samen werken aan Zaanstad	-13.018	-12.370	-11.607	-11.326	-11.594	-11.699
Financiën	-461.103	-488.654	-495.108	-494.374	-481.457	-483.375
- Lokale heffingen	-51.765	-53.748	-56.632	-56.317	-56.317	-56.317
- Algemene uitkering	-399.908	-428.685	-432.266	-431.852	-418.930	-420.848
- Dividend	-3.079	-2.368	-2.367	-2.367	-2.367	-2.367
- Saldo financieringsfunctie	-6.351	-3.852	-3.842	-3.842	-3.842	-3.842
- Overige baten en lasten	0	-1	-1	-1	-1	-1
Totaal Baten	-752.006	-773.979	-817.645	-726.718	-722.543	-699.584
Saldo	-31.860	2.979	25.807	9.707	26.913	34.880

Overzicht van baten en lasten (Bedragen x € 1.000)

	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Toevoegingen reserves						
Kansengelijkheid	18.563	11.611	9.835	1.979	2.070	408
Verstedelijking	44.578	51.041	30.136	21.838	10.522	4.955
Duurzaamheid	4.997	6.655	1.933	366	366	366
Gezondheid	448	0	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	175	0	0	0
Samen werken aan Zaanstad	210	210	193	175	175	175
Financiën	18.448	21.854	2.732	905	0	0
Totaal Toevoegingen reserves	87.243	91.372	45.004	25.262	13.132	5.904
Onttrekkingen reserves						
Kansengelijkheid	-15.645	-19.211	-12.634	-950	-552	-67
Verstedelijking	-12.587	-54.064	-38.720	-21.616	-12.750	-11.971
Duurzaamheid	-4.666	-7.426	-8.961	-1.800	-507	-454
Gezondheid	-1.196	-807	-345	-345	0	0
Economie, kunst & cultuur	-175	0	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	-100	-85	-85	-80
Samen werken aan Zaanstad	-67	-35	-1.015	0	0	0
Financiën	-24.917	-12.807	-9.036	-10.173	-4.690	-3.627
Totaal Onttrekkingen reserves	-59.253	-94.351	-70.811	-34.969	-18.584	-16.200
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	27.990	-2.979	-25.807	-9.707	-5.451	-10.296
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	-3.870	0	0	0	21.462	24.584

4.2 Grondslagen begroting

Dit hoofdstuk zet de grondslagen en kaders uiteen waarlangs de Begroting 2026-2029 is uitgewerkt. Het gaat hierbij onder meer om de te hanteren rente- en indexpercentages, belastingen en tarieven.

Omschrijving	Grondslag
Lonen (inclusief sociale lasten)	2,0% plus nieuwe Cao gemeenten
Prijzen	2,1%
Subsidies	2,03%
Belastingen	2,1%
Leges en Tarieven	Kostendekkend, tenzij de raad anders besluit
Rekenrente	1,5%
Rente grondexploitatie	1,5%
Algemene uitkering	Meicirculaire 2025
Financiële regels	Coalitieakkoord 2022-2026, financiële verordening en budgetregels

Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Woningen (peildatum 1-1)	72.300	73.300	74.800	75.900	76.800	77.800	79.000	80.500	81.800	82.700
Inwoners (peildatum 1-1)	162.800	164.900	168.200	170.800	172.900	175.200	177.700	181.100	184.200	186.200

Lonen, prijzen en subsidies

In de kaders van de Voorjaarsnota was 2% indexatie opgenomen. Inmiddels is de nieuwe Cao gemeenten van kracht. Deze nieuwe Cao is financieel verwerkt in de begroting.

Uitgangspunt bij de prijscompensatie is de prijs netto materiële overheidsconsumptie uit het Centraal Economisch Plan 2025. Dat is voor 2026 2,1%.

De verhoging van de subsidies is een afgeleide van de loonstijging en de prijsstijging. Hierbij telt de loonstijging voor 70% en de prijsstijging voor 30% mee. Voor 2026 betekent dit een stijging van 2,03% ten opzichte van de Begroting 2025.

Belastingen

Ten aanzien van de belastingen worden de afspraken uit het coalitieakkoord gehanteerd. De opbrengsten worden verhoogd met de prijsindex (2,1%).

Leges en tarieven

Voor leges en tarieven geldt als uitgangspunt 100% kostendekkendheid, tenzij de raad besluit tot het afwijken hiervan voor bepaalde leges en tarieven. In het coalitieakkoord 2022-2026 is opgenomen dat voor begraafrechten en leges kleine evenementen tarieven worden geheven die niet volledig kostendekkend zijn.

Rekenrente

De interne rekenrente wijzigt niet t.o.v. voorgaand jaar. Deze blijft 1,5%. De rekenrente blijft binnen de marges die het Rijk via de BBV-regelgeving (Besluit Begroting en Verantwoording voor gemeenten) voorschrijft.

Rente grondexploitatie

Het 'Besluit Begroting en Verantwoording voor gemeenten' (BBV) schrijft voor dat de rente gebaseerd is op de werkelijke rente over het voor de financiering daadwerkelijk aangetrokken vreemd vermogen. Voor de Begroting 2026 wordt gerekend met een rentepercentage van 1,5%.

Ontwikkeling woningen en inwoners

De toename van het aantal woningen is gebaseerd op de informatie voortgang van woningbouwproductie. Vanuit behoedzaamheid is gerekend met de toename van het aantal woningen waarvoor (bestemmings)plannen zijn vastgesteld en de helft van de woningen waarvoor binnen afzienbare tijd definitieve afspraken worden verwacht.

De ontwikkeling van het aantal inwoners en woningen zijn belangrijke parameters in de verdeling van de algemene uitkering gemeentefonds en dus ook voor het aandeel van de gemeente Zaanstad. Deze cijfers zijn daarnaast het uitgangspunt bij de berekening van de opbrengst onroerendezaakbelastingen en opbrengsten bouwleges. Ze worden ook gebruikt in de berekening van de benodigde maatschappelijke voorzieningen in het kader van de groei van de stad.



4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

In de gemeentewet is opgenomen dat de begroting en het financieel meerjarenperspectief 'structureel en reëel in evenwicht' dienen te zijn. Hiermee wordt door de wetgever beoogd dat gemeenten structurele lasten moeten dekken met structurele baten. Om inzicht in de structurele en incidentele lasten en baten te geven, maakt het onderstaande overzicht deel uit van de begroting. Het onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten is door de commissie BBV uitgewerkt en opgenomen in de Notitie Structurele en incidentele baten en lasten 2024. Volgens de richtlijn is de aard van de baten en/of lasten bepalend bij het vaststellen of begrote bedragen als incidenteel of structureel moeten worden aangemerkt. Uitgaven of inkomsten die betrekking hebben op eenmalige zaken met een tijdelijk karakter en/of een eindig doel worden als incidenteel beschouwd. Onttrekkingen aan reserves worden in beginsel eveneens als incidenteel van aard beschouwd.

Onderstaand een nadere verheldering:

- Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die gekenmerkt worden door hun eenmalige, tijdelijke en/of eindige aard. Ze zijn niet structureel terugkerend en hebben geen doorlopende impact op de begroting.
- Toevoegingen en onttrekking aan reserves en voorzieningen worden in principe als incidenteel beschouwd.

- Indien bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende baten en lasten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt.

In onze financiële verordening die in december 2024 is vastgesteld door de gemeenteraad is artikel 16 gewijd aan de incidentele baten en lasten. Hier is opgenomen dat:

1. In het overzicht incidentele baten en lasten dat in de begroting en jaarrekening op grond van het BBV dient te worden opgenomen worden incidentele baten en lasten gespecificeerd en toegelicht vanaf € 200.000. Incidentele baten en lasten kleiner dan € 200.000 worden als 'overige' per programma opgenomen. Dit grensbedrag geldt niet voor incidentele baten en lasten als gevolg van dotaties en onttrekkingen aan de reserves, deze worden altijd apart opgenomen.
2. Het college presenteert behalve het overzicht incidentele baten en lasten in de begroting ook het overzicht structureel begrotingssaldo.

De posten boven de € 0,2 mln. lichten we per programma toe.

Structurele baten en lasten (Bedragen x € 1.000)

	2026	2027	2028	2029
Saldo baten en lasten	25.807	9.707	26.913	34.880
Toevoegingen reserves	45.004	25.262	13.132	5.904
Onttrekkingen reserves	-70.811	-34.969	-18.584	-16.200
Begrotingssaldo na bestemming	0	0	21.461	24.584
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	233	-1.306	5.558	4.947
Structureel begrotingssaldo	-233	1.306	15.903	19.637

Incidentele baten en lasten (Bedragen x € 1.000)

Programma	Exploitatie / Reserve	Baat/Last	2026	2027	2028	2029
Kansengelijkheid - De evenwichtige gemeente	Exploitatie	Baten	-24.609	-2.700	-2.676	-2.845
	Exploitatie	Lasten	26.536	2.444	2.220	2.385
	Reserve	Baten	-12.634	-950	-552	-67
	Reserve	Lasten	9.835	1.979	2.070	408
Totaal Kansengelijkheid			-872	773	1.062	-119
Verstedelijking - De leefbare gemeente	Exploitatie	Baten	-83.584	-20.900	-32.928	-7.529
	Exploitatie	Lasten	96.542	24.197	38.002	16.304
	Reserve	Baten	-18.420	-8.945	-4.884	-8.308
	Reserve	Lasten	8.625	9.821	5.273	4.755
Totaal Verstedelijking			3.163	4.173	5.463	5.222
Duurzaamheid - De duurzame gemeente	Exploitatie	Baten	-2.879	-2.736	-148	-64
	Exploitatie	Lasten	8.071	3.113	148	140
	Reserve	Baten	-8.961	-1.800	-507	-454
	Reserve	Lasten	1.933	366	366	366
Totaal Duurzaamheid			-1.836	-1.057	-141	-12
Gezondheid - De gezonde gemeente	Exploitatie	Baten	-2.103	-98	0	0
	Exploitatie	Lasten	3.424	184	42	42
	Reserve	Baten	-345	-345	0	-
	Reserve	Lasten	-	-	-	-
Totaal Gezondheid			976	-259	42	42
Economie, kunst & cultuur - welvarende gemeente	Exploitatie	Baten	-1.500	-250	-	-
	Exploitatie	Lasten	2.094	250	-	-
Totaal Economie, kunst & cultuur			594	-	-	-
Veiligheid - De veilige gemeente	Exploitatie	Baten	-2.122	-136	-	-
	Exploitatie	Lasten	1.986	-	-	-
	Reserve	Baten	-100	-85	-85	-80
	Reserve	Lasten	175	-	-	-
Totaal Veiligheid			-61	-221	-85	-80
Samen werken aan Zaanstad	Exploitatie	Baten	-	-	-	-
	Exploitatie	Lasten	2.122	80	68	56
	Reserve	Baten	-1.015	0	-	-
	Reserve	Lasten	193	175	175	175
Totaal Samen werken aan Zaanstad			1.300	255	243	231
Financiën	Exploitatie	Baten	-	-	-	-
	Exploitatie	Lasten	-351	-66	-386	-336
	Reserve	Baten	-5.411	-5.806	-640	0
	Reserve	Lasten	2.732	905	-	-
Totaal Financiën			-3.030	-4.967	-1.026	-336
Saldo			233	-1.306	5.558	4.947

In de bijlage reserves is het verloop van de reserves per begrotingsprogramma te vinden. De (grotere) boven de € 0,2 mln. incidentele baten en lasten in de exploitatie worden hieronder toegelicht.

Programma kansengelijkheid:

De onderstaande activiteiten hebben een incidenteel effect op het programma kansengelijkheid:

- Opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Hiervoor zijn lasten van € 11 mln. en baten (rijksbijdrage) begroot van € 9 mln. begroot. Dit loopt via de bestemmingsreserve, die hiervoor is gevormd.
- De uitvoering van de plannen voor School en Omgeving en Actief burgerschap leidt tot een last van € 7 mln. Dit wordt gedekt door de rijkssubsidie Kansrijke Wijk.

- Voor de uitvoering van de taken gerelateerd aan de kinderopvangtoeslagaffaire ontvangt de gemeente een financiële bijdrage van € 6 mln. van het Rijk. Hier staat voor een zelfde bedrag lasten tegenover.
- De noodopvang van asielzoekers genereert extra lasten en baten van € 1 mln. De extra lasten worden gecompenseerd door financiële steun van het Rijk en het COA.
- De ontwikkeling van het nieuwbouwproject Kreekrijk en de afwaardering van diverse onderwijshuisvesting heeft een incidentele impact van 1,1 mln. op het programma.
- Inzet combinatiefunctie gebaseerd op het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) voor een gezondere leefstijl en een sterkere sociale basis. Hiervoor zijn incidentele lasten en baten voor begroot van € 0,80 mln.
- De uitvoering van de Doorstroompunttaken leidt tot een last van 0,4 mln. De begrote lasten volledig worden gedekt door rijksbijdrage.
- De uitvoering van de regionale ambities, zoals het versterken van de leefomgeving, het stimuleren van economische ontwikkeling en het verbeteren van sozialen samenhang leidt tot een last van 0,3 mln. De lasten worden gedekt door de rijksbijdrage Regio Deal vierde tranche.
- Voor de uitvoering van de plannen voor de Regiodeal 'Vergrote Kansen voor de Jeugd' is een bedrag van € 0,3 mln. opgenomen in de begroting. De hiermee samenhangende lasten worden volledig gedekt uit de daartoe gevormde bestemmingsreserve.

2 Programma verstedelijking:

De onderstaande activiteiten hebben een incidenteel effect op het programma verstedelijking:

- De grondexploitaties zijn als incidenteel opgenomen. Dit komt zowel bij de lasten als de baten in de periode 2026 tot en met 2029 verwerkt. Het investeringsfonds en transformatiefonds zijn onderdeel van dit programma.
- Voor de voorbereiding van Programma Flexwonen in 2,5 mln. begroot.
- Voor de verduurzaming van de slecht geïsoleerde woningen in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma is € 1,5 mln. begroot. Dit wordt gedekt uit rijksbijdrage.
- In het kader van de Regiodeal worden lasten van € 0,5 mln. opgenomen, met specifieke aandacht voor leefbaarheid en duurzame inrichting van de openbare ruimte
- De inzet ten behoeve van MAAK is incidenteel opgenomen van € 2,1 mln.
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer project Zaanij incidenteel voor € 1 mln.
- Voor de verbetering van de kwaliteit van de woningvoorraad is een incidenteel budget van € 0,6 mln. opgenomen.
- Voorbereidingslasten Project Ruimtelijke Investerings € 0,28 mln.

3 Programma duurzaamheid

- Voor het klimaatakkoord worden in 2026 en 2027 rijksbijdragen ontvangen (jaarlijks € 2,6 mln.) die tot lasten leiden.
- Voor bodembeheer (saneringen) is incidenteel € 3 mln. begroot in 2026

4 Programma gezondheid

- Op basis van de GALA-SPUK regeling is voor 2026 een bedrag van € 1,07 mln. begroot voor Volksgezondheid en Opvoedondersteuning. Dit bedrag wordt volledig besteed aan gerelateerde projecten.
- Voor de inloopvoorziening Veldpark ter bestrijding van het bestaande overlast is € 0,50 mln. begroot. De rijksmiddelen van het Volkshuisvestingsfonds zijn ter dekking van de lasten.

5 Programma economie, kunst en cultuur

- De begrote lasten voor Open House van 1,5 mln. vallen binnen de subsidiabele lasten en worden in 2024 gefinancierd uit de door Mainstage toegekende subsidie, die via een convenant, subsidiebeschikking en uitvoeringsovereenkomst is doorgezet naar de stichting Open House en betrekking heeft op vier programmalijnen: Innovation, Human Capital, Trade en Uitvoeringslasten
- Voor de bibliotheek is een extra subsidie van € 0,4 mln. begroot.

6 Programma veiligheid

- Rijksbijdragen vanuit Regiodeal voor de bekostiging van het team wijkgerichte overlast om de leefbaarheid in Poelenburg, Peldersveld, Zaandam Zuid en de Russische buurt te vergroten (€ 0,47 mln.).
- Voor de uitvoering van taken gericht op het voorkomen van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit is een bedrag van €1,70 mln. begroot. De lasten worden volledig gedekt door een rijksbijdrage.

7 Programma samenwerken aan Zaanstad

- Eenmalige dotatie van 1 mln. in 2026 aan de wachtgeldvoorziening ter dekking van toekomstige verplichtingen.
- Incidentele dekking overhead € 1,11 mln.

8 Hoofdstuk financiën

- De aan de grondexploitatie toegerekende rente bedraagt € 0,3 mln.

5. Bijlagen

5.1 Investeringsen

5.2 Overzicht van baten en lasten per product

5.3 Reserves

5.4 Voorzieningen

5.5 Subsidies

5.6 Taakvelden

5.1 Investerings

In deze bijlage Investerings worden de vervangingsinvesteringen en uitbreidingsinvesteringen toegelicht. Ook worden ontwikkelingen in het Transformatiefonds toegelicht.

De paragraaf heeft drie doelen:

- het geven van een overzicht van de geautoriseerde investeringen en het zo nodig bijstellen hiervan
- het mandateren van bijstellingen van investeringsuitgaven voor het jaar 2026
- het informeren van de gemeenteraad over voorgenomen investeringen.

Zaanstad maakt onderscheid in vervanging- en uitbreidingsinvesteringen. Vervangingsinvesteringen worden opgenomen in het MeerjarenInvesteringsPlan (MIP). Uitbreidingsinvesteringen werden tot begrotingsjaar 2025 gedekt uit de reserve Investeringsfonds. Vanaf 2025 zijn deze opgenomen in het MIP. Voor uitbreidingsinvesteringen geldt een eigen systematiek en vindt de besluitvorming plaats in 3 stappen (wensenlijst, reservering, kredietbesluit). Zowel de vervanging- als de uitbreidingsinvesteringen worden geactiveerd op de balans, wat leidt tot kapitaallasten in de begroting. De onderhoudslasten van de investeringen komen direct ten laste van de begroting. Deze mogen niet geactiveerd worden.

Het wettelijk kader voor investeringen ligt besloten in de rijksregelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en is verder uitgewerkt en vastgelegd in de Financiële Verordening en de nota Investerings.

Het vaststellen van de begroting en de voorjaarsnota (en daarmee het MIP) is de basis voor het uitvoeren van de investeringen. Voor de vervangingsinvesteringen zijn de totale investeringsbedragen per programma leidend. De opgenomen investeringsbedragen in 2026 zijn na het vaststellen van de begroting 2026 beschikbaar voor

uitvoering tenzij de raad heeft aangegeven dat hiervoor een afzonderlijk raadsvoorstel moet worden voorgelegd. Voor uitbreidingsinvesteringen dient altijd een apart raadsvoorstel aan de gemeenteraad ter besluitvorming over het krediet te worden voorgelegd.

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen zijn investeringen die worden gedaan om bestaande activa te vervangen die hun levensduur hebben bereikt of niet langer voldoen aan de vereiste normen. Dit kan nodig zijn vanwege veroudering, slijtage, of omdat de staat van onderhoud vervanging noodzakelijk maakt. Het doel is om de functionaliteit en waarde van gemeentelijke activa te behouden.

Zaanstad neemt de vervangingsinvesteringen op in het meerjareninvesteringsplan (MIP). In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op het MIP.

In onderstaande tabellen zijn in de kolom Investeringsom (tien jaar) de totaalbedragen vanaf de startdatum opgenomen voor een periode van tien jaar, die geautoriseerd zijn door de raad of aan de raad worden voorgelegd. De regel 'Geautoriseerd (met kredietbesluit) VJN 2025' is de beginstand. Dit zijn de investeringsbedragen die voortkomen uit eerdere P&C documenten. Het zijn investeringen die nog niet afgerond zijn. Daarna volgen de aanpassingen op deze beginstand, vanwege bijstellingen, indexatie, herfaseringen en bijdragen derden. De bijdrage van derden worden in één keer in mindering gebracht op de te activeren investeringsom, waarover Zaanstad de kapitaallasten draagt in haar begroting. Onder de tabel worden alle aanpassingen toegelicht. De besluitvorming over de investeringen en de aanpassingen op de investeringen die het komend begrotingsjaar treffen, vindt plaats bij deze begroting.

In de voorjaarsnota, najaarsnota en jaarrekening wordt u geïnformeerd over de voortgang van de investeringsprojecten.

Totaal overzicht bijstellingen vervangingsinvesteringen (Bedragen x € 1.000)

Projecten	Investerings-som '25-'34	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Stand VJN 2025. Alleen de jaarschijf 2025 is geautoriseerd bij de VJN 2025	1.033.695	117.973	127.747	107.031	112.388	121.645	145.724	89.300	65.093	76.205	70.589
Totaal nieuwe investeringen te autoriseren bij begroting 2026	2.083	1.747	336	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal aan bijstellingen te autoriseren bij begroting 2026	-24.784	-11.163	2.082	-12.204	-10.678	-1.875	-25.026	19.216	17.940	-2.112	-962
Totaal aan indexatie te autoriseren bij begroting 2026	28	0	28	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal aan herfaseringen te autoriseren bij begroting 2026	0	-12.019	3.909	-1.701	5.077	3.304	-1.059	3.274	32	-817	0
Totaal aan gesplitste investeringen bij begroting 2026	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bijdrage derden te autoriseren bij begroting 2026	387	0	0	387	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties te autoriseren bij begroting 2026	-22.286	-21.435	6.355	-13.518	-5.601	1.429	-26.085	22.490	17.972	-2.929	-962
Geautoriseerd met krediet-besluit t/m begroting 2026	1.011.409	96.538	134.101	93.514	106.787	123.074	119.639	111.790	83.065	73.276	69.627

Herfasering = verschuiven van het investeringsbudget (geen invloed op het netto investeringsbedrag).

Bijstelling investeringsbudget = aanpassen van investeringsbudget (invloed op netto investeringsbedrag).

Indexatie = aanpassen van investeringsbudget aan de hand van een percentage

Gesplitste investering = gebruiken bij het splitsen van een investering. Indien een investering wordt gesplitst, dient er geen wijziging te mogen plaatsvinden op het investeringsbedrag en kapitaallasten.

De gesplitste investering en nieuw aangemaakte investering en de bijbehorende kapitaallasten dienen samen gelijk te zijn aan de te splitsen investering en zijn kapitaallasten.

Toelichting bijstellingen en te autoriseren vervangings-investeringen

De investeringsuitgaven voor 2025 en verder zijn geactualiseerd. Ten opzichte van de stand bij de VJN 2025-2029 zijn nieuwe vervangingsinvesteringen toegevoegd, investeringsbedragen bijgesteld en geïndexeerd en is de uitgavenplanning geactualiseerd (herfaseringen). Daarnaast zijn de bijdragen van derden geactualiseerd.

De bijstellingen over de looptijd van tien jaar zijn:

- Het opvoeren van nieuwe vervangingsinvesteringen in 2025 € 1,75 mln. en 2026 € 0,33 mln. (totaal € 2,08 mln.).
- Het opvoeren van bijstellingen op lopende of al geplande investeringen van per saldo -€ 24,8 mln.
- Het opvoeren van indexeringslasten voor € 0,03 mln.
- Het opvoeren van herfaseringen waardoor de uitgaven in 2026 € 3,91 mln. hoger zijn. Dit komt doordat de projecten bouwkundige aanpassing inrichting en Zaantheater ledverlichting zijn vertraagd. Het budget van 2025 is daarom verplaatst naar 2026. Een herfasering is per definitie over de jaren heen nul.
- Het verhogen van bijdragen van derden voor € 0,39 mln.

Hieronder volgt eerst een toelichting op de belangrijkste mutaties per categorie. Vervolgens is een detailtabel van de investeringen opgenomen, zoals die bij de voorjaarsnota 2025-2029 is vastgesteld. Daarna is een tabel opgenomen met de mutaties op de investeringen die in deze begroting worden voorgesteld. Tot slot is een tabel opgenomen waarin de voorgestelde bijstellingen op de investeringsbedragen per programma zijn opgenomen.

Nieuwe (vervangings)investeringen

In totaal is € 2,08 mln. aan nieuwe investeringen in het MIP opgenomen. Dit betreft voornamelijk de volgende posten:

- Zaantheater Ledverlichting. Het Zaantheater krijgt niet genoeg geld voor regulier onderhoud en komt elk jaar tekort. In 2025 wordt onderzocht hoe het gebouw duurzamer kan worden en of nieuwbouw een optie is. Tijdens de looptijd van de bestuursopdracht houdt de gemeente aandacht voor noodzakelijk en incidenteel onderhoud. Het Zaantheater vraagt om een investering voor de verplichte overstap naar ledverlichting € 1,6 mln. in 2026. Het budget was bij de voorjaarsnota al verwerkt als begrotingswijziging in de exploitatie, maar nog niet als investering. Bij de begroting betreft dit dus een technische uitwerking.
- Stoelen raadzaal. De stoelen in de raadzaal zijn in 2026 aan renovatie toe. Het gaat om circa 75 stoelen, deze worden opnieuw gestoffeerd en de armleuningen worden aangepast € 0,05 mln.
- Meubilair jongerenloket. Het Jongeren loket is sinds 1 mei 2025 gehuisvest in de Saentoren. Hiervoor is een investering in nieuw meubilair (werkplekken etc) nodig. € 0,1 mln. in 2025.

- Buitenzonwering Slachthuis-& Serooskerkestraat. Aan onze panden aan de Slachthuisstraat en Serooskerkestraat is momenteel geen buitenzonwering aanwezig. Het wordt 's zomers zeer warm. Daarom zal deze zonwering in 2025 alsnog worden geïnstalleerd (€ 0,05 mln.) in 2025.
- Windroos. Om te kunnen voldoen aan het scenario waarmee rekening gehouden wordt met de cultuurhistorische waarde en verduurzaming is een extra krediet van € 0,2 mln. nodig. Het streven is de dekking te laten plaatsvinden via subsidies en rijksbijdragen.

Bijstellingen van lopende of al geplande investeringen

In de tabel is een totaalbedrag aan bijstellingen opgenomen van -€ 24,8 mln. voor de jaren 2025 tot en met 2034.

- Plafond IHP PO gebouwen -€ 32,5 mln. Hiervan is € 27,1 mln. als herfasering alsnog in 2035 opgenomen vanwege geactualiseerde planning. Dit jaar valt nu nog buiten de scope. Per saldo verklaren we dus een verlaging van € 5,4 mln. De voornaamste bijstellingen betreffen:
 - a. H.Gorter Doniastraat nieuwbouw -/- € 3,0 mln. Krediet binnen Plafond IHP PO gebouwen is overgezet naar het specifieke krediet H. Gorter Doniastraat nieuwbouw. Het krediet is bedoeld voor het schoolgebouw incl. aanpassing half verdiepte gymzaal. De afschrijvingstermijn is veertig jaar. De oplevering is gepland voor 2029. Daarom wordt de eerste jaren alleen rente toegerekend.
 - b. Overzetten krediet Behouden haven naar Plafond Integraal Huisvesting Plan Primair Onderwijs infra (-€ 0,84 mln.). Dit betreft een afzonderlijk plafond.
 - c. Overzetten krediet tijdelijke huisvesting Islamitische school (Elif) naar exploitatie. De lokalen worden gehuurd (-€ 0,46 mln.).
 - d. Hoger benodigd krediet tijdelijke huisvesting Kentalis (€ 0,2 mln.)
 - e. Lagere bijdrage uit de tweede regiodeal vanwege het niet compenseren van de BTW (€ 0,4 mln.)
 - f. Alsnog opnemen van Onderwijshuisvestingsplan (OHP) aanvragen die na de voorjaarsnota zijn binnengekomen (€ 0,2 mln.)
- Plafond IHP PO infra. De planning van projecten is hergefaseerd. Tevens is sprake van een bijstelling van de kredieten. Krediet is overgeheveld vanuit Plafond IHP PO gebouwen voor de Behouden Haven (€ 0,84 mln.). Het betreft een bijdrage aan de openbare ruimte.
- Plafond IHP VO gebouwen. Bij de actualisatie Integraal Huisvesting Plan 25.2 is sprake van herfasering van budgetten naar aanleiding van de geactualiseerde planning. Tevens is de OHP aanvraag 2026 van het SMC opgevoerd (€ 0,53 mln.).
- Vervoersmiddelen (wagenpark): Het MIP vervoer is geactualiseerd naar actuele vervangingen en tegen de huidige prijzen. Voor de komende jaren wordt de kanttekening gemaakt dat bij iedere vervanging de afweging fossiel versus elektrische variant gemaakt

wordt. Voor de komende jaren wordt vanwege het ontbreken van benodigde laadinfra, daardoor meestal voor de fossiele variant gekozen. De jaarschijven 2033 t/m 2034 zijn toegevoegd. De totale wijziging in de periode 2025 t/m 2034 is een verhoging van € 0,58 mln.

Indexeringslasten

De actuele prijsindexen zijn doorgevoerd. Dit had alleen betrekking op Nauerna € 0,03 mln. in 2026 omdat de indexatie bij de voorjaarsnota niet was meegenomen.

Herfasering

Herfasering is het actualiseren van de planning van de vervangingsinvesteringen in de tijd. Dit heeft per saldo geen consequenties voor de eerder vastgestelde kredieten.

Bijdrage derden

Bijdragen van derden aan investeringen, zoals subsidies, moeten op grond van regelgeving direct in mindering worden gebracht op de investeringsvolumes. De bijdragen van derden zijn geactualiseerd op basis van nieuwe ontwikkelingen. Ten opzichte van de voorjaarsnota 2025-2029 zijn de bijdragen met in totaal € 0,39 mln. verhoogd. Dit betreft Plafond IHP PO gebouwen.

Te autoriseren mutaties investeringsvolumes per programma

Bijdragen van derden aan investeringen, zoals subsidies, De ‘Mutaties te autoriseren bij begroting 2026-2030’ in de vorige tabel zijn als volgt te specificeren per programma:

Te autoriseren mutaties investeringsvolumes per programma (Bedragen in € x €1.000)											
Programma	Totaal	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
1. Kansen-gelijkheid	-28.122	-16.480	-878	-14.497	-6.625	1.784	-26.295	22.736	17.531	-3.264	-2.132
2. Verstedelijking	1.639	-2.393	2.157	107	757	-355	2	-22	576	416	395
3. Duurzaamheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Gezondheid	0	-694	724	21	-51	0	0	0	0	0	0
5. Economie, kunst en cultuur	1.602	0	1.602	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Veiligheid	846	-63	156	170	126	0	272	0	-39	224	0
7. Samen werken aan Zaanstad	1.749	-1.805	2.595	681	192	0	-64	-224	-96	-305	775
Totaal programma's	-22.286	-21.435	6.355	-13.518	-5.601	1.429	-26.085	22.490	17.972	-2.929	-962



Totaaloverzicht Vervangingsinvesteringen per subopgave

Na het doorvoeren van de mutaties is het overzicht met investeringen per subopgave als volgt:

Te autoriseren mutaties investeringsvolumes per programma (Bedragen in € x €1.000)											
Subopgave	Totaal	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
1.1 Onderwijs	438.103	10.318	37.174	39.787	59.277	73.121	71.385	66.499	33.004	25.473	22.065
1.2 Actief burgerschap	6.779	0	0	1.441	3.624	1.715	0	0	0	0	0
2.1 Stedelijke ontwikkeling	6.126	744	5.381	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2 Openbare ruimte	462.628	55.123	60.393	45.675	39.303	43.960	44.058	43.075	44.894	43.083	43.062
2.3 Mobiliteit	2.514	35	1.222	212	175	35	0	0	835	0	0
2.6 Grondzaken en vastgoed	8.896	2.559	1.963	1.051	690	550	330	60	792	265	636
3.1 Klimaatbest, groene en gez.omg	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2 Klimaatneutraal 2030-2040	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3 Circulair Zaanstad 2050	-	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.1 Preventie, sporten en bewegen	47.923	22.167	14.430	2.185	1.038	2.274	194	494	2.472	1.186	1.483
4.2 Jeugdhulp	880	100	50	130	210	0	0	0	130	260	0
4.3 Maatsch.onderst.en Ouder word.	-	612	0	0	795	0	260	0	0	795	0
5.1 Kunst, cultuur en evenementen	1.602	0	1.602	0	0	0	0	0	0	0	0
6.1 Samen werken a.e. veilige stad	-	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.2 Daadkrachtig optreden	2.187	470	156	395	252	32	544	0	114	224	0
7.2 Dienstverlening	-	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.3 Organisatie	31.119	4.218	11.731	2.637	1.423	1.387	2.867	1.662	824	1.990	2.380
Eindtotaal	1.011.409	96.538	134.101	93.514	106.787	123.074	119.639	111.790	83.065	73.276	69.627

Hieronder worden de grootste projecten (> € 1,5 mln.) in de jaarschijf 2026 toegelicht:

1.1 Onderwijs

Dit betreft de toelichting op de kredieten van Onderwijs-huisvesting

Binnen het IHP wordt een groot aantal projecten gerealiseerd, waarvan een aantal zich in de voorberei-

dingsfase bevindt (haalbaarheidsonderzoek tot vergunningverlening). Door aanvullende eisen van o.a. de omgevingswet en integrale afstemming met stedelijk domein zien we dat de voorbereidingsfase steeds meer tijd in beslag neemt. Bij de begroting hebben we de planningssystematiek aangepast; er is rekening gehouden met de langere voorbereidingsfase van de projecten. Hiermee is de theoretische planningssystematiek meer in evenwicht met de praktijk.

In 2026 is voor het PO € 27,0 mln. en voor het VO € 10,2 mln. in de investeringsbegroting opgenomen. Veel projecten bevinden zich in diverse fasen van voorbereiding of start realisatie. In 2026 betreffen dit voor het VO: Bertrand Russel college en BlaisePascal College.

Bij het PO gaat het om: De Gouw & Kernschool en Windroos& Kleurenpracht en de school op het Oostzijderpark: OBS Kogerveld. Tevens start van de

realisatie van de H.Gorter Doniastraat en In t Veld in de Rosmolenwijk, De Rietvink Houtveldweg en Wijland Westzaan.

Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij naar de actualisatie IHP 25.1. Bij de begroting is er ten opzichte van de actualisatie 25.1 vooral sprake van herfasering doordat de planningssystematiek is aangepast.

2.1 Stedelijke ontwikkeling

Openbare ruimte Peperstraat (€ 4,4 mln.)

De ontwikkelaar zal de lege panden in fase 1 in de eerste helft van 2025 slopen. In de tweede helft van 2025 starten de werkzaamheden voor het bouwrijp maken van fase 1, waaronder het verleggen van kabels en leidingen. Daarnaast loopt er een beroepsprocedure tegen het nieuwe bestemmingsplan en de omgevingsvergunning voor fase 1. Er zijn vijf beroepsschriften ingediend bij de Raad van State. Er is nog geen zittingsdatum bekend.

Gebiedsontwikkeling Nauerna (€ 0,7 mln.)

Bedrijventerrein HoogTij (circa 100 ha netto uitgeefbaar terrein) in Westzaan wordt ontwikkeld door Gemeente Zaanstad in nauwe samenwerking met Port of Amsterdam. Het terrein ligt aan het Noordzeekanaal in de Westzanerpolder en kent zowel havengebonden als 'droge' bedrijfskavels. In 2024 zijn voor meerdere kavels optieovereenkomsten getekend en ook is bedrijfsground geleverd. In totaal is door Zaanstad ruim 33.000 m² uitgegeven. De totale omvang van de nog uit te geven/te leveren gronden op HoogTij bedraagt per 31 december 2024 circa 21 hectare. Hiervan ligt circa 2,6 hectare in fase 1 (oostelijk deel van HoogTij) en zo'n 18,7 hectare in fase 2 (noordwestelijk kwadrant). Alle nog niet uitgegeven/geleverde grond is onder optie of gereserveerd. Gereserveerde gronden zijn beoogd voor bedrijven die vanwege een actuele transformatieopgave elders in Zaanstad dienen te verplaatsen.

2.2 Openbare ruimte

De systematiek is dat gestuurd wordt om op totaalniveau precies uit te komen op de kredieten van de begroting. Per plafond kunnen daardoor wel afwijkingen ontstaan die hieronder verklaard worden.

Bedrijfsmiddelen stadsbeheer (€ 6 mln.)

Het meerjareninvesteringsplan voor vervoer gaat in principe gerealiseerd worden in 2025. Daarnaast staat er voor 2026 voor nog eens € 1 mln op vervanging. Hierbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat bij iedere vervanging de afweging fossiel versus elektrische variant gemaakt zal worden. Voor de komende jaren zal, vanwege het ontbreken van benodigde laadinfra, daardoor meestal voor de fossiele variant gekozen worden. Alles wat we konden elektrificeren hebben we al gedaan of staat inmiddels in een aanbesteding.

Civiel (€ 18,7 mln.)

De ingeplande realisatie van het plafond staat momenteel op 75%. Momenteel worden er een aantal nieuwe projecten geïnitieerd voor 2026. Dan zouden we zonder tegenvallers op ca 90% kunnen uitkomen.

Groen en speelplaatsen (€ 9,1 mln.)

De ingeplande realisatie van het plafond staat momenteel op 85%. Het groenteam is hard aan het werk om alle lopende opdrachten, ook die vanuit het groenfonds, in goede banen te leiden. Ze werken momenteel aan de maximale capaciteit. Het is daarom niet de verwachting dat dit percentage zal stijgen. De prognose voor dit product is momenteel ca. 80%.

Riool (€ 13,3 mln.)

De ingeplande realisatie van het plafond riool staat momenteel op 90%. Momenteel worden er een aantal nieuwe projecten geïnitieerd voor 2026. De afgelopen jaren is de planning op dit product redelijk stabiel gebleken. Daarnaast verwachten wij in 2026 een bijdrage in de Boerenjonkerbuurt voor de rioolvervanging die in de ontwikkeling plaats vindt. We verwachten in 2026 op ca. 95% uit te komen. De begrote bijdrage uit de spaarvoorziening bedraagt € 7,2 mln. Per saldo blijft € 1,6 mln. over van de investering.

VRI/OV (€ 7,6 mln.)

De ingeplande realisatie van het plafond staat momenteel op 78%. Voor de aanbesteding van VRI's wordt momenteel een mantelovereenkomst opgesteld. Het is de verwachting dat een aantal VRI's uit 2025 doorschuiven naar 2026 en samen met de in 2026 ingeplande VRI's via deze overeenkomst in 2026 gerealiseerd kunnen worden. Momenteel worden de eenheidsprijzen voor VRI's herberekend, want die blijken aan de lage kant. We verwachten daarom in 2026 op ca. 90% uit te komen.

Waterhuishouding (€ 1,5 mln.)

De ingeplande realisatie van het plafond staat momenteel op 90%. We verwachten daar ook op uit te komen.

Wegen en verkeer (16,6 mln.)

De ingeplande realisatie van het plafond Wegen staat momenteel op 129%. De afgelopen jaren is de planning op dit product redelijk stabiel gebleken. We verwachten daarom in 2026 op ca. 125% uit te komen

Landelijke projecten Groen en Waterplan

De investeringen voor het Groen- en Waterplan vinden gefaseerd plaats. Voor 2026 is de verwachting dat € 250.000 wordt geïnvesteerd (deel wandelpad Guisveld). De overige investeringen zijn in 2025 herijkt en meerjarig ingepland voor de periode 2027 – 2029

2.6 Grondzaken en vastgoed

Flexwoningen Poelenburg (€ 0,9 mln.)

Zie raadsbesluit zaaknummer 8100751

Verduurzamen van vastgoed (€ 0,9 mln.)

Zie raadsinformatiebrief zaaknummer 9174126

4.1. Preventie, sporten en bewegen

Er wordt geïnvesteerd in kunstgrasvelden (€ 1,5 mln.) van Sportpark Hoornse veld en, Sportpark De Kraaien, tevens ook vervanging van toplagen van 2 voetbalvelden (€ 1,50 mln.). Bij de nieuwbouw van Zwembad De Slag (€ 20,74 mln.) zijn de contracten inmiddels ondertekend, waarmee een belangrijke mijlpaal in de project is bereikt. In week 12 zijn de aannemers voortvarend gestart met de werkzaamheden. De eerste zichtbare stappen op de bouwplaats zijn inmiddels gezet: het aanbrengen van de damwanden, het grondwerk en de eerste betonstort zijn in volle gang. De werkzaamheden verlopen tot op heden volgens planning. Toch kent het project, gezien de complexiteit van de uitvoering, de nodige uitdagingen. De gemeente is daarom actief in overleg met de aannemer om tijdig knelpunten te signaleren en op te lossen. Het doel is om vertraging in de verdere bouw te voorkomen en het proces zo soepel mogelijk te laten verlopen. De oplevering van het gebouw staat vooralsnog gepland voor maart 2027. Op dit moment liggen we goed op koers om deze planning te realiseren.

7.3. Organisatie

Facilitair

In het meerjareninvesteringsplan is voor facilitair in 2026 een bedrag van € 5,87 mln. opgenomen. Dit betreft met name bouwkundige aanpassingen inrichting stadhuis €4,36 mln. Daarnaast gaat het om diverse kleinere investeringen zoals het renovatie van de stoelen in de raadzaal, keukenapparatuur, beveiligingsinstallaties, aanpassingen roltrappen naast het stadhuis en bouwkundige aanpassingen van externe ambtenarenlocaties.

Vastgoed

Vanuit Vastgoed is voor 2026 een investering van € 4,08 mln. begroot voor de nieuwe fietsenstalling ten behoeve van de medewerkers.

ICT

Met betrekking tot ICT is in 2026 in het meerjareninvesteringsplan € 1,78 mln. begroot. Het betreffen mobiele telefoons, servers, storageplekken, audiovisuele middelen en netwerken.

Uitbreidingsinvesteringen

Toelichting werkwijze uitbreidingsinvesteringen

Uitbreidingsinvesteringen zijn investeringen ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe activiteiten en/of voorzieningen of uitbreiding van huidige activiteiten en/of voorzieningen met uitzondering van schoolgebouwen.

De besluitvorming over uitbreidingsinvesteringen vindt in drie stappen plaats. Iedere stap vraagt besluitvorming door de raad.

- Het plaatsen van een investering op de wensenlijst;
- Het verder brengen van een investering naar status reservering (Hierbij is een inschatting van de benodigde exploitatielasten gemaakt);
- Het voorleggen van de kredietaanvraag voor de investering aan de raad (In het voorstel zijn ook de definitieve exploitatielasten opgenomen).

De wensenlijst is een lijst van uitbreidingsinvesteringen waar de raad toe heeft besloten dat deze in aanmerking komen om (in de toekomst) uitgevoerd te worden. Een project komt op de wensenlijst als er een aanleiding toe is die voortkomt uit de groei van de stad. Dat zijn bijvoorbeeld extra maatschappelijke voorzieningen vanuit het maatschappelijke voorzieningenmodel of extra infra die samenhangt met de stadsuitbreiding. Het vermelden van een project op een wensenlijst is nog geen besluit om tot uitvoering over te kunnen gaan.

Bij het verder brengen van een investering van wens naar status reservering gaat de raad akkoord met verdere voorbereidingen van de investering, inclusief een inschatting van de exploitatielasten, en het uitwerken van een kredietvoorstel. Een reservering alleen is onvoldoende om tot daadwerkelijke uitgaven over te gaan. Integrale afweging van de gereserveerde uitbreidingsinvesteringen vindt in combinatie met de wensen ieder jaar plaats bij de voorjaarsnota en de begroting. Het financieel kader daarbij wordt in eerste instantie bepaald door de ruimte aan kapitaallasten die in de begroting is gereserveerd voor uitbreidingsinvesteringen (dat is € 0,8 mln. per jaar).

Bij de geautoriseerde uitbreidingsinvesteringen met kredietbesluit heeft de raad eerder kredietverstrekkingen gedaan en is het college gemandateerd tot het doen van uitgaven. Een kredietbesluit mag op elk moment aan de raad worden aangeboden. Voor eventuele bijstellingen op de eerder afgegeven kredieten worden in deze voorjaarsnota aanvullende kredietvoorstellen ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Tabel 1: Projecten met eerdere kredietbesluiten (waarvan de afwikkeling plaatsvindt via de reserve Investeringsfonds)

Voor de volgende uitbreidingsinvesteringen zijn kredietbesluiten genomen, waardoor de uitvoering is of kan worden gestart. Dit zijn de uitbreidingsinvesteringen waarvoor het kredietbesluit vóór de begroting 2025 is genomen. Deze investeringen worden gedekt uit de reserve Investeringsfonds. De nieuwe kredietbesluiten (die ná de begroting 2025 zijn genomen) zijn in Tabel 2 opgenomen.

Tabel 1: Kredietbesluiten (Bedragen x € 1.000)

Prog.	Raadsbesluit	Projecten	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 ev	25.2	25.1	Vershil
1 Kansengeleijkheid													
	2017/15618	IHP Programma (Kreekrijk OR)	400	0	50						450	450	0
	2017/15618	IHP Programma (Kreekrijk OR) verwijder en herstelkosten tijdelijke huisv.	257		830						1.087	1.087	0
	2017/15618	IHP Programma (o.a. Inverdan school)	2.442	1.046	4.315	4.495	1.547				13.845	13.845	0
	2021/24110	Huis van de Wijk (Buurthuis Poelenburcht)	138		542	1.008	857	200			2.746	2.746	0
	2024/7946198	Durghorst (Nieuw wijkcentrum de Pelikaan)	0	250	1.150	1.085	685				3.170	3.170	0
2 Verstedelijking													
	2017/6080+ 7351985	Kwaliteit bestaande woningvoorraad	3.724	600	600	521					5.445	5.445	0
	2017/42225	Inverdan Dam en omgeving	0	0	100						100	100	0
	8082115	Figaro	0	0	6.800						6.800	6.800	0
	2016/110866	Hembrugterrein (openbare verlichting)	0	60	20						80	80	0
	2012/197517	Hembrugterrein (riolering, aanlegplein)	1.236	908	72						2.216	2.216	0
	2011/49084	Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV)	380	250	221						851	851	0
	2014/187256	Kwaliteitsimpuls Wilhelminasluis	308		592						900	900	0
	2020/11042	Dam tot Dam fietsroute Brug Zijkanaal H	1.648	2.899	15						4.562	4.562	0
	2014/187256	Fietsenstalling Centrum omgeving DAM	126	0	0	0	874				1.000	1.000	0
	2018/5154	Busbrug 24 uur openstelling, geluidmaatregelen en no regret maatr.	1.229	911	500						2.640	2.640	0
	2020/31531+ 2022/20493	Bereikbaarheidsdeal Avant - realisatie	3.171	4.712	3.377	3.174	391				14.825	14.825	0
	2023/2123	Bereikbaarheidsdeal Guisweg - planuitwerking	348	1.474	1.350						3.172	3.172	0
	2023/7552956	Bereikbaarheidsdeal - planvoorbereiding Afwaardering A7	1.161	39							1.200	1.200	0
	2021/10255	Verbindingsweg Dorpsstraat - Communicatie-weg	342	958	942						2.242	2.172	70
	2023/8039075	Onderzoek 3e ontsluiting Westerwatering (motie)	149	71							220	220	0

Tabel 1: Kredietbesluiten (Bedragen x € 1.000)

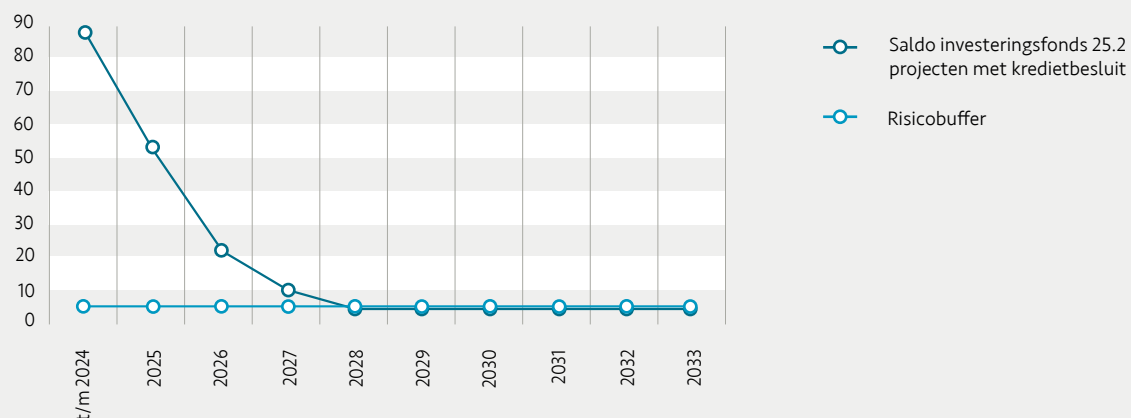
Prog.	Raadsbesluit	Projecten	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 ev	25.2	25.1	Vershil
	2024/8433956	Kogerveld – Versterken groene parkzoom	195	230							425	425	0
4 Gezondheid													
	2014/26609	Sportpark De Omzoom	7.150	0	80						7.230	7.300	-70
	2017/30073	Hockeyclub 'De Kraaien'	1.270	781	4.237						6.287	6.287	0
	2021/24813	Sportpark Hoornseveld	12.397	6.356	3.864	1.700					24.317	24.317	0
5 Economie													
	2018/11257	Uitvoeringsagenda Toerisme (bewegwijzering)	154	36	50						240	240	0
	2021/5845	Uitvoeringsagenda Toerisme (aanleg steigers)	132	0	68						200	200	0
	2024/7946198	Durghorst (cultuurzaal Zaanstad Noord)	0	100	450	450	895				1.895	1.895	0
		subtotaal	38.354	21.681	30.225	12.434	5.249	200	0	0	108.144	108.144	0
		Totaal afgesloten projecten	73.001								73.001	73.001	
		Uitgaven cumulatief	111.355	133.037	163.262	175.696	180.945	181.145	181.145	181.145	181.145	181.146	0

Ten opzichte van de vorige rapportage Investerings (25.1) zijn de volgende aanpassingen gedaan:

- Een actualisatie van de uitgavenplanningen.
- Een verschuiving in 2026 van € 0,07 mln. van het krediet Sportpark De Omzoom naar het krediet Verbindingsweg Dorpsstraat – Communicatieweg

Het verloop van het investeringsfonds is als volgt:

Saldo Investeringsfonds (in mln euro's)



Tabel 2: Projecten met kredietbesluit (activeren en afschrijven)

Voor de volgende uitbreidingsinvesteringen zijn kredietbesluiten genomen, waardoor de uitvoering is of kan worden gestart. Dit zijn de uitbreidingsinvesteringen waarvoor het kredietbesluit ná de begroting 2025 is genomen. Deze investeringen worden geactiveerd op de balans en de kapitaallasten worden in de exploitatie verwerkt.

Tabel 2: Kredietbesluiten (Bedragen x € 1.000)												
Prog.	Raadsbesluit	Projecten	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 ev	25.2	25.1	Verschil
2 Verstedelijking												
	2024/8927222	Integraal Uitvoeringsplan Mobiliteit Zaanstad Noord (investering)	715	405	0	-	-	-	-	1.120	1.120	0
	2024/8927222	Integraal Uitvoeringsplan Mobiliteit Zaanstad Noord (exploitatie)	158	148	74	-	-	-	-	380	380	0
	2025/9154272	Molenweide	320	-	-			-	-	320	320	0
		subtotaal	1.193	553	74	-	-	-	-	1.820	1.820	0
		Totaal afgesloten projecten	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
		Uitgaven cumulatief	1.193	1.746	1.820	1.820	1.820	1.820	1.820	1.820	1.820	0

Ten opzichte van de vorige rapportage Investerings (25.1) zijn de volgende aanpassingen gedaan:

- Een verschuiving van € 0,155 mln. van 2026 naar 2025 van de investering Integraal Uitvoeringsplan Mobiliteit Zaanstad Noord

Tabel 3: Projecten met status reservering

Voor de projecten met status reservering kunnen kredietbesluiten worden voorgelegd bij de raad. De volgende projecten hebben de status reservering:

Tabel 3: Projecten met status reservering (Bedragen x € 1.000)

Prog.	Raadsbesluit	Projecten	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034 ev	25.2	25.1	Verschil
2 Verstedelijking																
	2019/21293	Maatschappelijke voorzieningen Zaanstad Noord (openbare ruimte)	0	100										100	100	0
	2022/13305	Gebiedsontwikkeling Centrum 't Kalf	0		100	100								200	200	0
	2017/42225	Opwaardering Bodecentrumkade / Zaantheater		0	150									150	150	0
	2018/35389	Bereikbaarheidsdeal Afwaardering A7	0	0	337	1.500								1.837	1.837	0
	2018/35389	Bereikbaarheidsdeal Guisweg	0	0	139	4.689	4.689	4.000						13.517	13.517	0
	2018/35389	Bereikbaarheidsdeal Overig Fietsmaatregelen	0	200	420	744	0							1.364	1.364	0
	7521604	Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) ZaanI					0	1.000	1.000	1.000	3.000	3.000	10.000	19.000	0	19.000
	2024/8522963	Bereikbaarheidsdeal Overig Carpoolplekken	0	0	150	195								345	345	0
	2025/9367347	Herinrichting Rondweg Westerkoog	0	100	300	4.555	980							5.935	5.935	0
	2025/9367347	Behouden Haven	0	278	10	10	10	385						693	0	693
	MPG 16.2	Fietsverbindingen/langzaam verkeer (uitv. fietsnota)	0	852	783	620	625							2.880	2.880	0
	2025/9367347	Herinrichting Damgebied	0	1.000	2.934									3.934	3.934	0
	Begroting 2026	Aankoopabri's	0		200									200	0	200
4 Gezondheid																
	2021/10255	Sporthal (Kalf)	0	250	673	6.433	6.433							13.789	13.789	0
5 Economie																
	2017/42225	Uitvoeringsagenda Toerisme (camperpl. en Monet)	0	30	30									60	60	0
	2025/9367347	Huis van de wijk Poelenburcht (inventaris Bieb)				240								240	240	0
7 Samenwerken aan Zaanstad																
	Begroting 2026	Commissiezaal raad			275									275	0	275
		Subtotaal	0	2.810	6.501	19.086	12.737	5.385	1.000	1.000	3.000	3.000	10.000	64.518	44.351	20.168
		Cumulatief	0	2.810	9.311	28.397	41.134	46.519	47.519	48.519	51.519	54.519	64.519			

Ten opzichte van de vorige rapportage Investerings (25.1) zijn de volgende aanpassingen gedaan:

- Een actualisatie van de uitgavenplanningen.
- Verschuiving van wens naar reservering van € 19,0 mln. voor Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) planuitwerking en realisatie
- Verschuiving van wens naar reservering plus verhoging van € 0,275 mln voor de Behouden haven
- Nieuwe reservering van € 0,20 mln. voor de aankoop van abri's
- Nieuwe reservering van € 0,275 mln. voor het maken van een volwaardige commissie ruimte

Tabel 4: Projecten op de wensenlijst

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de projecten die nu op de wensenlijst zijn opgenomen.

Ten opzichte van de vorige rapportage Investerings (25.1) zijn de volgende aanpassingen gedaan:

- Een actualisatie van de uitgavenplanningen.
- Verschuiving van wens naar reservering van € 19,0 mln. voor Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) planuitwerking en realisatie
- Verschuiving van wens naar reservering plus verhoging van € 0,275 mln voor de Behouden haven

- Voor het Hembrugbos is inmiddels een subsidie aangevraagd waarmee dit project gefinancierd zal worden.

Tabel 4: Projecten op de wensenlijst (Bedragen x € 1.000)

Prog.	Raadsbesluit	Projecten	t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034 ev	25.2	25.1	Verschil
1 Kansengelijkheid																	
	MPG 18.2	Maatsch. voorzieningen a.g.v. de groei van de stad						6.800	9.700	12.800	4.400	1.100	1.900		36.700	36.700	0
	MPG 18.2	Gecombineerde maatschappelijke voorziening Assendelft/ Kreekrijk					1.600	1.100							2.700	2.700	0
	MPG 18.2	Ontmoetingsfunctie Centrum-Oost						320	1.060						1.380	1.380	0
	MPG 18.2	Extra sportvelden a.g.v. Groei van de stad					840								840	840	0
	2024/8707287	Sporthal Noord						260	6.910	3.460					10.630	10.630	0
2 Verstedelijking																	
	MPG 16.2	Kwaliteit bestaande woningvoorraad					79	600	600	600	600	600	6.476		9.555	9.555	0
	2019/21293	Gebiedsontwikkeling Centrum 't Kalf					0	650	650						1.300	1.300	0
	7521604	Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) - planuitwerking en realisatie													0	19.000	-19.000

2025/9367347	Behouden Haven															418	-418
7521604	Hembrugbos															892	-892
2025/9367347	AVANT 2					500	500	500				10.500		12.000	12.000		0
2025/9367347	Parkeer HUB Wormerveer					125	125	2.000						2.250	2.250		0
2025/9367347	Ombouw Prins Bernardplein 2025						1.000					11.250		12.250	12.250		0
5 Economie																	
2021/10255	De Groote Weiver					700								700	700		0
2022/13305	Poppodium						PM							0	0		0
	Subtotaal	0	0	0	0	3.844	11.355	21.420	16.860	5.000	1.700	30.126	0	90.305	110.615	-20.310	
	Cumulatief	0	0	0	0	3.844	15.199	36.619	53.479	58.479	60.179	90.305	90.305				

Inzicht stelpost kapitaallasten nieuwe investeringsstrategie

Bij de voorjaarsnota 2025 is de nieuwe investeringsstrategie doorgevoerd. Van de projecten waarvoor na de begroting 2025 een kredietaanvraag wordt ingediend, worden de kapitaallasten in de exploitatie genomen en gedekt uit de stelpost kapitaallasten.

Onderstaande tabel geeft inzicht in het gebruik van de stelpost kapitaallasten en het saldo dat nog beschikbaar is voor dekking kapitaallasten.

Toelichting

a. In de stelpost kapitaallasten is per jaar € 0,8 mln. beschikbaar om de kapitaallasten van de uitbreidingsinvesteringen uit te dekken. Dit bedrag is t/m 2029 beschikbaar. Vanaf 2030 moet dit gedekt worden uit de post Groei van de stad.

b. Dit zijn de kapitaallasten of exploitatielast van de toegekende kredieten (zoals opgenomen in tabel 2 in bijlage 8.1 Rapportage Investerings 25.2)

c. Dit is het bedrag dat gereserveerd is voor de kapitaallasten van de reserveringen zoals opgenomen in tabel 3 in bijlage 8.1 Rapportage Investerings 25.2). Het restant beschikbaar geeft aan hoeveel budget er nog beschikbaar is voor kapitaallasten van wensen en nieuwe uitbreidingsinvesteringen. In Zaanstad hebben we de

Inzicht stelpost kapitaallasten (Bedragen x € 1.000)

		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
a.	Beschikbaar voor kapitaallasten	800	1.600	2.400	3.200	3.200	3.200	3.200	3.200
b.	Reeds ingezet	226	179	173	484	478	478	478	478
	Saldo	574	1.421	2.227	2.716	2.722	2.722	2.722	2.722
c.	Benodigd voor Reserveringen	147	239	792	1.472	1.908	1.923	1.938	1.983
d.	Vrijval	427	831						
d.	Beschikbaar	0	350	1.435	1.244	814	799	784	739

systematiek dat de afschrijving start in het jaar na ingebruikname. Dat betekent dat de afschrijving in 2026 start van projecten die in 2025 gereed zijn. Het saldo 2026 is daarom niet meer benodigd, omdat er geen nieuwe projecten meer gereed kunnen komen in 2025, die niet al in de regel b. reeds ingezet of regels c. benodigd voor kapitaallasten van reserveringen is opgenomen. Dit saldo valt bij de begroting 2026 vrij in het autonome beeld. Ditzelfde geldt gedeeltelijk voor 2027. In 2027 kan er een bedrag van € 0,83 mln. vrijvallen. Er blijft € 0,35 mln. over in de stelpost voor indexeringen en om tegenvallers in de kredieten en reserveringen op te vangen.

Uitbreidingsinvesteringen met specifieke dekking

Er zijn een aantal uitbreidingsinvesteringen die voorzien zijn van een specifieke dekking. Omdat we in deze bijlage

investeringen een volledig overzicht willen geven van de uitbreidingsinvesteringen, nemen we deze uitbreidingsinvesteringen ook op de in bijlage. Het gaat om projecten waar vanuit subsidies of bijdragen van projectontwikkelaars een specifieke dekking tegenover staat of waar vanuit het coalitieakkoord specifieke middelen voor beschikbaar zijn gesteld. Het gaat om: Projecten Kogerveldwijk en Noord met specifieke dekking en Overige projecten met specifieke dekking.

Deze projecten worden hieronder apart toegelicht.

Projecten Kogerveldwijk en Noord met specifieke dekking

In de rapportage Investeringsfonds 22.2 is de voeding aan het Investeringsfonds vanuit de reserve infra en de reserve GKZ per saldo met € 2,654 mln. verlaagd. Dit was de

bijdrage bovenwijks vanuit de ontwikkelaars van de Kogerveldwijk, die benodigd is voor onderstaande 8 projecten in het kader van bovenwijkse uitbreidingsinvesteringen Kogerveld (€ 11,644 mln.) in combinatie met de WBI-gelden (Woningbouwimpuls) die we voor Kogerveldwijk hebben ontvangen (€ 9 mln.). Aanvullend hebben we nog € 6,14 mln. aan WBI-gelden ontvangen voor uitbreidingsinvesteringen Noord. Op grond van deze ontvangen WBI-gelden heeft Zaanstad zichzelf de verplichting opgelegd om deze projecten nu daadwerkelijk ook uit te gaan voeren. De raad krijgt voor elk van deze projecten een afzonderlijk raadsvoorstel voorgelegd om hier haar goedkeuring op te geven. In dat raadsvoorstel zal worden ingegaan op de inhoud van het project, het daadwerkelijk benodigde krediet en de dekking daarvan. Eerst wordt inzicht gegeven in de fasering en omvang van

Projecten (Bedragen x € 1.000)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 e.v.	25.2	25.1
Uitbreidingsinvesteringen Kogerveldwijk (WBI)										
1. Rotonde Paltrokstraat omvormen naar kruising*					400	511			911	911
2. Herinrichten Heijerman- en doctor HG Scholtenstraat*			1.000	1.000	1.000	1.284			4.284	4.284
3. Herinrichten Paltrokstraat*				500	523				1.023	1.023
4. Afwaarderen Prins Bernhardweg	1.000	475							1.475	1.475
5. Herinrichting omgeving station Kogerveldwijk					1.111				1.111	1.111
6. Vervoershut					550				550	550
7. Verbreden tunnel onder station			100	100	626				826	826
8. Park				100	500				600	600
*Overige kosten voor project 1 t/m 3										0
- Vat en proceskosten eerste drie projecten	200	800	240	240	240	240	234		2.194	2.194
- Onvoorzien eerste drie projecten			250	250	250	288			1.038	1.038
- Indexatie eerste drie projecten			500	500	500	495			1.995	1.995
Subtotaal	1.200	1.275	2.090	2.690	5.700	2.818	234	0	16.007	16.007
Uitbreidingsinvesteringen Noord (WBI)										
Vaartbrug	200	200	5.740						6.140	6.140
Totaal	1.400	1.475	7.830	2.690	5.700	2.818	234	0	22.147	22.147

de afzonderlijke projecten. Vervolgens wordt in een tabel aangegeven op welke wijze deze projecten gedekt worden:

De dekking van deze projecten is als volgt:

Dekking (Bedragen x € 1.000)		
	25.2	25.1
WBI subsidie - Kogerveldwijk	-6.190	-6.190
WBI subsidie - Noord	-6.140	-6.140
Subsidie Provincie NH	-2.775	-2.775
Reserve Kogerveldwijk (incl. bijdr. Bovenwijken)	-3.267	-3.267
Bijdrage Hofwijk Noord fase 1	-450	-450
MIP	-520	-520
Transformatiefonds (RB 2021/12195)	-2.805	-2.805
Totaal	-22.147	-22.147

Overige projecten met specifieke dekking

Geluidsscherm Oostzijderveld

Bij het onderzoek naar de haalbaarheid van de plannen voor Oostzijderveld/Oostzijderpark fase 2 kwam naar voren dat er een geluidsscherm naast het spoor noodzakelijk is om de woningbouw mogelijk te maken. Dit geluidsscherm moet voor een deel worden doorgetrokken naar Oostzijderveld fase 1 voor de bouw van het nieuwe IKC (Integraal Kindcentrum). Omdat het realiseren van een dergelijke voorziening een "spoorse zaak" is ligt de volledige engineering en begeleiding bij ProRail. Het scherm dient aangelegd te worden binnen "treinvrije perioden, (TVP), welke minimaal 2 jaar van tevoren aangevraagd moeten worden. Dit maakt het verstandig om het gehele geluidsscherm in een keer te ontwerpen en te realiseren om de voorbereidingskosten te besparen. Het realiseren van een geluidsscherm draagt in alle gevallen bij aan de ontwikkeling van Fase 2 omdat bij elke vorm van het ontwikkelen van woningen een geluidsmaatregel noodzakelijk is. Voor het nieuwe IKC is het noodzakelijk een geluidsscherm te hebben om te kunnen voldoen aan de regelgeving. De aanleg van het scherm in één keer is goedkoper dan in twee keer. Om het scherm tijdig te kunnen realiseren, danwel zo dicht mogelijk op de ingebruikname van het IKC, is het noodzakelijk de engineering z.s.m. op te dragen aan ProRail.

Het geluidsscherm kost totaal € 2,5 mln. en ligt voor een deel (€ 1,4 mln.) binnen de ontwikkeling van fase 1 en voor een deel (€ 1,1 mln.) in fase 2. Het bedrag van € 1,4 mln. wordt gedekt uit GREX fase 1. Het is de bedoeling dat fase 2 gedekt wordt uit GREX fase 2, echter is deze GREX uitgesteld vanwege een aantal knelpunten (onder andere stikstof). Er dient daarom een alternatieve tijdelijke dekking geregeld te worden voor fase 2. Het voorstel is om tijdelijke dekking te vinden binnen de winst van GREX fase 1. Dit kan door een investeringskrediet beschikbaar te

stellen van € 1,1 mln. en de kapitaallasten (€ 45.000 per jaar) voor maximaal 5 jaar ten laste van de winst GRX fase 1 te brengen.

Normaliter zou er dus een GREX aangevraagd worden en wordt het college en de raad via die weg om akkoord gevraagd om tot uitgaven over te gaan. Het beslispunt loopt dan via het MPG. Nu kan dit niet omdat de GREX voor fase 2 nog niet geopend kan worden en daarom is nu het voorstel om de kosten voor het geluidsscherm deel fase 2 (€ 1,1 mln.) via een investeringskrediet beschikbaar te laten stellen en de kapitaallasten te dekken uit fase 1. Indien de GREX fase 2 geopend wordt, wordt de restant boekwaarde in die GREX ingebracht.

Transformatiefonds

Het Transformatiefonds is een bestemmingsreserve, die bij de begroting 2017 gevormd is. De reserve heeft een specifieke voeding en besteding. De voeding bestaat uit de begrotingsruimte die niet meer ingezet wordt als gevolg van het verplicht activeren van de investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Door het activeren nemen de kapitaallasten jaarlijks toe en de vrije begrotingsruimte navenant af. De voeding van het fonds neemt dus jaarlijks iets af.

Het doel van het Transformatiefonds is om de bouw van extra woningen (netto toename) in Zaanstad te realiseren. Er zijn woningbouwlocaties waar zonder publieke investeringen geen positieve businesscase te maken is. Een bijdrage uit het Transformatiefonds kan in dat geval een doorbraak forceren, zodat private partijen tot realisatie van de woningbouw over kunnen gaan.

Bij aanwending van de middelen in het Transformatiefonds zal de gemeente extra moeten lenen. Wanneer de middelen niet financieel 'renderen' heeft dit een permanent opwaarts effect op de leningenportefeuille met alle rente-effecten en risico's die daarmee gepaard gaan. Daarom zijn er strikte voorwaarden benoemd voor een onttrekking aan deze reserve. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in de Financiële verordening Zaanstad 2025 Hoofdstuk 2, artikel 7. Het gaat daarbij om de bijdragen die marktpartijen zelf moeten leveren, de maatschappelijke effecten die de uitgaven moeten opleveren, de maximale bijdrage van € 7.800 per woning en andere voorwaarden. De extra woningen zorgen voor hogere inkomsten OZB en gemeentefondsuitkering en dekken daarmee de extra rentelasten voor de hogere lening af.

In de bijlage reserves is het financiële verloop van de reserve Transformatiefonds opgenomen. Tot augustus 2025 zijn onderstaande aanvragen naar de raad gebracht en akkoord bevonden.

Project						
Jaar verstrekking	project	Netto aantal woningen	maximaal toegekend bedrag	Uitbetaald t/m 2025	Begroot 2025 t/m 2029	Toelichting
2017	Mauritsstraat	150	*	*	*	Het toegekende en uitbetaalde bedrag is vertrouwelijk vastgesteld en wordt hier dus niet opgenomen.
2018	Verkadebuurt	400	1.640	-	-	Geen bijdrage benodigd.
2019	Meneba	630	1.000	-	-	Betreft een garantstelling. Is vooralsnog niet nodig gebleken.
2019	Hofwijk Noord fase 1	702	3.225	550	2.675	
2020	Breedweer	14	110	-	-	Geen bijdrage benodigd
2021	Woningbouwimpuls-gelden voor Zaanstad Noord, de Kogerveld-wijk (Midden) en Zaandam Centrum	7.872	25.254	4.179	6.432	Van het maximaal toegekende bedrag is € 2,4 mln. voor de Peperstraat t.b.v. 408 tot 428 woningen (2021/21762). Dit bedrag is inmiddels volledig begroot in 2028.
2021	Hoornseveld	320	3.200	1.500	1.700	
2021	Mauritsstraat	-	946	946	-	Raadsbesluit 2021/18086. Aanvullende bijdrage.
2024	Figaro	110	1.100	-	-	Mozardnr 8082115
2024	Poelenburg Oost Vrije Watering		231	175	-	Mozardnr 7720818 ter dekking negatieve grondexploitatie
Totaal		10.198	36.705	7.351	10.807	

Figaro:

Eind 2024 is een partner geselecteerd via de Europese tenderprocedure en is er gestart met de eerste uitwerking van de plannen. We hebben inmiddels een SO (schetsontwerp) ontvangen, dat nu verder wordt bestudeerd.

HOV

De gemeente Zaanstad heeft bij het Rijk subsidie aangevraagd voor gebiedsmaatregelen ten behoeve van de gebiedsontwikkeling in Sluiskwartier (Achtersluispolder). Het gaat om maatregelen die de woningbouw in het Sluiskwartier stimuleren zoals benodigde bedrijfsverplaatsingen, klimaatmaatregelen en het aanleggen van een groenzone. De kosten worden geraamd op zo'n €19,8 mln. waarvan bij toekenning van de subsidie het Rijk de helft bijdraagt. Het restant (€ 9,9 mln.) is beschikbaar binnen het transformatiefonds. De raad ontvangt hier een voorstel voor.

5.2 Overzicht van baten en lasten per product

Baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten					
Kansengelijkheid					
Onderwijs	41.020	40.650	33.600	34.091	35.287
Actief burgerschap	23.230	21.400	10.322	10.549	10.968
Werk, participatie en inburgering	98.915	105.244	103.367	104.169	104.159
Armoede- en schuldenaangepak	20.296	20.665	14.664	14.683	14.378
Totaal Kansengelijkheid	183.461	187.959	161.953	163.491	164.792
Verstedelijking					
Stedelijke ontwikkeling	34.321	31.555	28.595	24.903	24.776
Openbare ruimte	78.772	85.238	88.367	90.295	92.975
Mobiliteit	4.989	4.877	3.401	3.926	10.055
Gebiedsontwikkeling	31.602	87.406	18.660	34.503	6.746
Grondzaken en vastgoed	14.960	14.421	14.439	14.445	13.971
Totaal Verstedelijking	164.643	223.497	153.463	168.073	148.522
Duurzaamheid					
Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving	9.799	12.163	9.865	9.594	9.360
Klimaatneutraal 2030-2040	10.352	7.536	5.643	2.187	2.123
Circulair Zaanstad 2050	24.078	25.454	25.238	25.232	25.231
Totaal Duurzaamheid	44.229	45.152	40.747	37.013	36.714
Gezondheid					
Preventie, sporten en bewegen	31.080	27.012	25.669	27.333	27.201
Jeugdhulp	100.445	105.960	105.014	101.755	101.740
Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden	75.425	80.445	79.897	79.974	80.347
Zorg & veiligheid	8.491	8.531	7.531	7.424	7.421
Totaal Gezondheid	215.441	221.947	218.111	216.486	216.708
Economie, kunst & cultuur					
Kunst, cultuur en evenementen	19.567	18.105	15.768	15.755	15.746
Sterk vestigingsklimaat	6.425	5.151	6.293	5.522	5.275
Totaal Economie, kunst & cultuur	25.991	23.256	22.061	21.277	21.021
Veiligheid					
Samen werken aan een veilige stad	18.335	19.180	19.173	19.173	19.171
Daadkrachtig optreden	14.057	14.832	14.512	14.673	14.722
Brede integrale aanpak ondermijning	2.933	2.808	2.869	2.869	2.869
Jeugd & veiligheid	3.365	3.380	1.847	1.856	1.853
Totaal Veiligheid	38.689	40.199	38.401	38.570	38.616

Baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Samen werken aan Zaanstad					
Bestuur	8.645	7.470	6.397	6.397	6.397
Dienstverlening	11.071	11.841	11.995	11.837	11.822
Organisatie	74.939	78.600	77.897	79.298	80.994
Totaal Samen werken aan Zaanstad	94.655	97.910	96.289	97.532	99.213
Financiën					
Lokale heffingen	5.430	5.349	5.399	5.399	5.399
Dividend	78	1	1	1	1
Vennootschapsbelasting	170	225	225	225	225
Saldo financieringsfunctie	-1.387	-2.145	-1.332	282	2.147
Overige baten en lasten	5.458	0	1.005	1.005	1.005
Onvoorzien	101	101	101	101	101
Totaal Financiën	9.848	3.531	5.399	7.014	8.878
Totaal Lasten	776.958	843.452	736.424	749.456	734.464
Baten					
Kansengelijkheid					
Onderwijs	-17.093	-16.986	-9.747	-9.690	-9.691
Actief burgerschap	-15.593	-11.746	-2.009	-2.402	-2.867
Werk, participatie en inburgering	-72.476	-77.375	-76.041	-75.678	-75.679
Armoede- en schuldenaanpak	-7.603	-7.598	-814	-815	-816
Totaal Kansengelijkheid	-112.765	-113.705	-88.611	-88.585	-89.053
Verstedelijking					
Stedelijke ontwikkeling	-17.152	-15.560	-14.691	-12.532	-12.534
Openbare ruimte	-36.190	-36.692	-37.059	-36.898	-37.092
Mobiliteit	-2.194	-2.019	-2.059	-2.059	-2.059
Gebiedsontwikkeling	-35.306	-80.323	-18.479	-31.858	-6.459
Grondzaken en vastgoed	-15.566	-16.057	-16.107	-16.308	-16.308
Totaal Verstedelijking	-106.410	-150.651	-88.395	-99.655	-74.453
Duurzaamheid					
Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving	-959	-476	-357	-343	-260
Klimaatneutraal 2030-2040	-8.966	-3.016	-2.980	-387	-387
Circulair Zaanstad 2050	-27.032	28.331	-27.969	-27.996	-27.992
Totaal Duurzaamheid	-36.957	-31.823	-31.306	-28.726	-28.639
Gezondheid					
Preventie, sporten en bewegen	-3.072	-2.920	-1.573	-1.597	-1.601
Jeugdhulp	-1.805	-1.269	-615	-590	-591
Maatschappelijke ondersteuning en ouder worden	-2.783	-2.850	-4.280	-4.282	-4.283
Zorg & veiligheid	-1.573	-1.576	-674	-572	-573
Totaal Gezondheid	-9.232	-8.614	-7.142	-7.042	-7.048
Economie, kunst & cultuur					
Kunst, cultuur en evenementen	-448	-801	-101	-96	-96
Sterk vestigingsklimaat	-2.707	-2.444	-4.033	-3.774	-3.581
Totaal Economie, kunst & cultuur	-3.154	-3.245	-4.133	-3.870	-3.677

Baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Veiligheid					
Samen werken aan een veilige stad	-98	-91	-91	-92	-92
Daadkrachtig optreden	-2.445	-1.075	-1.125	-1.435	-1.464
Brede integrale aanpak ondermijning	-156	-16	-16	-16	-16
Jeugd & veiligheid	-1.739	-1.711	-197	-70	-67
Totaal Veiligheid	-4.438	-2.893	-1.429	-1.613	-1.640
Samen werken aan Zaanstad					
Bestuur	-90	0	0	0	0
Dienstverlening	-3.971	-3.854	-3.741	-3.768	-3.754
Organisatie	-8.308	-7.753	-7.585	-7.826	-7.945
Totaal Samen werken aan Zaanstad	-12.370	-11.607	-11.326	-11.594	-11.699
Financiën					
Lokale heffingen	-53.747	-56.633	-56.317	-56.317	-56.317
Algemene uitkering	-428.685	-432.264	-431.847	-418.930	-420.848
Dividend	-2.368	-2.367	-2.367	-2.367	-2.367
Saldo financieringsfunctie	-3.852	-3.842	-3.842	-3.842	-3.842
Onvoorzien	-1	-1	-1	-1	-1
Totaal Financiën	-488.654	-495.108	-494.374	-481.457	-483.375
Totaal Baten	-773.979	-817.645	-726.718	-722.543	-699.584
Saldo	2.979	25.807	9.707	26.913	34.880
Toevoegingen reserves					
Kansengelijkheid	11.611	9.835	1.979	2.070	408
Verstedelijking	51.041	30.136	21.838	10.522	4.955
Duurzaamheid	6.655	1.933	366	366	366
Gezondheid	0	0	0	0	0
Veiligheid	0	175	0	0	0
Samen werken aan Zaanstad	210	193	175	175	175
Financiën	21.854	2.732	905	0	0
Totaal Toevoegingen reserves	91.372	45.004	25.262	13.132	5.904
Onttrekkingen reserves					
Kansengelijkheid	-19.211	-12.634	-950	-552	-67
Verstedelijking	-54.064	-38.720	-21.616	-12.750	-11.971
Duurzaamheid	-7.426	-8.961	-1.800	-507	-454
Gezondheid	-807	-345	-345	0	0
Economie, kunst & cultuur	0	0	0	0	0
Veiligheid	0	-100	-85	-85	-80
Samen werken aan Zaanstad	-35	-1.015	0	0	0
Financiën	-12.807	-9.036	-10.173	-4.690	-3.627
Totaal Onttrekkingen reserves	-94.351	-70.811	-34.969	-18.584	-16.200
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-2.979	-25.807	-9.707	-5.451	-10.296
Totaal saldo inclusief reserve mutaties	0	0	0	21.462	24.584

5.3 Reserves

Algemene reserves (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	AR / BR	boekwaarde Ultimo 2024	Toevoeging 2025	Onttrekking 2025	Begroot saldo boekwaarde ult 2025	Toevoeging 2026	Onttrekking 2026	Begroot saldo boekwaarde ult 2026	Mutaties 2027	Begroot saldo boekwaarde ult 2027	Mutaties 2028	Begroot saldo boekwaarde ult 2028	Mutaties 2029	Begroot saldo boekwaarde ult 2029
Algemene reserve	AR	15.581	4.477	-	20.058	-	-	20.058	-	20.058	-	20.058	-	20.058
Algemene reserve grondzaken	AR	9.081	1.882	-2.965	7.998	4	-743	7.259	1.199	8.458	-183	8.275	-270	8.005
Egalisatie	AR	16.621	24.657	-13.990	27.288	2.732	-8.286	21.734	-9.268	12.466	-4.690	7.775	-3.627	4.148
Resultaatbestemming		3.870	-	-3.870	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal		45.153	31.016	-20.826	55.344	2.736	-9.029	49.051	-8.069	40.982	-4.873	36.108	-3.897	32.211

Bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)

Programma	AR / BR	boekwaarde Ultimo 2024	Toevoeging 2025	Onttrekking 2025	Begroot saldo boekwaarde ult 2025	Toevoeging 2026	Onttrekking 2026	Begroot saldo boekwaarde ult 2026	Mutaties 2027	Begroot saldo boekwaarde ult 2027	Mutaties 2028	Begroot saldo boekwaarde ult 2028	Mutaties 2029	Begroot saldo boekwaarde ult 2029
Kansengelijkheid														
Actief bestand	BR	532	-	-435	97	-	-97	-	-	-	-	-	-	-
Arbeidsmarktregio	BR	3.776	629	-1.191	3.213	1.622	-326	4.509	1.566	6.076	1.740	7.816	340	8.156
Arbeidsmigranten	BR	-	243	-	243	83	-205	122	-122	-	-	-	-	-
Herijking Werkom	BR	579	-	-245	334	-	-168	166	-166	-	-	-	-	-
Laaggeletterheid	BR	629	-	-629	-	123	-	123	123	246	123	369	-	369
Lerarentekort	BR	153	-	-	153	-	-153	-	-	-	-	-	-	-
MDT Young Leaders	BR	95	-	-95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moeders van Zaandam	BR	120	-	-40	80	-	-40	40	-40	-	-	-	-	-
Ondertussengroep vluchtelingen	BR	383	-	-189	194	-	-194	-	-	-	-	-	-	-
Onderwijshuisvesting Onderhoud	BR	120	-	-	120	-	-	120	-	120	-	120	-	120
Opvang ontheemden Oekraïne	BR	4.695	10.538	-12.446	2.786	8.007	-10.794	-	-	-	-	-	-	-
RegioDeal	BR	4.073	-	-3.729	344	-	-344	-	-	-	-	-	-	-
Opvang ontheemden Oekraïne	BR	1.203	202	-212	1.193	-	-313	881	-333	548	-346	202	-	202
Totaal Kansengelijkheid		16.358	11.611	-19.211	8.758	9.835	-12.633	5.960	1.029	6.989	1.518	8.507	340	8.847
Verstedelijking														
Afschrijvingslasten	BR	28.891	17.934	-672	46.152	21.511	-831	66.833	10.079	76.912	2.632	79.544	-3.263	76.281
De Hemmes	BR	427	-	-200	227	-	-227	-	-	-	-	-	-	-
Gemeentelijk adviesbureau funderingsherstel (GAF)	BR	970	182	-30	1.122	182	-533	771	-118	653	-118	535	-118	417
Gebiedsoverstijgende besteding	BR	97	1.155	-179	1.073	1.305	-600	1.778	-554	1.224	-600	624	-400	224
Infrastructuurle werken	BR	127	856	-289	694	442	-300	835	262	1.098	-300	798	-500	298
Investeringsfonds	BR	87.197	-	-35.773	51.424	-	-29.549	21.875	-12.433	9.442	-5.249	4.193	-200	3.993
Invoering Omgevingswet	BR	214	-	-	214	-	-	214	-	214	-	214	-	214
PRI-Egalisatie	BR	133	233	-	366	-	-	366	-	366	-	366	-	366
Sloopkosten vastgoed	BR	-	916	-	916	-	-	916	-	916	-	916	-	916
Transformatiefonds	BR	56.900	6.252	-5.408	57.745	5.826	-2.324	61.247	4.769	66.015	2.534	68.549	4.551	73.101
Uitkoop Hoogspanning	BR	516	-	-	516	-	-	516	-	516	-	516	-	516
Verbindinding A8/A9	BR	-	14.000	-	14.000	-	-	14.000	-	14.000	-600	13.400	-6.700	6.700

Bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)

Programma	AR / BR	boekwaarde Ultimo 2024	Toevoeging 2025	Onttrekking 2025	Begroot saldo boekwaarde ult 2025	Toevoeging 2026	Onttrekking 2026	Begroot saldo boekwaarde ult 2026	Mutaties 2027	Begroot saldo boekwaarde ult 2027	Mutaties 2028	Begroot saldo boekwaarde ult 2028	Mutaties 2029	Begroot saldo boekwaarde ult 2029
Versnellen Woningbouw	BR	4.800	-	-1.300	3.500	-	-2.500	1.000	-1.000	-	-	-	-	-
VHF overhead	BR	519	-	-	519	-	-	519	-100	419	-100	319	-100	219
Wijkgeb.bested.K'veld	BR	2.414	1.016	-	3.430	865	-591	3.704	-1.355	2.349	-20	2.330	-17	2.313
Woonwagens brandveil.	BR	825	-	-226	599	-	-297	302	-302	-	-	-	-	-
Zijkanaal D kadevoorzieningen	BR	52	-	-52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zuiderhout noord	BR	1.045	-	-370	675	-	-225	450	-225	225	-225	-	-	-
Totaal Verstedelijking		185.127	42.543	-44.499	183.171	30.132	-37.977	175.326	-977	174.349	-2.045	172.304	-6.746	165.557
Duurzaamheid														
Bodembeheer	BR	6.710	366	-906	6.170	366	-3.435	3.101	-389	2.712	-38	2.675	-88	2.586
Duurzaamheidsfonds	BR	1.403	500	-968	935	500	-986	449	-346	103	-103	-	-	-
Klimaataakkoord	BR	3.874	4.789	-3.907	4.756	67	-3.329	1.494	-594	900	-	900	-	900
Vergr. & Biodiversiteit	BR	1.430	1.000	-1.644	785	1.000	-1.211	574	-105	469	-	469	-	469
Totaal Duurzaamheid		13.417	6.655	-7.426	12.647	1.933	-8.961	5.619	-1.434	4.185	-141	4.044	-88	3.956
Gezondheid														
Plan Blokhuis	BR	461	-	-461	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sociale Wijkteams WAMS	BR	448	-	-	448	-	-	448	-	448	-	448	-	448
Sport a fonds perdu	BR	1.036	-	-345	691	-	-345	345	-345	-	-	-	-	-
Vrouwenopvang	BR	226	-	-	226	-	-	226	-	226	-	226	-	226
Zorg en Veiligheidshuis	BR	255	-	-	255	-	-	255	-	255	-	255	-	255
Totaal Gezondheid		2.426	-	-806	1.620	-	-345	1.275	-345	929	-	929	-	929
Veiligheid														
Bescherming Persoonsgegevens	BR	-	175	-	175	175	-100	250	-85	165	-85	80	-80	-
Slavernijverleden	BR	300	-	-	300	-	-	300	-	300	-	300	-	300
Totaal Veiligheid		300	175	-	475	175	-100	550	-85	465	-85	380	-80	300
Samen werken aan Zaanstad														
Samenwerkingsagenda MRA-Z/W	BR	110	-	-35	75	-	-	75	-	75	-	75	-	75
Wachtgelden bestuur	BR	636	210	-	846	193	-1.015	24	175	199	175	374	175	549
Totaal Samen werken aan Zaanstad		746	210	-35	921	193	-1.015	99	175	274	175	449	175	624

Bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)

Programma	AR / BR	boekwaarde Ultimo 2024	Toevoeging 2025	Onttrekking 2025	Begroot saldo boekwaarde ult 2025	Toevoeging 2026	Onttrekking 2026	Begroot saldo boekwaarde ult 2026	Mutaties 2027	Begroot saldo boekwaarde ult 2027	Mutaties 2028	Begroot saldo boekwaarde ult 2028	Mutaties 2029	Begroot saldo boekwaarde ult 2029
Financiën														
Budgetoverhevelingen	BR	6.129	-	-5.379	750	-	-750	-	-	-	-	-	-	-
Vooruitontv. bedragen Algemene Uitkering	BR	482	-	-482	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Financiën		6.611	-	-5.861	750	-	-750	-	-	-	-	-	-	-
Totaal - Bestemmingsreserve		224.985	61.195	-77.839	208.342	42.267	-61.780	188.828	-1.637	187.190	-578	186.612	-6.400	180.213
Totaal Reserves		270.138	92.211	-98.664	263.686	45.004	-70.811	237.880	-9.707	228.172	-5.451	222.720	-10.296	212.424

5.4 Voorzieningen

Voorzieningen (Bedragen x € 1.000)													
Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2025	Toevoeging 2025	Aanwending 2025	Boekwaarde 31-12-2025	Toevoeging 2026	Aanwending 2026	Boekwaarde 31-12- 2026	Mutaties 2027	Boekwaarde 31-12-2027	Mutatie 2028	Boekwaarde 31-12-2028	Mutaties 2029	Boekwaarde 31-12-2029
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's													
Afwikkeling gebiedsontwikkeling	497	142	-109	530	-	-242	288	-	288	-	288	-242	46
Afwikkeling juridische kosten	577	-	-577	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pensioen wethouders	5.218	1.839	-30	7.027	216	-40	7.203	194	7.396	194	7.590	194	7.783
Pilot Zaanse Schans	350	-	-	350	-	-	350	-	350	-	350	-	350
Saneren vastgoed	1.591	-	-	1.591	-	-	1.591	-1.591	-	-	-	-	-
Sloopkosten vastgoed	120	-	-57	62	-	-	62	-	62	-62	-	-	-
Verlofsparen	3.453	-	-	3.453	-	-	3.453	-	3.453	-	3.453	-	3.453
Wachtgelden wethouders	387	-	-99	288	1.015	-	1.303	-254	1.049	-254	796	-254	542
Zaancampus sanering	99	-	-	99	-	-	99	-	99	-	99	-	99
Voorzieningen ter egalisering van kosten													
Groot Onderhoud Facilitair	758	355	-122	991	355	-41	1.305	244	1.549	302	1.851	355	2.206
Onderhoud vastgoed	4.358	80	-3.464	974	-	-894	80	734	815	895	1.709	499	2.208
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's													
Afvalstoffen egalisatievoorziening	3.669	4	-310	3.362	-	-1.113	2.249	-752	1.498	-783	715	-779	-64
Begraafplaatsen egalisatie-voorziening	1.002	0	-14	988	10	-	998	14	1.012	-2	1.010	-1	1.010

Civiele kunstwerken	225	27	-	252	27	-	279	27	305	27	332	27	359
Parkeervoorziening	690	-	-	690	-	-	690	-	690	-	690	-	690
Riolen bijdrage toekomstige vervangingsinvestering	-	7.208	-7.208	-	8.353	-8.353	-	-	-	-	-	0	-
Riolen egalisatievoorziening	3.543	188	-770	2.961	-	-871	2.090	25	2.115	5	2.121	-1	2.119
Totaal voorzieningen	26.538	9.842	-12.760	23.619	9.976	-11.554	22.041	-1.359	20.682	322	21.004	-203	20.801

5.5 Subsidies

Subsidies (bedragen x € 1.000)				
Programma / Omschrijving	Product / Doel subsidie t.b.v. programma	Begroting 2026	Bedrag 2026	Ontvanger
1. Kansengelijkheid - De evenwichtige gemeente				
Armoedebestrijding	Bevorderen zelfredzaamheid	97	97	Stg. Leergeld
Armoede- en schuldenaanpak	Armoede projecten	33	10	Stichting Kledingbank
Armoede- en schuldenaanpak	Verstrekken voedselpakketten aan inwoners		23	Stichting Voedselbank Zaanstreek
Werk, participatie & inburgering	Informeel taalaanbod	94	77	Taalcafé De Sluis
Werk, participatie & inburgering	Versterken onbenutte talenten		17	Saens Tois
Schoolmaatschappelijk Werk	Realiseren van verbindingen tussen onderwijs (Primair en Voortgezet) en de Jeugdteams	365	237	Samenwerkingsverband Zaanstreek VO
Schoolmaatschappelijk Werk	Realiseren van verbindingen tussen onderwijs (Primair en Voortgezet) en de Jeugdteams		128	Samenwerkingsverband Zaanstreek PO
Actief burgerschap	Ondersteunen van vrijwillige inzet , uitvoering van Zaankanters voor elkaar	858	484	SMD Z'strek / W'land
Actief burgerschap	Ondersteunen van vrijwillige inzet, buurtbemiddeling		102	Stichting BeterBuren buurtbemiddeling
Actief burgerschap	Ondersteunen van vrijwillige inzet, buurtbemiddeling		10	Zaanse Uitdaging
Actief burgerschap	Ondersteunen LHBTIQ+		12	Stichting de Zaanse Regenboog
Actief burgerschap	Voorkomen en bestrijden van discriminatie		208	Bureau discriminatiezaken ZW
Actief burgerschap	Herdenken		37	Comité 4 en 5 mei
Actief burgerschap	Mobiliteit		5	Dorpsbus Westzaan
2. Verstedelijking - De leefbare gemeente				
Groen & speelplaatsen	Bijdragen aan onderhoud van het Wilhelminapark	362	105	Stg. Wilhelminapark
	Bijdragen aan het onderhoud van de Zaanse Schans		249	Stg. Zaanse Schans
	Bijdragen aan het onderhoud van Agathepark		8	Stg. Agathepark
Mobiliteit	Bijdrage aan buurtbus	2	2	Vereniging Buurtbus

Subsidies (bedragen x € 1.000)

Programma / Omschrijving	Product / Doel subsidie t.b.v. programma	Begroting 2026	Bedrag 2026	Ontvanger
3. Duurzaamheid - Groen en water				
Natuur	Bijdragen onderhoud van de Nauernase Venen	602	23	Landschap NH
Natuur- en Milieueducatie	Natuur- en Milieueducatie		572	Stg. Natuur- en Milieueducatie
Natuur en Milieueducatie	Kontakt Milieubeheer Z'strek		7	Kontakt Milieubeheer Z'strek
4. Gezondheid - De gezonde gemeente				
Jeugdbeleid	Ondersteunen van initiatieven van jongeren	216	216	Stg. RAAZ
Sporthallen	Sportvoorzieningen	81	67	Stichting exploitatie en beheer Volleyhal
			14	Omniver. Theresia
Opvoedingsondersteuning	Specialistische jeugdhulp bij het onderwijs	934	261	iHUB Zorg B.V.
Opvoedingsondersteuning	Buurtgezinnen		217	Buurtgezinnen
Opvoedingsondersteuning	BSO+: buitenschoolse opvang voor kinderen in het speciaal onderwijs		344	Babino BV
Opvoedingsondersteuning	Ervaringscoach (preventie bij (mentale) problemen jongeren)		112	Ontdec Zaanstad
Maatsch. opvang / verslavingszorg	Maatschappelijke opvang	3.868	2.944	Leger des Heils
Maatsch. opvang / verslavingszorg	Preventieve activiteiten GGZ		924	Parnassia Groep
Ov. taken Wmo (wijkbewoner)	Slachtofferhulp: ondersteunen slachtoffers van verkeersongevallen, misdrijven en calamiteiten	1.614	34	Slachtofferhulp Nederland
Ov. taken Wmo (wijkbewoner)	Cliëntondersteuning: ondersteunen van inwoners op het gebied van zorg, wonen, werk en opvoeding		1.245	MEE Amstel en Zaan
Ov. taken Wmo (wijkbewoner)	Cliëntondersteuning		320	RCO De Hoofdzaak
Ov. taken Wmo (wijkbewoner)	Cliëntondersteuning		11	VOAZ
Ov. taken Wmo (wijkbewoner)	Cliëntondersteuning		4	MOE
5. Economie kunst en cultuur - De welvarende stad				
Musea	Beheer van ZOV collectie en expl. Honig Breethuis	1.962	47	Honig Breethuis
	Uitvoeren taken Museumregister / beheren collectie / aantrekkelijk maken van ZM		1.862	Zaans Museum
	Beheer gemeente collectie		15	Zaans Museum

Subsidies (bedragen x € 1.000)

Programma / Omschrijving	Product / Doel subsidie t.b.v. programma	Begroting 2026	Bedrag 2026	Ontvanger
	Monet atelier		38	Stg. Monet
Bibliotheken	Mogelijk maken dat boeken, tijdschriften, muziekdragers beschikbaar zijn om kennisgaring en interesses aan te wakkeren	4.398	4.277	de Bieb
	Verzorgen op lokaal niveau publieke mediadiensten (radio,tv,internet)		121	De Orkaan
Podiumkunsten	Stimuleren kwaliteitspodia	4.446	247	Filmtheater de Fabriek
	Kwaliteitspodium voor podiumkunsten en musici / cultureel startpunt theater en jeugd / thuispodium cult.ver. / aanjagen cult.ontw ./ organis. Evenementen en bijeenk.		3.603	Het Zaantheater
	School/pop- en cultuurpodium		596	de Flux
Cultuurparticipatie	Cultuurbevorderende (samenwerkings) projecten/	2.530	2.530	Fluxus
	cultuureducatie in vrije tijd / cultuureducatie in en om school			
Overig kunst en cultuur	Overig	258	26	Grote Weiver
			176	Theatermijn
			56	Babel
Economisch beleid	Bevordering samenwerking op bedrijvenparken (centra)	277	43	Stg. Parkmanagement
			37	Stg. Binnenstadmanagement
			197	BIZ
6. Veiligheid - De veilige gemeente				
Jeugd en Veiligheid	Voorkomen en bestrijden van jeugdcriminaliteit	34	34	Halt

5.6 Taakvelden

In de regeling voor informatie voor derden (IV3) wordt voorgeschreven welke taakvelden moeten worden gebruikt voor het opstellen van de uitvoeringsinformatie.

In de regeling is ook voorgeschreven op welke wijze de overhead toegerekend moet worden aan de taakvelden. Overige apparaatskosten zijn toegerekend aan de producten en taakvelden op basis van inschattingen van budgethouders.

De baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden over de programma's, wordt bij de verantwoording in de jaarrekening ook als bijlage opgenomen.

Taakveld (bedragen x € 1.000)			
	Begroting Baten 2026	Begroting Lasten 2026	Begroting Saldo 2026
0.1 - Bestuur	0	7.469	7.469
0.10 - Mutaties reserves	-70.811	45.004	-25.807
0.2 - Burgerzaken	-3.794	8.833	5.039
0.3 - Beheer ov. gebouwen en gronden	-7.414	6.583	-830
0.4 - Overhead	-8.167	74.247	66.080
0.5 - Treasury	-6.209	-2.144	-8.354
0.61 - OZB woningen	-23.419	3.608	-19.811
0.62 - OZB- niet woningen	-20.287	2.146	-18.141
0.63 - Parkeerbelasting	-7.844	0	-7.844
0.64 - Belastingen Overig	-1.921	0	-1.921
0.7 - AU en overige uitk. Gem.fonds	-432.264	0	-432.264
0.8 - Overige baten en lasten	-1	3.683	3.682
0.9 - Vennootschapsbelasting	0	225	225
1.1 - Crisisbeheersing en Brandweer	-892	21.070	20.179
1.2 - Openbare orde en Veiligheid	-2.630	18.270	15.640
2.1 - Verkeer en vervoer	-5.719	45.797	40.078
2.2 - Parkeren	-445	1.113	668
2.3 - Recreatieve Havens	-10	0	-10
2.4 - Economische Havens en waterw.	-1.709	4.939	3.229
2.5 - Openbaar vervoer	-11	1	-10
3.1 - Economische ontwikkeling	-1.809	5.672	3.863
3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-876	678	-198
3.3 - Bedrijfsloket en -regelingen	-572	111	-461
3.4 - Economische promotie	-3.334	139	-3.195
4.2 - Onderwijshuisvesting	-740	16.758	16.018
4.3 - Onderwijsbel.& leerlingenzaken	-18.807	26.430	7.623
5.1 - Sportbeleid en activering	-251	2.152	1.902
5.2 - Sportaccommodaties	-6.736	17.026	10.290

5.3 - Cultuurpres., -prod. en -part.	-2.492	12.571	10.079
5.4 - Musea	-88	4.074	3.986
5.5 - Cultureel erfgoed	0	341	341
5.6 - Media	0	4.398	4.398
5.7 - Openb.groen en recreatie	-2.219	17.058	14.840
6.1 - Samenkracht en burgerpart.	-15.875	27.970	12.096
6.2 - Toegang en eerstelijnsvoorz.	-1.935	39.080	37.145
6.3 - Inkomensregelingen	-77.145	98.552	21.407
6.4 - WSW en beschut werk	-13	8.043	8.031
6.5 - Arbeidsparticipatie	-1.676	14.484	12.808
6.6 - Maatwerkvoorzieningen(WMO)	-600	7.184	6.584
6.71 - Maatwerkdienstverlening 18+	-1.243	35.835	34.593
6.71D - Ov. maatwerkarrangem. (WMO)	-439	1.812	1.374
6.72 - Maatwerkdienstverlening 18-	0	83.203	83.203
6.72D - Jeugdhulp zonder verblijf ov.	-605	3.809	3.204
6.81 - Geëscaleerde zorg 18+	-639	23.362	22.724
6.81A - Beschermd wonen (WMO)	-215	1.089	875
6.82A - Jeugdbescherming	-365	1.360	995
7.1 - Volksgezondheid	-54	7.451	7.397
7.2 - Riolering	-28.332	24.539	-3.792
7.3 - Afval	-28.378	23.645	-4.733
7.4 - Milieubeheer	-3.492	18.018	14.526
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	-1.282	1.056	-226
8.1 - Ruimte en leefomgeving	-23.306	28.693	5.387
8.2 - Grondexpl. (niet bedr.terr.)	-56.804	64.113	7.309
8.3 - Wonen en bouwen	-14.637	26.949	12.312
Eindtotaal	-888.503	888.503	0

Tekst

Gemeente Zaanstad
Oktober 2025

Fotografie

P. Fielmich
E. Walvisch
M. Leguijt - de Wildt

Vormgeving

LassooyDesign BNO



gemeente Zaanstad
Afdeling Communicatie

Stadhuisplein 100,
1506 MZ Zaandam

Postbus 2000,
1500 GA Zaandam

T14 075
www.zaanstad.nl